

EUROOPA LIIDU
KOHUS

AASTAARUANNE

2016

KOHTUTEGEVUS

EUROOPA LIIDU KOHTUS

AASTAARUANNE 2016 KOHTUTEGEVUS

Ülevaade Euroopa Liidu Kohtu,
Üldkohtu ja Avaliku Teenistuse Kohtu praktikast

Luxembourg, 2017

curia.europa.eu

EUROOPA LIIDU KOHUS

EUROOPA KOHUS
2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL +352 4303-1

ÜLDKOHUS
2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL +352 4303-1

AVALIKU TEENISTUSE KOHUS
2925 LUXEMBOURG
LUXEMBOURG
TEL +352 4303-1

Euroopa Liidu Kohus internetis: curia.europa.eu

Koostamise lõpp: 1. jaanuar 2017

Allikale viitamisel on reprodutseerimine lubatud. Fotosid võib reprodutseerida ainult seoses käesoleva trükisega. Kõikidel muudel juhtudel tuleb küsida luba Euroopa Liidu Kohtult.

Lisateavet Euroopa Liidu kohta saab internetist Euroopa serverist (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Euroopa Liidu Kohus / Pressidirektoraat / Väljaannete ja elektroonilise meedia üksus
Euroopa Liidu Väljaannete Talitus.

Print	ISBN 978-92-829-2342-9	ISSN 2467-0847	doi:10.2862/761116	QD-AP-17-001-ET-C
PDF	ISBN 978-92-829-2305-4	ISSN 2467-107X	doi:10.2862/12928	QD-AP-17-001-ET-N
ePUB	ISBN 978-92-829-2352-8	ISSN 2467-107X	doi:10.2862/079669	QD-AP-17-001-ET-E

© Euroopa Liit, 2017

Kaane fotod © Georges Fessy
Fotod © Gediminas Karbauskis

Printed in Luxembourg

TRÜKITUD KLOORIVABALE PABERILE (ECF)

SISUKORD

<i>Euroopa Liidu Kohtu presidendi Koen Lenaerts'i eessõna</i>	8
---	---

I PEATÜKK | EUROOPA KOHUS

A. Euroopa Kohtu areng ja tegevus 2016. aastal	12
B. Euroopa Kohtu praktika 2016. aastal	14
I. Põhiõigused	14
II. Liidu kodakondsus	15
1. Liidu kodanike õigused	15
2. Kolmanda riigi kodaniku tuletatud elamisõigus	17
III. Institutsioonilised sätted	19
1. Liidu õigusaktide õiguslik alus	19
2. Institutsioonide pädevus ja volitused	21
IV. Liidu õigus ja liikmesriigi õigus	23
V. Liidu menetlusõigus	24
VI. Põllumajandus	26
VII. Liikumisvabadused	27
1. Töötajate vaba liikumine	27
2. Kaupade vaba liikumine	29
3. Asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus	29
VIII. Piirikontroll, varjupaik ja sissepääs	33
1. Varjupaigapoliitika	33
2. Sisserändepoliitika	36
IX. Õigusalane koostöö tsiviilasjades	37
1. Brüsseli I määrus	37
2. Rooma I ja Rooma II määrused	38
X. Õigusalane koostöö kriminaalasjades	40
1. Euroopa vahistamismäärus	40
2. Õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses	43
3. Teises liikmesriigis algatatud kriminaalmenetlused ja kriminaalasjades tehtud otsused	44
XI. Konkurents	45
1. Keelatud kokkulepped	45
2. Riigiabi	47
XII. Maksusätted	51

XIII. Õigusaktide ühtlustamine	52
1. Intellektuaal- ja tööstusomand	52
2. Isikuandmete kaitse	55
3. Elektrooniline kaubandus	57
4. Telekommunikatsioon	57
5. Tubakatooted	58
6. Kosmeetikatooted	59
XIV. Riigihanked	60
XV. Majandus- ja rahapoliitika	61
XVI. Sotsiaalpoliitika	63
XVII. Tarbijakaitse	64
XVIII. Keskkond	67
XIX. Rahvusvahelised lepingud	69
XX. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	71
C. Euroopa Kohtu kantselei tegevus 2016. aastal	74
I. Statistiline lühiülevaade Euroopa Kohtu tegevusest 2016. aastal	74
II. Suhtlemine poolte ja kolmandate isikutega	76
III. Euroopa Kohtu liikmete abistamine	77
D. Euroopa Kohtu statistika	80
E. Euroopa Kohtu koosseis	108
1. Muudatus Euroopa Kohtu koosseisus 2016. aastal	109
2. Protokollilised järjestused	110
3. Euroopa Kohtu endised liikmed	112

II PEATÜKK | ÜLDKOHUS

A. Üldkohtu tegevus 2016. aastal	118
1. Korraldus	118
2. Kohtustatistika	119
B. Üldkohtu praktika 2016. aastal	122
I. Kohtumenetlus	122
ELTL artikli 263 alusel esitatud hagide vastuvõetavus	122
1. Mõiste „vaidlustatav akt“	122
2. Õigus esitada hagi	123
Otsene puutumus	123
a. Isiklik puutumus	124
3. Halduse üldakt, mis ei vaja rakendusmeetmeid	125

4. Vorminõuete järgimine ja hagi esitamise tähtajad	126
Menetluse kuritarvitamine	128
Tasuta õigusabi	128
Uue kodukorra kohaldamine	129
II. Institutsiooniline õigus. Euroopa kodanikualgatus. Sotsiaalpoliitika	130
III. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad	131
Sissejuhatus	131
1. Kaitseõigused	131
a. Vastuväited	131
b. Õigus olla ära kuulatud	132
c. Salaja salvestatud telefonikõnede tõendina kasutamine	132
2. Trahvide eest kaitse andmiseks ette nähtud tingimused	133
3. Komisjoni võimalus sõlmida kokkulepe	133
4. Põhjendamiskohustus	134
5. Täielik pädevus	135
Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas	136
1. Mõiste „tõenäoline konkurents“	136
2. Eesmärgil põhinevad konkurentsi piirangud	137
a. Mittekonkureerimise tingimus	137
b. Ebaproportsionaalsed vastupidised maksed, millega kaasneb konkurentide turult kõrvaletõrjumine	138
3. Trahvisumma arvutamine	139
IV. Riigiabi	141
Vastuvõetavus	141
1. Vaidlustatav akt	141
2. Isiklik puutumus	142
Haldusmenetlus	142
Eelise mõiste	144
1. Tõendamiskoormis	144
2. Erasektori võlausaldaja kriteerium	145
Mõiste „riigi ressursid“	146
Valikulisus. Maksualane abi	147
Siseturuga kooskõlas olev abi	149
Abi tagasinõudmine	149
V. Intellektuaalomand. Euroopa Liidu kaubamärk	151
Euroopa Liidu kaubamärgisüsteemi autonoomsus	151
Absoluutsed keeldumispõhjused	152
1. Analüüsimine apellatsioonikoja poolt omal algatusel	152
2. Põhjendamiskohustus	153
3. Pahauskus	153
4. Geograafiline tähis	154
5. Helimärgid	155
6. Tõendite esitamine	155

Suhtelised keeldumispõhjused	156
1. Registreerimisest keeldumine apellatsioonikoja poolt	156
2. Tõendid	157
3. Kaubamärgi kasutamise talumisest tulenev aegumine	158
Menetlusküsimused	159
VI. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika. Piiravad meetmed	161
Iraani Islamivabariik	161
Tuneesia Vabariik	164
Ukraina	165
Süüria Araabia Vabariik	166
Terrorismivastane võitlus	167
VII. Kemikaalide registreerimine	169
VIII. Dumping	170
IX. Finantssektori järelevalve	172
X. Liidu institutsioonide hanked	173
XI. Õigus tutvuda institutsioonide dokumentidega	174
Varem avalikustatud dokumentidega tutvumise taotlus	174
Otsustamisprotsessi kaitsev erand	174
Õigusnõustamist kaitsev erand	175
Kohtumenetlust kaitsev erand	177
XII. Kahju hüvitamise vaidlused	178
Horvaatia Vabariigi ühinemine Euroopa Liiduga	178
Isikuandmete töötlemine	179
OLAFI pädevus	180
Võimaluse kaotamine	181
XIII. Apellatsioonimenetlus	181
XIV. Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	182
C. Üldkohtu kantselei tegevus 2016. aastal	186
I. Uute kohtunike ametisseastumisega seotud korralduslik mõju	187
II. Reformi mõju kohtumenetlusele	188
III. Õigusemõistmise toetamise ülesanne	190
D. Üldkohtu statistika	192
E. Üldkohtu koosseis	218
1. Muudatused Üldkohtu koosseisus 2016. aastal	219
2. Protokolliline järjestus	221
3. Üldkohtu endised liikmed	225

III PEATÜKK | AVALIKU TEENISTUSE KOHUS

A. Avaliku Teenistuse Kohtu tegevus 2016. aastal	230
B. Avaliku Teenistuse Kohtu praktika 2016. aastal	232
I. Menetlusküsimused	232
1. Kohtueelne menetlus	232
2. Huve kahjustav akt	232
3. Huve kahjustava akti vastuvõtja pädevuse puudumine	232
4. Vaidlustamise tähtajad	233
5. Kohtukulud	233
6. Kohtuotsuse seadusjõud	233
II. Sisulised küsimused	234
Aktide kehtivuse üldtingimused ja põhiõigused	234
1. Preambuli ulatus	234
2. Formaalne põhjendus	234
3. Uute personalieeskirjade ajaline kohaldatavus	234
4. Haldusaktide uuesti läbivaatamine	235
5. Euroopa Liidu põhiõiguste hartas sätestatud põhimõtetele tuginemine	235
6. Liikmesriikide kohtutega lojaalse koostöö tegemise kohustus	235
7. Õigus olla ära kuulatud	235
8. Õigus heale haldusele	236
9. Hoolitsemiskohustus	237
10. Ametniku või teenistuja õigus tutvuda teda puudutava toimikuga	237
Ametnike töötasud ja hüvitised ning sotsiaalsed soodustused	237
1. Sotsiaalkindlustus	237
2. Pension	238
3. Lahkumistoetus	239
4. Kõrgemale palgajärgule tõusmine	239
Ametnike ja teenistujate karjäär	239
1. Ametiühingute või kutseorganisatsioonide käsutuses olevate töötajate edutamine	239
2. Distsiplinaarmedmed	240
3. Ajutiste teenistujate ja lepinguliste töötajate üleviimine ameti asukoha ühest liikmesriigist teise liikmesriiki üleviimisel	240
4. Teenistuja karjääri katkemine	241
Rikkumisest teatanud isik	241
C. Avaliku Teenistuse Kohtu statistika	244
D. Avaliku Teenistuse Kohtu koosseis	256
1. Muudatused Avaliku Teenistuse Kohtu koosseisus 2016. aastal	257
2. Protokolliline järjestus	258
3. Avaliku Teenistuse Kohtu endised liikmed	260

Koen LENAERTS

Euroopa Liidu Kohtu president

Euroopa Liitu tabasid 2016. aastal valusad sündmused.

Pärast Pariisi 2015. aasta novembris tuli ka Brüsselil, Nice'il ja Berliinil sarnaselt paljude teiste maailma paikadega viimastel kuudel silmitsi seista koletute suureulatuslike terrorirünnakutega, mis eiravad jämedalt rahu, inimlikkuse, sallivuse ja teiste austamise põhiväärtusi, millel rajaneb meile südamelähedane Euroopa projekt.

23. juunil 2016 tegi Ühendkuningriigi rahvas otsuse lahkuda Euroopa Liidust. See demokraatlik ja suveräänne valik seab Euroopa Liidu ja tema institutsioonid tõsiste katsumuste ette, millega praegusel ebakindlal ajal tuleb toime tulla parimal võimalikul moel.

Samas andis 2016. aasta meile hulgaliselt põhjuseid rahuloluks.

Pärast seda, kui lõppenud aasta septembris nimetati ametisse kohtujurist, kelle nimetamise õigus kuulub rotatsiooni korras Bulgaariale, saab Euroopa Kohtu kohtujuristikond, kelle arvu suurendati 2013. aasta juunis 11-ni, viimaks tegutseda täies koosseisus, mis teeb mulle rõõmu, arvestades niisuguste kohtuasjade arvu kasvamist, mis tõstatavad uusi olulisi õigusküsimusi muu hulgas nendel keerulistel teemadel, millega Euroopa Liidul tuleb käesoleval ajal toime tulla (võitlus terrorismiga, rändekriis, pangandus- ja finantskriisiga seotud meetmed...) ning mis vajavad analüüsimist kohtujuristi ettepanekus.

Heameel on ka selle üle, et 2016. aastal viidi peaaegu täielikult lõpule kaks esimest etappi kolmest etapist koosnevast liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformist, mille liidu seadusandlikud institutsioonid 2015. aasta detsembris vastu võtsid. Reformi esimeses etapis ette nähtud 12 täiendava kohtuniku nimetamisest Euroopa Liidu Üldkohtusse nimetati läinud aasta jooksul ametisse 11 kohtunikku. Teine etapp väljendus konkreetselt selles, et 2016. aasta septembris lõpetati Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu tegevus, ning siinkohal tahaksin veelkord tänada selle kohtu endiseid liikmeid ja töötajaid nende väärtusliku panuse eest kohtupraktika arendamisel Euroopa avaliku teenistuse valdkonna tihtipeale tundlikes vaidluses. Lisaks ühines meiega selle aasta septembris viis kohtunikku nendest seitsmest täiendavast Üldkohtu kohtunikust, kelle ametisse astumine on samuti ette nähtud reformi teises etapis.

Lõpuks, kuigi Euroopa Kohtu koosseis oli 2016. aastal täiesti stabiilne, kui uue kohtujuristi saabumine välja arvata, lahkus seevastu Üldkohtust kohtu koosseisu osalise uuendamise ja ühe liikme ametist lahkumise tõttu kuus liiget.

Statistilisest küljest iseloomustas lõppenud aastat väga intensiivne tegevus. Kolme kohtusse 2016. aastal saabunud kohtuasjade koguarv (1604 kohtuasja) oli küll veidi väiksem kui 2015. aastal (1711), kuid 2016. aastal lõpetatud kohtuasjade arv jäi kõrgele tasemele (1628 kohtuasja). See kehtib iseäranis Euroopa Kohtu suhtes, kes 704 lõpetatud kohtuasjaga lahendas 2016. aastal rohkem kohtuasju kui talle esitati (692 kohtuasja), ja Avaliku Teenistuse Kohtu suhtes, kes võttis endale auasjaks lahendada enne tegevuse lõpetamist ja avaliku teenistuse vaidluste Üldkohtule üleandmist võimalikult palju kohtuasju. Nii lahendas see kohus 2016. aasta jaanuarist kuni augustini koguni 169 kohtuasja.

Veidi materiaalsemast küljest on kõigil olnud võimalus olla tunnistajaks kolmanda torni ehitustööde käivitumisele – selle torni esimene nurgakivi asetati sümboolselt 27. juunil 2016. Tunnen juba ette rõõmu selle olulise kinnisvaraprojekti lõpliku valmimise üle, mis lõppastmes võimaldab meil koondada kõik institutsiooni töötajad meie tööiste ja inimlike kontaktide tugevdamiseks ühte asukohta.

Nende edusammude kõrval meenutan heameelega selle aasta 11. novembril, Esimese maailmasõja lõppu tähistava vaherahu mälestuspäeval, teistkordselt toimunud kohtumist „Bâtisseurs d'Europe“ („Euroopa Ülesehitajad“) – esimene samanimeline kohtumine toimus 2014. aasta novembris. See Euroopa Kohtu algatusel toimunud kohtumine, mis on praegusel Euroopa ülesehituse jaoks äreval ajal eriti teretulnud, võimaldas ligikaudu 250 keskkooliõpilasel ümberkaudsetest koolidest täiesti mitteametlikus õhkkonnas vestelda Euroopa Parlamendi, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Kohtu presidendiga Euroopa jaoks päevakajalistel teemadel.

Käesolevas aruandes on lugejale esitatud terviklik ülevaade institutsiooni arengust ja tegevusest 2016. aastal. Sarnaselt varasematele aastatele on oluline osa sellest pühendatud lühikestele, kuid ammendavatele kokkuvõtetele Euroopa Kohtu, Üldkohtu ja Avaliku Teenistuse Kohtu õigustmõistvast tegevusest. Lühikese sissejuhatuse järel täiendavad ja illustreerivad seda analüüsi iga kohtuinstantsi puudutavad konkreetsed statistikaandmed.

Kasutan võimalust, et väljendada sügavat tänu oma kolleegidele ning kõigile institutsiooni töötajatele erakordse töö eest, mis nad on sel aastal teinud.

I PEATÜKK
EUROOPA KOHUS

A | EUROOPA KOHTU ARENG JA TEGEVUS 2016. AASTAL

President **Koen LENAERTS**

Esimeses peatükis on kokkuvõtlikult esitatud Euroopa Kohtu tegevus 2016. aastal. Käesolevas osas (A) on esiteks antud ülevaade kohtu arengust möödunud aastal ning tema õigustmõistvast tegevusest. Teises osas (B) on nagu igal aastal esitatud peamine kohtupraktika areng, mis on jaotatud valdkondade kaupa, kolmandas ja neljandas osas on esitatud üksikasjalik ülevaade kohtukantselei tegevusest viidatud perioodil (C) ja möödunud aasta kohtutegevuse statistikast (D) ning viiendas osas on esitatud Euroopa Kohtu koosseis sellel aastal (E).

1.1. 2016. aastat iseloomustab Euroopa Kohtu kohtunikukonna täielik stabiilsus, kuna sellel aastal ei lahkunud ametist ega astunud ametisse ühtegi kohtunikku. Kohtujuristidest astus 19. septembril 2016 ametisse Bulgaaria kohtujurist Evgeni Tanchev; see võimaldab kohtujuristidel, kelle arv kerkis pärast nõukogu 25. juuni 2013. aasta otsust Euroopa Kohtu kohtujuristide arvu suurendamise kohta 8-lt 11-le, täies koosseisus tegutseda, mis on uusi ja mitmetahulisi õigusküsimusi tõstatavate kohtuasjade järjest kasvavat hulka arvestades väga tänuväärne.

1.2. Institutsiooni tegevuse korralduse poolelt viidi 2016. aastal peaaegu täielikult lõpule kaks esimest etappi liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformist, mis toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrusele (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

Selle reformi esimese etapi raames, mis näeb ette Euroopa Liidu Üldkohtu kohtunike arvu suurendamise 12 kohtuniku võrra, astusid 13. aprillil, 8. juunil ja 19. septembril 2016 toimunud pidulikel istungitel ametisse 11 uut Üldkohtu kohtunikku.

Reformi teises etapis, mille liidu seadusandlikud institutsioonid soovisid läbi viia samaaegselt Euroopa Liidu Üldkohtu koosseisu osalise uuendamisega 2016. aasta septembris, kaotati Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus ja tema ülesanded läksid üle Euroopa Liidu Üldkohtule vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrusele (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137), mida kohaldatakse alates 1. septembrist 2016.

Ühtlasi on reformi teises osas ette nähtud, et Euroopa Liidu Üldkohtusse nimetatakse seitse täiendavat kohtunikku, mis vastab Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu „endiste“ kohtunike arvule. Just selles kontekstis tervitati 19. septembri 2016. aasta pidulikul istungil Euroopa Liidu Üldkohtu viie täiendava kohtuniku ametisseastumist, lootuses, et peatselt toimuvad ka viimased ametissenimetamised, mis tähistavad reformi kahe esimese etapi lõpuleviimist.

Reformi kolmas etapp viiakse läbi Euroopa Liidu Üldkohtu koosseisu osalisel uuendamisel 2019. aasta septembris. Üldkohtu kohtunike arvu suurendatakse üheksa täiendava kohtuniku võrra, mis tõstab nende koguarvu 56-le ehk kaks kohtunikku liikmesriigi kohta.

2. Selgitused möödunud aasta statistikaandmete kohta leiab lugeja aastaaruande käesoleva peatüki C osas. Siinkohal võtame vaid lühidalt kokku neist andmetest avalduvad olulisemad suundumused.

Esimesena väärib märkimist Euroopa Kohtus 2016. aastal lõpetatud kohtuasjade koguarv: 704 lõpetatud kohtuasja (+14% võrreldes 2015. aastaga) tähendab seda, et Euroopa Kohus lahendas 2016. aastal rohkem

kohtuasju, kui ta sellel aastal registreeris (692), ning näitab kohtu produktiivsuse märkimisväärset kasvu möödunud aastal, tuues kaasa 31. detsembri 2016. aasta seisuga menetluses olnud kohtuasjade arvu (872) mõnetise vähenemise võrreldes 2015. aasta lõpul valitsenud olukorraga (884).

2016. aastal saabunud kohtuasjadest on 470 kohtuasja seotud eelotsusetaotlustega, mis on rekordarv Euroopa Kohtu ajaloos, andes ühtaegu aimu nii eelotsusemenetluse tähtsusest Euroopa Liidu õiguse loomisel kui ka liikmesriikide kohtute usaldusest selle kohtuliku koostöö vormi vastu, eesmärgiga tõlgendada ja kohaldada liidu õigust ühetaoliselt.

Veel üks märkimisväärne suundumus möödunud aastal puudutab keskmist menetlusaega Euroopa Kohtus. Eelotsuseasjade keskmine menetlusaeg oli 2016. aastal 15 kuud, mis on võrreldav 2014. aasta vastava arvuga, mille puhul on tegemist kõige lühema keskmise menetlusajaga viimase 30 aasta jooksul. See arv on suures osas seletatav esiteks asjaoluga, et eelotsuseasju, milles Euroopa Kohtu vastus on ilmne, lahendatakse üha sagedamini määrusega, ja teiseks sellega, et vaadeldaval aastal oli iseäranis palju kohtuasju, mis lahendati eelotsuse kiirmenetluses või kiirendatud menetluses. Apellatsioonkaebuste puhul on nende keskmise menetlusaja oluline lühenemine ehk 12,9 kuud (võrreldes 14 kuuga 2015. aastal), mis on Üldkohtu loomisest saadik lühim menetlusaeg, tingitud peamiselt sellest, et appellatsioonkaebusi, mis on esitatud dokumentidega tutvumise, riigihanke ning intellektuaal- ja tööstusomandi valdkondades, lahendab Euroopa Kohus alates 2016. aastast lihtsustatud menetluses.

B | EUROOPA KOHTU PRAKTIKA 2016. AASTAL

I. PÕHIÕIGUSED

2016. aastal otsustas Euroopa Kohus mitmel korral põhiõiguste üle liidu õiguskorras. Mõned selle valdkonna kohtuotsustest leiavad käsitlemist käesolevas aruandes¹.

Nende kohtuotsuste hulgas väärib erilist tähelepanu kohtuotsus **Paoletti jt** (C-218/15, [EU:C:2016:748](#)), mis kuulutati 6. oktoobril 2016. Selles kohtuotsuses tuli Euroopa Kohtul hinnata, *lähitudes soodsama karistusõiguse tagasiulatava kohaldamise põhimõttest, milline mõju on kolmanda riigi liiduga ühinemisel liikmesriigi karistusõigusele, mis puudutab ebaseaduslikule piiriületamisele kaasaitamise süütegu ja millega võetakse üle direktiivi 2002/90² artikkel 3*. Selles asjas oli mitme Itaalia kodaniku suhtes algatatud kriminaalmenetlus, milles neid süüdistati kaasaitamises Rumeenia kodanike ebaseaduslikule sisserändele Itaaliasse enne Rumeenia ühinemist Euroopa Liiduga. Kuna Rumeenia kodanikest said seejärel liidu kodanikud, tekkis eelotsusetaotluse esitanud kohtul esiteks küsimus, kas ühinemise tagajärjel ei ole ebaseaduslikule piiriületamisele kaasaitamine, mis on toime pandud enne Rumeenia Euroopa Liiduga ühinemist, enam süütegu, ja teiseks, kas põhikohtuasjas tuleb süüdistatavate suhtes kohaldada soodsama karistusõiguse tagasiulatava kohaldamise põhimõtet.

Olles meenutanud, et soodsama karistusõiguse tagasiulatava kohaldamise põhimõte, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguse harta artikli 49 lõikes 1, on liidu esmase õiguse osa, sedastas Euroopa Kohus esiteks, et soodsama karistusõiguse kohaldamine eeldab tingimata ühe seaduse ajalist järgnemist teisele ja põhineb järeldusel, et seadusandja on muutnud oma seisukohta kas teo karistusõigusliku kvalifitseerimise või rikkumise eest määratava karistuse osas. Käesoleval juhul ei ole aga Itaalia karistusõigusnorme pärast süüdistatavatele süüdistuses omistatud süütegude toimepanemist muudetud.

Teiseks otsustas Euroopa Kohus, et ELL artikli 6 ja põhiõiguste harta artikli 49 kohaselt ei takista riigi ühinemine liiduga teisel liikmesriigil kriminaalkaristuse määramist isikutele, kes enne ühinemist on esimese riigi kodanike huvides toime pannud ebaseaduslikule piiriületamisele kaasaitamise süüteo. Nimelt osutavad liikmesriigi karistusõigusnormid, millega määratakse kooskõlas direktiiviga 2002/90 ja raamotsusega 2002/946³ niisuguse süüteo eest karistuseks vangistus, mitte ebaseaduslikele sisserändajatele, vaid isikutele, kes aitavad kaasa nende sisserändajate riigi territooriumile ebaseaduslikule sisenemisele ning seal elamisele. Ainuüksi

-
- 1| Käsitletud on järgmisi kohtuotsuseid: kohtuotsus, 6.9.2016, **Petruhhin** (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)), mis on esitatud II.1 jaotises „Liidu kodanike õigused“; kohtuotsus, 5.7.2016, **Ognyanov** (C-614/14, [EU:C:2016:514](#)), mis on esitatud V jaotises „Liidu õigust puudutavad vaidlused“; kohtuotsus, 9.6.2016, **Pesce jt** (C-78/16 ja C-79/16, [EU:C:2016:428](#)), mis on esitatud VI jaotises „Põllumajandus“; kohtuotsus, 21.12.2016, **AGET Iraklis** (C-201/15, [EU:C:2016:972](#)), mis on esitatud VII.3 jaotises „Asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus“; kohtuotsus, 15.2.2016, **N.** (C-601/15 PPU, [EU:C:2016:84](#)), mis on esitatud VIII.1 jaotises „Varjupaigapoliitika“; kohtuotsus, 5.4.2016, **Aranyosi ja Căldăraru** (C-404/15 ja C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)), mis on esitatud jaotises X.1 „Euroopa vahistamismäärus“; kohtuotsus, 29.6.2016, **Kossowski** (C-486/14, [EU:C:2016:483](#)), mis on esitatud X.3 jaotises „Teises liikmesriigis algatatud kriminaalmenetlused ja kriminaalasjades tehtud otsused“; kohtuotsus, 28.7.2016, **Ordre des barreaux francophones et germanophone jt** (C-543/14, [EU:C:2016:605](#)), mis on esitatud XII jaotises „Maksusätted“; kohtuotsus, 21.12.2016, **Tele2 Sverige ja Watson jt** (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#)), mis on esitatud XIII.2 jaotises „Isikuandmete kaitse“; kohtuotsus, 20.9.2016, **Ledra Advertising jt vs. komisjon ja EKP** (C-8/15 P–C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)), mis on esitatud XV jaotises „Majandus- ja rahapoliitika“; kohtuotsus, 8.11.2016, **Lesoochranárske zoskupenie VLK** (C-243/15, [EU:C:2016:838](#)), mis on esitatud XVIII jaotises „Keskkond“.
 - 2| Nõukogu 28. novembri 2002. aasta direktiiv 2002/90/EÜ, millega määratletakse kaasaitamine ebaseaduslikule piiriületamisele, läbisõidule ja elamisele (EÜT L 328, lk 17; ELT eriväljaanne 19/06, lk 61).
 - 3| Nõukogu 28. novembri 2002. aasta raamotsus 2002/946/JSK, millega tugevdatakse karistusõiguslikku raamistikku, et tõkestada ebaseaduslikule piiriületamisele, läbisõidule ja elamisele kaasaitamist (EÜT L 328, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 61).

asjaolu, et need sisserändajad on pärast ebaseaduslikku piiriületust saanud liidu kodanikeks, ei saa mõjutada kriminaalmenetlust, mida on alustatud isikute suhtes, kes on ebaseaduslikule piiriületamisele kaasa aidanud.

Kolmandaks sedastas Euroopa Kohus, et ükski liidu õigusnorm ei luba asuda seisukohale, et liidu kodakondsuse saamisega peab ära langema rikkumine, mille on toime pannud isikud, kes tegelesid sisserändajatega kaubitsemisega. Vastupidi otsustada tähendaks selle kaubitsemise edendamist niipea, kui riik alustab liiduga ühinemise protsessi. Saavutatav eesmärk oleks sel juhul vastupidine liidu seadusandja taotletud eesmärgile.

II. LIIDU KODAKONDSUS

Liidu kodakondsusega seoses väärivad mainimist kuus kohtuotsust. Neist kolm kohtuotsust puudutavad liikmesriikide kodanike õigusi, mis neil on liidu kodakondsuse alusel. Kolm ülejäänud kohtuotsust käsitlevad liidu kodaniku kolmanda riigi kodanikust pereliikme tuletatud elamisõigust.

1. LIIDU KODANIKE ÕIGUSED

2. juunil 2016 võttis Euroopa Kohus kohtuotsuses **Bogendorff von Wolffersdorff** (C-438/14, [EU:C:2016:401](#)) seisukoha, millised on *piirangud liikmesriigi kohustuse suhtes tunnustada perekonnanime, mille kodanik sai ajal, mil ta elas teises liikmesriigis, mille kodanik ta samuti on*. Põhikohtuasi puudutas Saksamaa kodanikku, kes omandas Ühendkuningriigis elamise ajal Ühendkuningriigi kodakondsuse ning muutis oma eesnimesid ja perekonnanime, vaatamata sellele, et viimane sisaldas Saksa aadlitiitleid. Pärast Saksamaale tagasipöördumist keelduti tunnustamast tema uut perekonnanime ja uusi eesnimesid, mis ta Ühendkuningriigi õiguse alusel oli omandanud.

Euroopa Kohus sedastas selles kohtuasjas, et kui liikmesriigi ametiasutused keelduvad tunnustamast selle liikmesriigi kodaniku eesnimesid ja perekonnanime kujul, milles see on kindlaks määratud ja registreeritud teises liikmesriigis, mille kodanik see isik samuti on, on niisuguse keeldumise puhul tegemist ELTL artiklis 21 tagatud vabaduste piiramisega. Nimelt, kuna hageja on Saksamaa perekonnaseisuregistris ja Ühendkuningriigi ametiasutustes registreeritud erinevate nimede all, ei ole üksnes konkreetne oht, et tuleb hajutada nimede lahknevusest tulenevaid kahtlusi isikusamasuses, vaid võivad tekkida ka raskused tema ja ta tütre vaheliste perekondlike sidemete selgitamisel.

Saksamaa valitsus märkis selles kohtuasjas, et vastavalt põhiseaduse artiklile 123 koostoimes Weimari põhiseaduse artikli 109 kolmanda lõiguga kaotati Saksamaal kõik sünni või seisusega seotud privileegid ja ebavõrdsus ning et kuigi aadlitiitlite nime osana kasutamine ja edasiandmine on lubatud, on uute aadlitiitlite loomine ja nende andmine keelatud. Need on Saksa avaliku korra osaks olevad normid, mille eesmärk on tagada kõigi Saksamaa kodanike võrdne kohtlemine.

Euroopa Kohus möönis sellega seoses, et Saksamaal tehtud põhiseadusliku valiku kontekstis saab Weimari põhiseaduse artikli 109 kolmandat lõiku kui ELL artikli 4 lõikes 2 mainitud rahvusliku identiteedi elementi võtta arvesse ühe põhjendusena isikutele liidu õigusega tagatud vaba liikumise õiguse piiramiseks. Täpsemalt tuleb põhjendust, mis puudutab Saksamaa kodanike seaduse ees võrdsuse põhimõtet ja põhiseaduslikku valikut keelata aadlitiitlite kandmine, tõlgendada avalikust korrast lähtuva kaalutlusena. Euroopa Kohtu hinnangul oleks Saksa seadusandja tahtega vastuolus, kui Saksamaa kodanikud omandaks kaotatud aadlitiitlid uuesti teise liikmesriigi õigust kasutades. Põhikohtuasjas vaidluse all olnud nimevahetustega sarnaste nimevahetuste tunnustamine võib aga niisuguse tulemuseni viia.

Euroopa Kohus järeldas, et liikmesriigi ametiasutused võivad niisugustel asjaoludel, nagu on kõne all käsitletavas asjas, keelduda tunnustamast nime, mille kodanik on teises liikmesriigis seaduslikult omandanud. Sellise tunnustamisest keeldumise puhul on nimelt tegemist ELTL artiklis 21 tagatud vabaduste piiramisega, ent see on põhjendatud avalikust korrast lähtuvate kaalutlustega, kui see on sobiv ja vajalik, tagamaks kõigi esimesena nimetatud liikmesriigi kodanike seaduse ees võrdsuse põhimõtte järgimine. Seesuguse praktika proportsionaalsuse hindamine nõuab asjasse puutuvale liikmesriigile omaste õiguslike ja faktiliste asjaolude analüüsimist ja kaalumist ning selleks on eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtust paremas olukorras. Selle analüüsi puhul arvesse võetavate asjaolude hulgas tõi Euroopa Kohus muu hulgas välja asjaolu, et põhikohtuasja kaebaja on kasutanud õigust vabale liikumisele ning tal on Saksamaa ja Ühendkuningriigi topeltkodakondsus, teiseks asjaolu, et Ühendkuningriigis omandatud nime osad ei ole ametlikult aadlititlid ei Saksamaal ega Ühendkuningriigis, kuid jätavad mulje aadlipäritolust, ning asjaolu, et nimevahetus on toimunud puhtalt isiklikel põhjustel, millest tulenev nime de lahknevus ei ole tingitud ei hageja sünni, lapsendamise ega Ühendkuningriigi kodakondsuse omandamisega seotud asjaoludest.

Kohtuotsuses **Petruhhin** (C-182/15, [EU:C:2016:630](#)), mis kuulutati 6. septembril 2016, hindas Euroopa Kohtu suurkoda, kas liikmesriigi ja kolmanda riigi vahel sõlmitud väljaandmise lepingu kohaldamisel kaitseb kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttest ning liidu kodanike vaba liikumise ja riigis elamise vabadusest lähtudes teise liikmesriigi kodanikke elukohariigi õigusnorm, mis keelab selle riigi kodanike väljaandmise. Selles asjas oli tegemist Venemaa ametiasutuste poolt Läti ametiasutustele saadetud Eesti kodaniku väljaandmise taotlusega, mis puudutas narkootilise aine turustamises seisnevat süütegu.

Euroopa Kohus otsustas kõigepealt, et Lätti siirdudes kasutas asjaomane isik liidu kodanikuna oma õigust liidus vabalt liikuda, mistõttu kuulub tema olukord aluslepingute kohaldamisalasse ja seega kohaldub talle kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõte. Õigusnormid, mis toovad kaasa ebavõrdse kohtlemise, mis seisneb selles, et lubatakse välja anda üksnes teisest liikmesriigist pärit liidu kodanikke, on käsitletav ELTL artikli 21 tähenduses liikumisvabaduse piiranguna. Seejärel märkis Euroopa Kohus, et niisugune piirang võib olla õigustatud vaid siis, kui see põhineb objektiivsetel kaalutlustel ja on siseriiklikus õiguses järgitud õiguspärase eesmärgi suhtes proportsionaalne. Kuigi asjasse puutuva riigi osutatud eesmärk välistada oht, et kolmandas riigis süüteo toime pannud teise liikmesriigi kodanik jääb karistuseeta, on liidu õiguses õiguspäraseks peetav eesmärk, leidis Euroopa Kohus, et antud juhul tuleb siiski kontrollida, kas ei oleks võimalik ELTL artikliga 21 antud õiguste teostamist vähem kahjustav alternatiivne meede, mis võimaldaks sama tõhusalt nimetatud eesmärki saavutada. Sellega seoses tuleb juhul, kui puuduvad liidu õigusnormid, mis reguleeriksid väljaandmist liikmesriikide ja kolmanda riigi vahel, rakendada kõiki liidu õiguses olemas olevaid koostöö- ja vastastikuse abistamise mehhanisme karistusõiguse valdkonnas. Iseäranis tuleb eelistada teabevahetust liikmesriigiga, mille kodakondsus on asjaomasel isikul. Järelikult juhul, kui liikmesriigile, kuhu teise liikmesriigi kodanikust liidu kodanik on liikunud, esitab väljaandmist taotluse kolmas riik, kellega esimene liikmesriik on sõlminud väljaandmise lepingu, on ta kohustatud teavitama liikmesriiki, mille kodakondsus kõnealusel isikul on, ning andma olenevalt olukorrast viimati nimetatud liikmesriigi taotlusel selle kodaniku talle üle vastavalt raamotsuse 2002/584⁴ sätetele, tingimusel et sellel liikmesriigil on tema siseriikliku õiguse alusel pädevus selle isiku suhtes menetlust läbi viia seoses väljaspool tema territooriumi toime pandud tegudega.

Lisaks, juhul kui kolmas riik esitab liikmesriigile taotluse anda välja teise liikmesriigi kodanik, peab esimene liikmesriik kontrollima, ega väljaandmine ei kahjusta õigusi, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 19, mille kohaselt ei tohi kedagi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus. Euroopa Kohus täpsustas siinjuures, et

4| Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34).

pelgalt deklaratsioonide olemasolust ja põhimõtteliselt põhiõiguste järgimist tagavate rahvusvaheliste lepingute heakskiitmisest ei piisa, et tagada sobiv kaitse väärkohtlemise ohu eest, kui usaldusväärsetest allikatest ilmneb ametiasutuste tegevus, mis on ilmselgelt vastuolus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK”) põhimõtetega.

Kohtuotsuses *García-Nieto jt* (C-299/14, [EU:C:2016:114](#)), mis kuulutati 25. veebruaril 2016, kinnitas Euroopa Kohus oma varasemat praktikat⁵, mille kohaselt võib liikmesriik teise liikmesriigi kodanikud riigis elamise esimesel kolmel kuul teatud sotsiaaltoetuste saajate hulgast välja jätta. Põhikohtuasja pooled olid Hispaania perekond ja Saksamaa tööhõivekeskus, kes keeldus siseriikliku õiguse alusel maksmast isale ja tema pojale nende Saksamaal elamise esimese kolme kuu jooksul töötajale ja töötaja lastele ette nähtud toimetulekutoetust. Nimetatud isa ja poeg saabusid Saksamaale 2012. aasta juuni lõpus mõni kuu pärast ema ja tütre saabumist. Selleks ajaks oli emal Saksamaal juba alaline töökoht, mistõttu oli ta alates juulist sotsiaalkindlustussüsteemis kohustuslikult kindlustatud.

Euroopa Kohus meenutas, et vastavalt direktiivile 2004/38 on liidu kodanikel õigus elada teises liikmesriigis kuni kolm kuud, ilma et nad peaksid täitma muid tingimusi või formaalsusi peale nõude omada kehtivat isikutunnistust või passi. Kuna liikmesriigid ei saa sel perioodil liidu kodanikelt nõuda, et neil oleks piisavalt elatusvahendeid ja isiklik ravikindlustus, lubab direktiiv neil oma sotsiaalkindlustussüsteemi finantstasakaalu säilitamiseks keelduda nimetatud kodanikele, kes ei ole töötajad, füüsilisest isikust ettevõtjad või sellise staatuse säilitanud isikud, sotsiaallabi maksmisest esimese kolme kuu jooksul. Euroopa Kohus leidis, et sotsiaallabi maksmisest keeldumise eelduseks ei ole asjaomase isiku individuaalse olukorra hindamine.

2. KOLMANDA RIIGI KODANIKU TULETATUD ELAMISÕIGUS

Kohtuasjades, milles tehti kohtuotsus ***Rendón Marín*** (C-165/14, [EU:C:2016:675](#)) ja kohtuotsus ***CS*** (C-304/14, [EU:C:2016:674](#)), mille suurkoda kuulutas 13. septembril 2016, käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas liidu õiguse kohaselt on liikmesriigil lubatud kolmanda riigi kodanikule, kellel on kahe liidu kodanikust alaealise lapse – kellest üks on muu liikmesriigi kui elukohaliikmesriigi kodanik ja teine selle liikmesriigi kodanik, kus ta on alati elanud – ainuhooldusõigus, elamisloa andmisest automaatselt keelduda üksnes põhjusel, et ta on varem kriminaalkorras karistatud.

Euroopa Kohus märkis esiteks, et kui lapsevanemale, kes on kolmanda riigi kodanik ja sellise alaealise lapse tegelik hooldaja, kes elab muus liikmesriigis kui see, mille kodanik ta on, ei anta luba elada selle lapsega koos vastuvõtvast liikmesriigis, siis võtab see lapse elamisõiguselt kasuliku toime. Euroopa Kohus otsustas seega, et ELTL artikkel 21 ja direktiiv 2004/38 lubavad kõnealusel lapsevanemal elada koos oma lapsega, kellel on liidu kodaniku staatus, vastuvõtvast liikmesriigis, kui ta vastab direktiivi artikli 7 lõike 1 punktis b sätestatud tingimustele, see tähendab tal on piisavad vahendid ja üldine ravikindlustus. Teiseks märkis Euroopa Kohus sellise alaealise olukorra kohta, kes on alati elanud liikmesriigis, mille kodanik ta on, et ELTL artikkel 20 annab igale isikule, kellel on mõne liikmesriigi kodakondsus, liidu kodaniku staatuse, millega kaasneb õigus liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil. Selle artikliga on vastuolus siseriiklikud meetmed, mille tagajärjel jäävad liidu kodanikud ilma võimalusest oma õigusi tegelikult kasutada. Nad jäävad sellisest võimalusest ilma, kui kolmanda riigi kodanikule elamisloa andmisest keeldumise või tema väljasaatmise tõttu on tema liidu kodanikust laps, kelle suhtes on tal ainuhooldusõigus, sunnitud temaga kaasa minema ja seega liidu territooriumilt lahkuma.

5| Euroopa Kohtu otsused, 11.11.2014, *Dano* (C-333/13, [EU:C:2014:2358](#)), ja 15.9.2015, *Alimanovic* (C-67/14, [EU:C:2015:597](#)).

Varasemate kriminaalkaristuste mõju kohta liidu kodaniku pereliikme tuletatud elamisõiguse tunnustamisele leidis Euroopa Kohus, et liidu õigusega on vastuolus elamisõiguse piiramine üldpreventiivsetel kaalutlustel, kui otsus on tehtud teiste välismaalaste hoiatamise eesmärgil, eelkõige juhul, kui sellist meetet kohaldatakse automaatselt pärast kriminaalkorras süüdimõistmist. Nimelt, kui liikmesriigid on kehtestanud piirangud, peavad need olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ja nende aluseks peab eranditult olema tõeline, vahetu ja piisavalt tõsine oht avalikule korrale või avalikule julgeolekule, mis eeldab muu hulgas asjaomase isiku isikliku käitumise konkreetset hindamist.

Sellest tulenevalt toonitas Euroopa Kohus, et sellises olukorras nagu vaadeldavas asjas, tuleb iga sugust erandit, mis tehakse liidu kodanike või nende pereliikmete elamisõigusest, tuginedes avaliku korra säilitamisele või avaliku julgeoleku kaitsmisele, tõlgendada kitsalt. Isegi kui ELTL artikkel 20 ei mõjuta liikmesriikide võimalust niisugusele erandile tugineda, ei saa liikmesriigid selle ulatust määrata ühepoolset, ilma liidu institutsioonide kontrollita, kuna hindamisel tuleb võtta arvesse ka lapse huve ning õigust era- ja perekonnaelu puutumatusse, mis on sätestatud harta artiklis 7.

Kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus **NA** (C-115/15, [EU:C:2016:487](#)), mis kuulutati 30. juunil 2016, käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas *kolmanda riigi kodanik, kes on lahutatud liidu kodanikust ja kellel on laste hooldusõigus, võib tugineda vastuvõtvas liikmesriigis elamisõiguse säilitamisele isegi juhul, kui abielu lahutamise menetlus on alanud pärast liidu kodanikust abikaasa lahkumist sellest liikmesriigist*. Põhikohtuasi puudutas Pakistanist pärit naist, kes oli abielus Saksamaa kodanikust mehega. Abielupaar elas Ühendkuningriigis, kus mees oli töötaja või füüsilisest isikust ettevõtja staatuses. Kuna abikaasade suhted halvenesid, alustas naine, kes oli kannatanud korduvalt koduvägivalla all, 2006. aastal pärast mehe Ühendkuningriigist lahkumist abielu lahutamise menetlust ja talle anti nende kahe ühise lapse ainuhooldusõigus. Lapsed, kes olid küll Saksamaa kodanikud, olid sündinud Ühendkuningriigis, kus nad läksid kooli vastavalt 2009. aastal ja 2010. aastal. Pakistanist pärit naine esitas ka taotluse Ühendkuningriigis alalise elamisõiguse saamiseks, kuid liikmesriigi pädev asutus jättis selle taotluse rahuldamata.

Naise elamisõiguse kohta Ühendkuningriigis meenutas Euroopa Kohus kõigepealt, et direktiivi 2004/38⁶ artikli 13 lõike 2 esimese lõigu punkti c kohaselt ei kaota liidu kodaniku pereliikmed, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, abielu lahutuse korral elamisõigust, kui seda õigustavad eriti rasked asjaolud, näiteks koduvägivalla ohvriks langemine. Viidates kohtuotsusele *Singh jt*⁷, kinnitas Euroopa Kohus, et vastavalt selle direktiivi artikli 7 lõikele 2 peab kolmanda riigi kodaniku liidu kodanikust abikaasa elama vastuvõtvas liikmesriigis kuni abielu lahutamise menetluse alustamise kuupäevani, et kolmanda riigi kodanik saaks nõuda oma elamisõiguse säilitamist. Käesolevas põhikohtuasjas see aga nii ei olnud.

Euroopa Kohus leidis seevastu, et tulenevalt võõrtöötajate laste õigusest haridusele vastuvõtvas liikmesriigis määruse nr 1612/68⁸ artikli 12 alusel on lastel ja kolmanda riigi kodanikust lapsevanemal, kellel on laste suhtes ainuhooldusõigus, elamisõigus vastuvõtvas liikmesriigis sellises olukorras nagu põhikohtuasjas, kus teine vanem on liidu kodanik ja on selles liikmesriigis töötanud, ent on lakanud elamast vastuvõtvas liikmesriigis enne, kui lapsed selles riigis oma haridusteed alustavad. Olukorras, kus lastel on nimetatud sätte alusel õigus jätkata kooliskäimist vastuvõtvas liikmesriigis, samas kui neid hooldav vanem võib kaotada oma elamisõiguse,

6| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

7| Euroopa Kohtu otsus, 16.7.2015, *Singh jt* (C-218/14, [EU:C:2015:476](#)).

8| Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15).

võib nimelt see, kui sellele vanemale keeldutakse andmast võimalust elada vastuvõtvas liikmesriigis laste kooliskäimise ajal, võtta lastelt neile liidu seadusandja poolt tunnustatud õiguse.

Lõpetuseks meenutas Euroopa Kohus, et ELTL artikli 21 kohaselt on alaealistel liidu kodanikel ja neid tegelikult hooldaval vanemal elamisõigus, kui nimetatud liidu kodanikud vastavad direktiivi 2004/38⁹ artikli 7 lõikes 1 sätestatud tingimustele, sealhulgas tingimusele, et neil oleks piisavalt vahendeid, mille võib tagada ka kolmanda riigi kodanikust vanem.

III. INSTITUTSIOONILISED SÄTTED

1. LIIDU ÕIGUSAKTIDE ÕIGUSLIK ALUS

2016. aastal tegi Euroopa Kohus kolm tähtsat kohtuotsust, mis on seotud liidu õigusaktide õigusliku alusega. Need puudutavad vastavalt ühist välis- ja julgeolekupoliitikat (ÜVJP), põllumajandust ja kriminaalasjades tehtavat õiguslast koostööd.

Esiteks tühistas Euroopa Kohus suurkojas 14. juuni 2016. aasta kohtuotsusega **parlament vs. nõukogu** (C-263/14, [EU:C:2016:435](#)) *nõukogu 10. märtsi 2014. aasta otsuse 2014/198/ÜVJP Euroopa Liidu ja Tansaania Ühendvabariigi vahelise lepingu (mis käsitleb piraatlusjuhtumi toimepanemises kahtlustatavate isikute ja kinni peetud seonduvate vahendite Euroopa Liidu juhitud merevägede poolt Tansaania Ühendvabariigile üleandmise tingimusi) allkirjastamise ja sõlmimise kohta*¹⁰.

Parlament esitas oma tühistamishagi põhjendamiseks kaks väidet. Ta väitis esiteks, et vaidlustatud otsus võeti ebaõigesti vastu eranditult ÜVJPga seotud erimenetluse kohaselt, mis on kehtestatud ELTL artikli 218 lõike 6 teise lõigu lause esimeses osas, mis välistab parlamendi igasuguse osalemise. Teises väites, et on rikutud ELTL artikli 218 lõiget 10, heitis parlament nõukogule ette, et ta ei teavitanud teda viivitamata ja täielikult ülnimetatud lepingu üle läbirääkimiste pidamise ja selle sõlmimise kõikidel etappidel.

Vaidlustatud otsuse vastuvõtmisel kohaldatud menetluse kohta meenutas Euroopa Kohus esmalt, et kui liidu õigusakti kontrollimise käigus selgub, et sellega taotletakse kahte eesmärki või et sellega reguleeritakse kahte valdkonda ning üks neist eesmärkidest või valdkondadest on määratletav peamisena, samas kui teine on vaid kõrvalise tähtsusega, peab õigusaktil olema üksainus õiguslik alus, see tähendab peamisest või olulisemast eesmärgist või valdkonnast tulenev õiguslik alus. Seega, kuna ELi ja Tansaania lepingu kontrollimise käigus selgus, et see on seotud valdavalt ÜVJPga, mitte õiguslase koostööga kriminaalasjades või politseikoostööga, sedastas Euroopa Kohus, et otsus lepingu allkirjastamise ja sõlmimise kohta võeti õigesti vastu vastavalt ÜVJPga seotud lepingutele kohaldatavale erimenetlusele.

Olles meenutanud, et parlament küll ei osale ÜVJPga seotud lepingute üle läbirääkimiste pidamise ja nende sõlmimise menetluses, leidis Euroopa Kohus seejärel, et kohustus ELTL artikli 218 lõike 10 kohaselt parlamenti teavitada laieneb ka vahepeal saavutatud tulemustele, milleni läbirääkimistel jõutakse. Seega oleks nõukogu pidanud käesoleval juhul parlamendile edastama lepingu eelnõu ja otsuse eelnõu tekstid, juhul kui nimetatud

9| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

10| ELT L 108, lk 1.

eelnõude tekstid on ELi ja Tansaania lepingu sõlmimise eesmärgil edastatud Tansaania ametiasutustele. Kuna niisuguse teavitamisnõude eiramise tõttu ei saanud parlament teostada järelevalveõigust ÜVJP valdkonnas ning olenevalt olukorrast esitada oma seisukohti, mis puudutavad õiget õiguslikku alust, millele otsus lepingu allkirjastamise ja sõlmimise kohta oleks pidanud tuginema, tühistas Euroopa Kohus vaidlustatud otsuse olulise menetlusnormi rikkumise tõttu.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses **Saksamaa vs. parlament ja nõukogu** (C-113/14, [EU:C:2016:635](#)), mis kuulutati 7. septembril 2016, kuidas on omavahel suhestatud kaks õiguslikku alust, mis on ette nähtud vastavalt ETL artikli 43 lõigetes 2 ja 3. Saksamaa Liitvabariik väitis oma tühistamishagis, et parlament ja nõukogu valisid vääralt õigusliku aluse, kui nad võtsid määruse nr 1308/2013¹¹ artikli 7 vastu mitte ETL artikli 43 lõike 3, vaid ETL artikli 43 lõike 2 alusel. Määruse nr 1308/2013 artiklis 7 määratakse kindlaks riikliku sekkumise esemeks olla võivate erinevate põllumajandustoodete võrdluskünnised, et toetada turgu. Need künnised viitavad määruse nr 1370/2013¹² artiklis 2 mainitud põllumajandustoodetele.

Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et vastavalt ETL artikli 43 lõikele 2 peavad parlament ja nõukogu kehtestama seadusandliku tavamenetluse kohaselt „ühise põllumajanduspoliitika ja ühise kalanduspoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalikud sätted“. ETL artikli 43 lõike 3 kohaselt võtab nõukogu seevastu komisjoni ettepaneku põhjal vastu „meetmed hindade ja maksude, toetuste ja koguseliste piirangute kehtestamise ning kalapüügi võimaluste kehtestamise ja eraldamise kohta“. Euroopa Kohus leidis, et nimetatud meetmed on peaaesjalikult tehnilist laadi ja need võetakse vastu ETL artikli 43 lõike 2 alusel kehtestatud sätete rakendamiseks. Käesoleval juhul eeldab määruse nr 1308/2013 artikli 7 lõikes 2 sätestatud võrdluskünniste läbivaatamine peamiselt tehnilisi ja teaduslikke hinnanguid. Kuna määruses nr 1308/2013 ei ole ette nähtud ühtegi tegurit, mis võimaldaks teha võrdluskünniste läbivaatamise ja nende esmakordse kehtestamise vahel vahet, ning arvestades asjaolu, et sekkumishinnad seonduvad võrdluskünnistega, asus Euroopa Kohus seisukohale, et selliste künniste kehtestamine on üks hindade kehtestamise meede. Järelikult oleks määruse nr 1308/2013 artikkel 7 tulnud vastu võtta ETL artikli 43 lõike 3 alusel.

Euroopa Kohus rahuldas hagi ja tühistas mitte ainult määruse nr 1308/2013 artikli 7, vaid ka määruse nr 1370/2013 artikli 2, kuna nende artiklite vahel on lahutamatud seosed. Võttes aga arvesse raskeid negatiivseid tagajärgi, mis nende viivitamatu tühistamine võib põhjustada, otsustas Euroopa Kohus jätta nende artiklite tagajärjed kehtima kuni ajani, mil mõistliku aja jooksul, mis ei ületa viit kuud alates kohtuotsuse kuulutamise kuupäevast, jõustub uus määrus õigel õiguslikul alusel.

Viimaks rahuldas Euroopa Kohus 22. septembril 2016 kohtuotsuses **parlament vs. nõukogu** (C-14/15 ja C-116/15, [EU:C:2016:715](#)) parlamendi esitatud hagi, milles paluti tühistada *rakendusotsused 2014/731*¹³,

11| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, lk 671).

12| Nõukogu 16. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1370/2013, millega määratakse kindlaks põllumajandustoodete ühise turukorraldusega seotud teatavate toetuste kehtestamise meetmed (ELT L 346, lk 12).

13| Nõukogu 9. oktoobri 2014. aasta otsus 2014/731/EL sõidukite registreerimisandmetega seotud automatiseeritud andmevahetuse alustamise kohta Maltal (ELT L 302, lk 56).

2014/743¹⁴, 2014/744¹⁵ ja 2014/911¹⁶, millega tehti neljale liikmesriigile kättesaadavaks DNA-profilide, sõrmejälgede ja teatavate siseriiklike sõidukite registreerimisandmete kohta teabe vahetamise süsteem. Kohus oli nimelt seisukohal, et nende otsuste õiguslik alus, s.o otsuse 2008/615¹⁷ artikkel 25 nägi selle rakendusmeetmete vastuvõtmiseks ette aluslepingutes kehtestatud korrast teistsuguse korra.

Euroopa Kohus meenutas siinkohal kõigepealt, et kuna liidu institutsioonide tahte kujunemist puudutavad eeskirjad kehtestatakse aluslepingutega, mitte liikmesriikide või institutsioonide endi poolt, siis saavad üksnes aluslepingud anda erijuhtudel institutsioonile pädevuse muuta nendes ette nähtud otsustamismenetlust. Seejärel märkis kohus, et liidu akti õiguspärasust tuleb analüüsida selle õigusakti vastuvõtmise ajal olemas olnud faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel. Sellega seoses oli otsuse 2008/615 vastuvõtmise ajal EL artikli 34 lõike 2 punktis c ette nähtud kaks eri menetlust õigusaktide ja rakendusmeetmete vastuvõtmiseks, kusjuures ühehäälselt peab nõukogu vastu võtma üksnes õigusaktid.

Euroopa Kohus leidis pärast otsuse 2008/615 artikli 25 lõike 2 analüüsi, et seda tuleb tõlgendada nii, et selles sätestatakse, et nõukogu otsustab ühehäälselt kõnealuse otsuse rakendusmeetmete vastuvõtmise, eelkõige seoses andmekaitsega. Kohus jõudis eelneva põhjal järeldusele, et sätestades nõude, mille kohaselt peab liidu tasandil otsuse 2008/615 rakendamiseks vajalikud meetmed vastu võtma nõukogu ühehäälselt, sellal kui EL artikli 34 lõike 2 punkt c nägi ette, et sellised meetmed peab nõukogu võtma vastu kvalifitseeritud häälteenamusega, kehtestab nimetatud otsuse artikli 25 lõige 2 ebaseaduslikult vastuvõtmise korra, mis on rangem kui aluslepingutes selleks ette nähtud menetlus. Sellest tulenevalt vaidlustatud otsused tühistati.

2. INSTITUTSIOONIDE PÄDEVUS JA VOLITUSED

Liidu institutsioonide pädevusega seoses tuleb mainida 28. juulil 2016 tehtud kohtuotsust **nõukogu vs. komisjon** (C-660/13, [EU:C:2016:616](#)). Selles kohtuotsuses tühistas Euroopa Kohtu suurkoda komisjoni otsuse, milles oli esiteks ette nähtud, et kiidetakse heaks *liidu ja Šveitsi Konföderatsiooni vahelise vastastikuse mõistmise memorandumi addendum Šveitsi rahalise panuse kohta laienenud liidus*, ning teiseks, et komisjoni teatud liikmetele antakse luba liidu nimel *addendum*’ile alla kirjutada. Nõukogu vaidlustas komisjoni pädevuse *addendum*’ile ilma nõukogu eelneva loata alla kirjutada.

Euroopa Kohus, kes tugines pädevuse andmise põhimõttele ja institutsioonidevahelise tasakaalu põhimõttele, meenutas alustuseks, et nõukogu ülesanne on liidu välistegevuse väljatöötamine, nagu on muu hulgas sätestatud ELL artiklis 16, samas kui komisjoni ülesanne on liitu välissuhetes esindada. Euroopa Kohtu hinnangul ei piisa üksnes komisjoni välissuhetes esindamise pädevusest, et teha kindlaks, kas kõnesoleva *addendum*’i allakirjutamiseks oli vajalik nõukogu eelnev luba. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et kuigi komisjonile oli antud luba pidada selleks Šveitsiga läbirääkimisi, ei antud talle siiski luba kirjutada läbirääkimiste tulemusel koostatud *addendum*’ile liidu nimel alla. Seetõttu ei saa komisjoni pidada volitatuks kirjutama alla mittesiduvale kokkuleppele, milleni on jõutud niisuguste läbirääkimiste tulemusel. Kuna otsus kirjutada alla sellisele kokkuleppele on üks meetmetest, millega töötatakse välja liidu välistegevus ELL artikli 16 lõike 1

14| Nõukogu 21. oktoobri 2014. aasta otsus 2014/743/EL sõidukite registreerimisandmetega seotud automatiseeritud andmevahetuse alustamise kohta Küprosel (ELT L 308, lk 100).

15| Nõukogu 21. oktoobri 2014. aasta otsus 2014/744/EL sõidukite registreerimisandmetega seotud automatiseeritud andmevahetuse alustamise kohta Eestis (ELT L 308, lk 102).

16| Nõukogu 4. detsembri 2014. aasta otsus 2014/911/EL sõrmejälgede andmeid käsitleva automatiseeritud andmevahetuse alustamise kohta Lätiga (ELT L 360, lk 28).

17| Nõukogu 23. juuni 2008. aasta otsus 2008/615/JSK piiriülese koostöö tõhustamise kohta, eelkõige seoses terrorismi- ja piiriülese kuritegevuse vastase võitlusega (ELT L 210, lk 1).

teise lause ja lõike 6 kolmanda lõigu tähenduses, eeldab allakirjutamine lisaks liidupoolset hindamist, kas see kokkulepe vastab endiselt tema huvidele, nagu need on kindlaks määranud nõukogu eelkõige otsuses avada läbirääkimised. Selliseks hindamiseks on vaja kontrollida kokkuleppe sisu, mida ei ole võimalik ette kindlaks määrata ega prognoosida selliste läbirääkimiste algatamise otsuses. Niisiis pelgalt asjaolu, et kokkuleppe sisu vastab nõukogu antud läbirääkimisvolitusele, ei ole piisav, et anda komisjonile pädevus nõukogu eelneva loata sellisele dokumendile alla kirjutada.

Nõukogu tühistamishagi rahuldati. Euroopa Kohus jättis komisjoni otsuse tagajärjed siiski kehtima seni, kuni mõistliku aja jooksul jõustub selle asendamiseks vastu võetud uus otsus.

17. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **parlament vs. komisjon** (C-286/14, [EU:C:2016:183](#)) oli Euroopa Kohtul võimalus täpsustada, milline ulatus on komisjonile antud pädevusel täiendada seadusandlikku akti ELTL artikli 290 lõike 1 tähenduses.

Euroopa Kohtul, kes vaatas läbi Euroopa Parlamendi esitatud hagi delegeeritud määruse nr 275/2014¹⁸ tühistamiseks, tuli hinnata ainsana esitatud väidet, mille kohaselt on komisjon ületanud talle määruse nr 1316/2013¹⁹ alusel antud pädevust. Konkreetsemalt heitis parlament sellega seoses komisjonile ette, et viimane on lisanud nimetatud määruse nr 1316/2013 I lisasse VI osa, selmet vastu võtta eraldiseisev delegeeritud akt.

ELTL artiklis 290 ette nähtud delegeerimise liikide kohta meenutas Euroopa Kohus, et seadusandliku aktiga võidakse komisjonile delegeerida õigus võtta vastu muid kui seadusandlikke akte, mis on üldkohaldatavad ja mis kas „täiendavad“ või „muudavad“ seadusandliku akti teatavaid mitteolemuslikke osi, ning et need delegeeritud pädevused erinevad teineteisest ilmselgelt. Kui komisjon teostab seadusandliku akti täiendamise pädevust, on tema mandaat piiratud asjasse puutuva õigusakti mitteolemuslike osade seadusandja poolt määratlemata üksikasjade edasiarendamisega, respektides seadusandja vastuvõetud seadusandliku akti terviklikkust. Seevastu seadusandliku akti muutmise pädevuse delegeerimise eesmärk on volitada komisjoni muutma või kehtetuks tunnistama seadusandja poolt selles aktis kehtestatud mitteolemuslikke osi. Erinevused ELTL artikli 290 lõikes 1 ette nähtud delegeeritud pädevuste kahe kategooria vahel räägivad vastu sellele, et komisjon saaks olla volitatud ise määratlema temale antud pädevuse iseloomu.

Volitades komisjoni vastu võtma teatavaid asjaolusid täpsustavaid delegeeritud akte, volitas määruse nr 1316/2013 artikli 21 lõige 3 komisjoni käesolevas asjas seda määrust ELTL artikli 290 tähenduses täiendama. Õiguselguse ja seadusandliku menetluse läbipaistvuse huvides ei saa komisjon lisada ühtegi sätet selle akti enda teksti. Nisugune inkorporeerimine võib tekitada segaduse seoses sellise sätte õigusliku alusega, sest seadusandlik akt ise sisaldaks sätet, mis on vastu võetud komisjonile delegeeritud sellise pädevuse alusel, mis ei luba komisjonil seda akti muuta või kehtetuks tunnistada. Seega oli komisjon kohustatud võtma vastu määrusest nr 1316/2013 eraldiseisva akti. Lisades nimetatud määruse I lisasse VI osa, eiras komisjon erinevust kahe ELTL artikli 290 lõikes 1 ette nähtud delegeeritud pädevuse vahel, ja selline rikkumine toob kaasa delegeeritud määruse tühistamise.

Olulistele õiguskindlusest tulenevatele põhjustele viidates otsustas Euroopa Kohus siiski delegeeritud määruse nr 275/2014 tagajärjed kehtima jätta kuni seda asendava uue õigusakti kehtima hakkamiseni mõistliku tähtaja jooksul, mis ei või ületada kuut kuud alates kohtuotsuse väljakuulutamisest.

18| Komisjoni 7. jaanuari 2014. aasta delegeeritud määrus (EL) nr 275/2014, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1316/2013 (millega asutatakse Euroopa ühendamise rahastu) I lisa (ELT L 80, lk 1).

19| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1316/2013, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu, muudetakse määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 680/2007 ja (EÜ) nr 67/2010 (ELT L 348, lk 129).

IV. LIIDU ÕIGUS JA LIIKMESRIIGI ÕIGUS

15. novembril 2016 võttis Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **Ullens de Schooten** (C-268/15, [EU:C:2016:874](#)) seisukoha võimaluse kohta tugineda liikmesriigi lepinguvälisele vastutusele kahju eest, mis on isikutele tekitatud ELTL artiklite 49, 56 ja 63 sätestatud põhivabaduste rikkumisega sellises olukorras, mille kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed. Põhikohtuasjas nõudis hageja, kes on Belgia kodanik ja kes käitis kliinilise bioloogia laboratooriumit, Belgia riigile vastutuse omistamist kahju eest, mis tekitati talle väidetavalt ELTL artiklite 49, 56 ja 63 rikkumise tõttu tema suhtes kohaldatud siseriiklike õigusnormidega.

Alustuseks meenutas Euroopa Kohus, et asutamisvabadust, teenuste osutamise vabadust ja kapitali vaba liikumist reguleerivad sätted ei ole kohaldatavad olukorras, kus kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed.

Euroopa Kohus täpsustas siiski, et nimetatud sätteid käsitlevad eelotsusetaotlused, mis on esitatud puhtalt riigisisestes kohtuasjades, võib lugeda vastuvõetavaks järgmistes olukordades: kui ei saa välistada, et teistes liikmesriikides asuvad kodanikud oleksid huvitatud nimetatud vabaduste kasutamisest, et tegutseda kõnealused siseriiklikud õigusnormid kehtestanud liikmesriigi territooriumil; kui eelotsusetaotluse esitanud kohus on pöördunud Euroopa Kohtusse menetluse raames, milles on palutud tühistada õigusnormid, mis on kohaldatavad mitte üksnes selle riigi oma kodanike, vaid ka teiste liikmesriikide kodanike suhtes; kui siseriiklik õigus kohustab eelotsusetaotluse esitanud kohut tagama selle kohtu asukoha liikmesriigi kodanikule samad õigused kui need, mis samasuguses olukorras tulenevad liidu õigusest mõne teise liikmesriigi kodanikule; kui liidu õigusnormid on muudetud kohaldatavaks siseriikliku õigusega, mille kohaselt olukordades, kus kõik asjaolud on üheainsa liikmesriigi sisesed, lahenduse leidmisel järgitakse liidu õiguses sätestatud. Euroopa Kohus täpsustas, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab Euroopa Kohtule oma eelotsusetaotluses vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 94 sätestatud nõuetele teatama, millistel põhjustel on tema menetluses olev vaidlus, hoolimata selle puhtalt siseriiklikust laadist, põhivabadusi käsitlevate liidu õigusnormidega seotud viisil, mis muudab eelotsusemenetluses taotletud tõlgenduse selle vaidluse lahendamise seisukohast vajalikuks.

Euroopa Kohus jõudis käesolevas asjas järeldusele, et olukorras, kus kõik põhikohtuasja asjaolud on ühe liikmesriigi sisesed ja kus eelotsusetaotlusest ei ilmne, et põhikohtuasja eseme või faktiliste asjaolude ja ELTL artiklite 49, 56 või 63 vahel oleks mingisugune seos, ei saa need sätted, mille eesmärk on kaitsta oma põhivabadusi tegelikult kasutavaid isikuid, siiski anda õigusi eraõiguslikele isikutele ning seega ei saa liidu õigus olla asjaomase liikmesriigi lepinguvälise vastutuse aluseks.

28. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **Association France Nature Environnement** (C-379/15, [EU:C:2016:603](#)) täpsustas Euroopa Kohus liikmesriigi kohtule antud luba säilitada erandlikel juhtudel liidu õigusega vastuolus oleva siseriikliku õigusakti teatav mõju. Eelotsusetaotluse aluseks oli õiguspärasuse kontrolli menetlus, mis puudutas liidu õigust ülevõtva liikmesriigi õiguse kooskõla direktiiviga 2001/42²⁰. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märkis, et selles direktiivis sätestatud nõuded nende asutuste autonoomia suhtes, kellega tuleb keskkonnamõju hindamisel konsulteerida, ei ole õigesti üle võetud. Leides siiski, et liidu õigust ülevõtva siseriikliku õigusakti osalisel tagasiulatuval tühistamisel võib olla keskkonnale kahjulik mõju, küsis ta Euroopa Kohtult, kas niisuguse õigusvastaseks tunnistamise ajalist mõju on võimalik piirata.

20| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, lk 30; ELT eriväljaanne 15/06, lk 157).

Vastuseks sellele küsimusele meenutas Euroopa Kohus kohtuotsusest *Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne*²¹ tulenevat kohtupraktikat, mille kohaselt liikmesriigi kohus võib erandkorras säilitada liidu õigusega vastuolus olevaks tunnistatud siseriikliku õigusakti teatava mõju, tingimusel et niisuguse mõju säilitamine toimub keskkonnakaitsega seotud ülekaalukal põhjusel ja liikmesriigi kohtu menetluses oleva kohtuasja konkreetseid asjaolusid arvestades. Liikmesriigi kohtul on siiski vaja kindlaks teha, kas kõik nimetatud kohtuotsusest tulenevad tingimused on täidetud. Seega peab ta kõigepealt kindlaks tegema, kas vaidlustatud siseriiklik õigusakt, mis vaatamata sellele, et see on vastu võetud direktiivis 2001/42 sätestatud kohustusi rikkudes, võtab nõuetekohaselt üle liidu keskkonnakaitse õiguse. Seejärel peab ta kontrollima, kas uue siseriikliku õigusakti vastuvõtmine ja jõustumine ei võimaldaks vältida vaidlustatud õigusakti tühistamisest tulenevat kahjulikku keskkonnamõju. Lõpuks peab liikmesriigi kohus tuvastama, et õigusakti tühistamise tagajärg on keskkonnale kahjuliku õiguslõnga tekkimine ning et vaidlustatud siseriikliku õigusnormi mõju erandkorras säilitamine hõlmab üksnes ajavahemikku, mis on tingimata vajalik niisuguste meetmete vastuvõtmiseks, mis võimaldavad tuvastatud rikkumise heastada.

Küsimusele, kas liikmesriigi kõrgeima astme kohus peab enne selle erandliku võimaluse kasutamist taotlema Euroopa Kohtult eelotsust, vastas Euroopa Kohus jaatavalt. Liikmesriigi kõrgeima astme kohus on sellest kohustusest siiski vabastatud, kui ta on veendunud, et ta suudab üksikasjalikult tõendada, et ei ole ühtegi põhjendatud kahtlust seoses tõlgendamise- ja rakendamistingimustega, mis on esitatud kohtuotsuses *Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne*.

V. LIIDU MENETLUSÕIGUS

2016. aastal tegi Euroopa Kohus kolm tähtsat kohtuotsust eelotsusemenetluse kohta. Kaks esimest kohtuotsust arendavad edasi väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt on liidu õigusega vastuolus siseriiklikud õigusnormid, mis takistavad liikmesriigi kohtul esitada asjakohaste liidu õigusnormide tõlgendamiseks eelotsuse küsimust. Kolmas on kohtuotsus *Ullens de Schooten* (C-268/15, [EU:C:2016:874](#)), milles täpsustatakse selliste eelotsusetaotluste vastuvõetavuse tingimusi, mis on esitatud puhtalt riigisisestes kohtuasjades. Seda kohtuotsust tutvustati IV jaotises „Liidu õigus ja liikmesriigi õigus“²².

Esiteks oli kohtuotsuses *PFE* (C-689/13, [EU:C:2016:199](#)), mis kuulutati 5. aprillil 2016, tegemist vaidlusega, mille pooled olid hankest kõrvale jäetud pakkuja ja edukaks tunnistatud pakkuja. Kuna viimane esitas edutu pakkuja esitatud kaebuse vastuvõetavuse vaidlustamiseks vastukaebuse, tuli asja menetleval kohtul oma üldkogu kohtupraktikale tuginedes vastukaebus läbi vaadata esmajärjekorras. Kohaldatavatest siseriiklikest õigusnormidest tulenes, et kuna üldkogu kohtupraktika on sama kohtu teistele kodadele siduv, siis ei saanud koda, kellele asjaomane kohtuasi määrati, sellest kõrvale kalduda ilma kohtuasja üldkogule esmajärjekorras lahendamiseks suunamata, isegi kui üldkogu lahendus on Euroopa Kohtu praktikaga vastuolus. Sellise siseriikliku menetlusnormi ja Euroopa Kohtu praktika ilmse vastuolu tõttu küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas *ELTL artikliga 267 on vastuolus see, kui liikmesriigi viimase astme kohtu koda – juhul kui ta ei nõustu selle kohtu üldkogu otsusega antud suunisega – peab suunama selle küsimuse üldkogule ega saa seetõttu esitada eelotsusetaotlust Euroopa Kohtule*.

Sellela seoses meenutas Euroopa Kohtu suuskoda kõigepealt, et liikmesriikide kohtutel on äärmiselt ulatuslik õigus esitada Euroopa Kohtule küsimusi liidu asjaomaste õigusnormide tõlgendamise kohta, kusjuures see

21 | Euroopa Kohtu otsus, 28.2.2012, *Inter-Environnement Wallonie ja Terre wallonne* (C-41/11, [EU:C:2012:103](#)).

22 | Tuleb ka mainida kohtuotsuseid *Mallis jt vs. komisjon ja EKP* (C-105/15 P–C-109/15 P, [EU:C:2016:702](#)) ning *Ledra Advertising jt vs. komisjon ja EKP* (C-8/15 P–C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)), mis puudutavad majandus- ja rahapoliitika valdkonnas tehtud otsuste peale esitatud tühistamishagi (vt XV jaotis „Majandus- ja rahapoliitika“).

õigus muutub viimase astme kohtute puhul kohustuseks, välja arvatud teatavad erandjuhud. Nii see õigus kui ka kohustus on omased ELTL artikliga 267 loodud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelisele koostöösüsteemile ning selle sättega liikmesriigi kohtutele usaldatud liidu õiguse kohaldamise ülesannetele. Euroopa Kohus kinnitas seega, et siseriiklik õigusnorm ei saa takistada viimase astme kohtu kojal esitada eelotsuse küsimust Euroopa Kohtule, kui ta peab lahendama liidu õiguse tõlgendamise küsimuse.

Liikmesriigi kohtute kohustuse kohta kohaldada liidu õigust nii, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud, kordas Euroopa Kohus oma sellekohast väljakujunenud kohtupraktikat alates kohtuotsusest *Simmenthal*²³. Euroopa Kohus asus sellest tulenevalt seisukohale, et kui viimase astme kohtu koda on saanud Euroopa Kohtult vastuse oma küsimusele, mis käsitleb liidu õiguse tõlgendamist, või kui Euroopa Kohtu praktikas on sellele küsimusele juba selgelt vastatud, peab viimase astme kohtu koda ise tegema kõik vajaliku, et kohaldada liidu õiguse sellist tõlgendust.

Täiendavalt neile põhimõtetele vastas Euroopa Kohtu suuskoda 5. juuli 2016. aasta kohtuotsuses *Ognyanov* (C-614/14, [EU:C:2016:514](#)) küsimustele, mis olid esitatud selliste Bulgaaria õigusnormide eelotsusetaotlustele kohaldamise kohta, mille eesmärk on tagada kohtunike erapooletus kriminaalasjades. Nende õigusnormide kohaselt *peavad kohtunikud, kes esitavad eelotsusetaotluses selle faktilised asjaolud ja õigusliku raamistiku, end kohtuasja menetlemisest taandama*. Ühtlasi märkis eelotsusetaotluse esitanud kohus, et eetikakoodeksist tuleneb, et kui eelotsusetaotluses esitatakse põhikohtuasja faktiline ja õiguslik raamistik, siis käsitatakse seda esialgse seisukoha avaldamisena, mis toob endaga kaasa liikmesriigi kohtuniku suhtes distsiplinaarasja algatamise, et tuvastada tema distsiplinaarsüütegu.

Olles meenutanud ELTL artiklis 267 kehtestatud menetluse põhielemente, märkis Euroopa Kohus, et esitades eelotsusetaotluses põhikohtuasja faktilise ja õigusliku raamistiku, täidab eelotsusetaotlust esitav kohus üksnes nõudeid, mis tulenevad ELTL artiklist 267 ja kodukorra artiklist 94. Põhikohtuasja faktilise ja õigusliku raamistiku äramärkimine vastab järelikult koostöö nõudele, mis on eelotsusetaotluse esitamise mehhanismi lahutamatu osa, ning see ei saa iseenesest rikkuda põhiõiguste harta artikli 47 teises lõigus sätestatud õigust õiglasele kohtulikule arutamisele ega harta artikli 48 lõikega 1 tagatud õigust süütuse presumptsiooni austamisele.

Neist kaalutlustest lähtudes sedastas Euroopa Kohus, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud siseriiklike õigusnormide, karistussätete ja eetikanormide võimalik tagajärg on see, et liikmesriigi kohus eelistab Euroopa Kohtule eelotsusetaotlust mitte esitada, et vältida kas enda taandamist ja distsiplinaarkaristuse kandmist või vastuvõetamatu eelotsusetaotluse esitamist. Selliste normidega rikutakse seega ELTL artikliga 267 liikmesriigi kohtutele antud õigusi ja järelikult kahjustatakse ka eelotsusetaotluste esitamise mehhanismi abil loodud Euroopa Kohtu ja liikmesriigi kohtute koostöö tõhusust.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu võimaluse kohta muuta pärast eelotsuse kuulutamist oma esialgset hinnangut faktilise ja õigusliku raamistiku kohta märkis Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus võib muuta eelotsusetaotlusega seoses tuvastatud faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, tingimusel et see kohus tagab Euroopa Kohtu antud liidu õiguse tõlgenduse täieliku õiguspärasuse.

23] Euroopa Kohtu otsus, 9.3.1978, *Simmenthal* (C-106/77, [EU:C:1978:49](#)).

VI. PÕLLUMAJANDUS

Kohtuotsuses **Pesce jt** (C-78/16 ja C-79/16, [EU:C:2016:428](#)), mis kuulutati 9. juunil 2016 kiirendatud menetluses, otsustas Euroopa Kohus *direktiivi 2000/29²⁴ alusel vastu võetud rakendusotsuse 2015/789²⁵ artikli 6 lõike 2 punkti a kehtivuse üle*. Nimetatud direktiivi eesmärk on tagada kõrgetasemeline taimetervise kaitse liitu kolmandatest riikidest imporditavate kahjulike organismide vastu. Sellest eesmärgist lähtudes kohustab vaidlustatud rakendusotsuse artikli 6 lõike 2 punkt a, mille eesmärk on *Xylella fastidiosa* bakteri hävitamine, liikmesriike viivitamatult kõrvaldama nimetatud bakteriga nakatunud taimi ümbritsevalt 100meetrise raadiusega alalt peremeestaimed, olenemata nende tervislikust seisundist. Itaalia ametiasutused kohaldasid käesolevas asjas seda normi mitme põllumajandusmaa suhtes Apulia maakonnas.

Kehtivuse küsimuse kohta, mis puudutab rakendusotsuse 2015/789 artikli 6 lõike 2 punkti a kooskõla liidu õigusega, eelkõige direktiiviga 2000/29, tõlgendatuna lähtuvalt ettevaatuspõhimõttest ja proportsionaalsuse põhimõttest, leidis Euroopa Kohus, et selle otsuse tegemise kuupäeval kättesaadavaid teaduslikke andmeid ning samal kuupäeval mõeldavaid alternatiive arvestades oli asjaomane meede bakteri leviku vältimise eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik. Lisaks rõhutas Euroopa Kohus, et kui olukord peaks siiski arenema selliseks, et *Xylella fastidiosa* bakteri likvideerimiseks ei ole uute teaduslike andmete põhjal enam nõutav peremeestaimede kõrvaldamine, peab komisjon muutma rakendusotsust 2015/789 või võtma vastu uue otsuse, et sellist arengut arvesse võtta.

Hüvitamise korra puudumise kohta rakendusotsuses mõõnis Euroopa Kohus, et kõnealuse otsuse artikli 6 lõike 2 punktis a sätestatud kohustus võib muu hulgas kahjustada asjaomaste põllumajandusettevõtete omandiõigust. Kuna aga õigus hüvitisele tuleneb otse põhiõiguste harta artiklist 17, siis ei saa pelk asjaolu, et ei direktiiv 2000/29 ega rakendusotsus ise ei sisalda hüvitamise korda ega näe sõnaselgelt ette kohustust see kord kehtestada, tähendada seda, et niisugune õigus on välistatud. Otsus 2015/789 ei ole sel põhjusel seega kehtetu.

Kohtuasjas, milles kuulutati 28. juulil 2016 kohtuotsus **Masterrind** (C-469/14, [EU:C:2016:609](#)), käsitleti kahte erinevat aspekti. Esiteks oli kohtuasjas kõne all loomade veo- ja puhkeaeg loomade maanteeveo käigus ning teiseks väljumiskoha liikmesriigi riikliku veterinaararsti väljastatud deklaratsiooni mõju teisele eksporditoetuste tagasimaksmise pädevusega liikmesriigi asutusele. Põhikohtuasi puudutas maanteeveokiga veiste vedu Saksamaalt Prantsusmaale, kus loomad laaditi Marokosse suunduvale laevale. Pärast seda, kui väljumiskoha riiklik veterinaararst, kes viis Prantsusmaal läbi määruse nr 817/2010²⁶ artiklis 2 sätestatud kontrolli, leidis, et vedu ei vasta määrusest nr 1/2005²⁷ tulenevatele nõuetele, nõudsid Saksamaa ametiasutused ettemakstud eksporditoetuste tagastamist ja selle otsuse peale esitati Saksamaa kohtule kaebus.

Esiteks täpsustas Euroopa Kohus määruses nr 1/2005 sätestatud reeglit, mis näeb ette 28-tunnise maksimaalse veoaja, mille katkestab pärast esimest 14-tunnist osa minimaalselt ühetunnine puhkeaeg.

24| Nõukogu 8. mai 2000. aasta direktiiv 2000/29/EÜ taimedele või taimsetele saadustele kahjulike organismide ühendusse sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate kaitsemeetmete kohta (EÜT L 169, lk 1; ELT eriväljaanne 03/29, lk 258), muudetud nõukogu 28. novembri 2002. aasta direktiiviga 2002/89/EÜ (EÜT L 355, lk 45; ELT eriväljaanne 03/38, lk 3).

25| Komisjoni 18. mai 2015. aasta rakendusotsus (EL) 2015/789 *Xylella fastidiosa* (Wells et al.) liitu sissetoomise ja seal levimise vastu võetavate meetmete kohta (ELT L 125, lk 36).

26| Komisjoni 16. septembri 2010. aasta määrus (EL) nr 817/2010, milles sätestatakse üksikasjalikud eeskirjad vastavalt nõukogu määrusele (EÜ) nr 1234/2007 seoses eksporditoetuste andmise nõuetega, mis käsitlevad elusveiste heaolu veo ajal (ELT L 245, lk 16).

27| Nõukogu 22. detsembri 2004. aasta määrus (EÜ) nr 1/2005, mis käsitleb loomade kaitset vedamise ja sellega seonduvate toimingute ajal ning millega muudetakse direktiive 64/432/EMÜ ja 93/119/EÜ ning määrust (EÜ) nr 1255/97 (ELT L 3, lk 1).

Veoetappide vahelise puhkeaja kohta kinnitas Euroopa Kohus, et see võib olla pikem kui üks tund, kuid täpsustas, et puhkeaja kestus ei tohi praktikas tõenäoliselt põhjustada loomadele vigastusi või tarbetuid kannatusi. Peale selle ei tohi veo- ja puhkeaeg kokku ületada 29 tundi, tingimusel et seda võidakse loomade huvides²⁸ või ettenägematutel asjaoludel²⁹ pikendada kahe tunni võrra. Lisaks võib 14-tunniste veoetappide jooksul teha ühe või mitu peatust, kuid need peavad olema lisatud nende maksimaalselt 14-tunniste veoetappide arvutamisel, mille hulka need kuuluvad.

Teiseks leidis Euroopa Kohus, et määruse nr 817/2010 järgi ei ole väljumiskoha riikliku veterinaararsti hinnang, mille kohaselt ei ole määruse nr 1/2005 sätetest veiste veo ajal kinni peetud, nende loomade eksporditoetuste tagasimaksmise pädevusega asutuse jaoks siduv. Nimelt kuulub otsus tingimuste kohta, mis peavad olema täidetud eksporditoetuste tagasimaksmiseks, sellise tagasimaksmise pädevusega asutuse pädevusse. Sellega seoses on väljumiskoha riikliku veterinaararsti märkused küll tõendiallikad, kuid on siiski ümberlükatavad.

VII. LIIKUMISVABADUSED

1. TÖÖTAJATE VABA LIIKUMINE

Töötajate vaba liikumise valdkonnas väärivad erilist tähelepanu kolm kohtuotsust. Esimene neist puudutab teises liikmesriigis elava isiku õigust vanaduspensionile ja kaks ülejäänud kohtuotsust puudutavad teise liikmesriigi elanikele kõrgharidusõpinguteks toetuse andmise korda.

Kohtuotsuses **Pöpperl** (C-187/15, [EU:C:2016:550](#)), mis kuulutati 13. juulil 2016, andis Euroopa Kohus olulisi selgitusi ETL artikli 45 tõlgendamiseks. Põhikohtuasi puudutas teise liikmesriiki tööle siirdunud Saksa liidumaa *endise ametniku õigust vanaduspensionile, mis on selle liidumaa töötajatele ette nähtud*.

Euroopa Kohus otsustas sellega seoses, et ETL artiklit 45 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt isik, kellel on ühes liikmesriigis ametniku staatus ja kes lahkub omal soovil teenistusest, et minna tööle teise liikmesriiki, kaotab talle eripensioniskeemist tulenevad vanaduspensionioõigused ja kindlustatakse tagasiulatuvalt üldises vanaduspensionis kindlustusskeemis, mille tagajärjel tekib isikul õigus saada väiksemat vanaduspensionit, kui ta oleks saanud kaotatud pensionioõiguste alusel. Niisugused õigusnormid, ehkki need on kohaldatavad ka liikmesriigi ametnikele, kes lahkuvad avalikust teenistusest, et töötada erasektoris samas liikmesriigis, kujutavad endast töötajate vaba liikumise piirangut, kuna need võivad takistada kõnealuseid ametnikke kasutamast või pärssida nende soovi kasutada oma õigust vabalt liikuda liidu territooriumil.

Samuti otsustas Euroopa Kohus, et liikmesriigi kohus peab tagama ETL artikli 45 täieliku toime, tõlgendades liikmesriigi õigust kooskõlas nimetatud artikliga, või siis, kui niisugune tõlgendamine ei ole võimalik, jättes kohaldamata kõik sellega vastuolus olevad liikmesriigi õigusnormid. Lisaks, kui siseriiklik õigus näeb liidu õigust rikkudes ette eri isikurühmade erineva kohtlemise, tuleb ebasoodsamas olukorras olevaid isikuid kohelda samamoodi ja anda neile samad eelised, mis on ülejäänud isikutel. Seega jääb soodustatud gruppi kuuluvate isikute suhtes kohaldamisele kuuluv kord ainsaks kehtivaks lähtepunktiks juhul, kui liidu õigus nõuetekohast kohaldamist ei leia.

28| Määruse nr 1/2005 I lisa V peatüki punkt 1.8.

29| Määruse nr 1/2005 artikkel 22.

Kohtuotsustes *Bragança Linares Verruga jt* (C-238/15, [EU:C:2016:949](#)) ja *Depesme ja Kerrou* (C-401/15–C-403/15, [EU:C:2016:955](#)), mis kuulutati vastavalt 14. detsembril ja 15. detsembril 2016 ning kus Euroopa Kohtul tuli taaskord anda hinnang Luksemburgi õigusnormidele, mis puudutavad riigi rahalist abi kõrgharidusõpinguteks, täpsustas Euroopa Kohus töötajate vaba liikumise ja sotsiaalkindlustuse valdkonda. Varem sõltus Luksemburgi õigusnormide kohaselt rahalise abi andmine üliõpilase elukohast. See tingimus tühistati, et võtta arvesse kohtuotsust *Giersch jt*³⁰. Nende õigusnormide muudetud redaktsiooni kohaselt, mis kehtis põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal, sai üliõpilane, kes ei ela selles liikmesriigis, kõnealust rahalist abi siiski üksnes juhul, kui ta on töötaja laps ja kui see töötaja on töötanud rahalise abi taotlemise ajaks Luksemburgis vähemalt viieaastase katkematu ajavahemiku vältel.

Mõlemas käesoleva aasta kohtuotsuses meenutas Euroopa Kohus kõigepealt, et esiteks on määruse nr 1612/68³¹ artikli 7 lõige 2, mille sõnastust korrati määruse nr 492/2011³² artikli 7 lõikes 2, sotsiaalsete soodustuste andmise konkreetsetes valdkonnas ELTL artikli 45 lõikes 2 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõtte konkreetne väljendus. Teiseks soodustab määruse nr 1612/68 artikli 7 lõikes 2 töötajale ette nähtud võrdne kohtlemine kaudselt võõrtöötaja pereliikmeid ja seega võivad nad kaudselt saada selliseid nimetatud sättes mainitud sotsiaalseid soodustusi nagu õppetootus, mida liikmesriik annab selles riigis töötavatele või varem töötanud töötajate lastele.

Sellest tulenevalt leidis Euroopa Kohus kohtuotsuses *Bragança Linares Verruga jt*, et kõnealused õigusnormid on määruse nr 492/2011 artikli 7 lõikega 2 vastuolus. Tegemist on kodakondsusel põhineva kaudse diskrimineerimisega, kuna eristamine elukoha alusel võib kahjustada peamiselt teiste liikmesriikide kodanikke. Sellised õigusnormid on lubatud vaid juhul, kui need on sobivad õiguspärase eesmärgi saavutamise tagamiseks ega lähe kaugemale sellest, mis on selle saavutamiseks vajalik. Euroopa Kohus märkis selle kohta esiteks, et taotletav sotsiaalne eesmärk, millega püütakse soodustada kõrghariduse omandamist ja suurendada Luksemburgis elavate kõrgharidusdiplomi omandanud isikute osakaalu, on liidu tasandil tunnustatud üldise huvi eesmärk. Teiseks on viieaastase töötamise tingimus selle eesmärgi saavutamiseks sobiv, kuna ühelt poolt näib olevat õigustatud, et abi andev liikmesriik soovib tagada, et piirialatöötaja on tegelikult lõimunud ühiskonda, et välistada riski „stipendiumiturismi“ tekkeks, ja teiselt poolt näitab see tingimus niisuguse sideme olemasolu. Selline tingimus kujutab endast siiski piirangut, mis läheb kaugemale sellest, mis on taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik. Nimelt ei ole pädevatel ametiasutustel võimalik seda abi anda juhul, kui vanemad on mõnest üksikust lühiajalisest katkestusest hoolimata töötanud abi taotlemisele eelnenud aja jooksul Luksemburgis pikka aega, samas kui need katkestused ei riku sidet rahalise abi taotleja ja Luksemburgi vahel.

Kohtuotsuses *Depesme jt* avaldas Euroopa Kohus oma seisukoha liikmesriigi asjaomastes õigusnormides ette nähtud mõiste „töötaja laps“ kohta ELTL artiklist 45 ja määruse nr 492/2011 artikli 7 lõikest 2 lähtudes. Täpsemalt hindas Euroopa Kohus, kas see mõiste hõlmab töötaja abikaasa või elukaaslase lapsi, ja vastas sellele jaatavalt. Kohtuotsusest nähtub, et selle all tuleb mõista mitte üksnes last, kes sellest töötajast põlvneb, vaid ka töötaja abikaasa või registreeritud elukaaslase last, kui töötaja peab seda last ülal. Viimasena nimetatud tingimus tuleneb faktilisest olukorrast, mille hindamine on ametiasutuse ja olenevalt olukorrast liikmesriigi kohtute ülesanne, ilma et nad peaksid kindlaks tegema ülalpidamise osalemise põhjused või arvutama välja selle täpse ulatuse. Piirialatöötaja ülalpeetava pereliikme staatus võib siiski tuleneda objektiivsetest

30| Vt Euroopa Kohtu otsus, 20.6.2013, *Giersch jt* (C-20/12, [EU:C:2013:411](#)), mida tutvustati 2013. aasta aruandes, lk 23.

31| Nõukogu 15. oktoobri 1968. aasta määrus (EMÜ) nr 1612/68 töötajate liikumisvabaduse kohta ühenduse piires (EÜT L 257, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 15).

32| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta määrus (EL) nr 492/2011 töötajate liikumisvabaduse kohta liidu piires (ELT L 141, lk 1).

asjaoludest, nagu töötaja ja üliõpilase ühine elukoht. Nagu tuleneb muu hulgas direktiivi 2004/38³³ artikli 2 lõike 2 punktist c, leiab liidu seadusandja, et eeldatavasti on lapsed kuni 21aastaseks saamiseni ülalpeetavad.

2. KAUPADE VABA LIIKUMINE

21. juunil 2016 vastas Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **New Valmar** (C-15/15, [EU:C:2016:464](#)) küsimusele, kas liidu õigusega on vastuolus *õigusnormid, mille kohaselt tuleb arved, sealhulgas piiriüleseid tehinguid puudutavad arved koostada eranditult riigikeeles, vastasel juhul on need arved tühised*. Põhikohtuasi puudutas Belgia hollandikeelse piirkonna äriühingu ja Itaalia äriühingu vahelist vaidlust tasumata arvete üle. Itaalia äriühing väitis, et need arved on tühised, kuna need rikuvad keelekorralduse regulatsiooni, mis tema arvates kuulub avalikul huvil põhinevate Belgia normide hulka. Nimelt peavad kõnealuses piirkonnas asuvad ettevõtjad kasutama Flaami õigusnormide kohaselt muu hulgas seadusega ette nähtud aktide ja dokumentide koostamisel hollandi keelt. Kõik standardandmed ja tüüptingimused olid kõnealustel arvetel sõnastatud aga itaalia, mitte hollandi keeles.

Euroopa Kohus sedastas kohtuotsuses, et asjaomased keelekorraldust reguleerivad õigusnormid kujutavad endast kaupade vaba liikumise piirangut liidus. Võttes nimelt asjaomastelt ettevõtjatelt võimaluse valida vabalt arvete koostamiseks keel, mida nad mõlemad valdavad, ja pannes neile kohustuse kasutada keelt, mis ei ole tingimata see keel, mille kasutamises on nad kokku leppinud nende lepingulistes suhetes, suurendavad sellised õigusnormid ohtu, et arved vaidlustatakse ja nende eest ei maksta. Nii võivad arvete adressaadid maksmisele vastu vaielda ja tugineda sellele, et nad ei ole võimelised – kas tegelikult või väidetavalt – nende sisust aru saama. Seevastu, arvestades selle arve täielikku tühisust, võib sellise arve adressaat, mis ei ole koostatud hollandi keeles, vaidlustada selle arve kehtivuse ainuüksi sellel põhjusel.

Isegi kui niisuguste õigusnormide eesmärgid, milleks on liikmesriigi ühe ametliku keele kasutamise edendamine ja stimuleerimine, võivad põhimõtteliselt sellist piirangut õigustada, ei ole see käesoleval juhul nii. Nimelt leidis Euroopa Kohus, et asjaomased keelekorraldust reguleerivad õigusnormid lähevad kaugemale sellest, mis on nende eesmärkide saavutamiseks vajalik, ja seetõttu ei saa neid pidada proportsionaalseks.

3. ASUTAMISVABADUS JA TEENUSTE OSUTAMISE VABADUS

Asutamisvabaduse ja teenuste osutamise vabaduse valdkonnas väärivad esile toomist viis kohtuotsust. Neist kaks esimest puudutavad krediidasutuste ja makseasutuste keeldumist anda oma klientide kohta teavet, kolmandas kohtuotsuses täpsustatakse riigivarakontsessioonide pikendamise korda, neljas kohtuotsus käsitleb kaubandustegevuse loa eest tasu kehtestamist ning viimane kohtuotsus välismaisele äriühingule kollektiivset koondamist käsitleva liikmesriigi õigusakti kohaldamist.

Kohtuotsuses **Sparkasse Allgäu** (C-522/14, [EU:C:2016:253](#)), mis kuulutati 14. aprillil 2016, otsustas Euroopa Kohus, et ELTL artikliga 49 ei ole vastuolus *liikmesriigi õigusnorm, mis kohustab krediidasutusi, mille asukoht on selles liikmesriigis, avaldama siseriiklikele ametivõimudele teavet teises liikmesriigis asuvas filiaalis, mis ei ole õiguskult iseseisev, hoiustatud või hallatud vara kohta selle vara esimese liikmesriigi residendist omaniku*

33| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT L 158, lk 77; ELT eriväljaanne 05/05, lk 46).

surma korral, kui teises liikmesriigis ei ole samaväärset andmete avaldamise kohustust ette nähtud ja kui sealsed krediidiastutused peavad hoidma pangasaladust, mille rikkumise eest karistatakse kriminaalkorras. Põhikohtuasi, mille pooled olid Saksamaal asuv krediidiastutus Sparkasse Allgäu ja Saksamaa maksuamet, puudutas krediidiastutuse keeldumist esitada kõnealusele ametiasutusele teavet kontode kohta, mida tema Austrias asuvas filiaalis, mis ei ole õiguslikult sõltumatu, omasid isikud, kes olid oma surma hetkel Saksamaa maksuresidendid. Neil asjaoludel küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas Saksa õiguses ette nähtud kohustus võib panna Saksamaa krediidiastutusi hoiduma äritegevuse teostamisest filiaali kaudu Austrias.

Euroopa Kohus vastas sellele küsimusele eitavalt. Ta märkis, et ebasoodsad tagajärjed, mille võib selline andmete avaldamise kohustus kaasa tuua, tulenevad kahe liikmesriigi pädevuste paralleelsest teostamisest pangasaladuse hoidmisel ja maksukontrolli läbiviimisel, mille tagajärjeks on olulised erinevused asjasse puutuvate õigusnormide vahel. Nimelt soodustab krediidiastutuse asukoha liikmesriik maksuhaldurile andmete edastamisega maksukontrolli tõhusust, samas kui filiaali asukoha liikmesriigis tuleb üldjuhul hoida pangasaladust ka maksuhalduri suhtes.

Kui maksukontrolli eesmärgil teabe vahetamise valdkonnas ühtlustamismeetmed aga puuduvad, on liikmesriikidel vabadus kehtestada liikmesriigi krediidiastutustele selline andmete edastamise kohustus seoses nende välisriigis tegutsevate filiaalidega, mis võimaldab tagada maksukontrolli tõhususe, tingimusel et asjaomastes filiaalides tehtud tehinguid ei koheldaks diskrimineerivalt võrreldes nende siseriiklike filiaalide poolt tehtud tehingutega. Euroopa Kohus rõhutas veel, et asutamisvabadust ei saa käsitada nii, et liikmesriik on kohustatud kehtestama oma maksuõigusnormid, eelkõige andmete avaldamise kohustuse, sõltuvalt teise liikmesriigi normidest, et igal juhul oleks tagatud, et kõik liikmesriikide õigusaktidest tulenevad erinevused kaovad.

Kohtuotsuses **Safe Interenvios** (C-235/14, [EU:C:2016:154](#)), mis kuulutati 10. märtsil 2016, oli Euroopa Kohtul võimalus otsustada *kontrollimeetmete üle, mida finantseerimisasutus kohaldab sellise üksuse või isiku suhtes, kellele kohaldatakse ka direktiivist 2005/60³⁴ tulenevaid kohustusi seoses rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitlusega*. Põhikohtuasjas oli kõne all teistesse liikmesriikidesse rahalisi vahendeid üle kandva Hispaania makseasutuse keeldumine anda oma klientide kohta teavet. Vastavasisulist teavet küsisid kolm panka pärast seda, kui nad avastasid eeskirjade eiramisi seoses esindajatega, kes olid kandnud rahalisi vahendeid üle kõnealuse makseasutuse kontode kaudu. Eeskirjade eiramise tuvastamise järel sulgesid pangad kohaldatava liikmesriigi õiguse alusel need kontod.

Euroopa Kohus otsustas, et direktiiviga 2005/60 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis ühelt poolt, kui on rahapesu või terrorismi rahastamise kahtlus, lubavad rakendada tavapäraseid kliendikontrolli meetmeid finantseerimisasutuste suhtes, kelle kinnipidamine kliendikontrolli meetmetest on järelevalve all, ning teisalt kohustavad direktiivi kohaldamisalasse kuuluvaid asutusi ja isikuid rakendama vastavalt nende omapoolsele riskianalüüsile tugevdatud kliendikontrolli meetmeid olukordades, millega võib olemuslikult kaasneda suurem rahapesu ja terrorismi rahastamise oht, näiteks raha ülekandmisel. Lisaks, isegi kui selline kahtlus või oht puudub, võimaldab kõnealune direktiiv liikmesriikidel vastu võtta või kehtima jätta rangemad sätted, mille eesmärk on tugevdada võitlust rahapesu või terrorismi rahastamise vastu.

Euroopa Kohtu hinnangul järgivad liikmesriigi õigusnormid, mille eesmärk on võitlus rahapesu või terrorismi rahastamise vastu, õiguspärast eesmärki, millega saab põhjendada põhivabaduste piiramist. Peale selle on niisuguse eesmärgi saavutamiseks sobiv eeldus, et kui direktiivi 2005/60 kohaldamisalasse kuuluv asutus kannab raha üle mõnda muusse liikmesriiki peale oma asukohariigi, kaasneb sellega alati suurem rahapesu

34| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. oktoobri 2005. aasta direktiiv 2005/60/EÜ rahandussüsteemi rahapesu ja terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise vältimise kohta (ELT L 309, lk 15), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta direktiiviga 2010/78/EL (ELT L 331, lk 120).

või terrorismi rahastamise oht. Sellised õigusnormid lähevad siiski kaugemale, kui on taotletava eesmärgi saavutamiseks vajalik, kui nendega kehtestatud eeldus laieneb kõigile rahaülekannetele, ilma et oleks ette nähtud selle kummutamise võimalust rahaülekannete korral, millega sellist riski objektiivselt ei kaasne.

Ühtlasi täpsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2005/60 kohaldamisalasse kuuluvad asutused ja isikud ei tohi kompromiteerida makseasutuste üle järelevalve teostamise ülesandeid, mida peavad täitma pädevad asutused, ega tohi asuda ise täitma nende asutuste ülesandeid. Järelikult, kuigi finantseerimisasutus võib oma klientide suhtes kehtiva järelevalvekohustuse raames võtta arvesse kontrollimeetmeid, mida makseasutus kasutab oma klientide suhtes, peavad kõik kontrollimeetmed, mida ta rakendab, olema kohandatud vastavalt rahapesu ja terrorismi rahastamise ohule.

14. juulil 2016 vastas Euroopa Kohus kohtuotsuses **Promoimpresa** (C-458/14 ja C-67/15, [EU:C:2016:558](#)) küsimusele, kas liidu õigusega on vastuolus, kui mere- ja järveäärse riigivaraga seotud turismi- ja vabaajategevuse kontsessioone pikendatakse automaatselt, korraldamata ühtki valikumenetlust võimalike kandidaatide vahel.

Euroopa Kohus rõhutas kohtuotsuses, et juhul kui kohaldatakse direktiivi 2006/123 (edaspidi „teenuste direktiiv“)³⁵, tuleb mere- ja järveäärse riigimaa majanduslikul otstarbel kasutamise lubade andmiseks korraldada võimalike kandidaatide vahel valikumenetlus, mis peab vastama täieliku erapooletuse ja läbipaistvuse nõuetele. Lubade automaatne pikendamine ei anna aga võimalust niisugust valikumenetlust korraldada.

Teenuste direktiivi artiklis 12 lubatakse küll liikmesriikidel võtta valikumenetluse kehtestamisel arvesse ülekaalukast üldisest huvist tulenevaid põhjuseid, nagu muu hulgas vajadus kaitsta loa saanud isikute õiguspärast ootust nii, et nende tehtud investeeringud saab tagasi teenida. Niisugused kaalutlused ei saa siiski põhjendada automaatset pikendamist, kui lubade esialgse andmise ajal ei korraldatud ühtki valikumenetlust. Seega on nimetatud sättega vastuolus liikmesriigi meede, mis näeb ette turismi- ja vabaajategevuse eesmärgil mere- ja järveäärse riigivaraga seotud lubade automaatse pikendamise, kui ei ole korraldatud ühtki valikumenetlust võimalike kandidaatide vahel.

Euroopa Kohus lisas, et juhul kui teenuste direktiiv on kohaldatav üksnes juhul, kui need kontsessioonid pakuvad selget piiriülest huvi, rikutakse sellega, et automaatselt pikendatakse nende andmist teises liikmesriigis asuvalle ettevõtjale, võrdse kohtlemise põhimõtet teistes liikmesriikides asuvate ettevõtjate kahjuks, kes võiksid sellest kontsessioonist huvitatud olla. Selline erinev kohtlemine ei ole üldjuhul asutamisvabadusega kooskõlas.

Viimaks leidis Euroopa Kohus, et niisuguse erineva kohtlemise põhjendamiseks ei saa tugineda õiguskindluse põhimõttele – mille eesmärk on võimaldada kontsessionäridel oma investeeringud tagasi teenida –, juhul kui kontsessioonid on antud siis, kui oli juba kindlaks määratud, et seda tüüpi lepingute puhul, mis pakuvad selget piiriülest huvi, kehtib läbipaistvuse tagamise kohustus.

16. novembri 2016. aasta kohtuotsuses **Hemming jt** (C-316/15, [EU:C:2016:879](#)) otsustas Euroopa Kohus, kuidas tõlgendada mõistet „kulud, mis tekivad seoses autoriseerimismenetlustega“ teenuste osutamise valdkonnale juurdepääsuks teenuste direktiivi artikli 13 lõike 2 tähenduses. See kohtuotsus on seotud vaidlusega, kus sekspoodide tegevusloa omanikud leidsid, et teenuste direktiiviga ei ole kooskõlas Ühendkuningriigi õigusnormid, mille kohaselt tuleb tegevusloa andmise või selle pikendamise eest maksta tasu. Tasu koosnes kahest osast, millest üks oli seotud taotluse haldusliku menetlemisega ja see ei olnud tagastatav, ning teine (palju suurem) osa oli seotud asjaomase loasüsteemi haldamise ja täitmise tagamisega ning see oli taotluse rahuldumata jätmise korral tagastatav.

35| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/123/EÜ teenuste kohta siseturul (ELT L 376, lk 36).

Euroopa Kohus otsustas, et teenuste direktiivi artikli 13 lõikega 2 on vastuolus nõue maksta tasu, millest üks osa on seotud kõnealuse süsteemi haldamise ja täitmise tagamise kuludega, isegi kui see osa taotluse rahuldamata jätmise korral tagastatakse. Euroopa Kohtu hinnangul on tasu maksmise nõue rahaline kohustus ja seega kulu, mida taotleja peab kandma, sõltumata sellest, et summa võidakse taotluse rahuldamata jätmise korral hiljem tagastada. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et teenuste direktiiviga kooskõla tagamiseks peavad kulud olema mõistlikud ja proportsionaalsed autoriseerimismenetluste kuludega ega või olla nendest suuremad. Liikmesriik võib sellega seoses võtta arvesse mitte ainult materjali- ja personalikuluseid, mis on otseselt seotud menetluste läbiviimisega, mille eest tuleb seda tasu maksta, vaid ka pädeva asutuse üldiste halduskulude seda osa, mis kulub nimetatud menetluste läbiviimisele.

Samas ei või arvessevõetavad kulud sisaldada kulusid, mis johtuvad asutuse üldisest tegevusest järelevalve alal, kuna esiteks viitab artikli 13 lõige 2 üksnes menetluste kuludele ja teiseks järgib see säte eesmärgi hõlbustada juurdepääsu teenuste osutamise valdkonnale. Nõue, mille kohaselt asjaomase loasüsteemi haldamise ja täitmise tagamise kulud, sealhulgas ilma loata tegutsejate tuvastamise ja karistamise kulud tuleb tasuda ettemaksuna, ei aita aga seda eesmärki täita.

Lõpetuseks, 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses **AGET Iraklis** (C-201/15, [EU:C:2016:972](#)) oli Euroopa Kohtu suurkojal võimalus otsustada, kas kollektiivseid koondamisi käsitlevad Kreeka õigusnormid on kooskõlas esiteks direktiiviga 98/59³⁶ ning teiseks Euroopa Liidu toimimise lepingus ja põhiõiguste hartas tagatud põhivabadustega. Selles kohtuasjas oli Kreeka töö-, sotsiaalkindlustus- ja hoolekandeminister otsustanud mitte lubada Kreeka õiguse alusel asutatud äriühingul, kes kuulub Prantsuse hargmaisesse kontserni, viia läbi kollektiivset koondamist. Äriühing leidis seejärel, et Kreeka õigusnormid, mis annavad haldusasutusele võimaluse vaielda vastu kollektiivsele koondamisele pärast tööturuolude, ettevõtja olukorra ja riigi majandushuvide hindamist, ei ole liidu õigusega kooskõlas.

Euroopa Kohus analüüsis kohtuotsuses kõnealuseid liikmesriigi õigusnorme, lähtudes esiteks direktiivist 98/59 ning teiseks ELTL artiklitest 49 ja 63, mis käsitlevad asutamisevabadust ja kapitali vaba liikumist, koostoimes põhiõiguste harta artikliga 16. Direktiivi 98/59 kohta märkis Euroopa Kohus, et üldjuhul ei kuulu direktiivi 98/59 kohaldamisalasse sisulised tingimused, mille esinemise puhul tööandja kas võib teostada kollektiivse koondamise või ei tohi seda teha, ja need on liikmesriikide pädevuses. Järelikult ei ole selle direktiiviga vastuolus niisugused liikmesriigi õigusnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas. Olukord oleks siiski erinev, kui ilmneb, et nende õigusnormidega võetakse direktiivi sätetelt nende kasulik mõju. Sellise olukorraga oleks tegemist siis, kui näiteks pädevale asutusele otsustamiseks antud kriteeriumid ja viis, kuidas ta tõlgendab ja kohaldab üksikjuhtumil neid kriteeriume, välistaksid praktikas tööandja tegeliku võimaluse kollektiivset koondamist teostada.

Seevastu leidis Euroopa Kohus, et ELTL artikliga 49, mis käsitleb asutamisevabadust, on vastuolus kõnealused liikmesriigi õigusnormid, juhul kui need kujutavad endast olulist sekkumist teatud vabadustesse, mis on üldiselt ettevõtjatele antud. Selline kollektiivse koondamise puhul rakenduv mehhanism, nagu on kõne all käsitletavas kohtuasjas, võib sellele vaatamata tugevdada töötajate ja nende töökohtade tegeliku kaitse taset ning on seega sobiv üldist huvi pakkuvate eesmärkide saavutamise tagamiseks. Euroopa Kohus leidis, et käesoleval juhul on konkreetsed kollektiivset koondamist käsitleva korra normid, mis on ette nähtud Kreeka õigusnormides, ja eriti need kriteeriumid, mida peab pädev asutus võtma arvesse otsustamiseks, kas ta lubab kavandatavat kollektiivset koondamist läbi viia või mitte, siiski liiga ebamäärasead, mistõttu liikmesriigi õigusnormid lähevad kaugemale sellest, mis on vajalik nimetatud eesmärkide saavutamiseks. Lisaks ei mõjuta sellist tõlgendust asjaolu, et liikmesriigis valitseb tõsine majanduskriis ja väga kõrge tööpuuduse tase.

36| Nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiv 98/59/EÜ kollektiivseid koondamisi käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 225, lk 16; ELT eriväljaanne 05/03, lk 327).

VIII. PIIRIKONTROLL, VARJUPAIK JA SISSEÄRÄNE

1. VARJUPAIGAPOLIITIKA

Varjupaigapoliitika valdkonnas olgu mainitud viis kohtuotsust. Esimene kohtuotsus käsitleb võimalust pidada varjupaigataotleja kinni riigi julgeoleku ja avaliku korraga seotud põhjustel. Teine kohtuotsus puudutab küsimust, kas täiendava kaitse saajatel on õigus valida elukohta liikmesriigis. Kolm viimast kohtuotsust puudutavad rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi kohustusi vastavalt määrusele nr 604/2013 (edaspidi „Dublini III määrus“)³⁷.

15. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **N.** (C-601/15 PPU, [EU:C:2016:84](#)) hindas Euroopa Kohtu suuskoda eelotsuse kiirmenetluses *põhiõiguste hartast lähtudes direktiivi 2013/33*³⁸ artikli 8 lõike 3 esimese lõigu punkti e kehtivust, mille kohaselt võib varjupaigataotleja kinni pidada, kui seda nõuab riikliku julgeoleku või avaliku korra kaitsmine. Selles kohtuasjas esitas kaebaja aastatel 1995 kuni 2013 kolm varjupaigataotlust, mille Madalmaade ametiasutused jätsid rahuldamata. Viimase varjupaigataotluse rahuldamata jätmisel kohustas pädev asutus teda liidu territooriumilt lahkuma ja kohaldas tema suhtes sisenemiskeeldu. Need otsused jäeti lõplikult jõustunud kohtuotsusega muutmata. Aastatel 1999 kuni 2015 mõisteti ta mitu korda süüdi mitme süüteo toimepanemises. 2015. aastal, kui ta kandis varguse toimepanemise ja sisenemiskeelu rikkumise eest karistust, esitas ta neljanda varjupaigataotluse ning seejärel peeti ta kinni. Ta leidis, et tema kinnipidamine on vastuolus ELÕK artikli 5 lõike 1 punktiga f, milles on ette nähtud, et välismaalase kinnipidamist võib õigustada üksnes asjaolu, et tuleb võtta meetmeid tema väljasaatmiseks või väljaandmiseks.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimuse peale, kas direktiivi 2013/33 artikli 8 lõike 3 esimese lõigu punkt e on käesolevas asjas asjaomase isiku põhiõigustest lähtudes kehtiv, meenutas Euroopa Kohus, et kehtivust tuleb kontrollida üksnes hartaga tagatud põhiõiguste alusel, mitte ELÕKga tagatud õiguste alusel, võttes siiski arvesse harta artikli 52 lõiget 3, mille kohaselt omavad need õigused sama tähendust ja ulatust, mis neile ELÕKga on ette nähtud.

Olles seejärel märkinud, et direktiivi 2013/33 kõnealune säte piirab harta artiklis 6 sätestatud õigust vabadusele, meenutas Euroopa Kohus, et hartaga tagatud õiguste kasutamisele võib seada piiranguid üksnes juhul, kui need on vajalikud ning vastavad tegelikult liidu poolt tunnustatud üldist huvi pakkuvatele eesmärkidele. Euroopa Kohus sedastas siinjuures, et riikliku julgeoleku ja avaliku korra kaitsmine kujutavad endast niisugust eesmärki. Seega on varjupaigataotleja kinnipidamine juhul, kui seda nõuab riikliku julgeoleku või avaliku korra kaitsmine, asjaomase isiku vabaduse piiramine, mille alused on direktiivi 2013/33 artikli 8 lõike 3 esimeses lõigus ammendavalt loetletud. See meede on oma olemuselt sobiv, et kaitsta avalikkust sellise isiku käitumisega kaasneva võiva ohu eest, ja see on sobiv asjaomase üldise huvi eesmärgi saavutamiseks. Euroopa Kohus leidis, et direktiivis 2013/33 on leitud õiglane tasakaal ühelt poolt taotleja õiguse vabadusele ja teiselt poolt rangelt riikliku julgeoleku ja avaliku korra kaitsmiseks vajalike nõuete vahel. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et nimetatud direktiivi säte võib olla aluseks kinnipidamismeetetele juhul, kui pädevad liikmesriigi ametiasutused on eelnevalt kontrollinud igal konkreetsel üksikjuhtumil, kas see oht, mida asjaomased isikud võivad tekitada riiklikule julgeolekule või avalikule korrale, vastab vähemalt

37| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määrus (EL) nr 604/2013, millega kehtestatakse kriteeriumid ja mehhanismid selle liikmesriigi määramiseks, kes vastutab mõnes liikmesriigis kolmanda riigi kodaniku või kodakondsuseta isiku esitatud rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest (ELT L 180, lk 31).

38| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta direktiiv 2013/33/EL, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT L 180, lk 96).

nende meetmetega isikute vabaduse õigusele kujutatava sekkumise raskusele. Euroopa Kohus järeldas, et direktiivi 2013/33 artikli 8 lõike 3 esimese lõigu punkti e kontrollimisel ei ilmne seega midagi, mis võiks seada kahtluse alla sätte kehtivuse vastavalt harta artiklites 6 ja 52 ette nähtud kaitse tasemele.

Kohtuotsuses **Alo** (C-443/14 ja C-444/14, [EU:C:2016:127](#)), mis kuulutati 1. märtsil 2016, tuli Euroopa Kohtul suurkoja koosseisus tõlgendada *direktiivi 2011/95³⁹ artikleid 29 ja 33, et teha kindlaks, millisel määral võib liikmesriik kehtestada täiendava kaitse saajatele kohustuse elada kindlaksmääratud kohas*. Põhikohtuasja algatasid kaks Süüria kodanikku, kes olid saanud täiendava kaitse seisundi Saksamaal, kuid kelle elamislubadega kaasnes kohustus elada teatavate sotsiaaltoetuste maksmiseks kindlaksmääratud kohas.

Euroopa Kohus kinnitas, et niisugune elukohanõue kujutab endast direktiivi 2011/95 artikliga 33 tagatud liikumisvabaduse piirangut, isegi kui see meede ei keela täiendava kaitse saajal liikuda vabalt asjaomasel territooriumil ega viibida sellel territooriumil ajutiselt väljaspool elukohanõudega määratud paika.

Euroopa Kohus leidis siiski, et ainult täiendava kaitse saajatele on elukohanõue võimalik kehtestada juhul, kui nad ei ole asjasse puutuvate siseriiklike õigusnormidega taotletava eesmärgi seisukohast objektiivselt sarnases olukorras isikutega, kes ei ole liidu kodanikud ja kes elavad asjaomases liikmesriigis seaduslikult, või on selle riigi kodanikud.

Seejärel mõnis Euroopa Kohus, et sotsiaaltoetuste saajate liikumine või nende ebavõrdne koondumine liikmesriigi territooriumil võib tähendada, et toetuste maksmisest tulenev rahaline koormus jaguneb pädevate asutuste vahel ebasobivalt. Koormuse ebavõrdne jagunemine ei ole siiski konkreetselt seotud sellega, kas sotsiaaltoetusi saavad isikud on täiendava kaitse saajad. Neil asjaoludel on direktiiviga 2011/95 vastuolus üksnes täiendava kaitse saajatele elukohanõude kehtestamine eesmärgiga tagada toetuste maksmisest tuleneva koormuse sobiv jaotus.

Euroopa Kohus märkis seevastu, et Saksa kohtu ülesanne on kontrollida, kas täiendava kaitse saajatel, kes saavad sotsiaalabi, esineb rohkem integreerumiskasutusi kui muudel isikutel, kes ei ole liidu kodanikud, ent kes elavad Saksamaal seaduslikult ja saavad sotsiaalabi. Juhul kui need kaks isikute kategooriat ei ole sarnases olukorras seoses eesmärgiga hõlbustada selliste isikute Saksamaale integreerumist, kes ei ole liidu kodanikud, siis ei ole direktiiviga vastuolus see, kui täiendava kaitse saajatele kehtestatakse elukohanõue eesmärgiga soodustada nende integreerumist, ning seda isegi juhul, kui see nõue ei kehti muudele isikutele, kes ei ole liidu kodanikud ja kes elavad Saksamaal seaduslikult.

Kohtuotsuses **Mirza** (C-695/15, [EU:C:2016:188](#)), mis kuulutati 17. märtsil 2016 ja mille puhul kohaldati eelotsuse kiirmenetlust, käsitles Euroopa Kohus küsimust, *millistel tingimustel võib liikmesriik saata rahvusvahelise kaitse taotleja turvalisse kolmandasse riiki vastavalt Dublini III määruse artikli 3 lõikele 3, ilma tema taotlust sisuliselt läbi vaatamata*. Selles kohtuasjas sisenes kaebaja, kes on Pakistani kodanik, ebaseaduslikult Ungari territooriumile Serbia kaudu. Seejärel esitas ta esimese rahvusvahelise kaitse taotluse Ungaris. Menetluse käigus lahkus asjaomane isik Ungari ametiasutuste poolt talle määratud elukohast. Sellest tulenevalt lõpetasid Ungari ametiasutused taotluse läbivaatamise, kuna see loeti asjaomase isiku poolt vaikimisi tagasi võetuks. Edasi leiti kaebaja üles Tšehhi Vabariigist, kui ta üritas jõuda Austriasse. Tšehhi ametiasutused palusid Ungaril asjaomane isik tagasi võtta ja Ungari rahuldada selle palve. Seejärel esitas ta teise taotluse rahvusvahelise kaitse saamiseks Ungaris, kuid selle taotluse jätsid Ungari ametiasutused vastuvõetamatuse tõttu sisuliselt läbi vaatamata. Nad leidsid nimelt, et taotleja jaoks tuleb turvaliseks kolmandaks riigiks pidada Serbiat. Seejärel esitas kaebaja selle otsuse peale kaebuse.

39| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/95/EL, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule (ELT L 337, lk 9).

Euroopa Kohus märkis kõigepealt, et õigust saata rahvusvahelise kaitse taotleja turvalisse kolmandasse riiki võib kasutada ka liikmesriik, kes tunnistab end tagasivõtmise menetluses vastutavaks niisuguse rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamise eest, mille on esitanud taotleja, kes lahkus sellest liikmesriigist enne tema esimese rahvusvahelise kaitse taotluse kohta sisulise otsuse tegemist.

Seejärel nentis Euroopa Kohus, et niisuguse menetluse puhul ei pane Dublini III määrus vastutavale liikmesriigile (antud juhul Ungarile) kohustust teavitada üleandvat liikmesriiki (antud juhul Tšehhi Vabariiki) siseriiklikest õigusnormidest taotlejate turvalisse kolmandasse riiki saatmise kohta ega selle valdkonna halduspraktikast. Asjaolu, et üks liikmesriik ei anna teisele liikmesriigile sellesisulist teavet, ei kahjusta taotleja õigust tõhusale õiguskaitsevahendile üleandmisotsuse ja rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse vaidlustamiseks, nagu liidu õigusega on tagatud.

Viimaks leidis Euroopa Kohus, et niisuguses olukorras nagu põhikohtuasjas ei võta rahvusvahelise kaitse taotleja õigus nõuda oma taotluse kohta lõpliku otsuse tegemist vastutavalt liikmesriigilt võimalust tunnistada taotlus vastuvõetamatuks ega pane talle kohustust rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist konkreetsetes menetlusetapis jätkata.

Kohtuasjades, milles Euroopa Kohus tegi 7. juunil 2016 suurkojas kohtuotsused **Ghezelbash** (C-63/15, [EU:C:2016:409](#)) ja **Karim** (C-155/15, [EU:C:2016:410](#)), vaidlustasid varjupaigataotlejad liikmesriigi pädevate asutuste otsuse anda nad üle teisele liikmesriigile, kes oli andnud esimesele liikmesriigile nõusoleku võtta vastutus nende varjupaigataotluse läbivaatamise eest. Nendes kohtuasjades kerkis eelkõige küsimus seoses argumentidega, *mida varjupaigataotlejad võivad Dublini III määruse artikli 27 lõikes 1 ette nähtud õiguskaitsevahendite raames üleandmisotsuse vaidlustamiseks esitada.*

Esimeses kohtuasjas esitas Iraani kodanik Madalmaade ametiasutustele ajutise elamisloa taotluse. Kuna päringust Euroopa Liidu viisainfosüsteemi (VIS) selgus, et Prantsuse diplomaatiline esindus Iraanis oli andnud asjaomasele isikule konkreetseks ajavahemikuks viisa, esitas Madalmaade riigisekretär Dublini III määruse alusel Prantsuse ametiasutustele palve selle isiku vastuvõtmiseks. Nimetatud ametiasutused nõustusid palvega. Kui aga Madalmaade ametiasutused asjaomast isikut teist korda ära kuulasid, soovis ta esitada dokumentide originaalid, mis tõendavad, et ta viibis pärast Prantsusmaal käimist Iraanis, mis taotleja hinnangul tähendab, et Prantsusmaa ei ole varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik. Seega tekkis küsimus, kas asjaomasel isikul on õigus vaidlustada Prantsuse Vabariigi vastutus tema varjupaigataotluse läbivaatamise eest pärast seda, kui nimetatud liikmesriik on selle vastutusega nõustunud.

Euroopa Kohus leidis, et sellistel asjaoludel tuleb Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 koostoimes määruse põhjendusega 19 tõlgendada nii, et varjupaigataotleja võib tema suhtes tehtud üleandmisotsuse vaidlustamisel tugineda selles määruuses ette nähtud vastutuskriteeriumide väärale kohaldamisele.

Teises kohtuasjas esitas Süüria kodanik taotluse rahvusvahelise kaitse saamiseks Rootsis. Kuna Eurodac-süsteemis teostatud otsing näitas, et asjaomane isik oli juba taotlenud sama kaitset Sloveenias, palus Rootsi ametiasutus (Rootsi migratsiooniamet) Sloveenia ametiasutustel võtta see isik tagasi Dublini III määruse artikli 18 lõike 1 punkti b alusel. Sloveenia ametiasutused nõustusid selle palvega. Seejärel teavitas Rootsi migratsiooniamet eelnimetatud ametiasutusi, et asjaomase isiku väitel oli ta lahkunud pärast esimese varjupaigataotluse esitamist liikmesriikide territooriumilt rohkem kui kolmeks kuuks ja tema passis on Liibanoni sissesõiduviisa. Kuna Sloveenia ametiasutused kordasid oma nõusolekut vastutuse võtmiseks, jättis Rootsi migratsiooniamet asjaomase isiku rahvusvahelise kaitse taotluse rahuldamata. Viimane leidis siiski, et Sloveenia ei ole tema varjupaigataotluse läbivaatamise eest vastutav liikmesriik.

Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses kõigepealt, et Dublini III määruse artikli 19 lõiget 2 ja eelkõige selle teist lõiku tuleb kohaldada sellise kolmanda riigi kodaniku suhtes, kes pärast ühes liikmesriigis esimese varjupaigataotluse

esitamist esitab tõendi, et ta lahkus enne teises liikmesriigis uue varjupaigataotluse esitamist liikmesriikide territooriumilt vähemalt kolmeks kuuks. Dublini III määruse artikli 19 lõike 2 esimeses lõigus on nimelt ette nähtud, et üldjuhul langevad selle määruse artikli 18 lõikest 1 tulenevad varjupaigataotleja vastuvõtmise või tagasivõtmise kohustused ära, kui vastutav liikmesriik suudab varjupaigataotleja tagasivõtmispalve saamise korral tõendada, et asjaomane isik on liikmesriikide territooriumilt lahkunud vähemalt kolmeks kuuks. Siiski on määruse artikli 19 lõike 2 teises lõigus täpsustatud, et sellise eemalviibimistähtaja järel esitatud taotlust käsitatakse uue taotlusena, mille suhtes kohaldatakse uut vastutava liikmesriigi määramise menetlust. Eeltoodust järeldeb, et olukorras, kus kolmanda riigi kodanik lahku pärast ühes liikmesriigis esimese varjupaigataotluse esitamist ja enne teises liikmesriigis uue varjupaigataotluse esitamist liikmesriikide territooriumilt vähemalt kolmeks kuuks, kohustab Dublini III määruse artikli 19 lõige 2 liikmesriiki, kus esitati uus varjupaigataotlus, läbi viima selle määruse sätteid järgides uue taotluse läbivaatamise eest vastutava liikmesriigi määramise menetluse.

Seejärel leidis Euroopa Kohus sarnaselt eespool viidatud kohtuotsusega *Ghezelbash*, et Dublini III määruse artikli 27 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et varjupaigataotleja võib tema suhtes tehtud üleandmisotsuse vaidlustamisel tugineda sama määruse artikli 19 lõike 2 teise lõigu rikkumisele.

2. SISSEÄRANDEPOLIITIKA

Kohtuasjas, milles suurkoda tegi 7. juunil 2016 kohtuotsuse *Affum* (C-47/15, [EU:C:2016:408](#)), küsiti Euroopa Kohtult, kas *direktiiviga 2008/115*⁴⁰ on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad kolmanda riigi kodanikule Schengeni sisepiiri kaudu ebaseadusliku riiki sisenemise eest ette vangistuse. Kohtuasjas oli tegemist Ghana kodanikuga, kes ei vastanud liikmesriiki sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele ning kes sõitis reisijana läbi Prantsusmaa bussis, mis tuli Belgiast ja suundus Ühendkuningriiki.

Euroopa Kohus kinnitas esiteks, et kui selline kolmanda riigi kodanik viibib liikmesriigi territooriumil, viibib ta riigis direktiivi 2008/115 artikli 3 lõike 2 mõttes ebaseaduslikult. See, et niisugune viibimine on üksnes ajutine või lühiajaline, ei oma tähtsust.

Olles meenutanud kohtuotsuses *Achughbabian*⁴¹ esitatud põhimõtteid, otsustas Euroopa Kohus teiseks, et direktiiviga 2008/115 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis lubavad ebaseaduslikult sisepiiri kaudu riiki sisenenud ja seetõttu ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku, kelle suhtes ei ole kõnealuse direktiiviga kehtestatud tagasisaatmismenetlus veel lõpetatud, pelgalt selle piiriületuse tõttu vangistada. Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses muu hulgas, et niisugune vangistus võib takistada nimetatud menetluse kohaldamist ning põhjustada tagasisaatmise viibimist, kahandades nii ka direktiivi 2008/115 tõhusust. Euroopa Kohus lisas, et selline tõlgendus kehtib ka juhul, kui kolmanda riigi kodaniku võib tagasi võtta muu liikmesriik kui see, kus ta kinni peeti, lepingu või kokkuleppe alusel kõnealuse direktiivi artikli 6 lõike 3 tähenduses. Nimelt ei kehtestata selle artikliga erandit direktiivi 2008/115 kohaldamisalast, mis lisanduks artikli 2 lõikes 2 nimetatutele ja mis võimaldaks sellisel juhul liikmesriikidel jätta ühised nõuded ja korra kohaldamata ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmise korral.

40| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/115/EÜ ühiste nõuete ja korra kohta liikmesriikides ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisel (ELT L 348, lk 98).

41| Euroopa Kohtu otsus, 6.12.2011, *Achughbabian* (C-329/11, [EU:C:2011:807](#)).

IX. ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ TSIVIILASJADES

Õiguslase koostöö valdkonnas tsiviilasjades tuleb mainida nelja kohtuotsust, mis puudutavad määruse nr 44/2001⁴² (Brüsseli I määrus), määruse nr 593/2008⁴³ (Rooma I määrus) ja määruse nr 864/2007⁴⁴ (Rooma II määrus) tõlgendamist.

1. BRÜSSELI I MÄÄRUS

20. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *Profit Investment SIM* (C-366/13, [EU:C:2016:282](#)) otsustas Euroopa Kohus kohtualluvuse tingimuste üle, mis olid lisatud liikmesriigis asutatud panga võlakirjade emissiooniprogrammi prospekti. Põhikohtuasjas oli prospekti koostanud ühepoolsetelt võlakirjade emiteerija ja programm viidi ellu võlakirjade märkimise lepingutega. Üks hilisematest ostjatest, kelle asukoht oli Itaalias ja kelle suhtes oli emiteerijaga seotud ettevõtjale võlgnetavate intresside maksmata jätmise tõttu alustatud sundlikvideerimist, kaebas nimetatud ettevõtja ja teised äriühingud Itaalia kohtusse, kus tema vastu tugineti kohtualluvuse tingimusele, mis annab pädevuse teise liikmesriigi kohtutele. Neil asjaoludel esitas Itaalia kassatsioonikohus Euroopa Kohtule küsimused kõnealuse tingimuse kehtivuse ja kohaldatavuse kohta kolmandate isikute suhtes.

Määruse nr 44/2001 artikli 23 lõike 1 punktis a sätestatud kohtualluvuse tingimuse kirjaliku vorminõude kohta sedastas Euroopa Kohus esiteks, et käsitletava kohtuasja asjaoludel peab sellise vorminõude kohaselt esmakordsel omandamisel või hilisemal omandamisel poolte allkirjastatud lepingus mainima niisuguse tingimusega nõustumist või viitama sõnaselgelt prospektile. Kui võlakirjade hilisem ostja ei ole andnud sõnaselget nõusolekut, on asjaomane tingimus talle siiski siduv, kui on tuvastatud, et talle läksid üle võlakirjade võõrandaja õigused ja kohustused, mis olid võlakirjadega seotud, ning kui tal oli võimalik tutvuda tingimust sisaldava prospektiga.

Seejärel käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas sellist kohtualluvuse tingimust saab juhul, kui see ei vasta kirjalikule vorminõudele, pidada siiski rahvusvahelisele kaubandustavale vastavaks vormiks määruse nr 44/2001 artikli 23 lõike 1 punkti c mõttes ja seega kolmandate isikute suhtes kehtivaks ja rakendatavaks. Sellega seoses leidis Euroopa Kohus, et niisuguse kaubandustava võib tuvastada juhul, kui on eelkõige tõendatud, et asjasse puutuva valdkonna ettevõtjad toimivad seda tüüpi lepingute sõlmimisel üldiselt ja regulaarselt sellisel viisil, ning asjaomased pooled peavad sellest teadlikud olema. Seda, kas lepingupooled on tavast tegelikult või eeldatavalt teadlikud, saab tõendada eelkõige sellega, kui näidata, et pooltel on varasemad omavahelised kaubandussuhted või suhted teiste isikutega, kes tegutsevad asjasse puutuvas sektoris, või kõnesolev käitumisviis on piisavalt tuntud, nii et seda saab käsitada väljakujunenud tavana.

Mis puudutab viimaks küsimust, kas määruse nr 44/2001 artikli 6 punkt 1, mille kohaselt vastuoluliste otsuste ohu vältimiseks on võimalik kaevata mitu kostjat selle paiga kohtusse, kus on neist ühe alaline elu- või asukoht, on käesolevas asjas kohaldatav, kinnitas Euroopa Kohus, et kui on esitatud mitu nõuet, mille ese ja alus on erinevad ning mis ei ole üksteisest sõltuvad ega vastuolus, ei piisa sellest, kui nendest nõuetest

42| Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

43| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I) (ELT L 77, lk 6).

44| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määrus (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma II) (ELT L 199, lk 40).

ühe võimalik rahuldamine võib potentsiaalselt mõjutada teiste õiguste ulatust, et valitseks oht vastuoluliste otsuste tegemiseks.

14. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **Granarolo** (C-196/15, [EU:C:2016:559](#)) tegi Euroopa Kohus otsuse asjas, mis puudutas *pika aja jooksul välja kujunenud ärisuhete järsu katkestamisega seoses pädeva kohtu kindlaksmääramist*. Vaidlus põhikohtuasjas sai alguse Itaalia tootja otsusest lõpetada Prantsusmaa ettevõtjaga ligikaudu 25 aastat kestnud edasimüügisuhte. Edasimüügisuhte ei reguleerinud raamleping ega ainuesindusõiguse kokkulepe. Prantsusmaa ettevõtja esitas Prantsuse kohtule Itaalia ettevõtja vastu kahju hüvitamise hagi. Sellest tulenevalt küsiti Euroopa Kohtult, kas niisugune hagi on olemuselt lepinguväline või lepinguline määruse nr 44/2001 artiklis 5 sätestatud kohtualluvuse eeskirjade kohaldamiseks.

Euroopa Kohus leidis, et nimetatud määruse artikli 5 punkti 3 tuleb tõlgendada nii, et kahju hüvitamise hagi, mille aluseks on pika aja jooksul välja kujunenud ärisuhete järsk katkestamine, ei puuduta lepinguvälist kahju, kui poolte vahel oli vaikiv lepinguline suhe; selle asjaolu kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne, olenemata sellest, kuidas selline suhe kvalifitseeritakse siseriiklikus õiguses. Vaikiva lepingulise suhte olemasolu tõendamine peab tuginema ühtsete tõendite kogumile, mille hulka võivad kuuluda muu hulgas pika aja jooksul välja kujunenud ärisuhete olemasolu, poolte heauskus, tehingute regulaarsus ja nende areng aja jooksul, mis väljendub kogustes ja väärtuses, võimalikud kokkulepped võetavate hindade ja/või tehtud hinnaalanduste kohta ning kirjavahetus.

Määruse nr 44/2001 artikli 5 punkti 1 kohaldamise kohta pika aja jooksul väljakujunenud ärisuhetele märkis Euroopa Kohus, et need tuleb kvalifitseerida „kaupade müügilepinguks“ või „teenuste osutamise lepinguks“ vastavalt neid iseloomustavale kohustusele. Leping, mille iseloomulik kohustus on asja tarne, tuleb kvalifitseerida „kaupade müügiks“. Sellist kvalifitseerimist saab kohaldada kahe ettevõtja pika aja jooksul välja kujunenud ärisuhte puhul, kui see suhe piirdub üksteisele järgnevate lepingutega, mille kõigi esemeks on kauba tarnimine ja äraviimine. Selline kvalifitseerimine ei vasta seevastu tüüpilise edasimüügilepingu ülesehitusele, millele on iseloomulik kahe ettevõtja vahel edaspidiseks sõlmitud raamleping, mille ese on tarnimise või varustamise kohustus.

Teenuste osutamiseks kvalifitseerimise puhul tähendab mõiste „teenused“ selle sätte mõttes, et vähemalt see lepingupool, kes teenust osutab, sooritab tasu eest mingi kindla tegevuse. See on nii juhul, kui edasimüüja suudab pakkuda klientidele teenuseid ja eeliseid, mida ei saaks anda tavaline turustaja, ja vallutada niimoodi tarnija toodetele palju suurema osa kohalikust turust. Lisaks võib asjaolu, et edasimüügileping põhineb edasimüüjate valikul tarnija poolt, anda edasimüüjatele konkurentsieelise, mis koos abiga, mis lepingus antakse edasimüüjatele seoses reklaamkandjatele juurdepääsu, koolituste või maksesoodustustega, vastab tasu kriteeriumile, mis on teenuste osutamise lepingule iseloomulik.

2. ROOMA I JA ROOMA II MÄÄRUSED

28. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **Verein für Konsumenteninformation** (C-191/15, [EU:C:2016:612](#)) vastas Euroopa Kohus küsimustele *tarbijakaitse eeskirjade ja lepingutele kohaldatavat õigust käsitlevate eeskirjade vahelise suhte kohta*. Põhikohtuasjas esitas Austria tarbijakaitseühing direktiivi 2009/22⁴⁵ tähenduses ettekirjutust taotleva hagi selliste ebaõiglaseks peetud tingimuste kasutamise lõpetamiseks, millega määratakse kindlaks lepingulistele ja lepinguvälistele võlasuhetele kohaldatav õigus. Tingimused olid esitatud Luksemburgi sellise ettevõtja müügilepingu tüüptingimustes, kes müüb kaupu elektrooniliselt erinevate liikmesriikide tarbijatele.

45| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiv 2009/22/EÜ tarbijate huve kaitsvate ettekirjutuste kohta (EÜT L 110, lk 30).

Euroopa Kohus leidis, et Rooma I ja Rooma II määruseid tuleb tõlgendada nii, et piiramata mõlema määruse artikli 1 lõikes 3 sätestatud, tuleb õigus, mida kohaldatakse direktiivi 2009/22 tähenduses sellise ettekirjutust taotleva hagi suhtes, määrata kindlaks Rooma II määruse artikli 6 lõike 1 kohaselt, kuna ebaõiglaste tingimuste kasutamine toob kaasa õiguskorra rikkumise, mida tarbijakaitseühingud peavad takistama. Seevastu käsitletava lepingutingimuse hindamisele kohaldatav õigus tuleb alati kindlaks määrata Rooma I määruse alusel, olenemata sellest, kas hindamine toimub seoses individuaalse või kollektiivhagiga.

Lisaks tuleneb Rooma I määruse artikli 6 lõikest 2, et konkreetse lepingutingimuse ebaõiglase laadi hindamisel ettekirjutust taotleva hagi raames ei või kohaldatav õiguse valik siiski piirata nende imperatiivsete sätete kohaldamist, mis on ette nähtud selle riigi õigusega, kus elavad tarbijad, kelle õigusi selle hagiga kaitstakse. Need sätted võivad sisaldada direktiivi 93/13⁴⁶ (ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes) üle võtvaid sätteid, kui need tagavad vastavalt nimetatud direktiivi artiklile 8 tarbijate kaitstuse kõrgema taseme.

Seega on ettevõtja müügilepingu tüüptingimustes sisalduv tingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud ja mille kohaselt on tarbijaga elektroonilisel teel sõlmitud lepingule kohaldatav selle ettevõtja asukohaliikmesriigi õigus, direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses ebaõiglane, kui see on tarbijat eksitav. See on nii eelkõige juhul, kui tingimus jätab tarbijale mulje, et lepingule on kohaldatav ainult selle riigi õigus, teavitamata tarbijat asjaolust, et tal on õigus tugineda ka selle õiguse imperatiivsete sätete kaitsele, mis oleks kohaldatav niisuguse tingimuse puudumisel.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 95/46⁴⁷ artikli 4 lõike 1 punkti a tähenduses isikuandmete töötlemise suhtes, mida teostab elektroonilise kaubanduse ettevõtja, tuleb kohaldada selle liikmesriigi õigust, millesse selle ettevõtja tegevus on suunatud, kui selgub, et ta töötleb andmeid selles liikmesriigis asuva asutuse tegevuse raames.

Viimaseks tegi Euroopa Kohtu suurkoda 18. oktoobri 2016. aasta kohtuotsuses **Nikiforidis** (C-135/15, [EU:C:2016:774](#)) otsuse esiteks *Rooma I määruse ajalise kohaldamisala ja teiseks teiste liikmesriikide kui kohtu asukohariiki üldist kehtivust omavate sätete kohaldamise tingimuse kohta*. Põhikohtuasjas vähendati Kreeka riigiga eraõigusliku lepingu sõlminud ja alates 1996. aastast Saksamaal töötava õpetaja palka aastatel 2010 kuni 2012, et rakendada Kreeka riigieelarve konsolideerimismeetmeid. Selles kohtuasjas oli arutluse all lepingule kohaldatav õigus ja Saksa kohtu kohustus kohaldada Kreeka üldist kehtivust omavaid sätteid.

Kõigepealt märkis Euroopa Kohus, et Rooma I määruse artikli 28 kohaselt kohaldatakse seda määrust kõikide lepinguliikide suhtes, näiteks töölepingu suhtes, mis on sõlmitud alates 17. detsembrist 2009. Seevastu on välistatud määruse kohaldatavus enne seda kuupäeva sõlmitud lepingu tulevastele tagajärgedele. Sellest järeldub, et 16. detsembrist 2009 hilisem lepingupoolte nõusolek varem sõlmitud lepingu täitmise jätkamiseks ei saa kaasa tuua asjaomase määruse kohaldatavaks muutumist olemasolevale lepingulisele suhtele. Lisaks oleks see seadusandja valiku vastane, kui algsesse lepingusse alates 17. detsembrist 2009 tehtud vähimigi muudatus oleks piisav, et viia see leping õiguskindlust eirates kõnealuse määruse kohaldamisalasse. Seevastu juhul, kui töösuhet on alates kuupäevast, mil kohaldatakse Rooma I määrust, poolte kokkuleppel muudetud niisuguses ulatuses, et tuleb asuda seisukohale, et sellest kuupäevast alates sõlmiti uus leping, tuleb algne tööleping lugeda asendatuks uue lepinguga.

Mis puudutab võimalust võtta arvesse muid üldist kehtivust omavaid sätteid kui kohtu asukohariigi või lepingust tulenevate kohustuste täitmise riigi vastavad sätted, mis on sätestatud Rooma I määruse artikli 9 lõigetes 2 ja 3, sedastas Euroopa Kohus, et viimati nimetatud sätetes esitatud loetelu üldist kehtivust

46| Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29).

47| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, lk 31; ELT eriväljaanne 13/15, lk 355).

omavatest sätetest, mida vaidlust lahendav kohus võib kohaldada, on ammendav. Nimelt leidis Euroopa Kohus, et kui laiendada erandit lepingupoolte vabadusest valida kohaldatav õigus, et vaidlust lahendaval kohtul oleks võimalik arvesse võtta muid kui Rooma I määruse artikli 9 lõigetes 2 ja 3 mainitud riikide üldist kehtivust omavaid sätteid, võib see takistada Euroopa õigusruumis õiguskindluse saavutamist ja mõjutada töötaja kaitse eesmärki, mis on ette nähtud selle riigi õiguses, kus viimane töötab. Nende sätetega ei ole aga vastuolus see, kui faktiliste asjaoludena võetakse arvesse muu kui kohtu asukohariigi või kohustuste täitmise riigi üldist kehtivust omavad sätteid, juhul kui niisuguse arvessevõtmise näevad ette lepingule kohaldatava õiguse materiaalõigusnormid, mis ei ole Rooma I määrusega ühtlustatud.

X. ÕIGUSALANE KOOSTÖÖ KRIMINAALASJADES

1. EUROOPA VAHISTAMISMÄÄRUS

2016. aastast võib esile tõsta seitse kohtuotsust, mis on tehtud raamotsusega 2002/584⁴⁸ kehtestatud Euroopa vahistamismääruse kohta.

Esiteks tegi Euroopa Kohus suurkojas 5. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses **Aranyosi** (C-404/15 ja C-659/15 PPU, [EU:C:2016:198](#)), kohaldades eelotsuse kiirmenetlust, otsuse võimaluse kohta Euroopa vahistamismääruse täitmine edasi lükata, kui kinnipidamistingimuste tõttu vahistamismääruse teinud liikmesriigis on tegelik oht ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks. Ungari ja Rumeenia kohtute tehtud Euroopa vahistamismääruste täitmise taotlusi menetlev Saksamaa täitevasutus leidis, et kinnipidamistingimused, mida asjaomastele isikutele neis riikides võidakse kohaldada, rikuvad nende põhiõigusi, eelkõige põhiõiguste harta artiklit 4, millega keelatakse ebainimlik või alandav kohtlemine või karistamine. Vahistamismäärust täitev asutus viitas siinkohal muu hulgas mitmele Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusele, milles viimane oli tuvastanud inimõiguste rikkumisi Rumeenia ja Ungari poolt seoses nende kinnipidamisasutuste ülerahvastatusega.

Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise täielik keeld, mis on ette nähtud harta artiklis 4, on absoluutne, kuna see on otseselt seotud inimväärikuse austamisega, millele viitab harta artikkel 1. Seega, kui vahistamismääruse täitmise eest vastutaval asutusel on andmeid, mis viitavad tegelikule ohule, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis kinnipeetavaid sellisel viisil koheldakse, peab ta hindama seda ohtu enne, kui ta otsustab asjaomase isiku üleandmise.

Kui selline oht tuleneb üldistest kinnipidamistingimustest asjaomasel liikmesriigis, ei saa see tõdemus iseenesest olla aluseks vahistamismääruse täitmisest keeldumiseks. Vahistamismäärust täitev asutus peab nimelt konkreetselt ja täpselt hindama, kas on piisavalt alust arvata, et asjaomasel isikul on vahistamismääruse teinud liikmesriigis kavandatava kinnipidamise tingimuste tõttu tegelikult selline oht olemas. Nimetatud asutus peab selleks paluma vahistamismääruse teinud asutusel saata talle kiiresti vajalik teave kinnipidamistingimuste kohta vahistamismääruse teinud liikmesriigis. Kui vahistamismäärust täitev asutus tõdeb talle esitatud teavet või mis tahes muud tema käsutuses olevat teavet arvestades, et vahistamismääruse subjektiks oleval isikul on tegelik oht ebainimlikuks või alandavaks kohtlemiseks, siis tuleb vahistamismääruse täitmine edasi lükata kuni ajani, mil saadakse lisateavet, mis võimaldab sellise ohu olemasolu kahtluse kõrvaldada. Kui sellise ohu olemasolu ei ole mõistliku aja jooksul võimalik kõrvaldada, peab see asutus otsustama, kas üleandmise menetlus lõpetada.

48| Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34).

Teiseks otsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses **Dworzecki** (C-108/16 PPU, [EU:C:2016:346](#)), mis kuulutati 24. mail 2016 eelotsuse kiirmenetluses, kuidas *tõlgendada raamotsuse 2002/584, mida on muudetud raamotsusega 2009/299⁴⁹, artikli 4a lõike 1 punkti a alapunkti i, milles nähakse ette Euroopa vahistamismääruse täitmatajätmise vabatahtlik alus*. Põhikohtuasi puudutas sellise Euroopa vahistamismääruse täitmise menetlust Madalmaades, mille oli teinud Poola kohus Poola kodaniku suhtes, et täita Poolas kolm vabaduskaotuslikku karistust. Ühe karistusega seoses selgitati vahistamismääruses esiteks, et asjaomane isik ei ilmunud isiklikult kohtulikule arutelule, mille tagajärjel kõnealune karistus mõisteti, ning teiseks, et kohtukutse, mis saadeti aadressile, mille asjaomane isik oli andnud menetluskirjelduse kättetoimetamiseks, võttis vastu tema vanaisa. Seega, kuna vahistamismäärus ei võimaldanud kindlaks teha, kas kohtukutse anti asjaomasele isikule tegelikult üle, küsis Madalmaade kohus, kas Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise tingimused olid täidetud.

Euroopa Kohus meenutas sellega seoses esmalt, et vahistamismäärust täitev õigusasutus on põhimõtteliselt kohustatud Euroopa vahistamismääruse täitma, vaatamata sellele, et asjaomane isik puudus kohtulikult arutelult, mille tulemusel tehti vahistamismääruse väljaandmise otsus. Õigusasutusel on see kohustus eelkõige juhul, kui asjaomasele isikule esitati kohtukutse isiklikult ja seega teavitati teda sellest, millal ja kus toimub kohtulik arutelu, või kui ta sai tegelikult muul viisil ametliku teabe selle kohta, nii et kahtlusteta tehti kindlaks, et asjaomane isik oli kavandatud kohtulikult arutelust teadlik. Niisugused kohtukutse kättetoimetamise tingimused on sellised, mis aitavad tagada, et asjaomane isik sai teda puudutava kohtuistungiga kuupäeva ja koha kohta teabe kätte õigel ajal, ning võimaldavad vahistamismäärust täitval asutusel tuvastada, et kaitseõigused olid tagatud. Kuigi ei saa põhimõtteliselt välistada, et kohtukutse kätteandmine kolmandale isikule vastab kõnealustele nõuetele, peab neil asjaoludel olema kahtlusteta tuvastatud, et see kolmas isik kohtukutse tegelikult asjaomasele isikule üle andis.

Seetõttu otsustas Euroopa Kohus, et kohtukutse, mis anti asjaomase isiku aadressil kätte temaga koos elavale isikule, kes lubas kohtukutse edasi anda, ilma et Euroopa vahistamismäärus võimaldaks kindlaks teha, kas ja millal see isik kohtukutse asjaomasele isikule tegelikult üle andis, ei vasta raamotsuse artikli 4a lõike 1 punkti a alapunkti i toodud tingimustele. Euroopa Kohus rõhutas siiski, et nimetatud artiklis viidatud juhtudel, mis moodustavad erandi täitmata jätmise vabatahtlikest alustest, võib vahistamismäärust täitev õigusasutus igal juhul võtta arvesse muid asjaolusid, mis võimaldavad tal tagada, et asjaomase isiku üleandmisega ei rikuta tema kaitseõigusi.

Kolmandaks oli Euroopa Kohtul võimalus kohtuotsuses **Bob-Dogi** (C-241/15, [EU:C:2016:385](#)), mis kuulutati 1. juunil 2016, võtta seisukoht raamotsuse 2002/584 artikli 8 lõike 1 punkti c kohta ja eelkõige *Euroopa vahistamismäärusele eelneva ja eraldi vormistatud siseriikliku vahistamismääruse puudumise tagajärgede kohta olukorras, kus üleandmise taotlus põhineb sellisel Euroopa vahistamismäärusel*. Selles kohtuasjas esitati vahistamismäärust täitvale Rumeenia asutusele Ungari asutuse poolt üleandmistootlus üksnes Euroopa vahistamismääruse alusel, mis ei põhinenud eraldi vormistatud eelneval siseriiklikul vahistamismäärusel.

Euroopa Kohus leidis, et kui kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmiseks tehtud Euroopa vahistamismääruses ei mainita siseriiklikku vahistamismäärust, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus jätkama selle käiguga, kui see õigusasutus jõuab pärast vahistamismääruse teinud asutuselt kiireloomuliselt lisateabe küsimist järeldusele, et Euroopa vahistamismäärus on antud välja ilma siseriiklikku vahistamismäärust tegelikult välja andmata. Euroopa Kohus täpsustas siinjuures, et Euroopa vahistamismäärusest eraldi vormistatud siseriikliku vahistamismääruse nõude täitmine on eriti oluline seetõttu, et see tähendab, et kui Euroopa vahistamismäärus on välja antud kriminaalasjas kohtu alla andmiseks, on puudutatud isikul menetluse

49 | Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus 2009/299/JSK, millega muudetakse raamotsuseid 2002/584/JSK, 2005/214/JSK, 2006/783/JSK, 2008/909/JSK ning 2008/947/JSK, edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulikult arutelul (ELT L 81, lk 24).

esimeses staadiumis juba olnud võimalik tugineda menetluslikele tagatistele ja põhiõigustele, mille kaitsmise peab vahistamismääruse teinud asutus tagama vastavalt kohaldatavale siseriiklikule õigusele. Euroopa Kohus märkis, et Euroopa vahistamismääruse süsteem tagab tagaotsitava eette nähtud õiguste kahetasandilise kaitse, kuna kohtulikule kaitsele, mis on eette nähtud siseriikliku kohtuotsuse tegemisel, lisandub kaitse, mis tuleb tagada Euroopa vahistamismääruse väljaandmisel. Niisugune kohtulik kaitse puudub aga üldjuhul siis, kui liikmesriigi õigusasutus ei ole enne Euroopa vahistamismääruse tegemist otsust teinud.

Neljandaks tuli Euroopa Kohtul kohtuotsuses **JZ** (C-294/16 PPU, [EU:C:2016:610](#)), mis kuulutati 28. juulil 2016 eelotsuse kiirmenetluses, tõlgendada raamotsuse 2002/584 artiklit 26, mis käsitleb *vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vahi all peetud aja mahaarvestamist*. Selles kohtuasjas oli Poola kohus mõistnud Poola kodanikule kolme aasta ja kahe kuu pikkuse vabadusekaotusliku karistuse. Kuna süüdimõistetu hoidus Poola õigusasutuste eest kõrvale, siis väljastati tema kohta Euroopa vahistamismäärus. Pärast seda, kui asjaomane isik vahistati vahistamismääruse täitmiseks Ühendkuningriigi ametivõimude poolt, määrati keeld mitte lahkuda öösi elukohast üheksa tunni jooksul, millega kaasnes valve elektroonilise võru abil, kohustus ilmuda alguses igal päeval ja hiljem mitu korda nädalas kindlal ajal politseijaoskonda ning keeld taotleda selliste dokumentide väljastamist, mis võimaldavad reisida välismaale. Pärast tema üleandmist Poola ametivõimudele esitas ta taotluse, et ajavahemik, mil ta ei tohtinud lahkuda oma elukohast Ühendkuningriigis ja oli elektroonilise valve all, arvatakse talle Poolas määratud vabadusekaotusliku karistuse aja hulka.

Euroopa Kohus otsustas, et mõiste „vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vahi all pidamine“ raamotsuse artikli 26 lõike 1 tähenduses ei tähista mitte vabadust piiravat tõkendit, vaid vabadusekaotuslikku tõkendit, ning sellega peetakse lisaks vangistusele silmas kõiki tõkendeid või kõiki asjaomasele isikule määratud tõkendeid kogumis, mis nende laadi, kestuse, mõju ja kohaldamisviiside tõttu võtavad sellelt isikult vabaduse viisil, mis sarnaneb vangistusele. Seega on Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus kohustatud hindama, kas vahistamismäärust täitvas liikmesriigis asjaomase isiku suhtes kohaldatud tõkendeid saab samastada vabadusekaotusega. Kui õigusasutus jõuab hindamise käigus sellisele järeldusele, siis on raamotsuse kohaselt nõutav, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis kantud vabadusekaotuse ajavahemikust tuleb tervikuna maha arvata ajavahemik, mil selliseid meetmeid vahistamismäärust täitvas liikmesriigis kohaldati.

Euroopa Kohus leidis antud juhul, et sellised tõkendid, nagu asjaomasele isikule Ühendkuningriigis kohaldati, ei ole üldjuhul sedavõrd tõsised, et neil oleks vabadusekaotuslik mõju, mis sarnaneb vangistusele, ja seega ei saa neid pidada raamotsuse artikli 26 lõike 1 tähenduses „vahi all pidamiseks“. Kuna nimetatud säte piirdub Euroopa vahistamismääruses nimetatud isiku põhiõiguste minimaalse kaitsetaseme tagamisega, ei ole raamotsusega siiski vastuolus see, et Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus võiks ainuüksi siseriikliku õiguse alusel arvata karistuse kogupikkusest maha kogu või osa ajavahemikust, mil selle isiku suhtes niisuguseid tõkendeid kohaldati.

Viiendaks oli Euroopa Kohtul 10. novembril 2016 tehtud kohtuotsustes **Poltorak** (C-452/16 PPU, [EU:C:2016:858](#)), **Özçelik** (C-453/16 PPU, [EU:C:2016:860](#)) ja **Kovalkovas** (C-477/16 PPU, [EU:C:2016:861](#)), mille puhul kohaldati eelotsuse kiirmenetlust, võimalus tõlgendada raamotsuse 2002/584 artikleid 6 ja 8, mille kohaselt *peab Euroopa vahistamismäärus muu hulgas sisaldama teavet liikmesriigi asutuse tehtud vahistamismääruse või kohtuotsuse kohta*. Neis kohtuasjades oli tegemist eelotsusetaotlustega, mis saabusid kõik ühest Madalmaade kohtust, kellele oli vahistamismäärust täitva õigusasutusena esitatud kolm Euroopa vahistamismäärust. Kohtuasjas **Poltorak** tegi Euroopa vahistamismääruse Rootsi politseiamet. Kohtuasjas **Özçelik** tegi Euroopa vahistamismääruse samuti politsei Ungaris, kuid viimase tehtud otsuse kinnitas hiljem prokuratuur. Seevastu kohtuasjas **Kovalkovas** tehtud Euroopa vahistamismääruse andis Leedu justiitsministeerium.

Sellest tulenevalt palus eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul täpsustada, kas politsei (kohtuasi **Poltorak**) ja selline täitevvõimu organ nagu Leedu justiitsministeerium (kohtuasi **Kovalkovas**) on hõlmatud

mõistega „vahistamismääruse teinud õigusasutus“ raamotsuse artikli 6 lõike 1 punkti c tähenduses. Veel küsis ta Euroopa Kohtult, kas kriminaalmenetluse algatamiseks politsei tehtud vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt on hõlmatud mõistega „kohtuotsus“ raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses (kohtuasi *Özçelik*).

Euroopa Kohus otsustas, et raamotsuse artikli 6 lõikes 1 toodud mõiste „õigusasutus“ ei viita mitte ainult liikmesriigi kohtunikele või kohtutele, vaid võimaldab laiemas tähenduses katta need ametiasutused, kes asjaomases õiguskorras osalevad kriminaalkohtumenetluses. Ta täpsustas siiski, et raamotsuse artikli 1 lõikes 2 sätestatud vastastikuse tunnustamise põhimõte, mille kohaselt vahistamismäärust täitev õigusasutus peab täitma vahistamismääruse teinud õigusasutuse tehtud määruse, rajaneb eeldusel, et õigusasutus on enne Euroopa vahistamismääruse täitmist sekkunud, et seda kohtulikult kontrollida. Kui aga vahistamismääruse teeb kohtuväline asutus, nagu politsei, või täitevvõimu teostav asutus, nagu Leedu justiitsministeerium, siis ei võimalda see anda Euroopa vahistamismäärust täitvale õigusasutusele tagatist, et selle vahistamismääruse tegemise üle on teostatud kohtulikku kontrolli, ning seega ei ole see piisav põhjendamaks usaldusvääruse kõrget taset liikmesriikide vahel, mis on raamotsuse alustala.

Olles kvalifitseerinud raamotsuse artikli 6 lõikes 1 viidatud mõiste „õigusasutus“ liidu õiguse autonoomseks mõisteks, leidis Euroopa Kohus seejärel, et see mõiste hõlmab ametiasutusi, kes osalevad kriminaalkohtumenetluses, kuid ei hõlma politseid (kohtuasi *Poltorak*). Niisiis tegi ta selle põhjal järelduse, et politsei tehtud siseriikliku vahistamismääruse kinnitamine prokuratuuri poolt on õigusakt, millega prokuratuur kontrollib vahistamismäärust ja kinnitab selle, ning järelikult on see raamotsuse artikli 8 lõike 1 punkti c tähenduses „kohtuotsus“ (kohtuasi *Özçelik*). Euroopa Kohus leidis seevastu, et mõiste „õigusasutus“ alla ei kuulu selline täitevvõimu organ nagu Leedu justiitsministeerium (kohtuasi *Kovalkovas*).

2. ÕIGUS SUULISELE JA KIRJALIKULE TÕLKELE KRIMINAALMENETLUSES

9. juuni 2016. aasta kohtuotsuses *Balogh* (C-25/15, [EU:C:2016:423](#)) otsustas Euroopa Kohus esiteks, *milline ulatus on direktiivis 2010/64*⁵⁰ *sätestatud õigusel suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses, ning teiseks, kuidas kohaldada raamotsust 2009/315*⁵¹ *ja otsust 2009/316*⁵² *seoses karistusregistrite andmete vahetamisega*. Selles kohtuasjas oli Austria kohus mõistnud Ungari kodanikule vangistuse. Austria ametiasutused edastasid Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) kaudu Ungari ametiasutustele teavet kohtuotsuse sisu kohta. Seejärel edastasid Ungari ametiasutused selle kohtuotsuse Ungari kohtule vastavalt siseriiklikule erimenetlusele, mille ainus eesmärk on omistada välisriigi kohtu otsusele samasugune staatus, nagu on liikmesriigi kohtu otsusel. Selle erimenetluse tõttu tuli tagada kohtuotsuse tõlkimine ungari keelde. Esitatud küsimus puudutas tõlkimise kulude kandmist.

Euroopa Kohus otsustas neil asjaoludel, et direktiivi 2010/64 artikli 1 lõike 2 kohaselt kehtib õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele kahtlustatava ja süüdistatava suhtes kuni „menetluse lõpetamiseni“, mille all mõistetakse lõplikku otsustamist küsimuse üle, kas isik on kuriteo toime pannud, sealhulgas asjakohasel juhul süüdimõistmist ja edasikaebuse lahendamist. Järelikult ei kohaldata seda siseriiklikule erimenetlusele, mida

50 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT L 280, lk 1).

51 | Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus 2009/315/JSK, mis käsitleb karistusregistrite andmete vahetamise liikmesriikidevahelist korraldust ja andmete sisu (ELT L 93, lk 23).

52 | Nõukogu 6. aprilli 2009. aasta otsus 2009/316/JSK Euroopa karistusregistrite infosüsteemi (ECRIS) loomise kohta (ELT L 93, lk 33).

järgides tunnustatakse teise liikmesriigi kohtu jõustunud kohtuotsust, kuna erimenetlus leiab oma olemuse tõttu aset pärast seda, kui on lõplikult lahendatud küsimus, kas kahtlustatav või süüdistatav isik on kuriteo toime pannud, ning pärast isiku süüdimõistmist, kui see on asjakohane.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et raamotsusega 2009/315 ja otsusega 2009/316 on vastuolus selliste siseriiklike õigusnormide kohaldamine, millega nähakse ette tunnustamise erimenetlus, nagu on ette nähtud Ungari õiguses. Nimelt peab asjaomase isiku kodakondsusjärgse liikmesriigi keskasutus kandma kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohtute langetatud süüdimõistvad otsused karistusregistrisse otse andmete alusel, mida kohtuotsuse teinud liikmesriigi keskasutus on ECRISe kaudu nende süüdimõistvate kohtuotsuste kohta edastanud. Seega ei saa karistusregistrisse kandmine sõltuda süüdimõistvate kohtuotsuste kohtuliku tunnustamise menetluse eelnevast läbiviimisest ega ammugi sellise tunnustamise eesmärgil asjaomase isiku kodakondsusjärgsele liikmesriigile süüdimõistva kohtuotsuse edastamisest. Lisaks läheb selline menetlus vastuollu kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttega, mis on ette nähtud ELTL artikli 82 lõikes 1.

3. TEISES LIIKMESRIIGIS ALGATATUD KRIMINAALMENETLUSED JA KRIMINAALASJADES TEHTUD OTSUSED

Kohtuotsuses *Kossowski* (C-486/14, [EU:C:2016:483](#)), mis kuulutati 29. juunil 2016, tuli Euroopa Kohtul täpsustada *ne bis in idem* põhimõtte ulatust Schengeni alal. Selles asjas oli Poola kodaniku suhtes Saksamaal algatatud kriminaalmenetlus, milles teda süüdistati selles riigis toime pandud väljapressimises vägivalda ähvardusel. Asja menetlev Saksamaa kohus keeldus kohtumenetlust alustamast põhjendusega, et see on vastuolus Schengeni alas kohaldatava *ne bis in idem* põhimõttega. Nimelt oli ka Poola prokuratuur alustanud samade tegude eeluurimist ja lõpetas eeluurimismenetluse lõplikult, kuna süüdistatav keeldus ütlusi andmast ning kannatanut ja tunnistajat, kes elasid Saksamaal, ei saanud üle kuulata. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kelle poole oli pöördunud Saksamaa prokuratuur, palus Euroopa Kohtul täpsustada, kas võttes arvesse asjaolu, et Poola prokuratuuri otsus tehti ilma põhjaliku uurimiseta, on süüdistatava suhtes tehtud „lõplik kohtuotsus“ Schengeni lepingu rakendamise konventsiooni⁵³ artikli 54 tähenduses, või on ta „lõplikult õigeks“ mõistetud põhiõiguste harta artikli 50 tähenduses, mistõttu ei oleks sama teo eest uuesti vastutusele võtmine *ne bis in idem* põhimõttega kooskõlas.

Euroopa Kohtu suurkoda meenutas, et *ne bis in idem* põhimõtte eesmärk on tagada isikule, kes on oma karistuse ära kandnud või on ühes Schengeni riigis lõplikult õigeks mõistetud, et ta võib liikuda Schengeni alal ilma, et peaks kartma sama teo eest vastutusele võtmist teises Schengeni riigis. Samas ei ole selle põhimõtte eesmärk kaitsta kahtlustatavat võimaluse eest, et tema suhtes viiakse mitmes Schengeni riigis sama teoga seondult läbi mitu üksteisele järgnevat uurimist. Sellest tulenevalt otsustas Euroopa Kohus, et prokuratuuri otsust, millega lõpetati kriminaalmenetlus ja lõpetati lõplikult isiku suhtes algatatud uurimine, ei või pidada *ne bis in idem* põhimõtte kohaldamisel lõplikuks kohtuotsuseks, kui otsuse põhjendusest selgub, et menetlus lõpetati ilma põhjalikku uurimist läbi viimata. Siinjuures annavad kannatanu ja võimaliku tunnistaja üle kuulamata jätmine tunnistust sellest, et põhjalikku uurimist ei toimunud.

53| 19. juunil 1990 Schengenis alla kirjutatud konventsioon, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT 2000, L 239, lk 19; ELT eriväljaanne 19/02, lk 3).

Lisaks andis Euroopa Kohus suurkoja otsuses **Ognyanov** (C-554/14, [EU:C:2016:835](#)), mis kuulutati 8. novembril 2016, tõlgenduse raamotsuses 2008/909⁵⁴ sätestatud vastastikuse tunnustamise põhimõtte ulatuse kohta, et teha kindlaks karistuse täideviimisele kohaldatav õigus. See kohtuasi puudutas Bulgaaria kodanikku, kellele Taani kohus oli mõistnud karistuseks kokku viieteistkümnendaastase vangistuse. Asjaomane isik kandis osa oma karistusest ära Taanis, pärast mida anti ta üle Bulgaaria ametiasutustele. Taanis kinnipidamise ajal töötas ta üle pooleteise aasta. Sellega seoses on Bulgaaria õiguses, nagu seda on siseriiklikus kohtupraktikas tõlgendatud, ette nähtud, et karistuse lühendamisel võetakse arvesse vangistatud isiku töötamist ka teises liikmesriigis nii, et kaks tööpäeva on võrdsustatud kolme päeva vabaduskaotusega. Asjaomase isiku üleandmisel viitasid aga Taani ametivõimud sõnaselgelt asjaolule, et Taani seadus ei näe ette vabadusekaotusliku karistuse lühendamist tulenevalt sellest, et karistuse kandmise ajal töötati.

Selleks et määrata kindlaks, kui suur osa karistusest on asjaomasel isikul Bulgaarias veel kanda jäänud, küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult muu hulgas, kas raamotsusega on vastuolus siseriiklik õigusnorm, mis lubab täidesaatval riigil lühendada süüdimõistetu karistust tulenevalt sellest, et ta töötas teises liikmesriigis kinnipidamise ajal, kuigi viimati nimetatud riigi pädevad asutused ei ole selle riigi õiguse kohaselt seda karistust lühendanud.

Euroopa Kohus leidis, et raamotsuse 2008/909 artiklit 17 tuleb tõlgendada nii, et sellele osale karistusest, mis on ära kantud väljaandjariigi riigi territooriumil kuni isiku üleandmiseni täidesaatvale riigile, on kohaldatav vaid väljaandjariigi õigus, sealhulgas küsimuses, mis puudutab karistuse võimalikku lühendamist. Täidesaatva riigi õigus on aga kohaldatav vaid sellele osale karistusest, mis jääb sellel isikul pärast tema üleandmist täidesaatva riigi territooriumil veel kanda. Järelikult ei või karistuse täideviimise küsimuste lahendamiseks pädev täidesaatva riigi asutus kohaldada asjaomase isiku poolt väljaandjariigi territooriumil juba kantud karistuse suhtes tagasiulatuvalt oma siseriiklikku õigust väljaandjariigi sellise õiguse asemel, mis reguleerib karistuste täitmist ja eelkõige karistuse lühendamist.

XI. KONKURENTS

1. KEELATUD KOKKULEPPED

Keelatud kokkulepete puhul väärivad mainimist kuus kohtuotsust. Esimeses kohtuotsuses paluti Euroopa Kohtul võtta seisukoht passiivse osalemise kohta konkurentsioiguse rikkumises. Teises kohtuotsuses oli Euroopa Kohtul võimalus käsitleda ELTL artikli 101 ja patendiõiguse vahelise suhte teatavaid aspekte. Neli ülejäänud kohtuotsust puudutavad määruse nr 1/2003⁵⁵ kohaldamist keelatud kokkuleppe suhtes algatatud haldusmenetluses.

Kohtuotsuses **Eturas jt** (C-74/14, [EU:C:2016:42](#)), mis kuulutati 21. jaanuaril 2016, paluti Euroopa Kohtul täpsustada konkurentsioiguse rikkumises osalemise passiivseid viise. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused tekkisid 30 reisibüroo ja Leedu konkurentsinoukogu vahelises vaidluse raames eelkõige selle üle, kas need reisibürood osalesid vaikimisi heakskiitmise teel konkurentsioiguse rikkumises. Kõik reisibürood osalesid ühises elektroonilises reiside pakkumise süsteemis, mille kaudu oli võimalik müüa

54| Nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/909/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kriminaalasjades tehtud otsuste suhtes, millega määratakse vabadusekaotuslikud karistused või vabadust piiravad meetmed, nende Euroopa Liidus täideviimise eesmärgil (ELT L 327, lk 27).

55| Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [EL toimimise] lepingu artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

reise oma veebisaidil vastavalt ühtse broneerimise viisile. Ühise süsteemi haldur saatis süsteemiga liitunud reisibüroodele 2009. aastal isikliku e-postkasti kaudu teate hoiatusega, et süsteemi vahendusel müüdnud toodetele tehtavatel hinnaalandustel on nüüdsest ülempiir. Pärast selle teate edastamist hakati seda meetet broneerimissüsteemi käitamisel rakendama. Neil asjaoludel küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas võib eeldada, et süsteemiga liitunud reisibürood teadsid või pidid tingimata teadma sellest teatest, ning kuna nad ei esitanud selle tegevuse kohta ühtki vastuväidet, osalesid nad kooskõlastatud tegevuses ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses.

Võimaliku kooskõlastatud tegevuses osalemise kohta otsustas Euroopa Kohus, et reisibüroode puhul võib alates hetkest, mil nad said teada ühtse süsteemi halduri saadetud teatest, eeldada nende osalemist kooskõlastatud tegevuses ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, kui nad hoidusid sellest tegevusest avalikult distantseerumast, ei teavitanud sellest haldusasutusi või ei esitanud eelduse ümberlükkamiseks muid tõendeid.

Mis puudutab selle kohta tõendite esitamist põhikohtuasja poolte poolt, märkis Euroopa Kohus, et kuigi määruse nr 1/2003 artiklis 2 reguleeritakse otseselt ELTL artikli 101 lõike 1 rikkumisega seotud tõendamiskoormise omistamist, ei sisalda määrus siiski sätteid spetsiifilisemate menetluslike aspektide kohta. Kui selles valdkonnas aga liidu õigusnormid puuduvad, tuleb liikmesriigi kohtul siseriiklike normide alusel, mis reguleerivad tõendite hindamist ja nõutavat tõendatuse taset, analüüsida, kas kõiki talle esitatud asjaolusid arvestades võib ühtse süsteemi halduri poolt teate saatmine olla piisav tõend selleks, et tuvastada, et teate adressaadid teadsid selle sisu. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses siiski, et süütuse presumptsiooniga on vastuolus, kui liikmesriigi kohus tõdeb, et pelk teate saatmine võib olla piisav tõend selleks, et tuvastada, et teate adressaadid tingimata teadsid selle sisu.

Kohtuotsuses **Genentech** (C-567/14, [EU:C:2016:526](#)), mis kuulutati 7. juulil 2016, käsitles Euroopa Kohus küsimust, kas ELTL artikli 101 lõikega 1 on kooskõlas patendilitsentsi saaja kohustus maksta patenditud tehnoloogia kasutamise eest kokkulepitud tasu, kuigi patendiõigusi ei ole rikutud või litsentsitud patent või patendid on tühistatud. Põhikohtuasja hageja oli farmaatsiasektoris tegutsev äriühing, kellel oli ühe patenditud aktivaatori kasutamiseks ülemaailmne lihtlitsents. Kuna ta kasutas seda aktivaatorit litsentsitud patente rikkumata, keeldus ta maksmast ühte osa tasust, milles patendiomaniikuga sõlmitud litsentsilepingus oli kokku lepitud. Vahekohtuotsusega mõisteti ravimiettevõtjalt lepinguline tasu siiski välja. Liikmesriigi kohus, kes lahendas vahekohtuotsusest tulenevat vaidlust, küsis Euroopa Kohtult, kas tasu maksmisega kohustatakse ravimiettevõtjat kandma kulusid, mis on liidu konkurentsioiguse seisukohast põhjendamatud.

Jätkuks kohtuotsuses Ottung⁵⁶ esitatud seisukohtadele leidis Euroopa Kohus, et konkurentsioigus ei keela kehtestada asjaomase patenditud aktivaatori kasutamise eest tasu maksmise kohustust, isegi kui selle kasutamisega ei ole õigusi rikutud või kui patendi tagasiulatava tühistamise korral ei ole see kunagi olnud patendiga kaitstud. Selline seisukoht on Euroopa Kohtu hinnangul seletatav asjaoluga, et tasu on hind, mida tuleb maksta patenditud tehnoloogia ärieesmärgil kasutamise eest kindlusega, et litsentsiandja ei kasuta oma intellektuaalomandi õigusi. Asjaolu, et litsentsisaaja võib lepingu vabalt lõpetada, võimaldab sellisel juhul välistada, et tasu maksmine rikub konkurentsi, piirates litsentsisaaja tegutsemisvabadust või tuues kaasa turu sulgemise mõju.

Lõpetuseks oli Euroopa Kohtul kohtuotsustes **HeidelbergCement vs. komisjon** (C-247/14 P, [EU:C:2016:149](#)), **Schwenk Zement vs. komisjon** (C-248/14 P, [EU:C:2016:150](#)), **Buzzi Unicem vs. komisjon** (C-267/14 P, [EU:C:2016:151](#)) ja **Italmobiliare vs. komisjon** (C-268/14 P, [EU:C:2016:152](#)), mis kuulutati 10. märtsil 2016, võimalus oluliselt täpsustada komisjoni põhjendamiskohustuse ulatust informatsiooninõude koostamisel määruse

56| Euroopa Kohtu otsus, 12.5.1989, *Ottung vs. Klee & Weilbach jt* (320/87, [EU:C:1989:195](#)).

nr 1/2003 artikli 18 lõike 3 alusel. Vaidlus puudutas muu hulgas otsuseid, milles komisjon küsis mitmelt äriühingult teavet nende väidetava osalemise kohta keelatud kokkuleppes tsemenditurul ja tsemendiga seotud toodete turgudel⁵⁷.

Sellise nõude põhjendamiskohustuse ulatuse kohta meenutas Euroopa Kohus kõigepealt põhjendamise peamisi elemente, mida määruse nr 1/2003 artikli 18 lõikes 3 nõutakse. Selle sätte kohaselt peab komisjon muu hulgas märkima informatsiooninõude õigusliku aluse ja eesmärgi, täpsustama, millist teavet nõutakse, ning määrama kindlaks teabe esitamise tähtaja. Niisugune põhjendamise erikohustus kujutab endast põhimõttelise tähtsusega nõuet mitte üksnes selleks, et näidata teabe taotlemise põhjendatust, vaid ka selleks, et asjasse puutuvatel ettevõtjatel oleks võimalik mõista oma koostöökohustuse ulatust, säilitades samal ajal nende kaitseõigused.

Järelikult juhul, kui komisjon nõuab teavet määruse nr 1/2003 artikli 18 lõike 3 alusel, peab ta oma nõudes ära näitama oma uurimise eseme ja tuvastama väidetava konkurentsieeskirjade rikkumise. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et kuna teabe vajalikkust tuleb hinnata informatsiooninõudes toodud eesmärgi arvestades, tuleb eesmärk välja tuua piisavalt täpselt, ilma milleta ei oleks teabe vajalikkust võimalik kindlaks teha ning kohus ei saaks teostada oma kontrolli.

Lisaks märkis Euroopa Kohus kõnealuste kohtuasjade faktilisele raamistikule viidates, et kuigi teabe nõudmine on küll uurimistoiming, mida üldiselt kasutatakse juhtumi eeluurimise staadiumis, ei saa komisjon siiski piirduda äärmiselt lühikeste, ebamääraste ja üldiste põhjendustega, kuigi tal oli teavet, mis oleks tal võimaldanud täpsemalt määratleda kahtlused asjaomaste ettevõtjate toime pandud rikkumise suhtes. Seega kuna Euroopa Kohus tuvastas, et Üldkohus rikkus õigusnormi, leides, et komisjoni otsused on piisavalt põhjendatud, otsustas Euroopa Kohus Üldkohtu otsused ja komisjoni otsused tühistada.

2. RIIGIABI

Riigiabi valdkonnas tuleb mainida nelja kohtuotsust: kaks esimest kohtuotsust puudutavad komisjoni teatise finants- ja majanduskriisi kontekstis abi andmise kohta; kahes ülejäänud kohtuotsuses täpsustatakse valikulisuse tingimuse tõlgendamist.

Kohtuotsuses **Kreeka vs. komisjon** (C-431/14 P, [EU:C:2016:145](#)), mis kuulutati 8. märtsil 2016, jättis Euroopa Kohus suurkoja koosseisus apellatsioonimenetluses muutmata *Üldkohtu otsuse*⁵⁸, millega jäeti rahuldamata hagi, milles Kreeka palus tühistada komisjoni otsuse hüvitusabi kohta, mida maksis Kreeka põllumajanduskindlustusega tegelev asutus (edaspidi ELGA)⁵⁹. Komisjon kvalifitseeris selle otsusega ebaseaduslikuks riigiabiks teatud hüvitised, mis ELGA Kreeka põllumajandusettevõtjatele halbade ilmastikuolude tõttu tekkinud kahjumi eest maksis. Komisjon viitas sellega seoses eelkõige tegevusjuhiste, mis olid ette nähtud ajutises ühenduse riigiabi meetmete raamistikus praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks (edaspidi „AÜR”)⁶⁰.

57| Komisjoni 30. märtsi 2011. aasta otsused K(2011) 2356 (lõplik), K(2011) 2361 (lõplik), K(2011) 2364 (lõplik) ja K(2011) 2367 (lõplik) nõukogu määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 18 lõike 3 kohaldamise menetluses (juhtum COMP/39520 – tsement ja sellega seotud tooted).

58| Üldkohtu otsus, 16.7.2014, **Kreeka vs. komisjon** (T-52/12, [EU:T:2014:677](#)).

59| Komisjoni 7. detsembri 2011. aasta otsus 2012/157/EL hüvitusabi kohta, mida maksis Kreeka põllumajanduskindlustusega tegelev asutus (ELGA) aastatel 2008 ja 2009 (ELT 2012, L 78, lk 21).

60| Euroopa Komisjoni 17. detsembri 2008. aasta teatisega kehtestatud ajutise ühenduse riigiabi meetmete raamistik praeguses finants- ja majanduskriisis rahastamisele juurdepääsu toetamiseks (ELT 2009, C 16, lk 1), mida on muudetud komisjoni 31. oktoobri 2009. aasta teatisega (ELT 2009, C 261, lk 2).

Kõigepealt rõhutas Euroopa Kohus kohtuotsuses, et ELGA makstavad hüvitised pärinevad riigi ressurssidest. Kuna ELGA tehtud väljamaksed olid põllumajandusettevõtjate tehtud kindlustusmaksetest sõltumatud, kujutasid need Euroopa Kohtu hinnangul endast eelist, mida väljamakse saajatele ei oleks normaalsete turutingimuste juures makstud, ja seega mõjutasid need konkurentsi.

Seejärel lükkas Euroopa Kohus tagasi Kreeka argumendi, mille kohaselt rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta otsustas, et komisjon ei või AÜRis ette nähtud tegevusjuhiste kõrvale kalduda, vaid on kohustatud neid kohaldama. Euroopa Kohus meenutas siinjuures, et selliste juhiste vastuvõtmisega, nagu on ette nähtud AÜRis, piiras komisjon oma laia kaalutusõigust liikmesriigi majanduses tõsise häire kõrvaldamiseks antud abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel ELTL artikli 107 lõike 3 punkti b alusel. On tõsi, et komisjon võib olla kohustatud juhiste kõrvale kalduma, eriti kui liikmesriik viitab erandlikele asjaoludele, mis iseloomustavad mõne liikmesriigi konkreetset sektorit ja erinevad juhistes toodud olukordadest. Sellegipoolest, nagu Euroopa Kohus märkis, ei väitnud Kreeka Üldkohtus, et Kreeka põllumajandussektoris esinevad niisugused asjaolud, mille tõttu oleks komisjon pidanud AÜRist kõrvale kalduma.

Kohtuasjas, milles kuulutati 19. juulil 2016 kohtuotsus **Kotnik jt** (C-526/14, [EU:C:2016:570](#)), tuli Euroopa Kohtul teha otsus komisjoni pangandusteatis⁶¹ kehtivuse ja tõlgendamise, eelkõige nõude kohta, et selleks, et pangandussektoris antud abi saaks pidada ühisturuga kokkusobivaks, nähakse ette maksejõuetute pankade restruktureerimise kulude jagamine aktsionäride ja allutatud võlausaldajatega. Põhikohtuasjas esitati Sloveenia konstitutsioonikohtule mitu taotlust kontrollida pangandusseaduse kooskõla põhiseadusega. Nimetatud seaduse kohaselt võttis Sloveenia keskpank ülemaailmse finantskriisi tõttu vastu otsuse erakorraliste meetmete kehtestamiseks, mis olid mõeldud viie Sloveenia panga vastavalt rekapitalizeerimiseks, päästmiseks ning tegevuse lõpetamiseks. Pangandusteatis kohaselt nähti keskpanga otsusega ette panga aktsionäride omakapitali ja allutatud võlakirjade mahakandmine. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis, kas teatises ette nähtud „kulude jagamise“ tingimus on liidu õigusega kooskõlas.

Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et selliste tegevusjuhiste vastuvõtmisega, nagu on ette nähtud pangandusteatises, piirab komisjon ainult ise enda pädevust oma kaalutusõiguse teostamisel nii, et kui liikmesriik teatab komisjonile abikavast, mis on nende juhiste kooskõlas, on komisjon põhimõtteliselt kohustatud selle abikava heaks kiitma. Lisaks jääb liikmesriikidele õigus teatada komisjonile abikavadest, mis selles teatises ette nähtud kriteeriumidele ei vasta, ning komisjon võib neid abikavasid erandlike asjaolude esinemisel lubada. Sellest tuleneb, et pangandusteatis ei saa tekitada liikmesriikidele eraldiseisvaid kohustusi, vaid sellega kehtestatakse üksnes tingimused, mille eesmärk on tagada finantskriisi kontekstis pankadele antud riigiabi kokkusobivus siseturuga.

Mis puudutab aktsionäridele ja allutatud võlausaldajatele pandud kulude jagamise kohustust selleks, et saada komisjonilt riigiabi heakskiit, rõhutas Euroopa Kohus, et teatis võeti vastu EL toimimise lepingu sellise sätte alusel, mille kohaselt võib komisjon pidada siseturuga kokkusobivaks abi, mida antakse tõsise häire kõrvaldamiseks mõne liikmesriigi majanduses. Sellega seoses on kulude jaotamise meetmete eesmärk tagada, et enne mis tahes riigiabi andmist vähendaksid omakapitali puudujäägiga pangad seda puudujääki koos investoritega, muu hulgas omakapitali arvelt ja allutatud võlausaldajate panusega, kuivõrd need meetmed võivad vähendada antava riigiabi suurust. Vastupidine lahendus võib esile kutsuda konkurentsimoonutusi, kuna pangad, mille aktsionärid ja allutatud võlausaldajad ei ole panustanud omakapitali puudujäägi vähendamisse, saaksid suuremat riigiabi kui abi, millest piisaks väiksema omakapitali puudujäägi kõrvaldamiseks. Pealegi ei tegutsenud komisjon pangandusteatisest vastuvõtmisega Euroopa Liidu Nõukogule antud pädevusalal.

61| Komisjoni teatis riigiabieeskirjade kohaldamise kohta alates 1. augustist 2013 finantskriisi kontekstis pankade kasuks võetavate toetusmeetmete suhtes („Pangandusteatis“) (ELT C 216, lk 1).

Edasi märkis Euroopa Kohus, et tulenevalt asjalust, et rahvusvahelise finantskriisi algusjärgus ei pidanud allutatud võlausaldajad krediitdiasutuste päästmises osalema, ei saa need võlausaldajad tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele. Kuna aktsionärid vastutavad panga võlgade eest panga aktsiakapitali ulatuses, siis ei saa pidada nende omandiõigust kahjustavaks pangandusteatis nõuet, et panga omakapitali puudujäägi kõrvaldamiseks peavad aktsionärid enne riigiabi saamist panustama panga kahjumi katmisesse samas ulatuses, milles nad peaksid seda tegema riigiabi puudumisel. Lisaks märkis Euroopa Kohus teatise kehtivuse kohta direktiivist 2012/30⁶² tulenevate nõuete seisukohast, et direktiivis on sisuliselt ette nähtud, et aktsiaseltsi aktsiakapitali suurendamine või vähendamine saab toimuda ainult äriühingu aktsionäride üldkoosoleku otsusega. Pangandusteatis ei sisalda aga ühtegi konkreetset sätet õigusliku menetluse kohta, mida järgides tuleks kulude jagamise meetmeid rakendada. Seetõttu ei saa juhul, kui liikmesriigid peavad teatud eriolukorras ilma äriühingu aktsionäride üldkoosoleku nõusolekuta niisuguseid kulude jagamise meetmeid võtma, see asjaolu siiski seada kahtluse alla pangandusteatis kehtivust direktiivi 2012/30 seisukohast.

Allutatud väärtpaberite konverteerimise või nende allahindamise meetmete kohta märkis Euroopa Kohus, et pangandusteatis ei kohusta liikmesriike nõudma raskustes pankadelt, et need konverteeriks enne mis tahes riigiabi saamist allutatud väärtpaberid omakapitaliks või hindaksid need alla või kaasaksid need väärtpaberid kogu ulatuses kahjumi katmisesse. Sel juhul ei saaks siiski väita, et kavandatav riigiabi piirub rangelt vajalikuga. Järelikult võtavad liikmesriik ja kavandatavat riigiabi saavad pangad riski, et komisjoni otsusega kuulutatakse abi siseturuga kokkusobimatuks.

21. detsembril 2016 kuulutatud kohtuotsuses **komisjon vs. Hansestadt Lübeck** (C-524/14 P, [EU:C:2016:971](#)), millega jäeti edasikaevatud Üldkohtu otsus muutmata, täpsustas Euroopa Kohtu suurkoda mitte ainult oma kohtupraktikat, mis puudutab *riigiabi otsuse peale esitatud tühistamishagi puhul nõutavat põhjendatud huvi*, vaid ka kohtupraktikat *abi valikulisuse kriteeriumi kohta*. Selle kohtuasja aluseks oli vaidlus komisjoni otsuse üle algtada ETL artikli 108 lõikes 2 sätestatud ametlik uurimismenetlus⁶³ Lübecki lennujaama suhtes kehtivate tasumäärade suhtes, mida kohaldatakse kõigile Lübecki lennujaama kasutavatele lennuettevõtjatele, kui lennujaama käitaja ja lennuettevõtja ei ole kokku leppinud teisiti. Tasumäärad kehtestas Lübecki linnale kuuluv äriühing, kes käitas kõnealust lennujaama, mis hiljem müüdi erakapitalil põhinevale äriühingule. Leides vaidlustatud otsuses, et tasumäärad võivad sisaldada riigiabi, algatas komisjon ametliku uurimismenetluse. Lübecki linna esitatud tühistamishagi peale tühistas Üldkohus edasikaevatud kohtuotsuses⁶⁴ vaidlustatud otsuse.

Lübecki linna põhjendatud huvi kohta kinnitas Euroopa Kohus, et Lübecki linnal säilis huvi nõuda menetluse algatamise otsuse tühistamist isegi pärast lennujaama müüki erainvestorile. Euroopa Kohus leidis, et linna ähvardas pärast lennujaama erastamist jätkuvalt oht, et siseriiklik kohus teeb korralduse nõuda tagasi abi, mis võidi maksti ajal, mil ta kontrollis ettevõtjat, kes oli uurimiseluse meetmega seotud lennujaama omanik. Järelikult, kuna puudus komisjoni lõplik otsus ametliku uurimismenetluse lõpetamise kohta, siis jäid kestma menetluse algatamise otsuse tagajärjed, mistõttu linnal säilis põhjendatud huvi nõuda otsuse tühistamist.

62] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/30/EL tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 54 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad seoses aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmise, et muuta sellised tagatised võrdväärseteks (ELT L 315, lk 74).

63] Komisjoni 22. veebruari 2012. aasta otsus C(2012) 1012 final riigiabi nr SA.27585 ja SA.31149 (2012/C) (ex NN/2012, ex CP 31/2009 ja CP 162/2010) – Saksamaa kohta.

64] Üldkohtu otsus, 9.9.2014, **Hansestadt Lübeck vs. komisjon** (T-461/12, [EU:T:2014:758](#)).

Komisjoni vaidlustatud tasumäärade valikulisuse kohta rõhutas Euroopa Kohus, et riiklik meede, mida kohaldatakse vaid ühel tegevusalal või selle ala ühe osa ettevõtjate suhtes, ei ole tingimata valikuline. Seega asjaolu, et käesoleval juhul konkureerib Lübecki lennujaam otseselt Hamburgi lennujaamaga või teiste Saksamaa lennujaamadega ning et üksnes Lübecki lennujaama kasutavad lennuettevõtjad saavad kasu kõnealuste tasumääradega väidetavalt kaasnevatest eelistest, ei ole tasumäärade valikulisuse tõendamiseks piisav. Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses, et kuna Lübecki lennujaama käitaja võttis tasumäärad vastu talle antud pädevuse alusel, siis on kõnealuste lennujaama tasumäärade valikulisuse hindamisel asjakohaseks võrdlusbaasiks need tasumäärad ise, mitte kõikidele Saksamaa lennujaamadele kohaldatavad üldisemad tasumäärad. Kuna kõnealused tasumäärad kehtivad eranditult kõigi nende lennuettevõtjate suhtes, kes Lübecki lennujaama kasutavad, otsustas Üldkohus õigesti, et komisjon leidis ekslikult, et kõnealused tasumäärad on valikulised.

21. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses **komisjon vs. World Duty Free Group** (C-20/15 ja C-21/15, [EU:C:2016:981](#)), milles Euroopa Kohtu suurkoda tühistas edasikaevatud Üldkohtu otsused, tegi Euroopa Kohus samuti otsuse kriteeriumi kohta, mis puudutab *eelise valikulisust, et kvalifitseerida meede ETL artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi*. Üldkohtu mõlema otsusega⁶⁵ tühistati osaliselt komisjoni otsused 2011/5⁶⁶ ja 2011/282⁶⁷, millega tunnistati ühisturuga kokkusobimatuks maksusoodustus, mida antakse Hispaania maksukohustuslasest äriühingutele, et võimaldada neil amortiseerida välismaistes äriühingutes osaluse omandamisest tulenev firmaväärtus, ning millega kohustati Hispaania Kuningriiki selle kava alusel antud abi tagasi nõudma.

Euroopa Kohus järeldas, et Üldkohus rikkus edasikaevatud kohtuotsustes valikulisuse tingimuse tõlgendamisel õigusnormi, kui ta tühistas komisjoni otsused põhjusel, et meetme puhul, mis on *a priori* kättesaadav kõigile ettevõtjatele – sõltumata nende tegevusalast –, kes soovivad omandada osaluse välismaises äriühingus, ei olnud otsustes tehtud kindlaks konkreetset ettevõtjate kategooriat, keda kõnealune maksumeede soodustab, ning kui ta jättis seetõttu kontrollimata, kas komisjon oli meetme diskrimineerivat laadi tõepoolest analüüsinud ja selle tuvastanud. Euroopa Kohus täpsustas, et kõnealuse meetme valikulisuse tuvastamiseks ei saa nõuda, et komisjon teeks kindlaks maksusoodustust saavate ettevõtjate teatud ühised eriomased tunnused, mis võimaldavad neid eristada ettevõtjatest, kes soodustust ei saa. Sellega seoses on nimelt oluline ainult asjaolu, et sõltumata meetme vormist või kasutatud normitehnikast, seab see soodustust saavad ettevõtjad teistest soodsamasse olukorda, kuigi kõik need ettevõtjad on maksustamissüsteemi eesmärgi seisukohast sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras, ning selline vahetegemine ei ole kõnealuse süsteemi olemuse ja ülesehitusega põhjendatud.

Pealeselle leidis Euroopa Kohus, et Üldkohus rikkus lisaks õigusnormi, kuita otsustas, et soodustatud ettevõtjate kategooria, kellest lähtuvalt tuleb kõnealuse meetme valikulisust analüüsida, koosneb ekspordiettevõtjatest. Vastavalt eespool mainitud põhimõtetele, mis on ekspordiga seotud maksusoodustuste suhtes täielikult kohaldatavad, võib käesoleval juhul kõne all olevat meedet, mille eesmärk on ekspordi soodustamine, pidada nimelt valikuliseks, kui see soodustab ettevõtjaid, kes teevad piiriüleseid tehinguid, täpsemalt investeringuid, võrreldes teiste ettevõtjatega, kes asjaomase maksustamissüsteemi eesmärgi seisukohast on sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras ning kes teevad samalaadseid tehinguid riigi territooriumi piires.

65] Üldkohtu otsused, 7.11.2014, *Autogrill España vs. komisjon* (T-219/10, [EU:T:2014:939](#)), ning *Banco Santander ja Santusa vs. komisjon* (T-399/11, [EU:T:2014:938](#)).

66] Komisjoni 28. oktoobri 2009. aasta otsus 2011/5/EÜ firmaväärtuse amortiseerimise kohta välismaises äriühingus osaluse omandamisel C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07), mida Hispaania rakendas (ELT L 7, lk 48).

67] Komisjoni 12. jaanuari 2011. aasta otsus 2011/282/EL firmaväärtuse amortiseerimise kohta välismaises äriühingus osaluse omandamisel C 45/07 (ex NN 51/07, ex CP 9/07), mida Hispaania rakendas (ELT L 135, lk 1).

XII. MAKSUSÄTTED

Kohtuotsuses *Ordre des barreaux francophones et germanophone jt* (C-543/14, [EU:C:2016:605](#)), mis kuulutati 28. juulil 2016, otsustas Euroopa Kohus *direktiivi 2006/112⁶⁸ kehtivuse ja tõlgendamise üle seoses advokaaditeenuste maksustamisega käibemaksuga*. Põhikohtuasi käsitles Belgia seadust, millega lõpetati nimetatud teenuste käibemaksuvabastus. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis Euroopa Kohtult, kas advokaaditeenuste maksustamine nimetatud direktiivi kohaselt käibemaksuga, millega kaasneb kõnealuste teenuste maksumuse suurenemine käibemaksukohustuslaseks mitteolevatele õigussubjektidele, kes ei saa tasuta õigusabi, on kooskõlas õigusega pöörduda kohtusse, mis on sätestatud põhiõiguste harta artiklis 47.

Õigusest tõhusale õiguskaitsevahendile ja harta artiklis 47 tagatud poolte võrdsuse põhimõttest lähtudes otsustas Euroopa Kohus kõigepealt, et direktiivi 2006/112 artikli 1 lõike 2 ja artikli 2 lõike 1 punkti c analüüs ei toonud esile mingeid asjaolusid, mis mõjutaksid nende sätete kehtivust seetõttu, et need kehtestavad käibemaksu advokaaditeenustele, mida osutatakse õigussubjektidele, kes ei saa tasuta õigusabi. Esiteks ei taga õigus tõhusale õiguskaitsevahendile õigussubjektidele, kelle puhul eeldatakse, et neil on piisavad vahendid kohtusse pöördumiseks palgates enda esindajaks advokaadi, õigust sellele, et advokaaditeenused oleksid vabastatud käibemaksust. Käibemaksu kohaldamisega seotud kulude kandmise kohustuse saab kahtluse alla seada eelmainitud õiguse seisukohast ainult siis, kui need kulud kujutavad endast ületamatut takistust või kui need muudavad liidu õiguskorraga antud õiguste teostamise praktiliselt võimatuks või liiga keeruliseks.

Teiseks ei tähenda poolte võrdsuse põhimõtte kohustust panna pooled võrdsesse seisu kohtumenetlusega seoses tehtavate rahaliste kulutuste osas. Seega leidis Euroopa Kohus, et kuigi käibemaksuga maksustamine ja mahaarvamisõiguse teostamine võivad samasummalise teenustasu suhtes anda rahalise eelise maksukohustuslasele võrreldes õigussubjektiga, kes maksukohustuslane ei ole, ei saa see rahaline eelis siiski mõjutada poolte menetluslikku võrdsust ega luua oluliselt ebasoodsamat olukorda.

Seejärel nentis Euroopa Kohus, et direktiivi 2006/112 eespool nimetatud artiklite kehtivuse hindamisel ei saa tugineda keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni (Århusi konventsioon) artikli 9 lõigetele 4 ja 5. Nimelt ei näe Århusi konventsiooni – milles liit on osaline – artikli 9 lõiked 4 ja 5 ette ühtegi tingimuset ja piisavalt täpset kohustust, mis võiks eraõiguslike isikute õiguslikku olukorda mõjutada, ning seega ei saa neile liidu direktiivi õigusvastasusel põhineva vastuväite põhjendamiseks tugineda.

Mis puudutab lõpuks küsimust nende teenuste võimaliku maksuvabastuse kohta, mida advokaadid osutavad tasuta õigusabi saavatele õigussubjektidele, otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2006/112 artikli 132 lõike 1 punkti g tuleb tõlgendada nii, et kõnealused teenused ei ole käibemaksust vabastatud. Nimelt sõltub osutatud sättes ette nähtud maksuvabastuse kohaldamine asjasse puutuvate teenuste heategevuslikust laadist, mis tähendab, et võetakse arvesse asjaomase teenuse osutajate taotletavaid eesmärgi tervikuna ja nende sotsiaallabialase tegevuse püsivat iseloomu. Euroopa Kohus täpsustas, et kõnealused teenused peavad seega olema otseselt seotud hoolekande ja sotsiaalkindlustusega ning maksuvabastust kohaldatakse ainult teenuste suhtes, mida osutavad heategevana tunnustatud organisatsioonid. Seega, võttes muu hulgas arvesse, et advokaatide võimalik heategevus ei ole püsiv, ei saa advokaatide kutseala tervikuna pidada heategevuslikuks direktiivi 2006/112 artikli 132 lõike 1 punkti g tähenduses. Täpsemalt on riigi tasuta õigusabi süsteemis, kus kõnealuseid teenuseid ei osuta mitte kõik advokaadid, vaid ainult need, kes tegelevad sellega vabatahtlikult ja kes on kantud igal aastal koostatavasse nimekirja, nende teenuste osutamine vaid

68] Nõukogu 28. novembri 2006. aasta direktiiv 2006/112/EÜ, mis käsitleb ühist käibemaksusüsteemi (ELT L 347, lk 1).

üks advokaadikutse eesmärk teiste seas. Seega ei ole need teenused direktiivi 2006/112 artikli 132 lõike 1 punkti g alusel käibemaksust vabastatud.

XIII. ÕIGUSAKTIDE ÜHTLUSTAMINE

1. INTELLEKTUAAL- JA TÖÖSTUSOMAND

Intellektuaal- ja tööstusomandi valdkonnas väärivad mainimist viis kohtuotsust: neli esimest kohtuotsust puudutavad küsimusi autoriõiguse kohta eelkõige elektroonilise sidega seoses. Viies kohtuotsus käsitleb kohtukulude hüvitamist poole poolt, kes on intellektuaalomandi õiguste rikkumisest tuleneva vaidluse kaotanud.

Esiteks võttis Euroopa Kohus 9. juunil 2016 kohtuotsuses **EGEDA jt** (C-470/14, [EU:C:2016:418](#)) seisukoha direktiivi 2001/29⁶⁹ artikli 5 lõike 2 punktis b sätestatud õiglase hüvitise rahastamise süsteemi kohta, mis on autoritele ette nähtud, kui füüsiline isik nende teoseid isiklikuks tarbeks reprodutseerib. Põhikohtuasjas olid vaidluse all Hispaania õigusnormid, mis kehtestasid isiklikuks tarbeks kopeerimise eest makstava õiglase hüvitise süsteemi, mida rahastatakse riigieelarvest. Selle raames tuli õiglase hüvitise maksmiseks ette nähtud eelarverida pidada rahastatuks kõigist eelarvevahenditest ja seega võrdselt kõigi maksumaksjate, sealhulgas juriidiliste isikute poolt.

Euroopa Kohus leidis sellega seoses, et võttes arvesse liikmesriikide laia kaalutlusõigust õiglase hüvitise süsteemi erinevate tingimuste siseriiklikus õiguses kindlaksmääramiseks, ei ole direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktiga b põhimõtteliselt vastuolus, kui liikmesriigid, kes on otsustanud kehtestada isiklikuks tarbeks kopeerimiseks reprodutseerimisõiguste maksmisest erandi, valivad selle raames sellise hüvitise süsteemi, mida ei rahastata mitte tasust, vaid riigieelarvest. Euroopa Kohus meenutas siiski, et isiklikuks tarbeks kopeerimise erand on ette nähtud üksnes füüsilistele isikutele, kes teevad või kellel on võimalik teha teosest või muudest kaitstud objektidest koopiaid, mis on mõeldud isiklikuks tarbeks ja mille kasutuseesmärk ei ole otseselt ega kaudselt kaubanduslik. Järelikult just need isikud tekitavad autoriõiguste omajatele kahju ja on üldjuhul kohustatud vastutaksu õiglast hüvitist rahastama. Juriidiliste isikute puhul on välistatud, et nad saaksid seda erandit kasutada. Neil asjaoludel on liikmesriikidel küll lubatud kehtestada õiglase hüvitise süsteem, mida rahastatakse tasust, mida juriidilised isikud on teatud tingimustel kohustatud maksma, kuid sellised juriidilised isikud ei saa mingil juhul muutuda lõpuks selle tasuga seotud kohustuse tegelikeks võlgnikeks. See põhimõte kehtib Euroopa Kohtu hinnangul kõikidel juhtudel, kui liikmesriik on sätestanud isiklikuks tarbeks kopeerimise erandi, sõltumata sellest, milline rahastamise süsteem on kehtestatud. Euroopa Kohus otsustas, et järelikult on direktiivi 2001/29 artikli 5 lõike 2 punktiga b vastuolus isiklikuks tarbeks kopeerimise eest makstava õiglase hüvitise süsteem, mida rahastatakse riigieelarvest nii, et ei ole võimalik tagada, et kõnealuse õiglase hüvitise kulud kannavad lõppastmes isiklikuks tarbeks tehtud koopiade kasutajad.

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus kohtuotsuses **GS Media** (C-160/15, [EU:C:2016:644](#)), mis kuulutati 8. septembril 2016, kas ja millistel asjaoludel on ühel veebisaidil kättesaadavate kaitstud teoste lisamine hüperlingiga autoriõiguse omaja loata teisele vabalt kättesaadavale veebisaidile käsitatav „üldsusele edastamisena“ direktiivi 2001/29 artikli 3 lõike 1 tähenduses. Selle kohtuotsuse aluseks on vaidlus, mille pooled olid äriühing, kes haldab uudistesaiti, ja ajakirja väljaandja, kellele kuulusid teatavate fotode autoriõigused. Esimene neist avaldas oma veebisaidil

69 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

ühe artikli ja hüperlingi, mis suunas lugejad teisele veebisaidile, kus kõnealused fotod olid tehtud ilma autori nõusolekuta üldsusele kättesaadavaks.

Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et „üldsusele edastamine“ eeldab juhtumipõhist hindamist, ja märkis, et juhul, kui teisel veebisaidil vabalt ligipääsetavale teosele paneb hüperlingi üles isik, kel ei ole kasusaamise eesmärgi, tuleb võtta arvesse asjaolu, et see isik ei tea ega saa mõistlikult teada, et see teos on avaldatud veebisaidil autoriõiguse omaja loata. Kui aga selline isik teadis või pidi teadma, et hüperlink annab ligipääsu Internetis ebaseaduslikult avaldatud teosele, näiteks autoriõiguse omajate sellekohase teavituse tõttu, siis tuleb arvesse võtta, et selle lingi jagamine on „üldsusele edastamine“. Sama kehtib ka juhul, kui hüperlink võimaldab veebisaidi kasutajail mööda hiilida kaitstud teost sisaldaval veebisaidil võetud piiravatest meetmetest, mille eesmärk on piirata üldsuse juurdepääsu nii, et see on ainult registreerunud kasutajatel.

Lisaks asus Euroopa Kohus seisukohale, et kui hüperlinke pannakse üles tulu teenimise eesmärgil – nagu käesolevas asjas –, võib eeldada, et linkide ülespanija teostas vajaliku kontrolli, et olla kindel, et asjakohane teos ei ole avaldatud ebaseaduslikult veebisaidil, millele need hüperlingid viivad. Seetõttu võib eeldada, et ülespanek on toimunud täies teadmises kõnealuse teose kaitstusest ja autoriõiguse omaja loa puudumisest teost veebis avaldada. Sellistel asjaoludel ja kui seda ümberlükatavat eeldust ei kummutata, on ebaseaduslikult veebis avaldatud teosele viiva hüperlingi ülespanek „üldsusele edastamine“. Seevastu ei ole „üldsusele“ edastamisega tegemist juhul, kui teosed, millele kõnealused hüperlingid võimaldavad ligi pääseda, on muudetud vabalt kättesaadavateks teisel veebisaidil autoriõiguse omaja loal.

Kolmandaks tuli Euroopa Kohtul vastata 10. novembril 2016 kohtuotsuses **Vereniging Openbare Bibliotheken** (C-174/15, [EU:C:2016:856](#)) küsimusele, kas raamatute digitaalset laenutamist avalike raamatukogude poolt võib direktiivi 2006/115⁷⁰ seisukohast samastada raamatute traditsioonilise laenutamisega. Põhikohtuasjas vaidlesid avalike raamatukogude ühendus ja autoritele makstava tasu kogumise eest vastutav sihtasutus autoritele kuuluva rentimise ja laenutamise ainuõiguse võimaliku rikkumise üle.

Euroopa Kohus tõdes esmalt, et ei esine ühtegi olulist põhjust, mis igal juhul välistaks digitaalsete koopiate ja immateriaalsete esemete laenutamise direktiivi 2006/115 kohaldamisalast. Ta kontrollis seejärel, kas raamatu digitaalse koopia üldsusele laenutamine vastavalt *one-copy-one-user*-mudelile võib kuuluda direktiivi artikli 6 lõike 1 kohaldamisalasse, milles on ette nähtud võimalus teha üldsusele laenutamise puhul autorite ainuõigustest erand, makstes autoritele selle eest õiglast tasu. Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et arvestades üldsuse õiguse laenutada e-raamatuid olulisust ja tagamaks nii üldsuse laenutusõiguse erandi kasulik mõju kui ka selle erandi rolli kultuuri edendamises, ei saa seega välistada erandi kohaldamist juhtudele, kus avalikkusele avatud raamatukogu toiming on sisuliselt samasugune kui trükiteoste laenutamine. Euroopa Kohus järeldas seega, et mõiste „laenutamine“ direktiivi 2006/115 tähenduses hõlmab ka raamatu digitaalse koopia laenutamist vastavalt *one-copy-one-user*-mudelile.

Liikmesriigid võivad kehtestada täiendavad tingimused, mis parandavad autorite kaitset enam, kui direktiivis on otseselt ette nähtud. Käsitletaval juhul nõutakse Madalmaade õigusaktis, et avaliku raamatukogu poolt kättesaadavaks tehtud raamatu digitaalne koopia on turule viidud selle koopia esmamüügi või omandiõiguse muul viisil esmakordse üleminekuga liidus õiguste omaja poolt või tema nõusolekul. Euroopa Kohtu hinnangul tuleb sellist täiendavat tingimust pidada direktiiviga kooskõlas olevaks.

Viimaks meenutas Euroopa Kohus olukorra kohta, kus raamatu digitaalne koopia on saadud ebaseaduslikust allikast, et üks direktiivi 2006/115 eesmärkidest on võidelda piraatluse vastu, ja märkis, et kui lubada sellise koopia laenutamist, võib see põhjendamatult riivata autoriõiguste omajate huve. Seega ei ole Euroopa Kohtu

70| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/115/EÜ rentimis- ja laenutamiseõiguse ja teatavate autoriõigusega kaasnevate õiguste kohta intellektuaalomandi vallas (ELT L 376, lk 28).

hinnangul üldsuse laenutusõiguse erand kohaldatav avaliku raamatukogu poolt kättesaadavaks tehtud raamatu digitaalse koopia laenutamisele juhul, kui see koopia on saadud ebaseaduslikust allikast.

Neljandaks otsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses **Souliez ja Dore** (C-301/15, [EU:C:2016:878](#)), mis kuulutati 16. novembril 2016, *autorite õiguse üle vaidlustada kaubanduses kättesaamatute raamatute digitaalsel kujul reprodutseerimist ja üldsusele edastamist* direktiivi 2001/29⁷¹ sätetest lähtudes. Põhikohtuasjas oli kahe Prantsuse autori ja Prantsuse Vabariigi vahel vaidlus selle üle, kas dekreet, millega reguleeritakse selliste raamatute digitaalset kasutamist, mis on avaldatud enne 2001. aastat ning mida enam ei levitata ega avaldata, on õiguspärane.

Euroopa Kohus otsustas sellega seoses, et direktiivi 2001/29 artikli 2 punktiga a ja artikli 3 lõikega 1 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis annavad autoritasude sissenõudmise ja jagamise ülesannetega volitatud esindusorganisatsioonile õiguse nii-öelda kättesaamatute raamatute digitaalsel kujul reprodutseerimise ja üldsusele edastamise lubade väljastamiseks, võimaldades samas nende raamatute autoritel või õiguste omajatel esitada selle õiguse teostamisele vastulause või see lõpetada kuue kuu jooksul alates kõnesolevate raamatute kandmisest selleks loodud andmebaasi. Nimelt on autoritel ainuõigus lubada või keelata oma teoste reprodutseerimine või üldsusele edastamine, kui nimetatud direktiivis sõnaselgelt ette nähtud eranditest ja piirangutest ei tulene teisiti. Neil asjaoludel peab selleks, et saaks lähtuda autori eelnevalt antud vaikimisi nõusolekust tema teoste kasutamiseks, iga autorit tegelikult teavitama tema teose tulevases kasutamisest kolmanda isiku poolt ja sellest, mil viisil ta saab seda soovi korral takistada.

Lähtudes Prantsuse õigusnormides sätestatud formaalsetest ja sisulistest tingimustest, mis võimaldavad esitada vastulause või nõuda volitatud organisatsioonilt tema õiguse teostamise lõpetamist, leidis Euroopa Kohus antud asjas, et need õigusnormid ei taga autori tegelikku ja isiklikku teavitamist, nii et lihtsalt autori vastulause puudumist ei saa käsitada tema teose sellise kasutamisega vaikimisi nõustumisena ning samuti ei saa mõistlikult võttes eeldada, et autoripoolse vastulause puudumisel on kõik „unustatud“ raamatute autorid oma teoste digitaalsel kujul „ülesäratamisega“ nõus. Peale selle peab autori õigust keelata oma teose tulevane kasutamine digitaalsel kujul saama kasutada, ilma et see sõltuks muude isikute ühisest tahtest kui need, kellele autor on eelnevalt lubanud oma teost digitaalselt kasutada. Eeskätt peab teose autor saama lõpetada sellise kasutamise, ilma et see võiks olla eelnevalt seotud vorminõudega, mis seisneb tõendamises, et ka muudele isikutele ei kuulu nende teoste suhtes muid õigusi, nagu teose trükitud kujul kasutamise õigused.

Viiendaks andis kohtuotsus **United Video Properties** (C-57/15, [EU:C:2016:611](#)), mis kuulutati 28. juulil 2016, Euroopa Kohtule võimaluse tõlgendada *mõisteid „mõistlikud ja proportsionaalsed kohtukulud“ ning „muud kulud“* direktiivi 2004/48⁷² artikli 14 tähenduses. Selle artikli kohaselt kannab niisugused kulud, mis võivad võitja poolel esineda, üldiselt kaotaja pool, välja arvatud siis, kui see on ebaõiglane. Põhikohtuasi, mis sai alguse patendiõiguse rikkumisest, puudutas ainult kohtukulusid, mis tuli hüvitada kohtuvaidluse võitnud poolele. Viimane leidis, et nimetatud artikliga ei ole kooskõlas liikmesriigi õigusnormid, mis, andes küll kohtule võimaluse võtta arvesse kohtuasja eripära, sisaldavad esiteks kindlamääraliste tasude süsteemi, mis näeb ette advokaaditasu hüvitise ülemmäära, ning teiseks näevad ette tehnilise nõustaja tasu hüvitamise üksnes kohtuvaidluse kaotanud poole poolse rikkumise korral.

Advokaaditasu kindlamääraliste hüvitiste kohta leidis Euroopa Kohus, et neid sätestavad õigusnormid võivad põhimõtteliselt olla põhjendatud tingimusel, et nende eesmärk on hüvitatavate tasude mõistlikkuse

71 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 30).

72 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/48/EÜ intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, lk 45; ELT eriväljaanne 17/02, lk 32).

tagamine, võttes arvesse selliseid tegureid nagu kohtuasja ese, nõude summa, või kõnealuse õiguse kaitseks vajalik töö. Seevastu ei ole põhjendatud õigusnormid, mis kehtestavad kindlamääralsed tariifid, mis jäävad tunduvalt allapoole advokaaditasude tegelikku keskmist taset asjasse puutuvast liikmesriigis. Lisaks, kuna direktiivi 2004/48 artikkel 14 näeb ette, et kohtukulud peavad olema „proportsionaalsed“, on sellega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette kindlamääralsed hüvitised, mis liiga madala maksimumsumma tõttu ei taga, et vähemalt olulise ja kohase osa kohtuasja võitnud poole mõistlikest kuludest tasuks kohtuasja kaotanud pool.

Tehnilise nõustaja kulude kohta otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2004/48 artikliga 14 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette tehnilise nõustaja tasu hüvitamise üksnes kohtuvaidluse kaotanud poole poolse rikkumise korral, kui need teenused, vaatamata oma laadile, on intellektuaalomandi õiguse kaitseks kohtumenetluse tõhusaks algatamiseks määrava tähtsusega. Nimelt kuuluvad need kulud niisuguse menetlusega otse ja tihedalt seotud „muude kulude“ hulka, mis peab kandma kohtuvaidluse kaotanud pool.

2. ISIKUANDMETE KAITSE

Kohtuasjas, milles kuulutati 19. oktoobril 2016 kohtuotsus **Breyer** (C-582/14, [EU:C:2016:779](#)), oli Euroopa Kohtul võimalus täpsustada mõistet „isikuandmed“ direktiivi 95/46/EÜ73 artikli 2 punkti a tähenduses ja vastutava töötleja õigustatud huvi elluviimist sama direktiivi artikli 7 punkti f tähenduses seoses internetiprotokollide aadresside („IP-aadress“) säilitamisega elektrooniliste teabe- ja sideteenuste pakkuja poolt. Põhikohtuasja kaebaja palus, et Saksamaa Liitvabariigil vahetult või kolmandate isikute vahendusel keelataks säilitada arvutiandmeid, mis edastati iga kord, kui külastati Saksamaa föderaalasutuste veebilehte. Nimelt salvestas Saksamaa föderaalasutuste elektrooniliste teabe- ja sideteenuste pakkuja andmed, mille hulgas olid dünaamiline IP-aadress74 ning veebilehele tehtud külastuse kuupäev ja kellaaeg. Need andmed iseenesest ei andnud teenusepakkujale võimalust kasutajat tuvastada, kuid internetiühenduse pakkujal olid täiendavad andmed, mis ühendatuna selle IP-aadressiga oleks võimaldanud selle kasutaja tuvastada.

Euroopa Kohus leidis esiteks, et dünaamiline IP-aadress, mis salvestatakse elektrooniliste teabe- ja sideteenuste pakkuja poolt hetkel, mil isik külastab veebilehte, mille see teenusepakkuja teeb üldsusele kättesaadavaks, kujutab endast selle teenusepakkuja suhtes direktiivi 95/46 artikli 2 punkti a tähenduses isikuandmeid, kui tal on seaduslikud vahendid, mis võimaldavad kõnealuse isiku tuvastada tänu täiendavale teabele selle isiku kohta, mis on internetiühenduse pakkuja valduses.

Teiseks analüüsis Euroopa Kohus asjaomaseid liikmesriigi õigusnorme, mille kohaselt võib elektrooniliste teabe- ja sideteenuste pakkuja koguda ja kasutada nende teenuste kasutaja isikuandmeid ilma tema nõusolekuta üksnes siis, kui selline kogumine ja kasutamine on vajalikud kasutaja poolt elektrooniliste teabe- ja sideteenuste konkreetse kasutuselevõtu võimaldamiseks ja arve esitamiseks, ilma et elektrooniliste teabe- ja sideteenuste üldise toimimise tagamise eesmärk võiks õigustada andmete kasutamist pärast vastava side toimumist. Euroopa Kohus leidis, et sellised õigusnormid on direktiivi 95/46 artikli 7 punktiga f vastuolus. Nimelt on selle sätte kohaselt seal silmas peetud isikuandmete töötlemine seaduslik ainult siis, kui töötlemine on vajalik vastutava töötleja või andmeid saava kolmanda isiku või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks, tingimusel et selliseid huve ei kaalu üles andmesubjekti põhiõiguste ja -vabadustega seotud huvid. Käsitletaval juhul välistasid Saksa õigusnormid kategooriliselt ja üldiselt teatud isikuandmete

73| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT L 281, lk 31).

74| Dünaamilised IP-aadressid on ajutised aadressid, mis määratakse igaks internetiühenduseks ja mis asendatakse järgmiste ühenduste korral.

kategooriate töötlemise, ilma et oleks lubatud kaaluda konkreetsel juhtumil vastanduvaid õigusi ja huve. Seda tehes piirasid nad lubamatult direktiivi 95/46 artikli 7 punktis f sätestatud põhimõtte ulatust, välistades selle, et elektrooniliste teabe- ja sideteenuste üldise toimimise tagamise eesmärki võiks kaaluda kasutajate huvide või põhiõiguste ja -vabadustega.

Euroopa Kohtu suurkoda võttis 21. detsembril 2016 kohtuotsuses **Tele2 Sverige ja Watson jt** (C-203/15 ja C-698/15, [EU:C:2016:970](#)) kiirendatud menetluses seisukoha, kuidas tõlgendada direktiivi 2002/58⁷⁵ artikli 15 lõiget 1, mis võimaldab liikmesriikidel teha mõningaid erandeid direktiivis ette nähtud kohustusest tagada elektroonilise side ja sellega seotud liiklusandmete konfidentsiaalsus. Eelotsusetaotlused esitati kahes liikmesriigi õigusnorme käsitlevas vaidluses, millest üks puudutas Rootsi õigusnorme ja teine Ühendkuningriigi õigusnorme riigi ametiasutuste juurdepääsu kohta kasutajate andmetele, mida elektroonilise side teenuste osutajad säilitavad.

Kõigepealt meenutas Euroopa Kohus oma otsuses kohtupraktikat, mille kohaselt nõuab eraelu puutumatuse kaitsmine liidu tasandil, et isikuandmete kaitse erandid ja piirangud piirduksid vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele rangelt vajalikkuga. Seejärel otsustas Euroopa Kohus, et direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1 koostoimes põhiõiguste harta artiklitega 7, 8 ja 11 ning artikli 52 lõikega 1 on vastuolus liikmesriigi õigusnormid – nagu Rootsi õigusnormid –, mis näevad kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil ette kõiki elektroonilise side vahendeid puudutava kohustuse säilitada üldiselt ja vahet tegemata kõikide abonentide ja registreeritud kasutajate kõik liiklusandmed ja asukohaandmed. Euroopa Kohus oli seisukohal, et sellised õigusnormid väljuvad seega rangelt vajaliku piiridest ja demokraatlikus ühiskonnas ei saa neid lugeda põhjendatuks, nagu nõuab artikli 15 lõige 1 koostoimes eespool viidatud harta artiklitega. Seevastu ei ole nimetatud sättega vastuolus see, kui õigusnormid võimaldavad raske kuritegevuse vastu võitlemise eesmärgil sellist liiki andmete eesmärgipärast ennetavat säilitamist, tingimusel et andmete säilitamine oleks säilitatavate andmete liigi, asjasse puutuvate sidevahendite ja isikute ning säilitamise kestuse osas piiratud rangelt vajalikkuga.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2002/58 artikli 15 lõikega 1 on vastuolus ka liikmesriigi õigusnormid – nagu Ühendkuningriigi õigusnormid –, mis võimaldavad pädevate ametiasutuste juurdepääsu liiklusandmetele ja asukohaandmetele, kuid ei piira seda juurdepääsu raske kuritegevuse vastu võitlemisega, mis on ainus, mis võib niisugust juurdepääsu põhjendada. Siseriiklikus õiguses tuleb näha ette selged ja täpsed eeskirjad, mis selgitavad, millistel tingimustel peavad elektroonilise side teenuste osutajad andma neile andmetele juurdepääsu. Lisaks peab see juurdepääs – välja arvatud nõuetekohaselt põhjendatud kiireloomulistel juhtudel – olema allutatud kohtu või sõltumatu haldusasutuse teostatavale eelnevale kontrollile ning kohus või haldusasutus teeb oma otsuse liikmesriigi pädeva ametiasutuse põhjendatud taotluse alusel, mis on ennekõike esitatud kuriteo ennetamise, avastamise või menetlemise raames. Lõpuks toonitas Euroopa Kohus, et liikmesriigi õigusnormid peavad nägema ette kõnealuste andmete säilitamise liidu territooriumil ja nende pöördumatu hävitamise pärast säilitamistähtaaja lõppu, et õigusnormid vastaksid sellele kaitsetasemele, mis on isikuandmete töötlemise valdkonnas hartaga tagatud.

75| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. juuli 2002. aasta direktiiv 2002/58/EÜ, milles käsitletakse isikuandmete töötlemist ja eraelu puutumatuse kaitset elektroonilise side sektoris (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/136/EÜ (ELT L 337, lk 11).

3. ELEKTROONILINE KAUBANDUS

Kohtuotsuses **Mc Fadden** (C-484/14, [EU:C:2016:689](#)), mis kuulutati 15. septembril 2016, selgitas Euroopa Kohus direktiivi 2000/31 elektroonilise kaubanduse kohta⁷⁶ artikli 12 lõike 1 kohaldamist. Põhikohtuasja pooled olid ühe muusikateose tootja ja kaupluse juhataja, kes pakkus oma kaupluses avalikku ja tasuta juurdepääsu WiFi-võrgule, mille abil oli üldsusel võimalik muusikateos ilma tootja nõusolekuta alla laadida. Euroopa Kohtul paluti tuvastada, kas vahendusteenuste osutajate vastutusest vabastamine teabe „pelga edastamise“ puhul, mis on nimetatud sättes ette nähtud, takistab võrgule juurdepääsu võimaldaja kaudset vastutusele võtmist mõne tema võrgu kasutaja toime pandud autoriõiguste rikkumise tõttu.

Euroopa Kohus rõhutas alustuseks, et sidevõrgu üldsusele tasuta kättesaadavaks tegemine on direktiivi 2000/31 artikli 12 lõike 1 mõttes „infoühiskonna teenus“, kui teenuseosutaja ei osuta teenust tasu eest, vaid selleks, et reklaamida tema müüdavaid kaupu või pakutavaid teenuseid. Selle sätte kohaselt on välistatud, et sellise teenuse osutajaid peetaks vastutavaks teabe eest, mille teenusesaajad on neile edastanud, juhul kui nad vastavad kolmele tingimusele: teenuseosutajad ei tohi edastust algatada, edastuse saajat valida ega edastuses sisalduvat teavet valida ega muuta. Järelikult, kui need tingimused on täidetud, on välistatud, et autoriõiguse omaja võiks teenuseosutajalt nõuda kahjuhüvitist põhjusel, et kolmandad isikud kasutasid seda võrguühendust tema õiguste rikkumisel. Kuna selline hüvitisnõue jäetaks rahuldamata, on samuti välistatud, et autoriõiguse omaja võiks nõuda hoiatuse tegemisega seotud kulude või hüvitisnõudega seotud kohtukulude hüvitamist. Kõnealune säte ei mõjuta siiski autoriõiguse omaja võimalust nõuda ametiasutuselt või liikmesriigi kohtult, et teenuseosutajat kohustataks lõpetama autoriõiguse rikkumist tema võrgu kasutajate poolt või sellist rikkumist vältima.

Lõpuks tõi Euroopa Kohus, et meede, millega kohustatakse teenuseosutajat internetiühendust näiteks salasõna abil turvama, on sobiv selleks, et saavutada õige tasakaal ühelt poolt põhiõiguse intellektuaalomandi kaitsele ning teiselt poolt sidevõrgule juurdepääsu teenuse osutaja õiguse ettevõtlusvabadusele ja selle teenuse saajate õiguse teabevabadusele vahel. Niisugune meede võib pärssida võrgu kasutajate huvi rikkuda intellektuaalomandi õigust, kuivõrd nad on kohustatud salasõna saamiseks ennast identifitseerima. Seevastu meede, mis seisneb internetiühenduse täielikus sulgemises, kaalumata ühendust pakkuva teenuseosutaja ettevõtlusvabadust vähem piiravate meetmete võtmist, ei võimalda neid konkureerivaid õiguseid omavahel kokku sobitada.

4. TELEKOMMUNIKATSIOON

Kohtuotsus **Ormaetxea Garai ja Lorenzo Almendros** (C-424/15, [EU:C:2016:780](#)), mis kuulutati 19. oktoobril 2016, pakkus Euroopa Kohtule võimaluse tõlgendada direktiivi 2002/21⁷⁷, täpsustades riigi reguleerivate asutuste erapooletuse ja sõltumatuse nõude ulatust võrkude ja elektroonilise side valdkonnas. Selles kohtuasjas oli Hispaania valitsus läbi viinud reformi, mille tulemusena ühendati erinevad reguleerivad organid üheks mitut sektorit hõlmavaks organiks. Otseselt selle reformi tagajärjel lõppesid põhikohtuasjas käsitletava riigi reguleeriva asutuse juhatuse esimehe ja ühe juhatuse liikme volitused enne nende ametiaja lõppu, ilma et

76| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (EÜT L 178, lk 1; ELT eriväljaanne 13/25, lk 399).

77| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. märtsi 2002. aasta direktiiv 2002/21/EÜ elektrooniliste sidevõrkude ja -teenuste ühise reguleeriva raamistiku kohta (raamdirektiiv) (EÜT L 108, lk 33; ELT eriväljaanne 13/29, lk 349), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta direktiiviga 2009/140/EÜ (ELT L 337, lk 37).

oleks esinenud ühtegi ametist vabastamise alust, mis asjaomase asutuse tegevust reguleerivas siseriiklikus seaduses on sätestatud.

Euroopa Kohus leidis esiteks riigi reguleerivate asutuste ümberkorraldamisega seoses, et direktiiviga 2002/21 ei ole põhimõtteliselt vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mille kohaselt ühendatakse üks riigi reguleeriv asutus teiste riigi reguleerivate asutustega, nagu näiteks konkurentsi, posti- ja energiaspektori eest vastutavad asutused, selleks et luua mitut sektorit hõlmav riigi reguleeriv organ. See on siiski nii üksnes tingimusel, et oma ülesannete täitmisel vastab see organ kõnealusel direktiivis ette nähtud pädevuse, sõltumatuse, erapooletuse ja läbipaistvuse nõuetele ja et tema tehtud otsuseid saab edasi kaevata asjaomastest pooltest sõltumatule organile – selle peab kindlaks tegema eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Teiseks sedastas Euroopa Kohus, et sellistel asjaoludel, nagu oli kõne all vaadeldavas kohtuasjas, peab liikmesriik selleks, et täita direktiivi 2002/21 artikli 3 lõikega 3a kindlaks määratud kohustused, kehtestama eeskirjad, millega oleks tagatud, et riigi reguleerivat asutust juhtinud esinduskogu liikmete ametist vabastamine enne ametiaja lõppemist ei kahjustaks puudutatud isikute sõltumatust ja erapooletust. Euroopa Kohus leidis, et viivitamatu ametist vabastamise riisiko – kui ametist vabastamine toimus muul alusel, kui eelnevalt seaduses sätestatud alused –, mis võib ohustada isegi ühtainust esinduskogu liiget, tekitaks põhjendatud kahtlusi kõnealusel riigi reguleeriva asutuse erapooletuse ning välistest teguritest sõltumatuse suhtes ning kahjustaks selle asutuse sõltumatust, erapooletust ja autoriteeti. Seega Euroopa Kohus otsustas, et direktiivi 2002/21 artikli 3 lõikega 3a on vastuolus, kui pelgalt institutsioonilise reformi tõttu, mille käigus teatud riigi reguleerivad asutused ühendatakse, vabastatakse nende asutuste esinduskogu liikmed enne tähtaega, kui puuduvad eeskirjad, mis tagaks, et niisugune ametist vabastamine ei kahjustaks nende isikute sõltumatust ja erapooletust.

5. TUBAKATOOTED

Kolmes kohtuotsuses,⁷⁸ mis kuulutati 4. mail 2016, otsustas Euroopa Kohus tubakatoodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitleva direktiivi 2014/40⁷⁹ teatavate sätete kehtivuse üle.

Nende kohtuotsuste hulgas tuleks mainida kohtuotsust **Poola vs. parlament ja nõukogu** (C-358/14, [EU:C:2016:323](#)). Selles kohtuotsuses jättis Euroopa Kohus rahuldamata tühistamishagi, milles vaidlustati *direktiivi 2014/40 teatavate sätete kehtivus, sealhulgas artikli 7 lõige 1, mis näeb ette eristavat maitset ja lõhna – nagu mentool – sisaldavate tubakatoodete turuleviimise keelu*. Poola esitas oma hagi põhjendamiseks kolm väidet, mis puudutavad vastavalt ELTL artikli 114, proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtte rikkumist.

Esiteks seoses väitega, et ELTL artikkel 114 ei ole vaidlustatud sätete vastuvõtmiseks sobiv õiguslik alus, meenutas Euroopa Kohus kõigepealt, et ELTL artiklis 114 kasutatud väljendiga „ühtlustamise meetmed“ tahtsid aluslepingu koostajad liidu seadusandjale anda hindamisruumi, et valida soovitud tulemuseni jõudmiseks sobivaim ühtlustamistehnika, ning seda eriti keerulisi tehnilisi üksikasju puudutavates valdkondades. Need meetmed võivad sisaldada endas nõuet, et kõik liikmesriigid lubaksid asjaomase kauba või kaupade turustamist, seades samas sellisele lubamiskohustusele teatud tingimused või keelates ajutiselt või lõplikult teatud kauba või kaupade turustamise. Seejärel leidis Euroopa Kohus, et liikmesriikide õigusnormide vaheliste

78| Euroopa Kohtu otsused, 4.5.2016, **Poola vs. parlament ja nõukogu** (C-358/14, [EU:C:2016:323](#)), **Pillbox 38** (C-477/14, [EU:C:2016:324](#)) ja **Philip Morris Brands jt** (C-547/14, [EU:C:2016:325](#)).

79| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/40/EL tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/37/EÜ (ELT L 127, lk 1).

erinevuste kõrvaldamisega, keelates muu hulgas liidu tasandil teatud lisandid tubakatoodes, soovitakse hõlbustada tubakatoode siseturu tõrgeteta toimimist. Seetõttu ei viita miski sellele, et liidu seadusandja oleks selliseid dünaamilisi mehhanisme kehtestades, millega anti komisjonile õigus määrata kindlaks eristava maitse ja lõhnaga tubakatooted, ületanud talle ETL artiklis 114 antud hindamisruumi.

Teiseks asus Euroopa Kohus seisukohale, et kõnealune keeld on ka sobiv, et saavutada kaks eesmärki, milleks on hõlbustada tubakatoode siseturu tõrgeteta toimimist, võttes aluseks inimeste tervise kõrgetasemelise kaitse, eelkõige noorte puhul. Nimelt on teatud lõhnad viimastele eriti ahvatlevad ja hõlbustavad tubakatarbimisega alustamist. Mis puudutab eristava lõhna keelu vajalikkust, otsustas Euroopa Kohus, et liidu seadusandja võis õiguspäraselt oma kaalutusõigust teostades niisuguse keelu kehtestada, kuna vähem piiravad meetmed, millele viitas Poola, ei tundu seatud eesmärgi saavutamiseks olevat sama tõhusad. Olles kaalunud ühelt poolt kõnealuse keelu majanduslikke tagajärgi kõikidele liikmesriikidele ja teiselt poolt nõuet tagada inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse, on liidu seadusandja taganud, et mentooli kui eristava maitse ja lõhna kasutamise keelu negatiivsed tagajärjed oleksid väheolulised. Euroopa Kohus leidis, et seda meetet ei saa seega pidada proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus olevaks.

Viimaseks otsustas Euroopa Kohus subsidiaarsuse põhimõtte järgimata jätmist puudutava väite kohta, et kuna kaks direktiivis 2014/40 nimetatud eesmärki on omavahel seotud, saab neid paremini saavutada liidu tasandil kui liikmesriigi tasandil. Nimelt ei esitatud Euroopa Kohtule tõendeid selle kohta, et mentooli sisaldavaid tubakatooteid tarbitakse põhiliselt ainult teatavates liikmesriikides.

6. KOSMEETIKATOOTED

Kohtuotsuses *European Federation for Cosmetic Ingredients* (C-592/14, [EU:C:2016:703](#)), mis kuulutati 21. septembril 2016, tuli Euroopa Kohtul täpsustada määruse nr 1223/2009⁸⁰ artikli 18 lõike 1 punkti b mõistes selliste kosmeetikatoode turuleviimise keelu ulatust, mis sisaldavad koostisaineid, mida on nimetatud määruse nõuete täitmiseks kontrollitud loomkatsetega. Põhikohtuasi puudutas erialaliitu, kes esindab kosmeetikatoodes kasutatavate koostisainete tootjaid Euroopa Liidus ja kelle liikmed tegid väljaspool liidu territooriumi loomkatseid, et neil oleks võimalik oma tooteid turustada kolmandates riikides.

Võttes arvesse määruse nr 1223/2009 konteksti ja sellega taotletavaid eesmärgi, märkis Euroopa Kohus esiteks, et määruse eesmärk on näha ette kosmeetikatoode liidu turule juurdepääsu tingimused ning tagada inimeste tervise kõrgetasemeline kaitse, kaitstes loomkatsete keelamise kaudu loomade heaolu. Üksnes neid loomkatsete tulemusi, millele viidatakse kosmeetikatoote ohutusaruandes, võib pidada sellisteks, mille puhul on katsed läbi viidud määruse nõuete täitmiseks. Sellistel asjaoludel ei oma tähtsust asjaolu, et loomkatsed olid nõutud selleks, et kosmeetikatooteid oleks võimalik turustada kolmandates riikides.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus, et liidu õiguses ei tehta loomkatsete läbiviimise koha järgi vahet. Määrusega nr 1223/2009 püütakse edendada alternatiivseid meetodeid, milles ei kasutata kosmeetikatoode ohutuse tagamiseks loomi. Selle eesmärgi saavutamine oleks märkimisväärselt seatud ohtu, kui liidu õiguses ette nähtud keelust oleks võimalik kõrvale hoiduda, viies keelatud loomkatsed läbi väljaspool liitu. Seega asus Euroopa Kohus seisukohale, et selliste kosmeetikatoode liidu turule viimine, mille teatavaid koostisosi on väljaspool liitu kontrollitud loomkatsetega selleks, et kosmeetikatooteid oleks võimalik turustada kolmandates riikides, võib olla keelatud, kui nende katsete tulemusi kasutatakse asjaomaste toodete ohutuse tõendamiseks eesmärgiga viia need liidu turule.

80| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1223/2009 kosmeetikatoode kohta (ELT L 342, lk 59).

XIV. RIIGIHANKED

2016. aastal tegi Euroopa Kohus mitu olulist kohtuotsust, mis käsitlevad muu hulgas riigihanke mõistet, ettevõtjate tehnilist ja/või kutsealast pädevust ning direktiivist 89/665⁸¹ tulenevaid teatavaid menetlusnõudeid.

Kohtuotsuses **Falk Pharma** (C-410/14, [EU:C:2016:399](#)), mis kuulutati 2. juunil 2016, täpsustas Euroopa Kohus mõistet „riigihankeleping“ direktiivi 2004/18⁸² artikli 1 lõike 2 punkti a tähenduses. Põhikohtuasi, mille pooled olid ravimite müügiga tegelev ettevõtja ja haigekassa, puudutas viimase korraldatud menetlust mitme ühesuguse sisuga kokkuleppe sõlmimiseks ettevõtjatega, kes müüvad konkreetset ravimit. Kaebaja leidis, et sellele menetlusele tuleb kohaldada riigihankeõigust.

Euroopa Kohus otsustas sellega seoses, et riigihankeks nimetatud sätte tähenduses ei saa lugeda sellist kokkulepet süsteemi, millega avalik-õiguslik üksus kavatseb hankida turult kaupa, sõlmides kogu selle süsteemi kehtivuse ajal lepingud kõigi ettevõtjatega, kes võtavad kohustuse tarnida asjaomast kaupa eelnevalt kindlaksmääratud tingimustel, huvitatud ettevõtjate vahel valikut tegemata ja võimaldades neil liituda kõnealuse süsteemiga kogu selle kehtivuse vältel. Nimelt, kui ei ole määratud ettevõtjat, kellele antakse ainuõigus, ei teki vajadust selle hankija tegevust reguleerida direktiivi 2004/18 üksikasjalike eeskirjadega selleks, et takistada teda eelistamast kodumaiseid ettevõtjaid. Kui aga niisuguse loamenetluse vastu on selge piiriülene huvi, tuleb selle kavandamisel ja korraldamisel kohaldada EL toimimise lepingu alusnorme, eelkõige diskrimineerimiskeelu ja ettevõtjate võrdse kohtlemise põhimõtteid. Kuigi liikmesriikidel on sellises olukorras teatud kaalutusõigus, eeldab läbipaistvuskohustus piisavat avalikustamist, mis võimaldab ettevõtjatel, kes võivad olla huvitatud, saada teavet sellise loamenetluse läbiviimise ja selle oluliste tingimuste kohta.

7. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses **Partner Apelski Dariusz** (C-324/14, [EU:C:2016:214](#)) ja 14. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **Wrocław – Miasto na prawach powiatu** (C-406/14, [EU:C:2016:562](#)) tõlgendas Euroopa Kohus ettevõtjate tehnilise ja/või kutsealase pädevuse mõistet direktiivi 2004/18 tähenduses. Lisaks käsitles Euroopa Kohus esimesena nimetatud kohtuotsuses ettevõtjate võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtteid.

Kohtuasjas **Partner Apelski Dariusz** oli põhikohtuasja poolte – pakkumuse esitanud äriühingu ja Varssavi linna heakorra eest vastutava asutuse – vahel vaidlus nimetatud äriühingu kõrvaldamise üle Varssavi sõiduteede puhastamise riigihankemenetlusest, kuna heakorra eest vastutav asutus ei olnud hankijana veendunud, et see äriühing suudab nõuetekohaselt lepingut täita, sest viimase pakkumuse kohaselt pidi osa tema pakutavaid teenuseid osutama kolmas isik, mille asukohaks on teine linn, mis asub Varssavist suhteliselt kaugel. Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et direktiivi 2004/18 artikli 47 lõike 2 ja artikli 48 lõike 3 koostoimes selle direktiivi artikli 44 lõikega 2 annavad igale ettevõtjale õiguse tugineda konkreetse lepingu puhul teiste üksuste pädevusele, olenemata nende vaheliste sidemete õiguslikust laadist, juhul kui tõendatakse hankijale, et taotlejal või pakkujal on hankelepingu täitmisel viimati nimetatute vahendid tõepoolest kättesaadavad. Niisuguse õiguse kasutamist võib siiski piirata erandlikes olukordades. Nimelt ei ole välistatud, et esiteks on olemas ehitustöid, mille eripära tõttu on vajalik teatud pädevus, mida ei ole võimalik saavutada mitme ettevõtja pädevuse liitmisega, ning teiseks, et erandlike asjaolude korral ja konkreetse hankelepingu laadi ja eesmärgi arvesse võttes ei ole võimalik pakkujale üle kanda kolmanda üksuse pädevust, mis on vajalik kindla hankelepingu täitmiseks. Seetõttu saab pakkuja sellises olukorras tugineda nimetatud pädevusele üksnes siis, kui viidatud kolmas üksus osaleb vahetult ja isiklikult kõnealuse hankelepingu täitmisel.

81 | 21. detsembri 1989. aasta direktiiv 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 395, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 246), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2007. aasta direktiiviga 2007/66/EÜ.

82 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiv 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132).

Lisaks võib hankija direktiivi 2004/18 artikli 48 lõigete 2 ja 3 kohaselt eriliste asjaolude korral konkreetse hankelepingu nõuetekohase täitmise eesmärgil märkida hanketeates või hankedokumentides otsesõnu täpsed põhimõtted, mille kohaselt võib ettevõtja tugineda teiste üksuste pädevusele, tingimusel et need põhimõtted on hankelepingu esemega seotud ja proportsionaalsed.

Kohtuasjas *Wrocław – Miasto na prawach powiatu* oli põhikohtuasja poolte – Wrocław linna (Poola) ning taristu- ja arenguministri – vahel vaidlus sellise otsuse üle, millega määrati Wrocław linna direktiivi 2004/18 rikkumise eest finantskorrektsioon. Otsuses viidati kohustusele, mis oli toodud liidu fondidest kaasrahastatava ehitustööde riigihankega seotud hankedokumentides ja mille kohaselt pidi pakkuja tegema vähemalt 25% kõnealustest töödest oma vahenditega. Euroopa Kohus otsustas, et hankijal ei ole õigust nõuda riigihanke hankedokumentide klauslis, et tulevane hankelepingu täitja teeb oma vahenditega teatud protsendi hanke objektiks olevatest ehitustöödest. Nimelt annab esiteks direktiivi 2004/18 artikli 48 lõige 3 võimaluse kasutada hankelepingu täitmiseks allhankijaid ilma igasuguste piiranguteta. Teiseks, juhul kui hankedokumendid kohustavad pakkujaid oma pakkumises ära näitama, kui suure osa lepingust nad kavatsevad teostada allhanke abil, võivad hankijad tõesti keelata hanke oluliste osade puhul selliste allhankijate kasutamise, kelle pädevust ei ole nad saanud kontrollida pakkumuste hindamise käigus ja hankelepingu täitja väljaselgitamisel. See ei puuduta siiski klauslit, mis kehtestab allhankijate kasutamisele piirangu abstraktselt protsentuaalselt määratletud osas, ja seda sõltumata võimalike allhankijate pädevuse kindlakstegemise võimalikkusest ja mainimata asjasse puutuvate ülesannete olulist laadi.

Lõpetuseks oli Euroopa Kohtul kohtuotsuses **PFE** (C-689/13, [EU:C:2016:199](#))⁸³ võimalus täpsustada direktiivist 89/665 tulenevaid menetlusnõudeid olukorras, kus edutu pakkuja ja edukas pakkuja esitavad hankemenetluse järel üksteise hankest kõrvalejätmise eesmärgil kaebused. Euroopa Kohus meenutas kõigepealt, et ühest küljest on mõlemal poolel võrdväärne õiguspärane huvi teiste konkurentide pakkumuste tagasilükkamise vastu. Seega ei saa eduka pakkuja vastukaebus viia selleni, et edutu pakkuja kaebus, millega nõutakse pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse tühistamist, jäetakse läbi vaatamata olukorras, kus mõlema ettevõtja pakkumuse nõuetekohasus on sama menetluse raames seatud kahtluse alla. Teisest küljest ei oma see, mitu ettevõtjat asjaomases hankemenetluses osales, mitu neist kaebuse esitas ja asjaolu, et kaebustes esitatud väited on erinevad, niisuguse kohtupraktikast tuleneva põhimõtte kohaldamisel mingit tähtsust.

XV. MAJANDUS- JA RAHAPOLIITIKA

Majandus- ja rahapoliitika valdkonnas tehti 2016. aastal kolm tähelepanuväärset kohtuotsust, millest kaks esimest puudutavad Küprose pangandussektori toetusprogrammi ning kolmas liri panga kapitali suurendamist tõsise häire esinemisel liikmesriigi majanduses ja finantssüsteemis.

20. septembril 2016 tegi Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsused **Mallis jt vs. komisjon ja EKP** (C-105/15 P–C-109/15 P, [EU:C:2016:702](#)) ning **Ledra Advertising jt vs. komisjon ja EKP** (C-8/15 P–C-10/15 P, [EU:C:2016:701](#)).

Esimeses kohtuotsuses jättis Euroopa Kohus rahuldamata apellatsioonkaebused, mis olid esitatud viie Üldkohtu määruse⁸⁴ peale, millega Üldkohus jättis vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata tühistamishagid

83| Kohtuotsuses vaidlust käsitleva osa kohta vt V jaotis „Liidu õigust puudutavad vaidlused“.

84| Üldkohtu määrused, 16.10.2014, *Mallis ja Malli vs. komisjon ja EKP* (T-327/13, [EU:T:2014:909](#)), *Tameio Pronoias Prosopikou Trapezis Kyprou vs. komisjon ja EKP* (T-328/13, [EU:T:2014:906](#)), *Chatzithoma vs. komisjon ja EKP* (T-329/13, [EU:T:2014:908](#)), *Chatziioannou vs. komisjon ja EKP* (T-330/13, [EU:T:2014:904](#)) ning *Nikolaou vs. komisjon ja EKP* (T-331/13, [EU:T:2014:905](#)).

eurorühma 25. märtsi 2013. aasta avalduse peale, mis käsitles Küprose pangandussektori restruktureerimist. Euroopa Kohus jättis Üldkohtu lahendi muutmata, kuna asjaomast eurorühma avaldust ei saa pidada komisjoni ja Euroopa Keskpanga (edaspidi „EKP“) ühiseks otsuseks, mis tekitab siduvaid õiguslikke tagajärgi. Nimelt ei tulene Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepinguga (ESMi asutamisleping) komisjonile ja EKP-le pandud ülesannetest mingi konkreetse otsustusõiguse teostamist ning nende kahe institutsiooni tegevus on selle lepingu raames siduv üksnes ESMile. Asjaolu, et komisjon ja EKP osalevad eurorühma koosolekutel, ei muuda eurorühma avalduste laadi. Pealegi ei saa eurorühma avalduse ühestki osast välja lugeda komisjoni ja EKP otsust kehtestada Küprosele õiguslik kohustus rakendada avalduses ette nähtud meetmeid, vaid see on puhtalt informatiivne ja selle eesmärk on teavitada avalikkust eurorühma ja Küprose ametiasutuste vahel poliitilises plaanis saavutatud kokkuleppe olemasolust, mis väljendab nende ühist tahet jätkata läbirääkimisi vastavalt kõnesoleva avalduse tingimustele.

Seevastu teises kohtuotsuses rahuldab Euroopa Kohus apellatsioonkaebused, mis olid esitatud kolme Üldkohtu määruse⁸⁵ peale, millega Üldkohus jättis osalise vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata ja osalise põhjendamata tõttu rahuldamata *tühistamishagi ja kahju hüvitamise hagi, mis olid esitatud seoses Küprose ja Euroopa stabiilsusmehhanismi vahel sõlmitud konkreetsete majanduspoliitiliste tingimuste vastastikuse mõistmise memorandumide vastuvõtmisega*. Euroopa Kohus leidis, et asjaolu, et ESMi asutamislepinguga komisjonile ja EKP-le pandud ülesannetest ei tulene mingit konkreetset otsustusõigust ja nende tegevus on siduv üksnes ESMile, ei ole takistuseks nõuda neilt institutsioonidelt vastastikuse mõistmise memorandumide ESMi nimel vastuvõtmisel väidetava ebaseadusliku tegevuse eest kahju hüvitamist. Nimelt ei moonuta komisjonile ja EKP-le ESMi asutamislepingu raames antud ülesanded neile institutsioonidele EL lepinguga ja EL toimimise lepinguga antud volitusi. Seega on komisjonil aluslepingute täitmise järelevalvaja roll ka ESMi asutamislepingu raames, mistõttu ei tohi ta vastastikuse mõistmise memorandumile alla kirjutada, kui ta kahtleb selle vastavuses liidu õigusega. Euroopa Kohus leidis, et järelikult rikkus Üldkohus õigusnormi, kui ta asus seisukohale, et ta ei ole pädev menetlema vastastikuse mõistmise memorandumide teatud punktide õigusvastasusel põhinevat kahju hüvitamise hagi, jõudes selle seisukohani ainult järelduse tõttu, et formaalselt ei võtnud neid punkte vastu komisjon ega EKP.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus kahju hüvitamise nõuded ise lahendada, kuna kohtuasja menetlusstaadium seda lubas. Ta meenutas siinkohal, et liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise eeldus on see, et samal ajal on täidetud teatavad tingimused, sealhulgas liidu institutsioonidele etteheidetava tegevuse õigusvastasus, mille tuvastamiseks peab olema tõendatud isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine. Euroopa Kohus märkis selle tingimuse kohta, et käesoleval juhul on isikutele õigusi andvaks asjakohaseks õigusnormiks põhiõiguste harta artikli 17 lõige 1, kus on sätestatud, et igaühel on õigus vallata oma seaduslikul teel saadud omandit. Kuigi harta liikmesriikidele ei laiene, kui nad ei rakenda liidu õigust, on ta siiski ilma piiranguteta liidu institutsioonidele kohaldatav, sealhulgas siis, kui nad tegutsevad väljaspool liidu õigusraamistikku, nagu ESMi raames tegutsemise puhul. Järelikult on komisjon kohustatud tagama, et selline vastastikuse mõistmise memorandum, nagu käsitletaval juhul vaidlustati, oleks hartaga tagatud põhiõigustega kooskõlas. Sellest hoolimata ei ole Euroopa Kohtu hinnangul liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise eelduse tingimus käesoleval juhul täidetud. Nimelt vastab asjaomase vastastikuse mõistmise memorandumide vastuvõtmine liidu üldise huvi eesmärkidele, milleks on tagada euroala pangandussüsteemi stabiilsus. Arvestades seda eesmärki ja käsitletud meetmete olemust ning vahetut rahalise kahju ohtu, mis oleks kahe asjasse puutuva panga hoiustajatele nende pankade pankroti korral tekkinud, ei ole need meetmed käsitatavad ülemäärase ja lubamatu sekkumisena, mis kahjustab hoiustajate omandiõiguse sisu, ning seega ei saa neid käsitada põhjendamata piirangutena.

85| Üldkohtu määrused, 10.11.2014, *Ledra Advertising vs. komisjon ja EKP* (T-289/13, [EU:T:2014:981](#)), *Eleftheriou ja Papachristofi vs. komisjon ja EKP* (T-291/13, [EU:T:2014:978](#)) ning *Theophilou vs. komisjon ja EKP* (T-293/13, [EU:T:2014:979](#)).

Teiseks otsustas Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **Dowling jt** (C-41/15, [EU:C:2016:836](#)), mis kuulutati 8. novembril 2016, kas *liidu õigusega on kooskõlas ühe panga kapitali suurendamine, mille liri ametiasutused on teinud talle kohustuslikuks ilma selle panga üldkoosoleku nõusolekuta olukorras, kus liikmesriigi majanduses ja finantssüsteemis esineb tõsine häire*. Põhikohtuasja pooled olid ühelt poolt krediidasutuse omanikust äriühingu osanikud ja aktsionärid ning teiselt poolt liri rahandusminister ning põhikohtuasi puudutas mainitud isikute nõuet tühistada High Court'i määrus, mis sisaldas ministri taotlusel tehtud ettekirjutust, millega kohustati äriühingut suurendama oma kapitali ja emiteerima ministrile uusi aktsiaid nende nimiväärtusest madalama hinnaga. Kõnealuse krediidasutuse rekapiitaliseerimiseks mõeldud meede võeti siseriiklike pankade rekapiitaliseerimise raames vastavalt lirimaale liidu finantsabi andmist käsitlevast rakendusotsusest 2011/77⁸⁶ tulenevatele kohustustele.

Euroopa Kohus märkis sellega seoses, et direktiivi 77/91⁸⁷ eesmärk on kindlustada võrdväärse kaitse alammäär nii aktsiaseltside aktsionäridele kui ka võlausaldajatele. Selle direktiiviga ette nähtud meetmed, mis puudutavad äriühingute asutamist ning kapitali säilitamist, suurendamist või vähendamist, tagavad niisuguse kaitse äriühingu organite võetud aktide vastu ja puudutavad seega nende tavapärast toimimist.

Ent põhikohtuasjas käsitletud ettekirjutust sisaldav kohtumäärus kujutas endast erakorralist meetet, mis on võetud liikmesriigi majanduses ja finantssüsteemis tõsise häire esinemisel ning millega soovitakse kõrvaldada süsteemne oht liidu finantsstabiilsusele. Seega ei ole direktiiviga 77/91 vastuolus selline erakorraline meede, mille liikmesriigi asutused on võtnud niisuguses raskes majanduslikus olukorras nagu käsitletavas asjas, ilma äriühingu üldkoosoleku nõusolekuta, et vältida süsteemset ohtu liidule. Euroopa Kohus leidis, et ehkki on olemas selge üldine huvi tugeva ja järjepideva aktsionäride ja võlausaldajate kaitse vastu kogu liidus, ei saa seda huvi pidada kõikides olukordades tähtsamaks kui üldine huvi liidu aluslepingutega loodud finantssüsteemi stabiilsuse tagamise vastu.

XVI. SOTSIAALPOLIITIKA

Sotsiaalpoliitika valdkonnas võib ära märkida kaks kohtuotsust, mis puudutavad vanuse alusel diskrimineerimise keeldu.

Esiteks leidis Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **DI** (C-441/14, [EU:C:2016:278](#)), mis kuulutati 19. aprillil 2016, et *vanuse alusel diskrimineerimise keelu üldpõhimõttele, mida on direktiivis 2000/78⁸⁸ konkretiseeritud, on võimalik tugineda ka eraõiguslike isikute vahelises vaidluses, ning täpsustas liikmesriigi kohtu kohustusi olukorras, kus liikmesriigi kohtupraktika ei ole liidu õigusega kooskõlas*. Põhikohtuasjas oli vaidluse all selliste liikmesriigi õigusnormide kehtivus, mille järgi ei ole töötajal õigust saada töölepingu ülesütlemise erihüvitist juhul, kui tal on õigus saada vanaduspension vastavalt pensioniskeemile, millega töötaja on liitunud enne 50aastaseks saamist, olenemata sellest, kas töötaja otsustab jääda tööturule või minna pensionile.

Euroopa Kohus täpsustas sissejuhatuseks, et direktiiv 2000/78 kõigest konkretiseerib vanuse alusel diskrimineerimise keelu üldpõhimõtet tööhoive ja elukutse küsimustes ning seega võib seda kohaldada ka

86| Nõukogu 7. detsembri 2010. aasta rakendusotsus 2011/77/EL lirimaale liidu finantsabi andmise kohta (ELT L 2011, lk 34).

87| Nõukogu 13. detsembri 1976. aasta direktiiv 77/91/EMÜ tagatiste kooskõlastamise kohta, mida liikmesriigid äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitseks EMÜ asutamislepingu artikli 58 teises lõigus tähendatud äriühingutelt nõuavad seoses aktsiaseltside asutamise ning nende kapitali säilitamise ja muutmise, et muuta sellised tagatised ühenduse kõigis osades võrdväärseteks (EÜT 1977, L 26, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 8).

88| Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

eraõiguslike isikute vahelises vaidluses selliste liikmesriigi õigusnormide suhtes, nagu oli siinses asjas vaidluse all.

Seejärel meenutas Euroopa Kohus, et liikmesriikidele pandud kohustus saavutada direktiivide kohaldamisel eesmärgid laieneb ka kohtutele. Euroopa Kohus täpsustas sellega seoses, et kooskõlalise tõlgendamise kohustus hõlmab liikmesriikide kohtute kohustust vajaduse korral muuta väljakujunenud kohtupraktikat, kui see põhineb siseriikliku õiguse tõlgendusel, mis ei ole kooskõlas direktiivi eesmärkidega. Seda kohustust ei saa kahtluse alla seada õiguskindluse põhimõtte ega õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte ega eraõigusliku isiku võimalus taotleda asjaomase liikmesriigi vastutuse tuvastamist seoses liidu õiguse rikkumisega.

Teiseks otsustas Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **Salaberria Sorondo** (C-258/15, [EU:C:2016:873](#)), mis kuulutati 15. novembril 2016, kas *politseiametnike töölevõtmise piiramisel kandidaatidega, kes on alla teatud vanusepiiri, oli tegemist vanuse alusel diskrimineerimisega*. Selles asjas oli vaidluse all Baski autonoomse piirkonna politseiametnike töölevõtmiseks korraldatud konkurss, milles nõuti, et kandidaadid oleks alla 35aastased. Asjaomane isik, kes oli üle 35 aasta vana, väitis, et see nõue rikub muu hulgas direktiivi 2000/78⁸⁹.

Euroopa Kohus leidis, et direktiivi 2000/78 artikli 2 lõikega 2 koostoimes sama direktiivi artikli 4 lõikega 1 ei ole vastuolus liikmesriigi õigusnorm, mis sätestab, et kandidaadid politseiüksuse politseiniku ametikohale, kes täidavad operatiiv- või täitevülesandeid, peavad olema alla 35aastased. Erilise füüsilise võimekuse omamise nõuet, et suuta täita autonoomse piirkonna politsei kolme põhilist ülesannet, milleks on isikute ja vara kaitsmine, igaühe õiguste ja vabaduste vaba kasutamise tagamine ning kodanike julgeoleku tagamine, võib käsitada olulise ja määrava kutsenõudena direktiivi 2000/78 artikli 4 lõike 1 tähenduses, mis on vajalik sellel kutsealal tegutsemiseks. Seega võib niisugust õigusnormi, nagu oli käsitletavas asjas kõne all, pidada esiteks asjakohaseks, et saavutada eesmärk tagada politseiteenistuse toimevõime ja nõuetekohane toimimine, ning teiseks selliseks, mis ei lähe kaugemale, kui on selle eesmärgi saavutamiseks vajalik. Niisugune eesmärk nõuab tegelikult seda, et rahuldava vanusepüramiidi loomiseks nähtaks erilise füüsilise võimekuse omamine ette mitte staatiliselt töölevõtmise konkursi eksamite ajal, vaid dünaamiliselt, võttes arvesse aastaid, mille vältel peab politseinik pärast töölevõtmist teenistuses olema.

XVII. TARBIJAKAITSE

Tarbijakaitse valdkonnas väärivad erilist tähelepanu viis kohtuotsust. Esimene kohtuotsus puudutab tarbijakrediidilepinguid, kolm järgmist kohtuotsust käsitlevad ebaõiglaseid lepingutingimusi ja eelkõige liikmesriigi kohtute kontrollipädevust ning viimases kohtuotsuses on arutluse all toidu kohta esitatavad toitumis- ja tervisealased väited.

Esiteks võttis Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses **Gutiérrez Naranjo jt** (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, [EU:C:2016:980](#)), mis kuulutati 21. detsembril 2016, seisukoha *liikmesriigi kohtupraktika kohta, millega piiratakse ajaliselt tarbijate õigust summade tagastamisele, mis nad maksid alusetult ebaõiglaseid tingimusi käsitleva direktiivi 93/13⁹⁰ mõttes ebaõiglase lepingutingimuse alusel*. Põhikohtuasjad puudutasid hüpoteeklaenulepingutes sisalduvaid tingimusi, millega nähti ette alammäär, millest allapoole ei või muutuva intressi määr langeda. Kuigi sellised intressi alammäära tingimused olid direktiivi 93/13 tõlgendamist käsitlevast Euroopa Kohtu praktikast lähtudes liikmesriigi kõrgeima kohtu varasema otsusega ebaõiglaseks tunnistatud, piiras see kohus asjaomaste tingimuste tühisuse tuvastamisest tulenevat tagasitaitmiskohustust üldisel viisil siiski summadega,

89| Nõukogu 27. novembri 2000. aasta direktiiv 2000/78/EÜ, millega kehtestatakse üldine raamistik võrdseks kohtlemiseks töö saamisel ja kutsealale pääsemisel (EÜT L 303, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 79).

90| Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglase tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1995, L 95, lk 29).

mis maksti alusetult pärast põhimõttelise kohtuotsuse kuulutamist. Neil asjaoludel küsisid eelotsusetaotluse esitanud kohtud, kelle poole olid pöördunud tarbijad, kelle suhtes oli selliseid intressi alammäära tingimusi kohaldatud, kas tühisuse tuvastamise tagajärgede ajalise kehtivuse piiramine on direktiiviga 93/13 kooskõlas.

Euroopa Kohus rõhutas oma otsuses, et direktiivi 93/13 mõttes tingimuse ebaõigluse tuvastamine peab taastama olukorra, milles tarbija oleks olnud ilma sellise tingimusega. Seetõttu peab intressi alammäära tingimuste ebaõigluse tuvastamine käsitletaval juhul võimaldama tagastada kasu, mis tarbija arvel alusetult saadi. Euroopa Kohus täpsustas siinjuures, et kuigi liikmesriigi kohus võib otsustada, et tema otsus ei mõjuta õiguskindluse huvides olukordi, mis on varasemate kohtuotsustega lõplikult lahendatud, on siiski üksnes Euroopa Kohus pädev otsustama, kuidas piirata tema poolt liidu õigusnormile antava tõlgenduse ajalist kehtivust. Pealegi, kuna intressi alammäära tingimuste tühisuse tagajärgede ajaline piiramine, nagu liikmesriigi kõrgeim kohus otsustas, jätab tarbijad ilma õigusest alusetult makstud summad täies ulatuses tagasi saada, tagab see üksnes ebatäieliku ja ebapiisava tarbijate kaitse. Sellisel juhul ei kujuta niisugune kaitse vastupidi direktiivis ettenähtule endast ei sobivat ega tõhusat vahendit sellist liiki tingimuste kasutamise lõpetamisele sundimiseks. Seega asus Euroopa Kohus seisukohale, et ebaõiglase tingimuse tühisusest tuleneva tagasitäitmiskohustuse ajalise kehtivuse piiramine on liidu õigusega vastuolus.

Teiseks täpsustas Euroopa Kohus kohtuotsuses **Radlinger ja Radlingerová** (C-377/14, [EU:C:2016:283](#)), mis kuulutati 21. aprillil 2016, *liikmesriigi kohtu pädevust hinnata maksejõuetusmenetluses omal algatusel liidu tarbijakaitse normide täitmist ettevõtjate poolt*. Põhikohtuasjas olid arutlusel Tšehhi õigusnormid, mille kohaselt puudub siseriiklikel kohtutel selline pädevus tarbijakrediidilepingutes sisalduvate lepingutingimuste puhul.

Euroopa Kohus asus kõigepealt seisukohale, et direktiivi 93/13 ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes⁹¹ artikli 7 lõikega 1 on vastuolus sellised siseriiklikud õigusnormid, mis esiteks ei võimalda kõnealuste lepingute puhul sellist hinnangut anda, isegi kui kohtu käsutuses on selleks vajalikud õiguslikud ja faktilised asjaolud, ning teiseks annavad kohtule õiguse kontrollida üksnes konkreetseid nõudeid ja sedagi ainult piiratud ulatuses. Lisaks rõhutas Euroopa Kohus, et direktiivi 2008/48, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid,⁹² artikli 10 lõike 2 kohaselt peab liikmesriigi kohus, kes lahendab niisugusest lepingust tulenevaid nõudeid käsitlevat vaidlust, kontrollima ka omal algatusel, kas krediidiga seotud teave (nagu krediidi kulukuse aastamäär), mis tuleb lepingus esitada, on märgitud selgelt ja kokkuvõtlikult. Seetõttu on ta kohustatud tegema kindlaks kõik tagajärjed, mis sellise kohustuse võimalikust rikkumisest tema siseriikliku õiguse alusel tulenevad. Selle raames kohaldatavad karistused peavad aga olema direktiivi 2008/48 mõttes tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Veel täpsustas Euroopa Kohus, et mõistesse „krediidi kogusumma“, mis peab olema krediidilepingus näidatud, ei saa kuuluda summad, mis on hõlmatud „krediidi kogukulu summaga“, milleks on näiteks haldustasud, intress, komisjonitasud või mis tahes muud tasud, mida tarbija peab maksma. Nende summade krediidi kogusummasse ebaseaduslik lisamine toob kaasa krediidi kulukuse aastamäära madalamaks hindamise ja mõjutab seega selle teabe täpsust, mille krediidiandja peab krediidilepingus esitama. Lõpetuseks märkis Euroopa Kohus kohustusi rikkunud tarbijale määratud leppetrahvide ebaõiglase laadi hindamise kohta, et liikmesriigi kohus peab hindama kõigi lepingus sisalduvate tingimuste kumulatiivset mõju ning kui ta tuvastab, et mitu lepingutingimust on ebaõiglased, peab ta jätma kohaldamata kõik need tingimused, mitte pelgalt mõne nende hulgast.

91 | Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

92 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, lk 66).

Kolmandaks täpsustas Euroopa Kohus kohtuasjas, milles tehti 18. veebruaril 2016 kuulutatud kohtuotsus **Finanmadrid EFC** (C-49/14, [EU:C:2016:98](#)), liikmesriigi kohtu pädevuse ulatust otsustada tarbijaga sõlmitud lepingus sisalduva ebaõiglase tingimuse tühisuse üle maksekäsu täitemenetluses. See kohtuasi puudutas Hispaania õigusnorme, mille kohaselt ei võinud siseriiklik kohus esiteks sekkuda maksekäsumenetlusse või võis seda teha üksnes erandjuhtudel, ja teiseks ei võinud ta ka omal algatusel kontrollida maksekäsu täitemenetluse raames võimalike ebaõiglase tingimuste olemasolu.

Euroopa Kohus otsustas, et tarbija võib seista silmitsi täitedokumentidega, ilma et talle oleks menetluse üheski etapis tagatud, et toimub tingimuste ebaõiglase iseloomu hindamine, juhul kui maksekäsumenetluse kulg ja eripära on sellised, et kui puuduvad kohtu sekkumist nõudvad asjaolud, lõpetatakse see menetlus võimaluseta kontrollida ebaõiglase tingimuste olemasolu ettevõtja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus, ning kui maksekäsu täitmise asja menetlev kohus ei ole pädev analüüsima omal algatusel selliste tingimuste esinemist. Taoline menetluskord on oma laadilt selline, mis võib kahjustada direktiivist 93/13 tulenevate õiguste kaitse tõhusust. Nende õiguste tõhusat kaitset saab nimelt tagada üksnes tingimusel, et seesugune menetluskord võimaldab maksekäsumenetluse raames või maksekäsu täitmise menetluses kontrollida omal algatusel asjaomases lepingus sisalduvate tingimuste potentsiaalselt ebaõiglast laadi.

Euroopa Kohtu hinnangul ei saa niisugust järeldust kahtluse alla seada olukord, kus siseriiklik menetlusõigus annab maksekäsu avaldust menetleva asutuse otsusele seadusjõu ja omistab sellele kohtuotsusega analoogse mõju. Sellised õigusnormid ei ole kooskõlas tõhususe põhimõttega, sest need sätted muudavad direktiiviga 93/13 tarbijatele antud kaitse kohaldamise võimatuks või ülemäära raskeks menetlustes, mille on algatanud ettevõtja ja milles kostjaks on tarbija.

Neljandaks oli Euroopa Kohtul 8. detsembri 2016 kohtuotsuses **Verein für Konsumenteninformation** (C-127/15, [EU:C:2016:934](#)) võimalus täpsustada esiteks *direktiivi 2008/48⁹³ kohaldamisala ja teiseks erandeid tarbijale lepingueelse teabe andmise kohustusest, mis selle direktiiviga on ette nähtud*. Põhikohtuasjas vaidlesid tarbijakaitseühing ja inkassofirma viimase kohaldatava praktika üle sõlmida tarbijatega võla osamaksete kaupa tagasimaksmise lepinguid võla ajatamiseks, edastamata neile lepingueelset teavet.

Võttes arvesse, et direktiivi 2008/48 ei kohaldata krediidlepingute suhtes, mille puhul krediiti antakse ilma intressita ega nõuta muude tasude maksmist, selgitas Euroopa Kohus kõigepealt, et võla osamaksete kaupa tagasimaksmise leping, mille sõlmivad tarbija ja krediidiandja inkassofirma vahendusel, ei ole sõlmitud „tasuta“, kui tarbija võtab selle lepinguga endale mitte ainult kohustuse krediidisumma täies ulatuses tagasi maksta, vaid ka kohustuse tasuda viivised ja kulud, mida ei olnud ette nähtud esialgses lepingus, mille alusel krediiti anti. See järeldus kehtib olenemata asjaolust, et niisuguse lepinguga ette nähtud viivise ja kulude kogusumma ei ole suurem kui summa, mida oleks lepingu puudumisel nõutud siseriiklike õigusnormide alusel.

Lisaks otsustas Euroopa Kohus, et inkassofirmat, kes sõlmib krediidiandja nimel võla osamaksete kaupa tagasimaksmise lepingu, kuid kes tegutseb vahendajana vaid kõrvaltegevusena, tuleb pidada kredidivahendajaks direktiivi 2008/48 tähenduses ning tema suhtes ei kehti seega direktiivi artiklite 5 ja 6 alusel tarbijale lepingueelse teabe andmise kohustus. Euroopa Kohus siiski toonitas, et selline erand kohustusest anda lepingueelset teavet ei mõjuta direktiiviga 2008/48 ette nähtud tarbijakaitse taset ega piira krediidiandja kohustust tagada, et tarbija saab kogu artiklites 5 ja 6 osutatud lepingueelse teabe.

Viiendaks ja viimaseks tuli Euroopa Kohtul kohtuotsuses **Verband Sozialer Wettbewerb** (C-19/15, [EU:C:2016:563](#)), mis kuulutati 14. juulil 2016, teha kindlaks, kas toidu kohta esitatavad toitumis- ja tervisealased väited, mis on esitatud ainult tervishoiutöötajatele mõeldud kaubanduslikus teadaandes, kuuluvad määruse

93| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidlepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT L 133, lk 66).

nr 1924/2006⁹⁴ kohaldamisalasse. Põhikohtuasjas vaidlesid konkurentsikaitse ühing ja ühte toidulisandit müüv äriühing reklaamkirja üle, mille äriühing oli saatnud ainult arstidele. Konkurentsikaitse ühing väitis nimelt, et kõnealune kiri sisaldab määrusega nr 1924/2006 keelatud tervisealaseid väiteid.

Euroopa Kohus asus oma otsuses seisukohale, et sellised toitumis- või tervisealased väited kujutavad endast määruse nr 1924/2006 kohaldamisalasse kuuluvat kaubanduslikku teadaannet, isegi kui see teadaanne ei ole mõeldud lõpptarbijale, vaid on suunatud ainult tervishoiutöötajatele. Nimelt peetakse mõiste „kaubanduslik teadaanne“ all nimetatud määruse tähenduses silmas eelkõige toidureklaami kujul esitatud teadaannet, mis on kavandatud otseselt või kaudselt edendama selle toidu müüki. Niisugune teadaanne võib aga esineda ka sellise reklaamkirja kujul, mille toidukäitlejad adresseerivad tervishoiutöötajatele selle määruse tähenduses, selleks et need spetsialistid soovitaksid teatud juhtudel oma patsientidele seda toitu osta ja/või tarbida.

Peale selle ei saa välistada, et väärad, mitmeti mõistetavad või eksitavad toitumis- või tervisealased väited on tervishoiutöötajaid endid eksiteele viinud ning nad võivad seega täiesti heauskselt edastada lõpptarbijatele vääртеavet. Euroopa Kohus leidis, et järelikult aitab määruse nr 1924/2006 kohaldamine tervishoiutöötajatele suunatud kaubanduslikus teadaandes sisalduvatele toitumis- või tervisealastele väidetele pakkuda tarbijate huvide kaitse kõrget taset siseturul.

XVIII. KESKKOND

8. novembril 2016 analüüsis Euroopa Kohtu suurkoda kohtuotsuses *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, [EU:C:2016:838](#)), kas põhiõiguste harta artikliga 47 koostoimes *Århusi konventsiooni*⁹⁵ artikliga 9 on vastuolus teatavad siseriiklikud menetlusnormid, mis puudutavad tagajärgi olukorras, kus keskkonnakaitseorganisatsioon esitab projektile loa andmise otsuse peale kaebuse. Põhikohtuasi sai alguse keelust anda keskkonnakaitseorganisatsioonile menetlusosalise staatus haldusmenetluses, mis puudutas loa andmist kaitsealal teostatavale projektile direktiivi 92/43⁹⁶ artikli 6 lõike 3 alusel. Kuna keskkonnakaitseorganisatsiooni kaebus menetlusosalise staatuse andmisest keeldumise peale jäeti läbi vaatamata põhjusel, et loa andmise haldusmenetlus oli sisuliselt lõpetatud enne, kui kohus tegi menetlusosalise staatuse andmise kohta lõpliku otsuse, küsis eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas selline menetlusnormide tõlgendamine on liidu õigusega vastuolus, viidates sealjuures teisele kaebusele, mille see organisatsioon oleks saanud sisuliseks vaidlustamiseks pärast loa andmise haldusotsuse tegemist esitada.

Euroopa Kohus meenutas sellega seoses esiteks, et *Århusi konventsiooni* artikli 2 lõikes 5 sätestatud nõuetele vastaval keskkonnakaitseorganisatsioonil on sama konventsiooni artikli 6 tähenduses õigus osaleda olulist keskkonnamõju omada võivale projektile loa andmise taotluse kohta otsuse tegemise menetluses, kui selles menetluses tuleb teha üks direktiivi 92/43 artikli 6 lõikes 3 loetletud otsustest. Teiseks märkis Euroopa Kohus harta artiklis 47 sätestatud õiguse kohta tõhusale õiguskaitsevahendile, et otsused, mis liikmesriigi ametiasutused direktiivi 92/43 artikli 6 lõike 3 alusel teevad, kuuluvad *Århusi konventsiooni* artikli 9 lõike 2 kohaldamisalasse. See säte piiritleb kaalutlusruumi, mis on liikmesriikidel õiguskaitsevahendite kasutamise

94| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1924/2006 toidu kohta esitatavate toitumis- ja tervisealaste väidete kohta (ELT L 404, lk 9).

95| Keskkonnainfo kättesaadavuse, keskkonnanäasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis kirjutati alla 25. juunil 1998 Århusis ning kiideti Euroopa Ühenduse nimel heaks nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT L 124, lk 1).

96| Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (EÜT L 206, lk 7; ELT eriväljaanne 15/02, lk 102), viimati muudetud nõukogu 13. mai 2013. aasta direktiiviga 2013/17/EL, millega kohandatakse teatud direktiive keskkonna valdkonnas seoses Horvaatia Vabariigi ühinemisega (ELT L 158, lk 193).

tingimuste kindlaksmääramisel eesmärgiga tagada „laiaulatuslik juurdepääs õigusemõistmisele asjast huvitatud üldsusele“.

Euroopa Kohus tegi seega järelduse, et harta artikliga 47 koostoimes Århusi konventsiooni artikli 9 lõigetega 2 ja 4 on osas, milles see näeb õigusemõistmisele laiaulatuslikku juurdepääsu tagavatel tingimustel ette õiguse tõhusale kohtulikule kaitsele, vastuolus see, kui keskkonnakaitseorganisatsioonile menetlusosalise staatuse andmise taotlus lükatakse tagasi põhjusel, et asjaomane haldusmenetlus on lõpetatud. Euroopa Kohus rõhutas, et kui sellele organisatsioonile oleks antud haldusmenetluses menetlusosalise staatus, oleks ta saanud otsustusprotsessis aktiivsemalt osaleda, arendades asjakohasemalt edasi oma argumente, mis käsitlevad ohtu, et kavandatud projekt avaldab kaitseala terviklikkusele negatiivset mõju, ja mida oleksid liikmesriigi ametiasutused pidanud arvesse võtma enne projektile loa andmist ja projekti teostamist. Lisaks märkis Euroopa Kohus, et kuna „menetlusosalise“ staatus on kaitsealal teostatavale projektile loa andmise otsuse peale tühistamiskaebuse esitamiseks ilmtingimata vajalik, on loa andmise haldusmenetluse lõpetamine enne menetlusosalise staatuse taotluse lahendamist harta ja Århusi konventsiooni eespool osutatud sätetega vastuolus.

Kohtuotsuses **Borealis Polyolefine jt** (C-191/14, C-192/14, C-295/14, C-389/14 ja C-391/14–C-393/14, [EU:C:2016:311](#)), mis kuulutati 28. aprillil 2016, otsustas Euroopa Kohus *otsuse 2011/278⁹⁷ artikli 15 lõike 3 ning otsuse 2013/448⁹⁸ artikli 4 ja II lisa kehtivuse üle*. Põhikohtuasjas vaidlustasid mitu ettevõtjat siseriiklike otsuste kehtivuse, millega eraldati aastateks 2013–2020 kasvuhoonegaaside saastekvoodid. Nende otsustega rakendati direktiivi 2003/87⁹⁹ artikli 10a lõikes 5 ette nähtud ühtset sektoriülest paranduskoefitsienti ehk teisisõnu paranduskoefitsienti, mida kohaldatakse, kui liikmesriikide eraldatud esialgsete tasuta saastekvootide kogus on komisjoni määratud tasuta saastekvootide maksimumkogusest suurem. Kaebajad väitsid oma kaebuse põhjendamiseks muu hulgas, et otsused 2011/278 ja 2013/448, mis sisaldavad direktiivi 2003/87 rakendusmeetmeid, on osaliselt kehtetud.

Esiteks sedastas Euroopa Kohus, et otsus 2011/278, milles välistati elektritootjate heitkoguste arvessevõtmine saastekvootide aastase maksimumkoguse kindlaksmääramisel, on kehtiv. Nimelt tuleneb direktiivist 2003/87, et vastupidi tööstuskäitiste tekitatud heitkogustest ei võeta elektritootjate tekitatud heitkoguseid kunagi sellise koguse määramisel arvesse. Selline heitkoguste asümmeetriline kohtlemine, mis piirab kasutada olevate saastekvootide arvu, on Euroopa Kohtu hinnangul kooskõlas direktiivi 2003/87 peamise eesmärgiga vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid.

Teiseks, mis puudutab otsuse 2013/448 nende sätete kehtivust, milles määratakse kindlaks ühtne sektoriülene paranduskoefitsient aastateks 2013–2020, järeldas Euroopa Kohus direktiivi 2003/87 konteksti ja sellega taotletud eesmärgi põhjal, et saastekvootide aastase maksimumkoguse määramisel on komisjon kohustatud viitama vaid heitkogustele, mis pärinevad käitistest, mis on hõlmatud liidu süsteemiga alates 2013. aastast. Ent kuna komisjon võttis arvesse teatud liikmesriikide andmed selliste käitiste uutest tegevusaladest tulenevate heitkoguste kohta, mis kuulusid saastekvootidega kauplemise süsteemi juba enne 2013. aastat, tõdes Euroopa Kohus, et selline arvessevõtmine saastekvootide aastase maksimumkoguse arvutamisel ei ole direktiivi 2003/87 artiklist 10a tulenevate nõuetega kooskõlas ning samuti ei ole direktiiviga kooskõlas

97| Komisjoni 27. aprilli 2011. aasta otsus 2011/278/EL, millega määratakse kindlaks kogu liitu hõlmavad üleminekueeskirjad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 10a kohaste tasuta saastekvootide ühtlustatud eraldamiseks (ELT L 130, lk 1).

98| Komisjoni 5. septembri 2013. aasta otsus 2013/448/EL, milles käsitletakse riiklike rakendusmeetmeid kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikute tasuta eraldamiseks üleminekuperioodil kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ artikli 11 lõikega 3 (ELT L 240, lk 27).

99| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, lk 32; ELT eriväljaanne 15/07, lk 631), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2009. aasta direktiiviga 2009/29/EÜ (ELT L 140, lk 63).

otsuse 2013/448 artiklis 4 ja II lisa kindlaks määratud paranduskoefitsient. Seetõttu Euroopa Kohus leidis, et otsuse 2013/448 artikkel 4 ja II lisa on kehtetud.

Euroopa Kohus otsustas siiski kehtetuse tuvastamise mõju ajaliselt piirata, et võtta arvesse tõsiste probleemide tekkimise ohtu suurele hulgale heas usus loodud õigussuhetele ja direktiiviga 2003/87 taotletud eesmärkidele.

XIX. RAHVUSVAHELISED LEPINGUD

Rahvusvaheliste lepingutega seoses võib ära märkida kolm kohtuotsust, mis käsitlevad erinevaid assotsiatsioonilepinguid.

12. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses **Genc** (C-561/14, [EU:C:2016:247](#)) tuli Euroopa Kohtu suurkojal tõlgendada EMÜ-Türgi assotsiatsiooninõukogu otsuse nr 1/80¹⁰⁰ artiklis 13 sätestatud standstill-tingimust, mis keelab liikmesriikidel ja Türgil kehtestada uusi piiranguid tööturule pääsemise tingimustele selliste töötajate ja nende pereliikmete suhtes, kes viibivad nende riikide territooriumil seaduslikult. Põhikohtuasjas esitas elamisloa taotluse alaealine laps, kes on Türgi kodanik ja elab Türgis ning kelle isa, kes on samuti Türgi kodanik, omas Taanis alalist elamisluba ja elas seal alaliselt töötaja staatuses. Taani ametivõimud jätsid selle taotluse rahuldamata siseriikliku õigusnormi alusel, mis on kehtestatud pärast seda kuupäeva, mil otsus nr 1/80 Taanis suhtes jõustus¹⁰¹. Selle sätte kohaselt peab perekonna taasühinemiseks olema alaealisel lapsel riigis piisav pidepunkt, mis puudub siis, kui taotlus on esitatud pärast kaheaastase tähtaja möödumist kuupäevast, mil lapsevanemale väljastati elamisluba.

Viidates kohtuotsuses **Dogan**¹⁰² antud tõlgendusele, leidis Euroopa Kohus, et sellised perekonna taasühinemist raskendavad siseriiklikud õigusnormid, mis karmistavad asjaomases liikmesriigis elavate Türgi kodanikest töötajate alaealiste laste selle liikmesriigi territooriumile esmakordse sisenemise tingimusi võrreldes nende tingimustega, mis kehtisid otsuse nr 1/80 jõustumise ajal, ja mis võivad seega kahjustada Türgi kodanike majandustegevusega tegelemist sel territooriumil, kujutavad endast uut piirangut töötajate liikumisvabaduse teostamisele nende kodanike poolt.

Euroopa Kohus leidis, et alaealise lapse eduka lõimumise eesmärk võib tõepoolest olla ülekaalukast üldisest huvist tulenev põhjus, mis võib niisuguse meetme võtmist põhjendada. Samas asjaolu, et vastuvõttvas riigis piisava pidepunkti tingimust hinnatakse mitte olenevalt lapse isiklikust olukorrast, vaid olenevalt kriteeriumist, mis osutub juba eos asjaomases liikmesriigis lõimumise saavutamisel asjasse puutumatuks, nimelt olenevalt ajavahemikust, mis jääb vanemale lõpliku elamisloa andmise ja perekonna taasühinemise taotluse esitamise kuupäeva vahele, võib tekitada liidu õiguse seisukohalt põhjendamatu diskrimineerimist.

Kohtuotsuses **SECIL** (C-464/14, [EU:C:2016:896](#)), mis kuulutati 24. novembril 2016, oli Euroopa Kohtul võimalus otsustada *EL toimimise lepingu ja Euroopa – Vahemere piirkonna assotsiatsioonilepingute, nimelt EÜ-Tuneesia*

100 | Assotsiatsiooninõukogu 19. septembri 1980. aasta otsus nr 1/80 assotsiatsiooni arengu kohta, mis on lisatud Ankaras 12. septembril 1963 ühelt poolt Türgi Vabariigi ja teiselt poolt EMÜ liikmesriikide ja ühenduse alla kirjutatud lepingule assotsiatsiooni loomise kohta Euroopa Majandusühenduse ja Türgi vahel, mis sõlmiti, kiideti heaks ja kinnitati ühenduse nimel nõukogu 23. detsembri 1963. aasta otsusega 64/732/EMÜ (EÜT 1964, 217, lk 3685; ELT eriväljaanne 11/11, lk 10).

101 | Taani välismaalaste seaduse § 9 lõige 13, mis lisati 9. juuni 2004. aasta seadusega nr 427.

102 | Euroopa Kohtu otsus, 10.7.2014, **Dogan** (C-138/13, [EU:C:2014:2066](#)).

*lepingu*¹⁰³ ja EÜ-Liibanoni lepingu¹⁰⁴ sätete – mille eesmärk on muu hulgas määrata kindlaks kapitali liikumise järkjärgulise liberaliseerimise tingimused – konkureeriva kohaldamise üle. Euroopa Kohtul paluti Portugali residendist äriühingu ja Portugali maksuameti vahelises vaidluses vastata muu hulgas küsimusele, kas maksuõigusnormid, mille kohaselt võib nimetatud äriühing teatud tingimustel oma maksustatavast summast maha arvata selle liikmesriigi residendist äriühingult saadud dividendid, kuid ei saa maha arvata Tuneesia või Liibanoni residendist äriühingu makstud dividende, on eespool nimetatud lepingutega ning ETL artiklitega 63–65 kooskõlas.

Euroopa Kohus jõudis pärast nimetatud lepingute mõtte ja eesmärgi analüüsimist järeldusele, et EÜ-Tuneesia lepingu artiklil 34 ja EÜ-Liibanoni lepingu artiklil 31, mis käsitlevad kapitali vaba liikumist, on vahetu õigusmõju. Seejärel sedastas Euroopa Kohus, et kõnealused siseriiklikud õigusnormid võivad pärssida Portugali residendist äriühingute tahet investeerida oma kapitali äriühingutesse, mis asuvad sellistes kolmandates riikides nagu Tuneesia Vabariik ja Liibanoni Vabariik, ning kujutavad seega endast kapitali liikumise piirangut, mis on põhimõtteliselt keelatud mitte ainult ETL artikli 63 alusel, vaid ka kõnealuste lepingute nimetatud sätete alusel.

Euroopa Kohus märkis siiski, et niisugune piirang võib olla tõhusa maksukontrolli tagamise vajadusest tuleneva ülekaaluka üldise huvi tõttu põhjendatud. Nii võib see olla juhul, kui liikmesriigi maksuametil osutub võimatuks saada kolmandalt riigilt teavet, mille alusel saab kontrollida, kas kõik tingimused selle liikmesriigi residendist äriühingu saadud dividendide mahaarvamiseks on täidetud. Euroopa Kohus aga täpsustas, et osalise mahaarvamise keelamine, mis on üldjuhul kohaldatav, kui tulu on saadud kasumist, mida ei ole tegelikult maksustatud, ei saa olla põhjendatud tõhusa maksukontrolli tagamise vajadusega juhul, kui osalist mahaarvamist võib kohaldada olukordades, kus ei saa kontrollida dividende jaotava äriühingu maksukohustust riigis, mille resident ta on.

Liikmesriikidele ETL artikli 64 lõikes 1 antud võimaluse kohta jätkata suhetes kolmandate riikidega teatavat liiki kapitali liikumisele ETL artikliga 63 vastuolus olevate piirangute kohaldamist, kui need piirangud kehtisid juba 31. detsembril 1993, täpsustas Euroopa Kohus, et selline ajaline tingimus nõuab, et õiguslik raamistik, millesse kõnealune piirang kuulub, on alates sellest kuupäevast olnud katkematult asjaomase liikmesriigi õiguskorra osa. Vastupidisel juhul võiks liikmesriik igal ajal tema õiguskorras 31. detsembril 1993 kehtinud, kuid kehtetuks tunnistatud piiranguid, mis puudutavad kapitali kolmandatesse riikidesse ja kolmandatest riikidest liikumist, uuesti kehtestada. Euroopa Kohus otsustas sellega seoses, et liikmesriik loobub ETL artikli 64 lõikes 1 ette nähtud võimalusest, kui ta sõlmib olemasolevaid õigusakte formaalselt kehtetuks tunnistamata või muutmata sellise rahvusvahelise lepingu nagu assotsiatsioonileping, mis näeb vahetut õigusmõju omava sättega ette mõne ETL artikli 64 lõikes 1 nimetatud kapitaliliigi liberaliseerimise. Õigusliku raamistiku selline muutmine tuleb seega ETL artikli 64 lõikele 1 tuginemise võimalust puudutavate tagajärgede osas võrdsustada uute õigusnormide kehtestamisega, mis põhinevad varasema regulatsiooniga võrreldes uutel alustel.

Kohtuotsuses **nõukogu vs. Front Polisario** (C-104/16 P, [EU:C:2016:973](#)), mis kuulutati 21. detsembril 2016, rahuldas Euroopa Kohtu suurkoda nõukogu esitatud apellatsioonkaebuse Üldkohtu otsuse¹⁰⁵ peale, millega

103| Brüsselis 17. juulil 1995 allkirjastatud ning Euroopa Ühenduse ja Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse nimel nõukogu ja komisjoni 26. jaanuari 1998. aasta otsusega 98/238/EÜ, ESTÜ heaks kiidetud, assotsiatsiooni loomiseks ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Tuneesia Vabariigi vahel sõlmitud Euroopa – Vahemere piirkonna leping (EÜT L 97, lk 1).

104| Luxembourgis 17. juunil 2002 allkirjastatud ja Euroopa Ühenduse nimel nõukogu 14. veebruari 2006. aasta otsusega 2006/356/EÜ heaks kiidetud, assotsiatsiooni loomiseks ühelt poolt Euroopa Ühenduse ja selle liikmesriikide ning teiselt poolt Liibanoni Vabariigi vahel sõlmitud Euroopa – Vahemere piirkonna leping (EÜT L 143, lk 1).

105| Üldkohtus otsus, 10.12.2015, **Front Polisario vs. nõukogu** (T-512/12, [EU:T:2015:953](#)).

tühistati osaliselt otsus 2012/497¹⁰⁶, millega kiideti liidu nimel heaks EL-Maroko liberaliseerimisleping, millega muudeti varasemat assotsiatsioonilepingut¹⁰⁷ ja täpsemalt põllumajandus- ja kalandustoodetega kauplemise liberaliseerimise valdkonnas ette nähtud sätteid. Hageja oli Polisario Rinne, mis on Lääne-Sahara iseseisvuse eest võitlev organisatsioon, kes kontrollib väikest ja väga vähe asustatud osa Lääne-Saharast, mille kõige suuremat osa kontrollib praegu Maroko.

Euroopa Kohus leidis tühistamishagi vastuvõetavuse küsimuses, et Üldkohus otsustas ebaõigesti, et liberaliseerimisleping on Lääne-Sahara suhtes kohaldatav ja et Polisario Rindel ei saanud olla õigust hagi esitada. Seega oleks tulnud tema tühistamishagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata jätta.

Mis puudutab esiteks assotsiatsioonilepingu tõlgendamist, siis tõdes Euroopa Kohus, et Üldkohus oli kohustatud järgima mitte üksnes Viini konventsiooni¹⁰⁸ artikli 31 lõikes 1 sätestatud hea usu põhimõtet, vaid käesoleval juhul ka enesemääramispõhimõtet, mis on Viini konventsiooni artiklis 29 kodifitseeritud tavaõiguse norm, mille kohaselt on juhul, kui ei ilmne selgelt muu kavatsus, leping igale osalisriigile kohustuslik üksnes „tema territooriumil“, ning rahvusvaheliste lepingute suhtelise toime põhimõtet. Samas leidis Euroopa Kohus, et need normid ja põhimõtted olid takistuseks sellele, et Lääne-Saharat saaks pidada assotsiatsioonilepingu territoriaalsesse kohaldamisalasse kuuluvaks, sest assotsiatsioonilepingu kohaldamiseks sellel territooriumil oleks tulnud saada Lääne-Sahara rahva kui „kolmanda isiku“ nõusolek. Vaidlustatud kohtuotsusest ei nähtu, et selline nõusolek oleks antud.

Teiseks märkis Euroopa Kohus, et assotsiatsioonileping ja liberaliseerimisleping on teineteisele järgnevad lepingud ning et liberaliseerimislepingut tuleb pidada assotsiatsioonilepingust Viini konventsiooni artikli 30 lõike 2 tähenduses sõltuvaks. Niisugust sidet arvestades peavad assotsiatsioonilepingu sätted, mida liberaliseerimislepinguga sõnaselgelt ei muudetud, viimase kohaldamisel kehtima, et vältida igasuguseid vastuolusid nende kahe lepingu vahel. Järelikult ei olnud liberaliseerimislepingut võimalik selle sõlmimise hetkel käsitada nii, et selle kohaldamisala hõlmas Lääne-Sahara territooriumi. Seda hinnangut ei sea kahtluse alla pärast assotsiatsioonilepingu sõlmimist kujunenud praktika, mille kohaselt on Maroko ametivõimud kohaldanud *de facto* assotsiatsioonilepingu sätteid Lääne-Sahara territooriumi suhtes juba aastaid.

XX. ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA

Kohtuotsuses **National Iranian Oil Company vs. nõukogu** (C-440/14, [EU:C:2016:128](#)), mis kuulutati 1. märtsil 2016, jättis Euroopa Kohtu suurkoda apellatsioonimenetluses muutmata Üldkohtu otsuse¹⁰⁹, millega jäeti rahuldamata Iraani riigile kuuluva äriühingu, kes tegutseb nafta- ja gaasisektoris, esitatud hagi *mitme rahaliste vahendite külmutamist käsitleva nõukogu otsuse peale, mis tehti põhjusel, et nimetatud äriühing oli Iraani riigi omandis ja Iraani riigi juhitud ning andis selle riigi valitsusele rahalisi vahendeid*. Iraani äriühing väitis apellatsioonkaebuses eelkõige, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta nõustus sellega, et nõukogu võis oma

106| Nõukogu 8. märtsi 2012. aasta otsus 2012/497/EL Euroopa Liidu ja Maroko Kuningriigi vahelise kirjavahetuse vormis lepingu (milles käsitletakse põllumajandustoodete, töödeldud põllumajandustoodete, kala ja kalandustoodetega seotud vastastikuseid liberaliseerimismeetmeid, millega asendatakse Euroopa – Vahemere piirkonna lepingu (millega luuakse assotsiatsioon ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel) protokollid nr 1, 2 ja 3 ning nende lisad ja millega muudetakse kõnealust assotsiatsioonilepingut) sõlmimise kohta (ELT L 241, lk 2).

107| Euroopa – Vahemere piirkonna assotsiatsioonileping ühelt poolt Euroopa ühenduste ja nende liikmesriikide ning teiselt poolt Maroko Kuningriigi vahel, mis allkirjastati 26. veebruaril 1996 Brüsselis ja kiideti Euroopa ühenduste nimel heaks nõukogu ja komisjoni 24. jaanuari 2000. aasta otsusega 2000/204/EÜ, ESTÜ (EÜT L 70, lk 1; ELT eriväljaanne 11/33, lk 175).

108| 23. mai 1969. aasta rahvusvaheliste lepingute õiguse Viini konventsioon (*Recueil des traités des Nations unies*, kd 1155, lk 331).

109| Üldkohtu otsus, 16.7.2014, **National Iranian Oil Company vs. nõukogu** (T-578/12, [EU:T:2014:678](#)).

määruses, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid, seaduslikult endale jätta pädevuse võtta ise vastu vaidlusalune rakendusmäärus, millega kehtestati rahaliste vahendite külmutamine. Apellant vaidlustas Üldkohtu otsuse ka osas, milles Üldkohus leidis, et nõukogul oli õigus kehtestada rahaliste vahendite külmutamine Iraani valitsuse toetamist käsitleva õigusliku kriteeriumi alusel.

Jättes apellandi apellatsioonkaebuse rahuldamata, märkis Euroopa Kohus, et kuigi üldjuhul on nõukogu määruste rakendamine komisjoni ülesanne, võib nõukogu nõuetekohaselt põhjendatud erijuhtudel neid määrusi ise rakendada. Antud juhul jättis nõukogu endale pädevuse võtta vastu kõige tundlikumad meetmed, nagu loetelu füüsilistest või juriidilistest isikutest, kelle rahalised vahendid külmutatakse. Kuna sellisel rahaliste vahendite külmutamisel on asjasse puutuvate isikute elule ja majandustegevusele märkimisväärne negatiivne mõju ning see peab toimuma lühikese aja jooksul vastavalt menetlusele, mille järjepidevuse ja kooskõla tagab kõige paremini nõukogu ise, järeldas Euroopa Kohus, et nõukogu võis mõistlikult leida, et vaidlusalused rahaliste vahendite külmutamise meetmed olid erilist laadi ning sellega on põhjendatav, et nõukogu jättis endale rakendamise pädevuse.

Nende isikute loetellu kandmise kriteeriumi kohta, kelle suhtes kohaldati rahaliste vahendite külmutamise meetmeid, otsustas Euroopa Kohus, et Üldkohus tõlgendas selle kriteeriumi väljakujunemist õigesti. Euroopa Kohus rõhutas sellega seoses, et Üldkohus väitis õigesti, et nõukogul oli õigus alates 2012. aastast loetellu kandmise kriteeriumi laiendada, hõlmates füüsilised või juriidilised isikud, kellel ei ole küll mingit otsest või kaudset seost tuumarelvade levikuga, kuid kes võivad seda siiski soodustada, andes Iraani valitsusele ressursse või vahendeid, mis võimaldavad viimasel edendada tuumarelvade leviku alast tegevust.

19. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **H vs. nõukogu jt** (C-455/14 P, [EU:C:2016:569](#)) tühistas Euroopa Kohus Üldkohtu määruse¹¹⁰, millega Üldkohus tunnistas, et tal *puudub pädevus vaadata läbi Euroopa Liidu politseimissiooni (EUPM) juurde Sarajevosse lähetatud Itaalia kohtuniku esitatud hagi, milles paluti tühistada kaks EUPMi otsust, millega nähti ette nimetatud isiku üleviimine selle missiooni piirkondlikku bürosse*. Apellant väitis oma apellatsioonkaebuse põhjenduseks eelkõige, et Üldkohus rikkus õigusnormi, kui ta tunnistas, et tal puudub pädevus hagi üle otsustada.

Olles meenutanud, et üldjuhul ei kuulu Euroopa Kohtu pädevusse ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga seotud sätted, tõdes Euroopa Kohus sissejuhatuseks, et vaidlustatud otsused on seotud ÜVJP raames otsustatud ja teostatud liidu operatiivtegevusega. Selline asjaolu ei saa siiski tingimata viia liidu kohtu pädevuse välistamiseni käesoleval juhul. Esiteks on liidu kohtutel pädevus vastavalt ETL artiklile 270 otsustada mis tahes liidu teenistujate hagide üle, kes on lähetatud EUPMi juurde. Teiseks tuleneb otsusest 2009/906¹¹¹, et liikmesriikide poolt lähetatud teenistujatele ja liidu institutsioonide poolt lähetatud teenistujatele kehtivad kohapeal nende ülesannete täitmisel samad reeglid. Seega ei ole liidu kohtu pädevust piirav erand ÜVJPga seotud sätete puhul selline, mis välistaks liidu kohtu pädevuse kontrollida liikmesriikide poolt lähetatud teenistujaid puudutavaid personalihalduse akte, mille eesmärk on vastata selle missiooni vajadustele kohapeal. Järelikult on Üldkohus ja apellatsiooniasemes Euroopa Kohus pädevad selliseid akte kontrollima.

110| Üldkohtu määrus, 10.7.2014, **H vs. nõukogu jt** (T-271/10, [EU:T:2014:702](#)).

111| Nõukogu 8. detsembri 2009. aasta otsus 2009/906/ÜVJP Euroopa Liidu politseimissiooni (EUPM) kohta Bosnias ja Hertsegoviinas (ELT L 322, lk 22).

C | EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2016. AASTAL

Timothy MILLETT, asekohtusekretär

Euroopa Kohtu kantselei peamine tegevus on seotud tema tegevust reguleerivates aktides ette nähtud kolme põhiülesande täitmisega.

Kohtukantselei, kes tagab vastavalt kodukorrale kõigi dokumentide vastuvõtmise, edastamise ja säilitamise, seisab eelkõige menetluste korrakohase kulgemise ja Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjade toimikute hoidmise eest alates hagimenetluse algatusdokumendi kohtuasja registrisse kandmisest kuni asjasse puutuvatele pooltele kohtumenetluse lõpetava lahendi kättetoimetamiseni.

Nimetatud esimese ülesande täitmise käigus – ja sellele lisaks – hoiab kohtukantselei ka vajalikku sidet poolte esindajate ja kolmandate isikutega, et suhelda menetletavate või lõpetatud asjade teemal ning seda kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes.

Kohtukantselei on ka Euroopa Kohtu liikmete teenistuses, abistades kohut kõigis tema toimingutes. See abi väljendub loomulikult kohtuasja menetlemise jooksul tekkivate erinevate menetlusküsimuste käsitlemises ja kohtukantselei teenistujate aktiivses osalemises Euroopa Kohtu istungitel ning kodade haldusteemalistel koosolekutel, aga ka kohtukantselei vastutavate teenistujate osalemises erinevate komisjonide töös, eelkõige Euroopa Kohtu põhikirja ja kodukorra muudatusi analüüsiva komisjoni töös.

Järgnevalt esitatu eesmärk on anda statistiline lühiülevaade Euroopa Kohtu tegevusest möödunud aastal ja seega teavitada ka lugejat kohtukantselei tegevusest eespool nimetatud kolme ülesande valguses.

I. STATISTILINE LÜHIÜLEVAADE EUROOPA KOHTU TEGEVUSEST 2016. AASTAL

Nagu eespool märgitud, mõjutab kohtukantselei tegevust otseselt Euroopa Kohtusse saabunud kohtuasjade arv – mis ei allu tema kontrollile – ja väiksemal määral ka Euroopa Kohtu poolt lõpetatud kohtuasjade arv. Ent nagu ka 2005. aastat, iseloomustab möödunud aastat intensiivne tegevus, mis näitab nii Euroopa Liidu õiguse elujõulisust kui ka seda, kui oluliseks peab Euroopa Kohus tema menetluses olevate vaidluste kiiret lahendamist.

Saabunud kohtuasjad

2016. aastal algatati Euroopa Kohtus 692 kohtuasja. Uute kohtuasjade arv on seega mõnevõrra väiksem eelmise aasta vastavast arvust, mil saabunud kohtuasjade arv oli rekordiliselt 713; mis jääb aga tagapool esitatud tabeleid vaadates eelkõige silma, on kohtuasjade jaotus nende menetluse liikide alusel. 2016. aastal saabunud 692 kohtuasjast olid 470 asja eelotsusetaotlused, mis moodustab peaaegu 70% kõigist Euroopa Kohtusse sel aastal saabunud kohtuasjadest. Mitte kunagi Euroopa Kohtu ajaloos ei ole eelotsusetaotluste arv olnud nii suur. Seevastu hagimenetluses lahendatavaid asju (tühistamishagid, tegevusetuse või liikmesriikide kohustuste rikkumise hagid) oli ainult 35, mis on enneolematult väike arv, samas kui apellatsioonkaebuseid (kõik liigid kokku) esitati 175, mida on natuke vähem osaliselt seetõttu, et Üldkohus on lõpetanud vähem kohtuasju, mis on tingitud selle kohtu erilisest olukorrast 2016. aastal (mitme liikme lahkumine ja saabumine eelkõige seoses muutustega Euroopa Liidu kohtusüsteemi ülesehituses).

Lisaks Euroopa Kohtule 2016. aastal esitatud eelotsusetaotluste eriti suurele arvule tuleb esile tõsta nende päritolu. Kui üks liikmesriik välja arvata, pöördusid Euroopa Kohtu poole 2016. aastal kõigi liikmesriikide kohtud, et esitada talle liidu õiguse tõlgendamist või kehtivust käsitlevaid küsimusi. See tendents näitab selle menetluse kasvavat tähtsust mitte ainult liikmesriikides, mis on kaua aega olnud Euroopa Liidu liikmed (suur hulk taotlusi esitati 2016. aastal Saksamaalt, Itaaliast ja Hispaaniast), vaid ka liikmesriikidest, mis on liitunud hiljem, 2004., 2007. ja 2013. aastal. Bulgaaria kohtud esitasid Euroopa Kohtule 2016. aastal nimelt 18 eelotsusetaotlust ja Poola kohtud 19 eelotsusetaotlust, mis on viimase puhul kõige suurem arv taotlusi aastas alates Poola ühinemisest Euroopa Liiduga 2004. aastal. Samuti on huvitav fakt, et olenemata 23. juuni 2016. aasta rahvahääletuse tulemuste tekitatud suurest ebaselgusest, pöördusid Ühendkuningriigi kohtud möödunud aastal Euroopa Kohtu poole 23 korral, mis on kõige suurem arv Ühendkuningriigi eelotsusetaotlusi alates 2011. aastast.

Lõpuks tuleb veel kord esile tõsta Euroopa Kohtule 2016. aastal hindamiseks esitatud valdkondade laia ampluaad. Nagu ka 2015. aastal kuuluvad esikolmikusse vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala, maksustamist ning intellektuaal- ja tööstusomandit puudutavad valdkonnad, kusjuures esimesena nimetatud valdkonna asjade arv on selgelt tõusnud (vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevat ala käsitlesid 76 kohtuasja, sellele eelneval aastal aga ainult 52 kohtuasja), milles on kahtlemata oma roll rändekriisil ja liikmesriikide ametivõimude poolt selle kriisi haldamiseks võetud meetmetel. Riigiabi valdkonnas saabus 2016. aastal 39 uut kohtuasja, mis tähendab, et ka see valdkond moodustab märkimisväärse osa Euroopa Kohtu tööst, nagu ka konkurentsioigus, sotsiaalpoliitika, keskkond ja transport.

Lõpetatud kohtuasjad

Kuigi 2016. aastal Euroopa Kohtusse saabunud kohtuasjade arv oli mõnevõrra väiksem, oli lõpetatud asjade arv seevastu oluliselt suurem, sest Euroopa Kohus lahendas 2016. aastal 704 kohtuasja, mis on enam kui 14% rohkem võrreldes 2015. aastaga (mille jooksul lahendati 616 kohtuasja). Põhiosa nendest asjadest olid eelotsusetaotlused ja apellatsioonkaebused, mis koos moodustasid üle 90% Euroopa Kohtu poolt 2015. aastal lahendatud kohtuasjadest.

Kohtuasjade lõpetamise viisi osas väärivad erilist tähelepanu kaks asjaolu. Esiteks nende kohtuasjade arv, mille puhul oli esitatud kohtujuristi ettepanek, ja teiseks õigustmõistva sisuga kohtumääruste arvu oluline kasv.

2016. aasta jooksul kuulutas Euroopa Kohus nimelt 412 kohtuotsust, millest 271 (ehk 66% kõigist kohtuotsustest) puhul oli eelnevalt esitatud kohtujuristi ettepanek. Võrdluseks olgu märgitud, et 2015. aastal esitati kohtujuristi ettepanek „ainult“ 57% kohtuasjadest, milles sel aastal kohtuotsus kuulutati.

Ka kohtumääruste arv on selgelt suurenenud, sest 2016. aastal tegi Euroopa Kohus lisaks neljale ajutiste meetmete kohaldamise määrusele 232 kohtumäärust, millega ta menetluse lõpetas. Võrdluseks olgu märgitud, et 2015. aastal tehti neid määruseid 171. Peamiselt on see tõus seletatav sellega, et rohkem kasutatakse kodukorraga kohtuasjade kiiremaks menetlemiseks ette nähtud instrumente, muu hulgas kodukorra artiklis 99 sätestatud võimalust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega, kui esitatud eelotsuse küsimus on identne küsimusega, millele Euroopa Kohus on juba vastuse andnud, või kui küsimusele võib vastuse selgelt tuletada kohtupraktikast või kui esitatud küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust. 2016. aastal lõpetati selle sätte alusel kokku 55 kohtuasja (võrreldes 37 asjaga aastal 2015).

Samuti lahendati apellatsioonkaebustest 89 kohtuasja – ehk peaaegu pool kõigist 2016. aastal lõpetatud apellatsioonimenetlustest (189) – kodukorra artikli 181 alusel ehk sätte alusel, mis annab Euroopa Kohtule õiguse lahendada talle esitatud apellatsioonkaebus või vastuapellatsioonkaebus põhistatud määrusega, kui

see on tervikuna või osaliselt ilmselt vastuvõetamatu või ilmselt põhjendamatu. 2015. aastal lahendati sel alusel ainult 57 kohtuasja.

Menetlusaeg

Eespool mainitud tegurite koosmõju selgitab osaliselt möödunud aasta väga häid tulemusi menetlusaja osas. Eelotsusetaotlused vaadati nimelt läbi keskmiselt 15 kuu jooksul; see kiirus saavutati juba 2014. aastal ja see on kõige lühem registreeritud aeg viimase enam kui kolmekümne aasta jooksul. Menetlusaeg oli natuke pikem hagide puhul (19,3 kuud), kuid lühem apellatsioonkaebuste puhul. 2016. aastal oli viimati nimetatud kestus nimelt 12,9 kuud, mis on samuti kõige lühem kestus, mis alates Üldkohtu asutamisest on registreeritud.

Apellatsioonkaebuste läbivaatamise aja lühenemine on suures osas seletatav Euroopa Kohtu uue lähenemisega 2016. aastal nende apellatsioonkaebuste osas, mis esitati dokumentidega tutvumise, riigihangete ning intellektuaal- ja tööstusomandi valdkonnas. Nimelt, kui Euroopa Kohus leiab, et apellatsioonkaebus, mis on esitatud ühes nendest kolmest valdkonnast, tuleb rahuldamata jätta kodukorra artikli 181 alusel, lisab ta nüüd oma määrusesse kohtuasja uurinud kohtujuristi analüüsi, ilma et ta hakkaks uuesti hindama poolte esitatud väiteid ja argumente, mis aitab menetluse kestust oluliselt lühendada.

Et ülevaade oleks täielik, tuleb viimaks märkida, et Euroopa Kohtule esitati 2016. aastal suur arv taotlusi, mis puudutasid kiirendatud menetluse või eelotsuse kiirmenetluse kohaldamist, ning Euroopa Kohus rahaldas need taotlused paljudes kohtuasjades. 2016. aastal esitatud 12 eelotsuse kiirmenetluse kohaldamise taotlusest rahaldas koda, millele vastav taotlus oli lahendamiseks määratud, nendest kaheksa, ning kiirendatud menetlust kohaldati neljal korral (kolm korda eelotsuse asjas ja üks kord apellatsiooniasjas). Nende kohtuasjade lahendamiseks kulutatud aeg jäi väga mõistlikuks, eriti arvestades asjaolu, et seda laadi asjades tehakse nüüd ka ettepanek: keskmiselt kulus eelotsuse kiirmenetluses asja läbivaatamiseks 2,7 kuud ja kiirendatud menetluses eelotsusetaotluste läbivaatamiseks 4 kuud. Nagu ka 2015. aastal, otsustas Euroopa Kohus menetleda eelisjärjekorras seitset kohtuasja.

Menetluses olevad kohtuasjad

31. detsembri 2016. aasta seisuga oli Euroopa Kohtu menetluses 872 kohtuasja (pärast liitmist 824 kohtuasja), mis on mõnevõrra väiksem arv võrreldes 2015. aasta lõpu seisuga (884 kohtuasja).

II. SUHTLEMINE POOLTE JA KOLMANDATE ISIKUTEGA

Õigusemõistmisega seotud intensiivset tööd, mida tehti möödunud aastal, peegeldab hästi kohtukantselei suhtlus poolte esindajatega ja vajaduse korral kolmandate isikutega menetletavate või lõpetatud kohtuasjade teemal; see suhtlus muutus 2016. aastal veel aktiivsemaks, väljendudes muu hulgas kohtukantselei registrisse kantavate menetlusdokumentide ja kohtuistungite suurenevas arvus. Nii kasvas kohtuistungite arv 2015. aasta 256 istungilt 270 istungile 2016. aastal ning kohtujuristi ettepaneku ärakuulamiseks peeti 2016. aastal 319 istungit, mis on 33% rohkem võrreldes eelmise aastaga.

Kohtukantseleile ja ka Euroopa Kohtu suulise tõlke teenistusele on iga kohtuistungi ettevalmistamine märkimisväärne töö, mida hõlbustab õnneks aina tõhusamate IT-lahenduste kasutamine.

Siinkohal tuleb esile tõsta eriti häid tulemusi, mida annab viiendat aastat järjest kasutatav e-Curia rakendus, mis on ühine Euroopa Kohtu mõlemale kohtule ning mis võimaldab menetlusdokumente elektrooniliselt esitada

ja kätte toimetada. Lisaks liidu institutsioonidele ja aina suurenevale arvule esindajatele ja advokaatidele on tänaseks kõigil Euroopa Liidu liikmesriikidel oma konto, mille kaudu sellele rakendusele juurde pääseda ning mille kaudu edastati 2016. aastal enam kui 75% Euroopa Kohtule esitatud dokumentidest. Töökoormuse pideva kasvu kontekstis parandab see rakendus oluliselt Euroopa Kohtu kohtute produktiivsust, vähendades samal ajal menetlustähtaegu (ja edastamiskulusid) ning aidates kaasa keskkonnakaitsele.

Infotehnoloogilisest aspektist oli 2016. aasta märkimisväärne ka kohtupraktika kiirema avaldamise ja kasutajatele pakutavate kasutusvõimaluste parendamise poolest. Kui varem avaldati kohtupraktikat igakuise sariväljaandena, mis koondas kõik lahendid, mille liidu kohtud olid antud kuu jooksul teinud, siis nüüd täiendatakse ja avaldatakse järjepidevalt elektroonilist kohtulahendite kogumikku vastavalt sellele, kuidas Euroopa Kohus ja Üldkohus otsuseid teevad. See avaldamise rütmi muutus – mis algas 1. novembril 2016 ja nõudis organisatsioonilisi ja koordineerimisalaseid olulisi jõupingutusi kõigi poolt, kes on seotud kohtupraktika avaldamise protsessiga nii institutsiooni sees kui ka selle väliselt – annab olulisi eeliseid kõigile õigustatud isikutele, sest see ei võimalda kohtupraktikat mitte ainult kõigis olemasolevates keeltes väga kiiresti kätte saada, vaid pakub ka suuremaid otsinguvõimalusi, sest kogumikus avaldatud lahendid sisaldavad hüperlinke, mis juhatavad otse lahendis viidatud otsuste ja õigusaktide asjasse puutuvate punktideni.

Viimaks olgu märgitud, et nagu ka varem, esitati kohtukantseleile 2016. aastal väga palju igat liiki taotlusi ja nõudeid, mis ei olnud seotud kohtuasjadega ja mida tal tuli lahendada kohe või koostöös pressi- ja teabeosakonnaga. Alahinnata ei saa töökoormust, mis on seotud selliste taotluste ja nõuete läbivaatamisega, mis saavad tuhandete kaupa Euroopa Kohtu kohtukantseleisse kõigis Euroopa Liidu ametlikes keeltes ja väga erineval viisil (lihtkirjalikult, e-postiga või telefonitsi). Üksikasjalikult tuleb nimelt analüüsida iga Euroopa Kohtule esitatud nõuet, sest mõnikord kätkeb see endas tegelikku kohtuasja.

III. EUROOPA KOHTU LIIKMETE ABISTAMINE

Nagu märgitud aruande käesoleva osa sissejuhatuses, on kohtukantselei ka Euroopa Kohtu liikmete teenistuses, abistades kohut kõigis tema toimingutes.

Abistamine seisneb kõigepealt kõigi menetlusedokumentide – ja nende tõlgete – konkreetse edastamises kohtunikele ja kohtujuristidele, kes tegelevad Euroopa Kohtule esitatud kohtuasjadega, ja paljude menetlusküsimuste lahendamises, mis võivad tekkida nende kohtuasjade menetlemisel. Kuigi selle ülesande täitmine moodustas suure osa kohtukantselei tööst 2016. aastal, muutus ka see valdkond möödunud aasta jooksul oluliselt, sest Euroopa Kohtu presidendi algatusel hakati Euroopa Kohtu sees menetlusedokumente edastama elektrooniliselt. Asendades paberi täielikult elektroonilise dokumendiga, mis põhines juba olemasolevatel rakendustel, võimaldasid „elektroonilise edastamise failid“ nimelt Euroopa Kohtu toimimist moderniseerida, vähendades seejuures menetlusküsimustes otsuste vastuvõtmiseks vajalikku aega.

Kohtukantselei abistav roll tähendab ka aktiivset osavõttu Euroopa Kohtu üldkoosolekute ettevalmistamisest ja seal vastuvõetud otsuste täitmisest, samuti Euroopa Kohtu istungite korraldamisest, kuna kohtukantselei kohustus on muu hulgas koostada nende istungite protokollid, mis on osa kohtuasjade originaaltoimikust.

Viimaks osutab kohtukantselei oma abi ka erinevate komisjonide, eelkõige Euroopa Kohtu põhikirja ja kodukorra komisjoni töös osalemise teel. See komisjon tuli eelmisel aastal kokku mitu korda ja tema töö tulemusel võeti 2016. aastal vastu mitu olulist dokumenti.

Esiteks tuleb meenutada arutelusid Euroopa Liidu Kohtu kohtusüsteemi ülesehituse reformi teemal, mis päädisid Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema

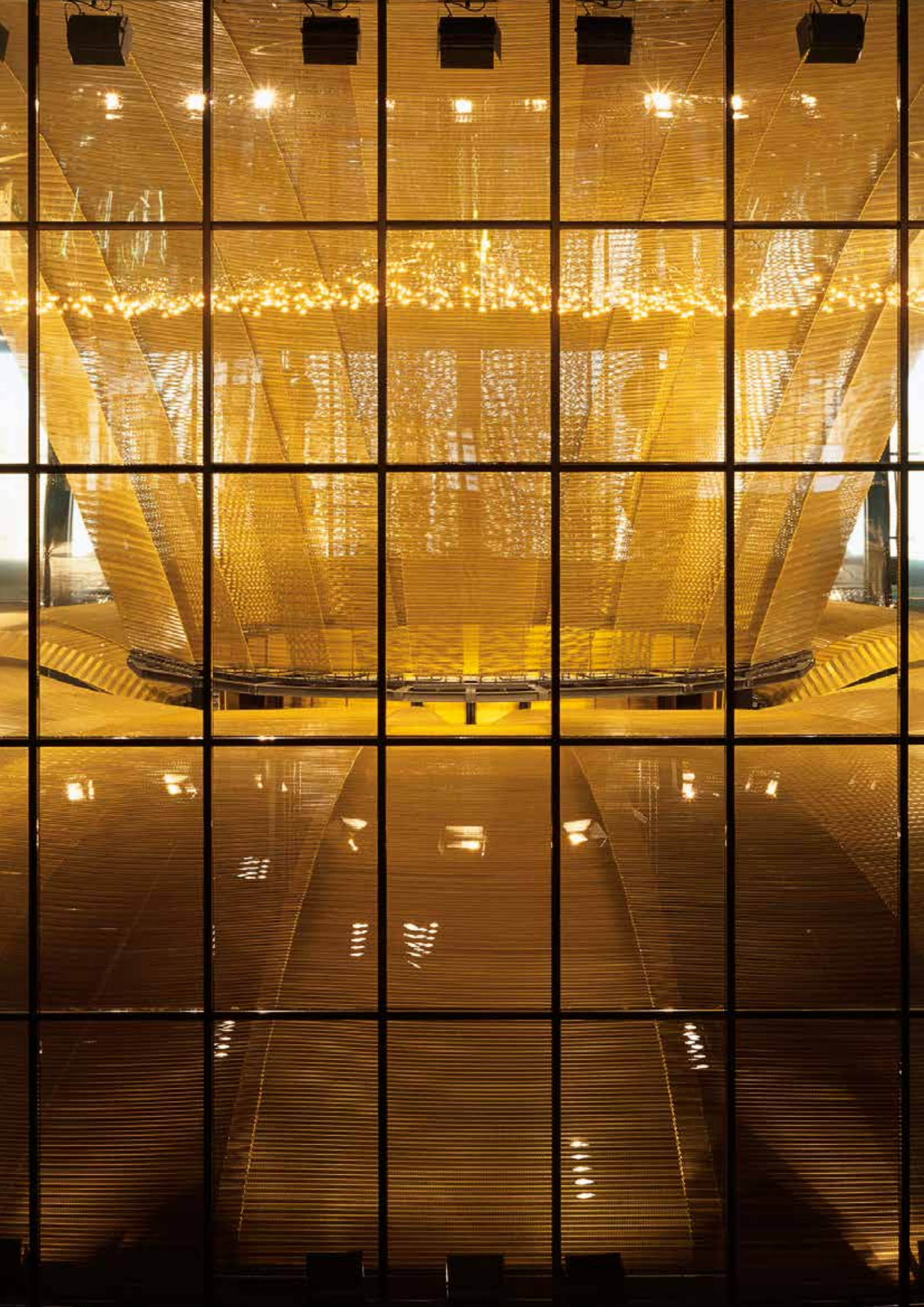
teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta¹ vastuvõtmisega 6. juulil 2016.

Turvalisuse valdkonnas tuleb veel esile tõsta tööd, mida tehti selleks, et täiendada Üldkohtu kehtestatud korda, mille kohaselt tagatakse Üldkohtule edastatud selliste andmete või dokumentide nõuetekohane kaitse, mis puudutavad liidu või selle liikmesriikide julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist. Paralleelselt Üldkohtu kodukorra artikli 105 muutmisega lisati niisiis Euroopa Kohtu kodukorda uus artikkel 190a, et kindlustada juhuks, kui esitatakse apellatsioonkaebus Üldkohtu lahendi peale, Üldkohtu poolt tagatavaga samaväärne kaitse. Neid sätteid täiendavad nii Euroopa Kohtu kui ka Üldkohtu vastu võetud otsused artiklite 105 ja 190a kohaldamise kohta, milles täpsustatakse selle tulemuse saavutamiseks vajalike meetmete laadi ja ulatust.² Vastavalt nendele sätetele jõustusid need kaks otsust nende Euroopa Liidu Teatajas avaldamisele järgneval päeval ehk 25. detsembril 2016.

Viimaks tuleb mainida, et Euroopa Kohus võttis vastu uue versiooni dokumendist „Soovitused liikmesriikide kohtutele eelotsusetaotluste esitamiseks“. Need soovitused – mis avaldati kõigis ametlikes keeltes 25. novembri 2016. aasta Euroopa Liidu Teatajas C 439 – on oluline tööriist Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute vahelise dialoogi pidamiseks. Soovitused meenutavad nimelt eelotsusetaotluse menetluse peamisi tunnuseid ning sisaldavad väärtuslikke juhtnööre eelotsusetaotluse eseme ja ulatuse, selle vormi ja sisu kohta. Esimest korda Euroopa Kohtu ajaloos on väga praktilises lisas kokkuvõtvalt liikmesriikide kohtutele esitatud ka kõik elemendid, mida tuleb Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse esitamisel arvesse võtta.

1 | See määrus avaldati Euroopa Liidu Teatajas L 200, 26.7.2016, lk 137.

2 | Need artiklid ja otsused avaldati vastavalt Euroopa Liidu Teatajas L 217, 12.8.2016, lk 69 ja 72, ning L 355, 24.12.2016, lk 5 ja 18.

D | EUROOPA KOHTU STATISTIKA

I. EUROOPA KOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2012–2016)

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. Menetluse liigid (2012–2016)
3. Hagi valdkonnad (2016)
4. Liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi (2012–2016)

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

5. Menetluse liigid (2012–2016)
6. Kohtuotsused, kohtumäärused, arvamused (2016)
7. Kohtukoosseis (2012–2016)
8. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad (2012–2016)
9. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega lõpetatud kohtuasjad.
Hagi valdkonnad (2012–2016)
10. Kohtuotsuse, arvamuse või õigustmõistva sisuga kohtumäärusega
lõpetatud kohtuasjad. Hagi valdkonnad (2016)
11. Kohtuotsused liikmesriigi kohustuste rikkumise kohta:
kohtulahendi sisu (2012–2016)
12. Lõpetatud kohtuasjad. Menetlusaeg (2012–2016) kuudes

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA

13. Menetluse liigid (2012–2016)
14. Kohtukoosseis (2012–2016)

V. MUU

15. Kiirendatud menetlused (2012–2016)
16. Eelotsuse kiirmenetlused (2012–2016)
17. Ajutiste meetmete kohaldamine (2016)

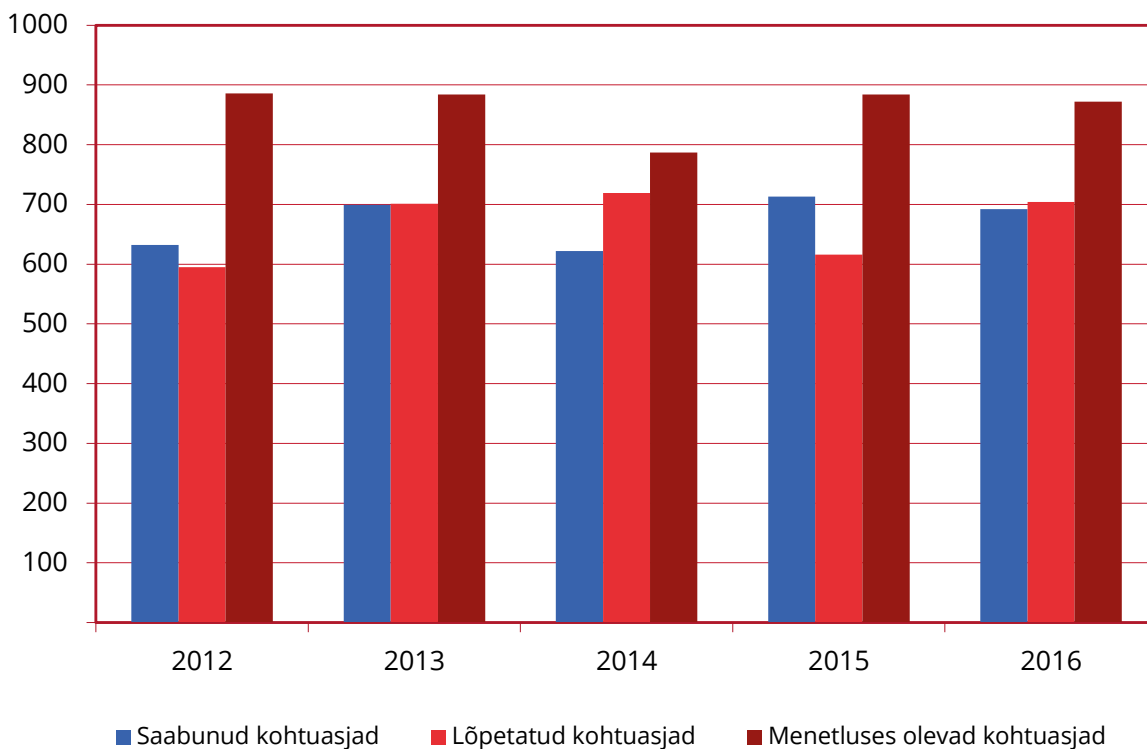
VI. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2016)

18. Saabunud kohtuasjad ja kohtuotsused
19. Esitatud eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja aastate lõikes)
20. Esitatud eelotsusetaotlused (liikmesriikide ja kohtute lõikes)
21. Esitatud liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi

VII. EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS (2015–2016)

I. EUROOPA KOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD (2012–2016)¹

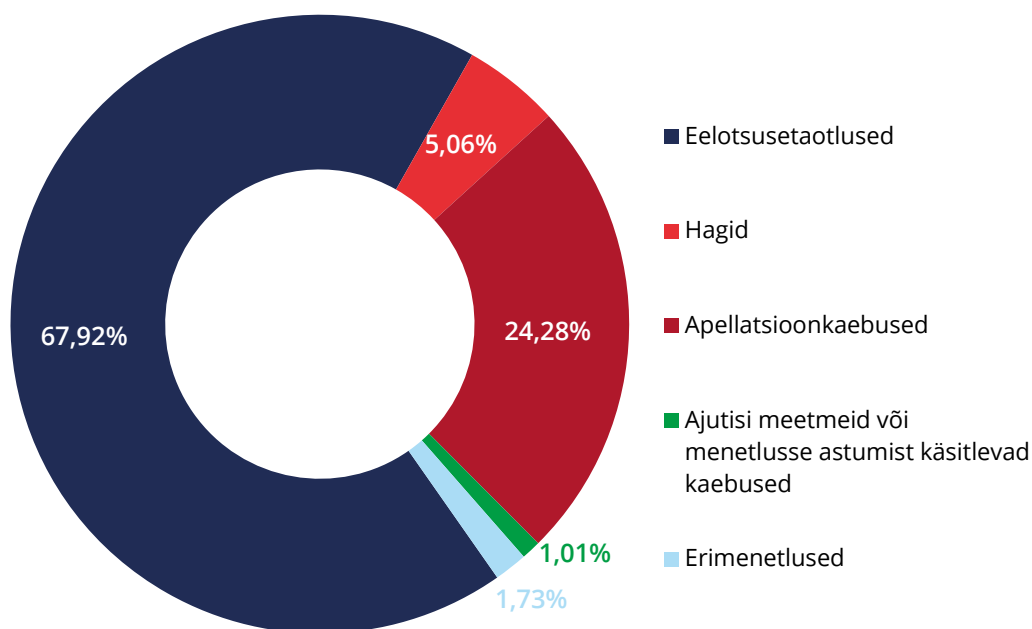
	2012	2013	2014	2015	2016
Saabunud kohtuasjad	632	699	622	713	692
Lõpetatud kohtuasjad	595	701	719	616	704
Menetluses olevad kohtuasjad	886	884	787	884	872

1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)¹

Jaotus 2016. aastal

	2012	2013	2014	2015	2016
Eelotsusetaotlused	404	450	428	436	470
Hagid	73	72	74	48	35
Apellatsioonkaebused	136	161	111	206	168
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	3	5		9	7
Taotlused arvamuse saamiseks	1	2	1	3	
Erimenetlused ²	15	9	8	11	12
Kokku	632	699	622	713	692
Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused		1	3	2	3

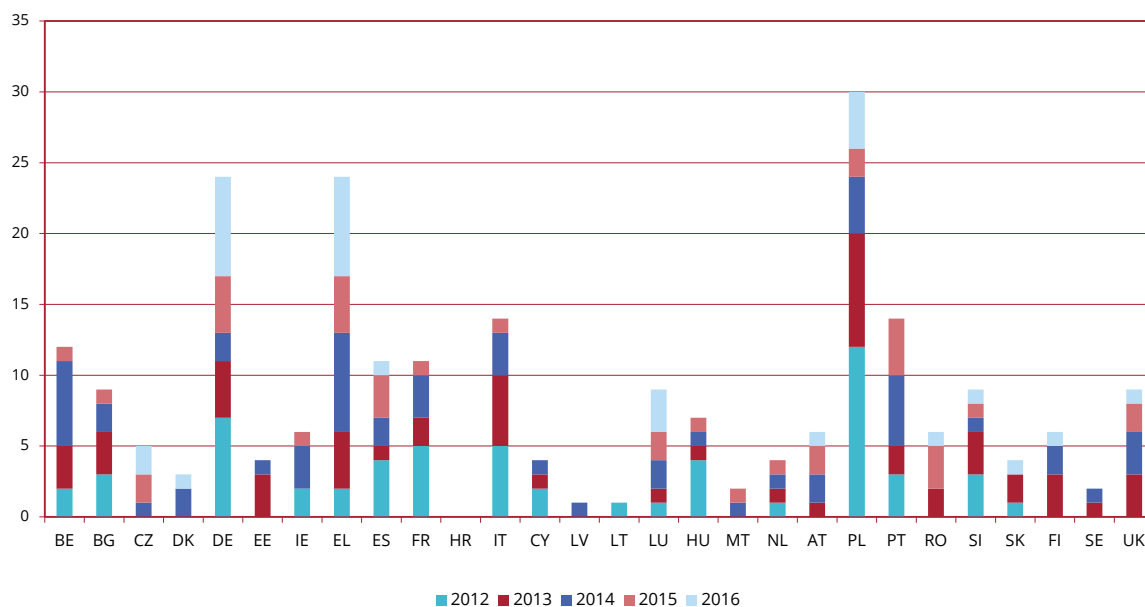
1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2| Erimenetlusteks loetakse: tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kohtulahendi parandamine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtuotsuse vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi teistmiseks tehtud peakohtujuristi ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus, immuniteedivaldkonna kohtuasjad.

3. HAGI VALDKONNAD (2016)¹

	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	Kokku	Erimenetlused
Asutamisvabadus	15	1			16	
Energeetika	2		1		3	
Euroopa Liidu välistegevus	3		1		4	
Hanked	15	1	3		19	
Institutsiooniõigus	2	3	15	1	21	1
Intellektuaal- ja tööstusomand	18		48		66	
Isikute vaba liikumine	27	1			28	
Juurdepääs dokumentidele			3	3	6	
Kapitali vaba liikumine	4				4	
Kaubanduspoliitika	6		14		20	
Kaupade vaba liikumine	3				3	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)			2		2	
Keskfond	18	11		1	30	
Konkurents	12		23		35	
Liidu kodakondsus	6				6	
Liidu õiguse põhimõtted	9	1	1		11	
Majandus- ja rahapoliitika			1		1	
Maksustamine	68	3			71	
Põllumajandus	14		12	1	27	
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...)	2		1		3	
Rahvatervis			1		1	
Riigiabi	10	2	26	1	39	
Sotsiaalpoliitika	33				33	
Tarbijakaitse	21		2		23	
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos			3		3	
Teenuste osutamise vabadus	15				15	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	13				13	
Transport	23	9			32	
Tööstuspoliitika	3				3	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	76				76	
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	10				10	
Õigusaktide ühtlustamine	32	2			34	
Äriühinguõigus	7				7	
Ühine kalanduspoliitika	2		1		3	
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika			7		7	
EÜ asutamisleping / ELTL	469	34	165	7	675	1
Menetlus			3		3	10
Personalieeskirjad		1			1	
Privileegid ja immuunitedid	1				1	1
Muu	1	1	3		5	11
KÕIK KOKKU	470	35	168	7	680	12

1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

4. LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE HAGID (2012–2016)¹

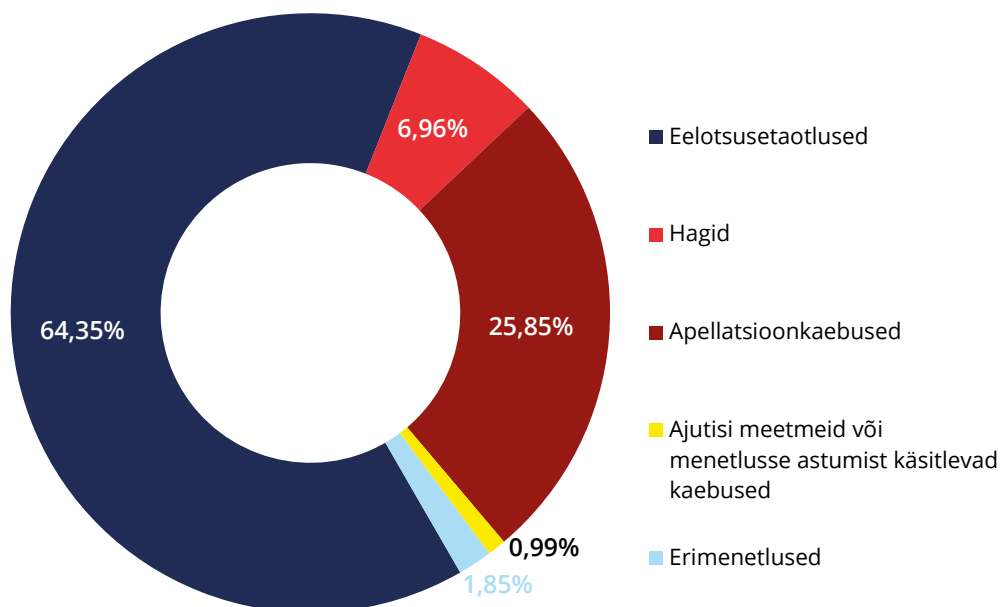
	2012	2013	2014	2015	2016
Belgia	2	3	6	1	
Bulgaaria	3	3	2	1	
Tšehhi Vabariik			1	2	2
Taani			2		1
Saksamaa	7	4	2	4	7
Eesti		3	1		
Iirimaa	2		3	1	
Kreeka	2	4	7	4	7
Hispaania	4	1	2	3	1
Prantsusmaa	5	2	3	1	
Horvaatia					
Itaalia	5	5	3	1	
Küpros	2	1	1		
Läti			1		
Leedu	1				
Luksemburg	1	1	2	2	3
Ungari	4	1	1	1	
Malta			1	1	
Madalmaad	1	1	1	1	
Austria		1	2	2	1
Poola	12	8	4	2	4
Portugal	3	2	5	4	
Rumeenia		2		3	1
Sloveenia	3	3	1	1	1
Slovakkia	1	2			1
Soome		3	2		1
Rootsi		1	1		
Ühendkuningriik		3	3	2	1
Kokku	58	54	57	37	31

1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

5. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)¹

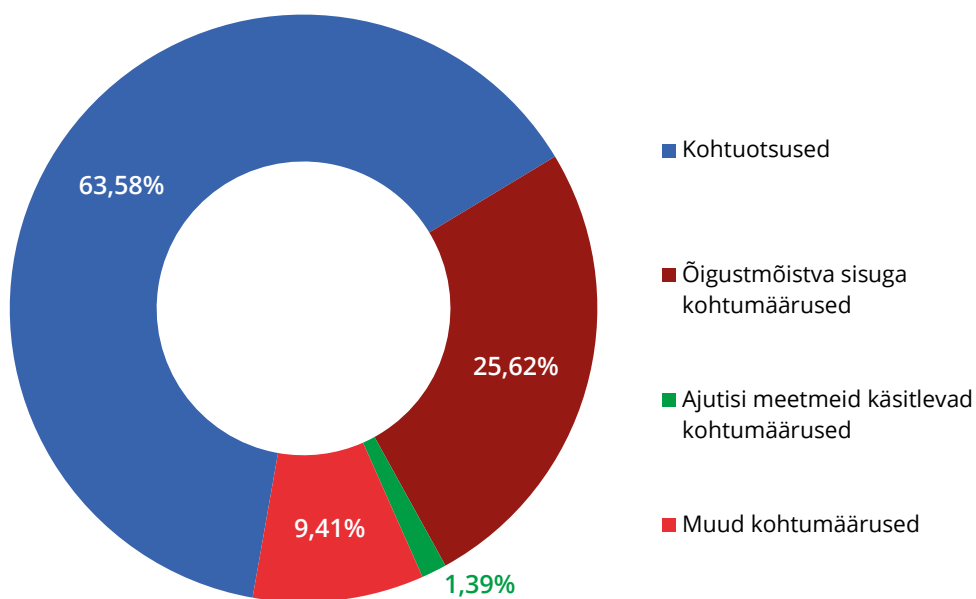
Jaotus 2016. aastal

	2012	2013	2014	2015	2016
Eelotsusetaotlused	386	413	476	404	453
Hagid	70	110	76	70	49
Apellatsioonkaebused	117	155	157	127	182
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	12	5	1	7	7
Taotlused arvamuse saamiseks		1	2	1	
Erimenetlused	10	17	7	7	13
Kokku	595	701	719	616	704

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

6. KOHTUOTSUSED, KOHTUMÄÄRUSED, ARVAMUSED (2016)¹

	Kohtuotsused	Õigustmõistva sisuga kohtumäärused ²	Ajutisi meetmeid käsitlevad määrused ³	Muud kohtumäärused ⁴	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku
Eelotsusetaotlused	302	67		39		408
Hagid	37	1		10		48
Apellatsioonkaebused	73	87	4	9		173
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused			5	2		7
Taotlused arvamuse saamiseks						
Erimenetlused		11		1		12
Kokku	412	166	9	61	0	648

1 | Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasja).

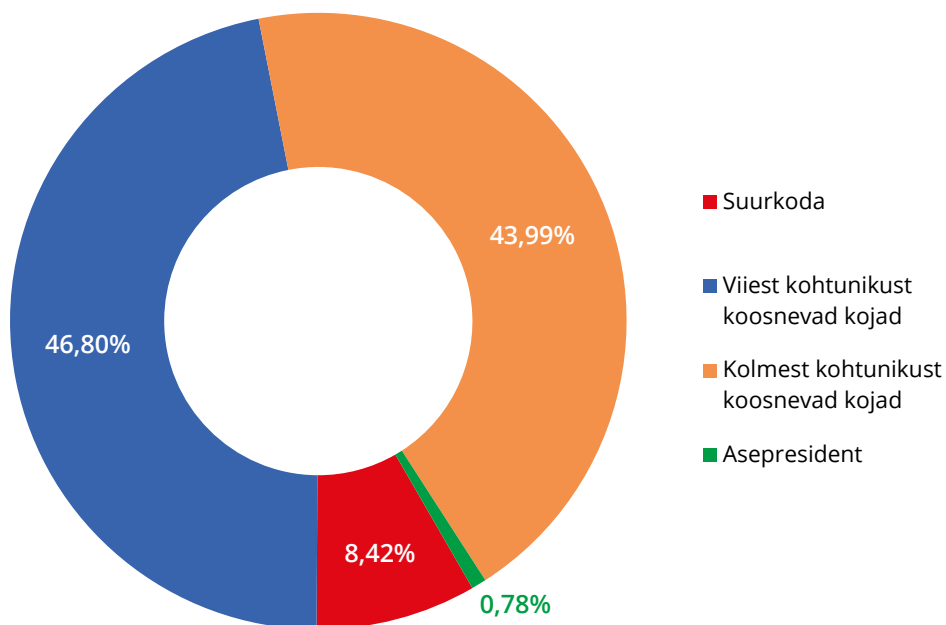
2 | Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

3 | Kohtumäärused, mis on tehtud ETL artiklite 278 ja 279 (endised EÜ artiklid 242 ja 243) või ETL artikli 280 (endine EÜ artikkel 244) või Euroopa Aatomiaenergiaühenduse asutamislepingu vastavate sätete kohaselt esitatud taotluste või ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitleva määruse peale esitatud kaebuse alusel.

4 | Kohtumäärused, mis lõpetavad menetluse registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise tõttu.

7. KOHTUKOOSSEIS (2012–2016)¹

Jaotus 2016. aastal

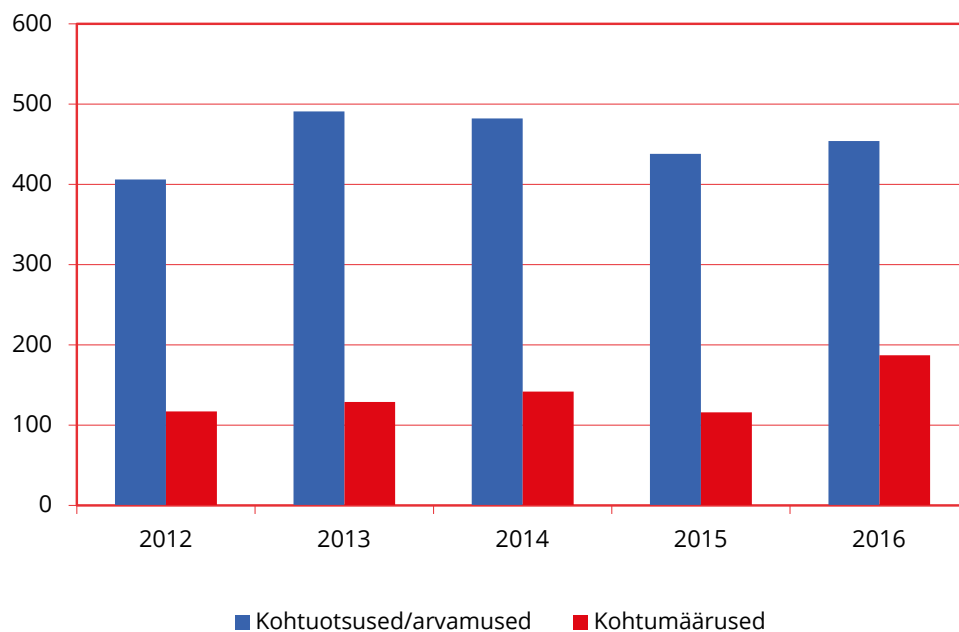

	2012			2013			2014			2015			2016		
	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku	Kohtuotsused/arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Täiskogu	1		1				1		1						
Suurkoda	47		47	52		52	51	3	54	47		47	54		54
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	275	8	283	348	18	366	320	20	340	298	20	318	280	20	300
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	83	97	180	91	106	197	110	118	228	93	89	182	120	162	282
President		12	12												
Asepresident					5	5		1	1		7	7		5	5
Kokku	406	117	523	491	129	620	482	142	624	438	116	554	454	187	641

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2 | Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

8. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD (2012–2016)^{1 2}

	2012	2013	2014	2015	2016
Kohtuotsused/ arvamused	406	491	482	438	454
Kohtumäärused	117	129	142	116	187
Kokku	523	620	624	554	641

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2 | Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.

9. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD. HAGI VALDKONNAD (2012–2016)¹

	2012	2013	2014	2015	2016
Asutamisvabadus	6	13	9	17	27
Energeetika		1	3	2	
Euroopa Liidu välistegevus	5	4	6	1	5
Hanked	12	12	13	14	31
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1		1	1	
Institutsiooniõigus	27	31	18	27	20
Intellektuaal- ja tööstusomand	46	43	69	51	80
Isikute vaba liikumine	18	15	20	13	12
Juurdepääs dokumentidele	5	6	4	3	4
Kapitali vaba liikumine	21	8	6	8	7
Kaubanduspoliitika	8	6	7	4	14
Kaupade vaba liikumine	7	1	10	9	5
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)			5	1	1
Keskkond ²	27	35	30	27	53
Keskkond ja tarbijakaitse ²	1				
Konkurents	30	42	28	23	30
Liidu kodakondsus	8	12	9	4	8
Liidu õiguse põhimõtted	7	17	23	12	13
Majandus- ja rahapoliitika	3		1	3	10
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	3	6	8	4	2
Maksustamine	64	74	52	55	41
Põllumajandus	22	33	29	20	13
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...) ³	3	2	5	1	2
Rahvatervis	1	2	3	5	4
Riigiabi	10	34	41	26	26

>>>

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2 | Rubriik „Keskkond ja tarbijakaitse“ on pärast 1. detsembrit 2009 saanud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.

3 | Rubriigid „Ühenduste eelarve“ ja „Ühenduste omavahendid“ on pärast 1. detsembrit 2009 saanud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted“.

4 | Rubriigid „Ühine tollitariifistik“ ja „Tolliliit“ on pärast 1. detsembrit 2009 saanud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

Sotsiaalpoliitika	28	27	51	30	23
Tarbijakaitse ²	9	19	20	29	33
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	1		1	3
Teenuste osutamise vabadus	29	16	11	17	14
Tolliliit ja ühine tollitariifistik ⁴	19	11	21	20	27
Transport	14	17	18	9	20
Turism	1				
Tööhõive				1	
Tööstuspoliitika	8	15	3	9	10
Uute riikide ühinemine	2				1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	37	46	51	49	51
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	8	12	6	14	5
Õigusaktide ühtlustamine	12	24	25	24	16
Õiguslane koostöö tsiviilasjades					1
Äriühinguõigus	1	4	3	1	1
Ühine kalanduspoliitika			5	3	1
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	9	12	3	6	11
Üleeuroopalised võrgud					1
EÜ asutamisleping / ETL	513	601	617	544	626
Euratomi asutamisleping				1	
Menetlus	7	14	6	4	14
Personalieeskirjad		5	1	3	
Privileegid ja immuuniteedid	3			2	1
Muu	10	19	7	9	15
KÕIK KOKKU	523	620	624	554	641

1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

2| Rubriik „Keskkond ja tarbijakaitse“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.

3| Rubriigid „Ühenduste eelarve“ ja „Ühenduste omavahendid“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted“.

4| Rubriigid „Ühine tollitariifistik“ ja „Tolliliit“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

10. KOHTUOTSUSE, ARVAMUSE VÕI ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSEGA LÕPETATUD KOHTUASJAD. HAGI VALDKONNAD (2016)¹

	Kohtuotsused/ arvamused	Kohtumäärused ²	Kokku
Asutamisvabadus	5	22	27
Euroopa Liidu välistegevus	5		5
Hanked	20	11	31
Institutsiooniõigus	11	9	20
Intellektuaal- ja tööstusomand	29	51	80
Isikute vaba liikumine	11	1	12
Juurdepääs dokumentidele	2	2	4
Kapitali vaba liikumine	6	1	7
Kaubanduspoliitika	10	4	14
Kaupade vaba liikumine	5		5
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1		1
Keskkond ³	42	11	53
Konkurents	23	7	30
Liidu kodakondsus	7	1	8
Liidu õiguse põhimõtted	10	3	13
Majandus- ja rahapoliitika	10		10
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	2		2
Maksustamine	37	4	41
Põllumajandus	11	2	13
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus, ...) ⁴	2		2
Rahvatervis	2	2	4
Riigiabi	19	7	26
Sotsiaalpoliitika	19	4	23

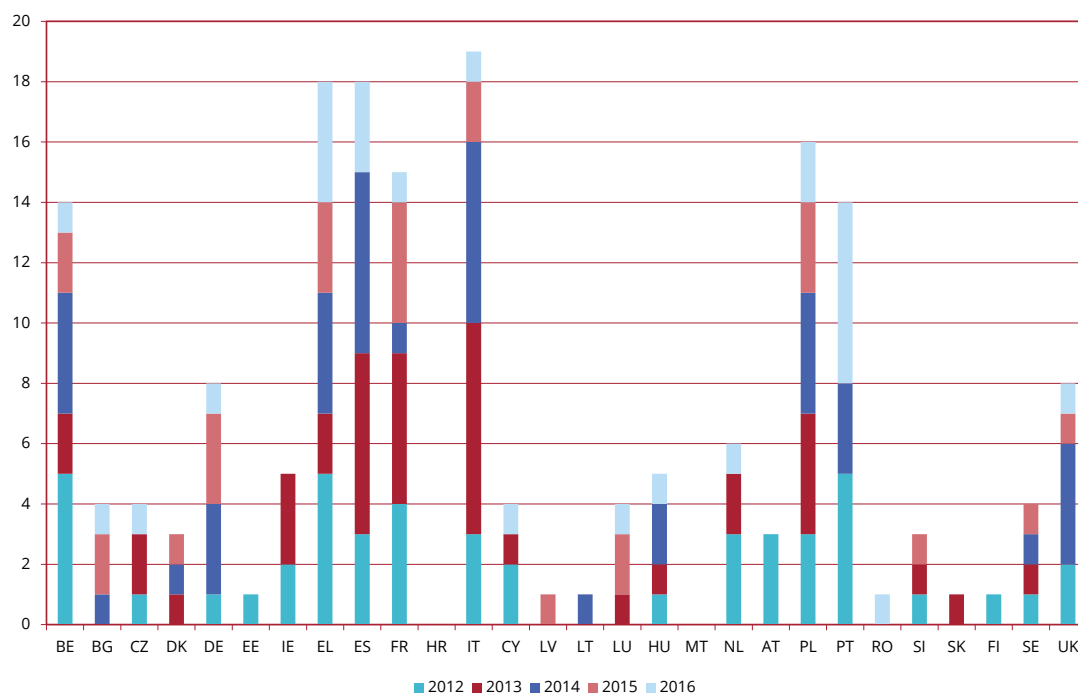
>>>

- 1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).
- 2| Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja üldkohtule saatmise kohtumäärused.
- 3| Rubriik „Keskkond ja tarbijakaitse“ on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.
- 4| Rubriigid „Ühenduste eelarve“ ja „Ühenduste omavahendid“ on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted“.
- 5| Rubriigid „Ühine tollitariifistik“ ja „Tolliliit“ on pärast 1. detsembrist 2009 saabunud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

Tarbijakaitse ³	22	11	33
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1	2	3
Teenuste osutamise vabadus	11	3	14
Tolliliit ja ühine tollitariifistik ⁵	25	2	27
Transport	14	6	20
Tööstuspoliitika	10		10
Uute riikide ühinemine	1		1
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	45	6	51
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus	5		5
Õigusaktide ühtlustamine	15	1	16
Õiguslane koostöö tsiviilasjades	1		1
Äriühinguõigus	1		1
Ühine kalanduspoliitika	1		1
Ühine välis- ja julgeolekupoliitika	11		11
Üleeuroopalised võrgud	1		1
EÜ asutamisleping / ELTL	453	173	626
Menetlus		14	14
Privileegid ja immunitetid	1		1
Muu	1	14	15
KÕIK KOKKU	454	187	641

- 1| Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).
- 2| Menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud kohtuasja registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise kohtumäärused.
- 3| Rubriik „Keskkond ja tarbijakaitse“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas jagatud kaheks eraldi rubriigiks.
- 4| Rubriigid „Ühenduste eelarve“ ja „Ühenduste omavahendid“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas ühendatud rubriigiga „Rahandussätted“.
- 5| Rubriigid „Ühine tollitariifistik“ ja „Tolliliit“ on pärast 1. detsembrit 2009 saabunud kohtuasjade osas liidetud üheks rubriigiks.

11. KOHTUOTSUSED LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE KOHTA: KOHTULAHENDI SISU (2012–2016)¹

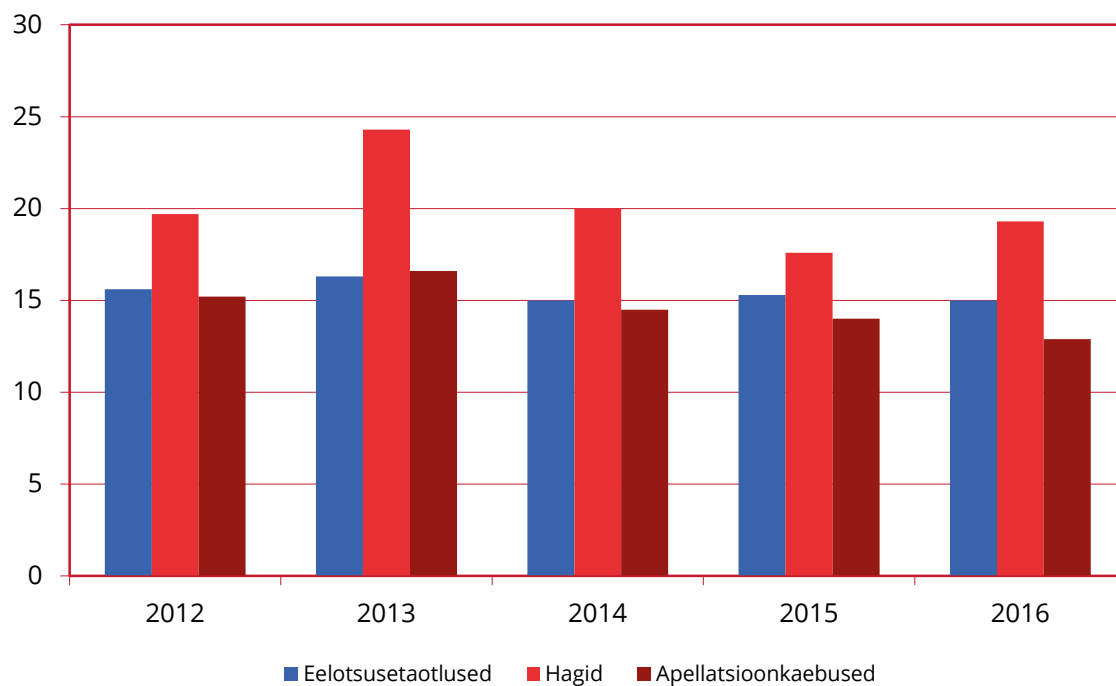

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Rahuldatud	Rahuldama- ta jäetud	Rahuldatud	Rahuldama- ta jäetud	Rahuldatud	Rahuldama- ta jäetud	Rahuldatud	Rahuldama- ta jäetud	Rahuldatud	Rahuldama- ta jäetud
Belgia	5	1	2	1	4		2		1	
Bulgaaria					1	1	2		1	
Tšehhi Vabariik	1		2	2					1	
Taani			1	1	1		1			
Saksamaa	1	2		2	3	1	3		1	
Eesti	1									
Iirimaa	2		3	1				1		
Kreeka	5		2	1	4		3		4	
Hispaania	3		6		6				3	
Prantsusmaa	4		5	3	1		4		1	
Horvaatia										
Itaalia	3		7	1	6		2		1	
Küpros	2		1						1	
Läti							1			
Leedu					1					
Luksemburg			1	1			2		1	
Ungari	1		1		2				1	
Malta										1
Madalmaad	3	1	2	2		1			1	1
Austria	3			1						1
Poola	3		4	2	4		3	1	2	
Portugal	5			1	3				6	
Rumeenia									1	
Sloveenia	1		1				1			
Slovakkia		1	1					2		
Soome	1			2						
Rootsi	1		1	1	1		1			
Ühendkuningriik	2			1	4		1	1	1	1
Kokku	47	5	40	23	41	3	26	5	27	4

1 | Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasja).

12. LÕPETATUD KOHTUASJAD. MENETLUSAEG (2012–2016) KUUDES¹

(KOHTUOTSUSED JA ÕIGUSTMÕISTVA SISUGA KOHTUMÄÄRUSED)

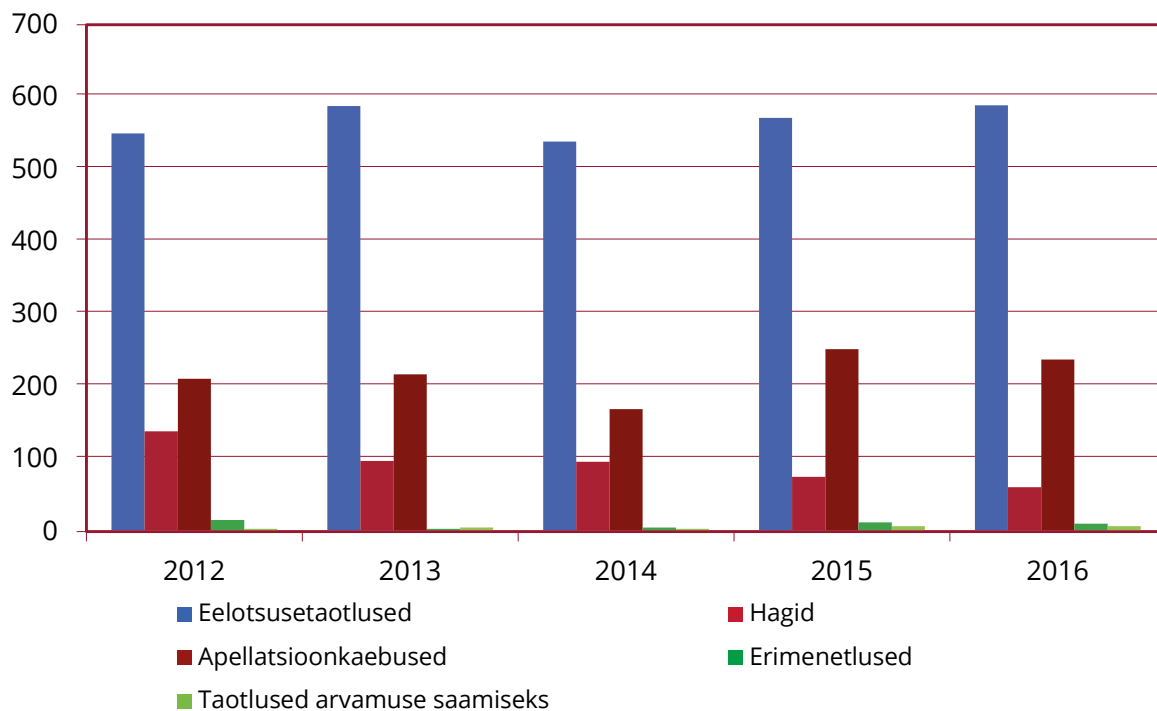
	2012	2013	2014	2015	2016
Eelotsusetaotlused	15,6	16,3	15,0	15,3	15,0
Eelotsuse kiirmenetlused	1,9	2,2	2,2	1,9	2,7
Hagid	19,7	24,3	20,0	17,6	19,3
Apellatsioonkaebused	15,2	16,6	14,5	14,0	12,9

1| Menetlusaja arvutamisel on välja jäetud: kohtuasjad, milles on tehtud vaheotsus või menetlustoiming; arvamused; erimenetlused (st tasuta õigusabi, kohtukulude kindlaksmääramine, kaja esitamine tagaseljaotsuse peale, kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt, kohtulahendi tõlgendamine, teistmine, Üldkohtu lahendi teistmiseks tehtud peakohtujuristi ettepaneku läbivaatamine, arestimismenetlus ja immuniteedivaldkonna kohtuasjad); kohtuasjad, mis lõpevad registrist kustutamise, otsuse tegemise vajaduse äralangemise või kohtuasja Üldkohtule saatmise määrusega; ajutiste meetmete kohaldamise menetlused ning ajutisi meetmeid ja menetluse astumist käsitlevad kaebused.

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD

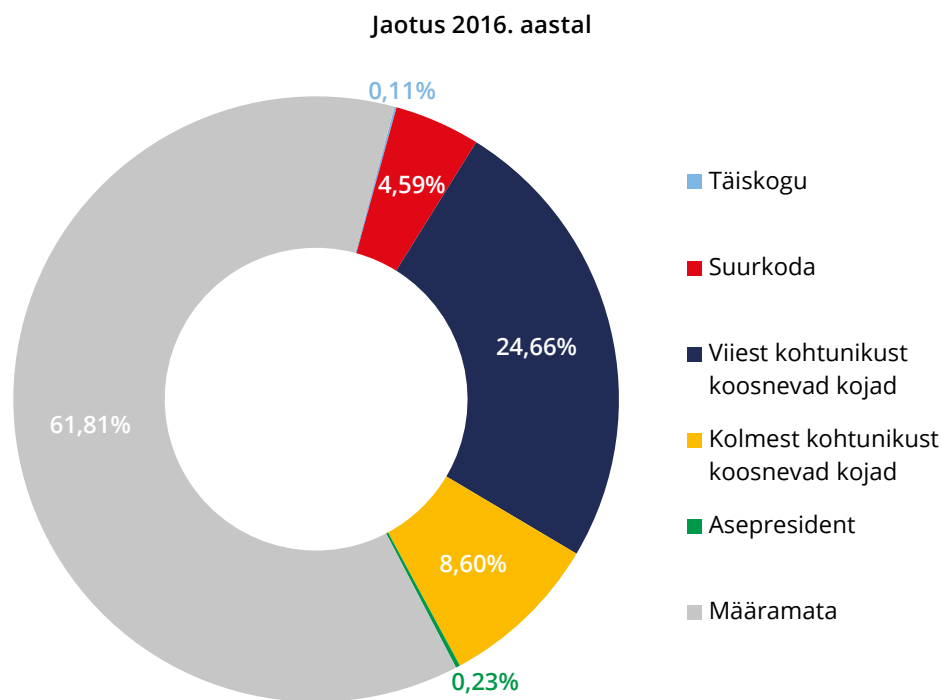
31. DETSEMBRI SEISUGA

13. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)¹

	2012	2013	2014	2015	2016
Eelotsusetaotlused	537	574	526	558	575
Hagid	134	96	94	72	58
Apellatsioonkaebused	205	211	164	245	231
Erimenetlused	9	1	2	6	5
Taotlused arvamuse saamiseks	1	2	1	3	3
Kokku	886	884	787	884	872

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

14. KOHTUKOOSSEIS (2012–2016)¹

	2012	2013	2014	2015	2016
Täiskogu					1
Suurkoda	44	37	33	38	40
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	239	190	176	203	215
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	42	51	44	54	75
Asepresident	1	1		2	2
Määramata	560	605	534	587	539
Kokku	886	884	787	884	872

1 | Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

V. MUU

15. KIIRENDATUD MENETLUSED (2012–2016)¹

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Hagid	1			1						
Eelotsusetaotlused	1	5		16	2	10	1	14	2	13
Apellatsioonkaebused		1							1	
Kokku	2	6	0	17	2	10	1	14	3	13

1 | Kohtuasjad, milles on vastaval aastal tehtud otsus või kohtumäärus kiirendatud menetluse kohaldamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta.

16. EELOTSUSE KIIRMENETLUSED (2012–2016)¹

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Kohaldamata jätmine
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	4	1	2	3	4	1	5	5	8	4
Õigusaktide ühtlustamine						1				
Kokku	4	1	2	3	4	2	5	5	8	4

1 | Kohtuasjad, milles on vastaval aastal tehtud otsus kiirmenetluse kohaldamise taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta.

17. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMINE (2016)¹

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Ajutisi meetmeid või menetluse astumist käsitlevad kaebused	Kohtulahendi sisu		
			Kohaldamata jätmine	Kohaldamine	Registrist kustutamine või otsuse tegemise vajaduse äralangemine
Institutsiooniõigus		1			1
Juurdepääs dokumentidele		3	1	1	
Keskkond	1	1	2		
Konkurents			2	1	
Põllumajandus	1	1	2		
Riigiabi		1	1		
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	1				1
KÕIK KOKKU	3	7	8	2	2

1 | Mainitud arvud (netoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestades üksteisega seotud liidetud kohtuasju (mitu liidetud kohtuasja = üks kohtuasi).

VI. KOHTU TEGEVUSE ÜLDINE ARENG (1952–2016)

18. SAABUNUD KOHTUASJAD JA KOHTUOTSUSED

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/ arvamused ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1953		4				4		
1954		10				10		2
1955		9				9	2	4
1956		11				11	2	6
1957		19				19	2	4
1958		43				43		10
1959		46			1	47	5	13
1960		22			1	23	2	18
1961	1	24			1	26	1	11
1962	5	30				35	2	20
1963	6	99				105	7	17
1964	6	49				55	4	31
1965	7	55				62	4	52
1966	1	30				31	2	24
1967	23	14				37		24
1968	9	24				33	1	27
1969	17	60				77	2	30
1970	32	47				79		64
1971	37	59				96	1	60
1972	40	42				82	2	61
1973	61	131				192	6	80
1974	39	63				102	8	63
1975	69	61			1	131	5	78
1976	75	51			1	127	6	88
1977	84	74				158	6	100
1978	123	146			1	270	7	97
1979	106	1218				1324	6	138
1980	99	180				279	14	132
1981	108	214				322	17	128
1982	129	217				346	16	185
1983	98	199				297	11	151
1984	129	183				312	17	165
1985	139	294				433	23	211
1986	91	238				329	23	174
								>>>

1| Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.

2| Netoarvud.

Aastad	Saabunud kohtuasjad ¹							Kohtuotsused/ arvamused ²
	Eelotsusetaotlused	Hagid	Apellatsioonkaebused	Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	Taotlused arvamuse saamiseks	Kokku	Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	
1987	144	251				395	21	208
1988	179	193				372	17	238
1989	139	244				383	19	188
1990	141	221	15	1		378	12	193
1991	186	140	13	1	2	342	9	204
1992	162	251	24	1	2	440	5	210
1993	204	265	17			486	13	203
1994	203	125	12	1	3	344	4	188
1995	251	109	46	2		408	3	172
1996	256	132	25	3		416	4	193
1997	239	169	30	5		443	1	242
1998	264	147	66	4		481	2	254
1999	255	214	68	4		541	4	235
2000	224	197	66	13	2	502	4	273
2001	237	187	72	7		503	6	244
2002	216	204	46	4		470	1	269
2003	210	277	63	5	1	556	7	308
2004	249	219	52	6	1	527	3	375
2005	221	179	66	1		467	2	362
2006	251	201	80	3		535	1	351
2007	265	221	79	8		573	3	379
2008	288	210	77	8	1	584	3	333
2009	302	143	105	2	1	553	1	376
2010	385	136	97	6		624	3	370
2011	423	81	162	13		679	3	370
2012	404	73	136	3	1	617		357
2013	450	72	161	5	2	690	1	434
2014	428	74	111		1	614	3	416
2015	436	48	206	9	3	702	2	399
2016	470	35	168	7		680	3	412
Kokku	9616	8984	2063	122	26	20 811	364	11 024

1 | Brutoarvud; erimenetlusi ei ole arvestatud.

2 | Netoarvud.

19. ESITATUD EELOTSUSETAOTLUSED (LIIKMESRIIKIDE JA AASTATE LÖIKES)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud ¹	Kokku
1961																			1										1	
1962																			5										5	
1963																1			5										6	
1964												2							4										6	
1965					4					2									1										7	
1966																			1										1	
1967	5				11					3						1			3										23	
1968	1				4					1		1							2										9	
1969	4				11					1						1													17	
1970	4				21					2		2							3										32	
1971	1				18					6		5				1			6										37	
1972	5				20					1		4							10										40	
1973	8				37					4		5				1			6										61	
1974	5				15					6		5							7								1		39	
1975	7			1	26					15		14				1			4								1		69	
1976	11				28					8		12							14								1		75	
1977	16			1	30		2			14		7							9								5		84	
1978	7			3	46		1			12		11							38								5		123	
1979	13			1	33		2			18		19				1			11								8		106	
1980	14			2	24		3			14		19							17								6		99	
1981	12			1	41					17		11				4			17								5		108	
1982	10			1	36					39		18							21								4		129	
1983	9			4	36		2			15		7							19								6		98	
1984	13			2	38		1			34		10							22								9		129	
1985	13				40		2			45		11				6			14								8		139	
1986	13			4	18		4	2	1	19		5				1			16								8		91	
																													>>>	

1) Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerichtshof).

Kohtuasi C-196/09, *Miles jt* (Euroopa kohtude pretensioonide nõukogu).

Kohtuasi C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerichtshof).

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Muud¹	Kokku	
1987	15			5	32		2	17	1	36		5				3			19									9		144	
1988	30			4	34				1	38		28				2			26									16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28		10				1			18			1						14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21		25				4			9			2						12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29		36				2			17			3						14		186	
1992	16			3	62			1	5	15		22				1			18			1						18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22		24				1			43			3						12		204	
1994	19			4	44		2		13	36		46				1			13			1						24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43		58				2			19	2		5					6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24		70				2			10	6		6				3	4	21		256	
1997	19			7	46		1	2	9	10		50				3			24	35		2				6	7	18		239	
1998	12			7	49		3	5	55	16		39				2			21	16		7				2	6	24		264	
1999	13			3	49		2	3	4	17		43				4			23	56		7				4	5	22		255	
2000	15			3	47		2	3	5	12		50							12	31		8				5	4	26	1	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15		40				2			14	57		4				3	4	21		237	
2002	18			8	59			7	3	8		37				4			12	31		3				7	5	14		216	
2003	18			3	43		2	4	8	9		45				4			28	15		1				4	4	22		210	
2004	24			4	50		1	18	8	21		48				1	2		28	12		1				4	5	22		249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17		18				2	3		36	15	1	2				4	11	12		221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24		34			1	1	4		20	12	2	3			1	5	2	10		251	
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26		43			1		2		19	20	7	3	1		1	5	6	16		265	
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12		39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14		288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28		29	1	4	3		10	1	24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	1	302	
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33		49		3	2	9	6		24	15	8	10	17	1	5	6	6	29		385	
2011	34	22	5	6	83	1	7	9	27	31		44		10	1	2	13		22	24	11	11	14	1	3	12	4	26		423	
2012	28	15	7	8	68	5	6	1	16	15		65		5	2	8	18	1	44	23	6	14	13		9	3	8	16		404	
2013	26	10	7	6	97	3	4	5	26	24		62	3	5	10		20		46	19	11	14	17	1	4	4	12	14		450	
2014	23	13	6	10	87		5	4	41	20	1	52	2	7	6		23		30	18	14	8	28	4	3	8	3	12		428	
2015	32	5	8	7	79	2	8	2	36	25	5	47		9	8	7	14		40	23	15	8	18	5	5	4	7	16	1	436	
2016	26	18	5	12	84	1	6	6	47	23	2	62		9	8	1	15	1	26	20	19	21	14	3	6	7	5	23		470	
Kokku	820	101	53	184	2300	18	91	178	437	954	8	1388	7	55	45	91	136	3	975	490	108	153	123	17	38	102	126	612	3		9616

1 | Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie* (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof).
Kohtuasi C-196/09, *Miles jt* (Euroopa koollide pretensioonide nõukogu).
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design* (Cour de justice Benelux vs. Benelux Gerechtshof).

20. ESITATUD EELOTSUSETAOTLUSED (LIIKMESRIIKIDE JA KOHTUTE LÕIKES)

			Kokku
Belgia	Cour constitutionnelle	32	
	Cour de cassation	94	
	Conseil d'État	80	
	Muud kohtuasutused	614	820
Bulgaaria	Върховен касационен съд	2	
	Върховен административен съд	17	
	Muud kohtuasutused	82	101
Tšehhi Vabariik	Ústavní soud		
	Nejvyšší soud	8	
	Nejvyšší správní soud	26	
	Muud kohtuasutused	19	53
Taani	Højesteret	36	
	Muud kohtuasutused	148	184
Saksamaa	Bundesverfassungsgericht	1	
	Bundesgerichtshof	213	
	Bundesverwaltungsgericht	120	
	Bundesfinanzhof	313	
	Bundesarbeitsgericht	37	
	Bundessozialgericht	76	
	Muud kohtuasutused	1540	2300
Eesti	Riigikohus	7	
	Muud kohtuasutused	11	18
Iirimaa	Supreme Court	30	
	High Court	28	
	Muud kohtuasutused	33	91
Kreeka	Άρειος Πάγος	11	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	57	
	Muud kohtuasutused	110	178
Hispaania	Tribunal Constitucional	1	
	Tribunal Supremo	71	
	Muud kohtuasutused	365	437
Prantsusmaa	Conseil constitutionnel	1	
	Cour de cassation	122	
	Conseil d'État	110	
	Muud kohtuasutused	721	954

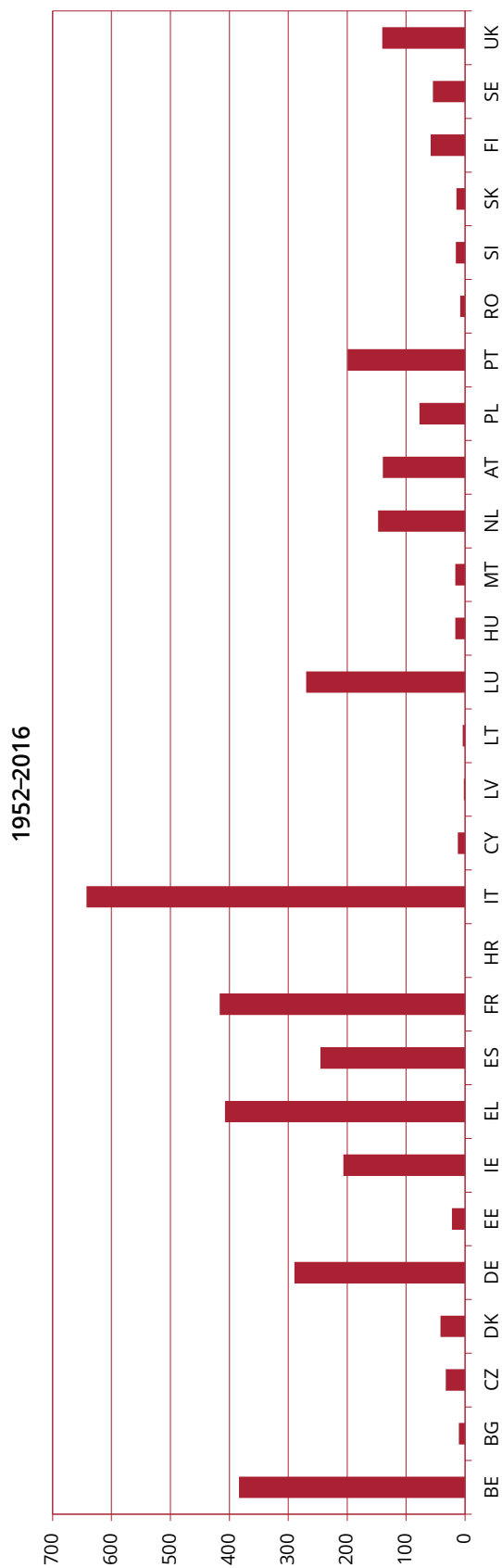
Horvaatia	Ustavni sud		
	Vrhovni sud		
	Visoki upravni sud		
	Visoki prekršajni sud		
	Muud kohtuasutused	8	8
Itaalia	Corte Costituzionale	2	
	Corte suprema di Cassazione	141	
	Consiglio di Stato	134	
	Muud kohtuasutused	1111	1388
Küpros	Ανώτατο Δικαστήριο	4	
	Muud kohtuasutused	3	7
Läti	Augstākā tiesa	21	
	Satversmes tiesa		
	Muud kohtuasutused	34	55
Leedu	Konstitucinis Teismas	1	
	Aukščiausiasis Teismas	16	
	Vyriausiasis administracinis teismas	17	
	Muud kohtuasutused	11	45
Luksemburg	Cour constitutionnelle	1	
	Cour de cassation	27	
	Cour administrative	28	
	Muud kohtuasutused	35	91
Ungari	Kúria	23	
	Fővárosi Ítéltábla	6	
	Szegedi Ítéltábla	2	
	Muud kohtuasutused	105	136
Malta	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Muud kohtuasutused	3	3
Madalmaad	Hoge Raad	278	
	Raad van State	109	
	Centrale Raad van Beroep	63	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	156	
	Tariefcommissie	35	
	Muud kohtuasutused	334	975
Austria	Verfassungsgerichtshof	5	
	Oberster Gerichtshof	115	
	Verwaltungsgerichtshof	96	
	Muud kohtuasutused	274	490

Poola	Trybunał Konstytucyjny	1	
	Sąd Najwyższy	15	
	Naczelny Sąd Administracyjny	40	
	Muud kohtuasutused	52	108
Portugal	Supremo Tribunal de Justiça	8	
	Supremo Tribunal Administrativo	59	
	Muud kohtuasutused	86	153
Rumeenia	Înalta Curte de Casație și Justiție	11	
	Curtea de Apel	64	
	Muud kohtuasutused	48	123
Sloveenia	Ustavno sodišče	1	
	Vrhovno sodišče	11	
	Muud kohtuasutused	5	17
Slovakkia	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	15	
	Muud kohtuasutused	23	38
Soome	Korkein oikeus	19	
	Korkein hallinto-oikeus	50	
	Työtuomioistuin	3	
	Muud kohtuasutused	30	102
Rootsi	Högsta Domstolen	21	
	Högsta förvaltningsdomstolen	8	
	Marknadsdomstolen	5	
	Arbetsdomstolen	4	
	Muud kohtuasutused	88	126
Ühendkuningriik	House of Lords	40	
	Supreme Court	10	
	Court of Appeal	83	
	Muud kohtuasutused	479	612
Muud	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechtshof ¹	2	
	Euroopa koolide pretensioonide nõukogu ²	1	3
Kokku			9616

1 | Kohtuasi C-265/00, *Campina Melkunie*.
Kohtuasi C-169/15, *Montis Design*.

2 | Kohtuasi C-196/09, *Miles jt*.

21. ESITATUD LIIKMESRIIGI KOHUSTUSTE RIKKUMISE HAGID

BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	HR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Kokku
383	9	32	41	289	22	206	407	245	416	0	642	12	1	3	269	16	16	147	139	77	199	7	15	14	58	54	140	3859

VII. EUROOPA KOHTU KANTSELEI TEGEVUS (2015–2016)

Menetluse astumise liik	2015	2016
Kohtukantselei registrisse kantud dokumentide arv	89 328	93 215
E-Curia kaudu esitatud menetlusdokumentide protsent	69%	75%
Suuliste seisukohtade ära kuulamiseks kokku kutsutud ja korraldatud kohtuistungite arv	256	270
Ettepanekute esitamiseks kokku kutsutud ja korraldatud kohtuistungite arv	239	319
Pooltele edastatud kohtuotsuste, arvamuste ja menetlust lõpetavate kohtumääruste arv	570	645
Kohtuistungite protokollide (suulised seisukohad, ettepanekud, kohtuotsused) arv	894	1001
Saabunud kohtuasjade kohta Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatiste arv	639	660
Lõpetatud kohtuasjade kohta Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatiste arv	546	522

E | EUROOPA KOHTU KOOSSEIS

(Protokolliline järjestus 31. detsembri 2016. aasta seisuga)

Esimene rida, vasakult paremale:

Peakohtujurist M. Wathelet, kodade presidendid T. von Danwitz ja M. Ilešič, Euroopa Kohtu asepresident A. Tizzano, Euroopa Kohtu president K. Lenaerts, kodade presidendid R. Silva de Lapuerta, L. Bay Larsen ja J. L. da Cruz Vilaça

Teine rida, vasakult paremale:

Kohtunikud A. Borg Barthet ja A. Rosas, kodade presidendid M. Vilaras, M. Berger, E. Juhász, A. Prechal ja E. Regan, kohtujurist J. Kokott

Kolmas rida, vasakult paremale:

Kohtunikud C. Toader ja J.-C. Bonichot, kohtujurist P. Mengozzi, kohtunikud E. Levits ja J. Malenovský, kohtujurist E. Sharpston, kohtujurist Y. Bot, kohtunik A. Arabadjiev

Neljas rida, vasakult paremale:

Kohtunik F. Biltgen, kohtujurist N. Wahl, kohtunikud C. G. Fernlund, D. Šváby, M. Safjan, E. Jarašiūnas, C. Vajda ja S. Rodin

Viies rida, vasakult paremale:

Kohtujuristid M. Bobek, M. Campos Sánchez-Bordona ja M. Szpunar, kohtunikud K. Jürimäe ja C. Lycourgos, kohtujuristid H. Saugmandsgaard Øe ja E. Tanchev, kohtusekretär A. Calot Escobar

1. MUUDATUS EUROOPA KOHTU KOOSSEISUS 2016. AASTAL

7. septembri 2016. aasta otsusega nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad Evgeni Tanchevi¹ Euroopa Kohtu kohtujuristikks ajavahemikuks 16. septembrist 2016 kuni 6. oktoobrini 2021.

1 | Bulgaaria kodanik E. Tanchev järgneb roteerumispõhimõtte alusel Soome kodanikule N. Jääskinenile, kelle ametiaeg lõppes 7. oktoobril 2015.

2. PROTOKOLLILISED JÄRJESTUSED

1. JAANUARIST 2016 KUNI 6. OKTOOBRINI 2016

K. LENAERTS, Euroopa Kohtu president
A. TIZZANO, Euroopa Kohtu asepresident
R. SILVA de LAPUERTA, I koja president
M. ILEŠIČ, II koja president
L. BAY LARSEN, III koja president
T. von DANWITZ, IV koja president
J. L. da CRUZ VILAÇA, V koja president
M. WATHELET, peakohtujurist
A. ARABADJIEV, VI koja president
C. TOADER, VII koja president
D. ŠVÁBY, VIII koja president
F. BILTGEN, X koja president
C. LYCOURGOS, IX koja president
A. ROSAS, kohtunik
J. KOKOTT, kohtujurist
E. JUHÁSZ, kohtunik
A. BORG BARTHET, kohtunik
J. MALENOVSKÝ, kohtunik
E. LEVITS, kohtunik
E. SHARPSTON, kohtujurist
P. MENGOZZI, kohtujurist
Y. BOT, kohtujurist
J.-C. BONICHOT, kohtunik
M. SAFJAN, kohtunik
M. BERGER, kohtunik
A. PRECHAL, kohtunik
E. JARAŠIŪNAS, kohtunik
C. G. FERNLUND, kohtunik
C. VAJDA, kohtunik
N. WAHL, kohtujurist
S. RODIN, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
M. SZPUNAR, kohtujurist
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, kohtujurist
M. VILARAS, kohtunik
E. REGAN, kohtunik
H. SAUGMANDSGAARD ØE, kohtujurist
M. BOBEK, kohtujurist
E. TANCHEV, kohtujurist

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

7. OKTOOBRIST 2016 KUNI 31. DETSEMBRINI 2016

K. LENAERTS, Euroopa Kohtu president
A. TIZZANO, Euroopa Kohtu asepresident
R. SILVA de LAPUERTA, I koja president
M. ILEŠIČ, II koja president
L. BAY LARSEN, III koja president
T. von DANWITZ, IV koja president
J. L. da CRUZ VILAÇA, V koja president
M. WATHELET, peakohtujurist
E. JUHÁSZ, IX koja president
M. BERGER, X koja president
A. PRECHAL, VII koja president
M. VILARAS, VIII koja president
E. REGAN, VI koja president
A. ROSAS, kohtunik
J. KOKOTT, kohtujurist
A. BORG BARTHET, kohtunik
J. MALENOVSKÝ, kohtunik
E. LEVITS, kohtunik
E. SHARPSTON, kohtujurist
P. MENGOZZI, kohtujurist
Y. BOT, kohtujurist
J.-C. BONICHOT, kohtunik
A. ARABADJIEV, kohtunik
C. TOADER, kohtunik
M. SAFJAN, kohtunik
D. ŠVÁBY, kohtunik
E. JARAŠIŪNAS, kohtunik
C. G. FERNLUND, kohtunik
C. VAJDA, kohtunik
N. WAHL, kohtujurist
S. RODIN, kohtunik
F. BILTGEN, kohtunik
K. JÜRIMÄE, kohtunik
M. SZPUNAR, kohtujurist
C. LYCOURGOS, kohtunik
M. CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA, kohtujurist
H. SAUGMANDSGAARD ØE, kohtujurist
M. BOBEK, kohtujurist
E. TANCHEV, kohtujurist

A. CALOT ESCOBAR, kohtusekretär

3. EUROOPA KOHTU ENDISED LIIKMED

(ametisse astumise järjekorras)

KOHTUNIKUD

Massimo PILOTTI, kohtunik (1952–1958), president 1952–1958
Petrus SERRARENS, kohtunik (1952–1958)
Otto RIESE, kohtunik (1952–1963)
Louis DELVAUX, kohtunik (1952–1967)
Jacques RUEFF, kohtunik (1952–1959 ja 1960–1962)
Charles Léon HAMMES, kohtunik (1952–1967), president 1964–1967
Adrianus VAN KLEFFENS, kohtunik (1952–1958)
Maurice LAGRANGE, kohtujurist (1952–1964)
Karl ROEMER, kohtujurist (1953–1973)
Rino ROSSI, kohtunik (1958–1964)
Nicola CATALANO, kohtunik (1958–1962)
Andreas Matthias DONNER, kohtunik (1958–1979), president 1958–1964
Alberto TRABUCCHI, kohtunik (1962–1972), seejärel kohtujurist (1973–1976)
Robert LECOURT, kohtunik (1962–1976), president 1967–1976
Walter STRAUSS, kohtunik (1963–1970)
Riccardo MONACO, kohtunik (1964–1976)
Joseph GAND, kohtujurist (1964–1970)
Josse J. MERTENS de WILMARS, kohtunik (1967–1984), president 1980–1984
Pierre PESCATORE, kohtunik (1967–1985)
Hans KUTSCHER, kohtunik (1970–1980), president 1976–1980
Alain Louis DUTHEILLET DE LAMOTHE, kohtujurist (1970–1972)
Henri MAYRAS, kohtujurist (1972–1981)
Cearbhall O'DALAIGH, kohtunik (1973–1974)
Max SØRENSEN, kohtunik (1973–1979)
Jean-Pierre WARNER, kohtujurist (1973–1981)
Alexander J. MACKENZIE STUART, kohtunik (1973–1988), president 1984–1988
Gerhard REISCHL, kohtujurist (1973–1981)
Aindrias O'KEEFFE, kohtunik (1974–1985)
Francesco CAPOTORTI, kohtunik (1976), seejärel kohtujurist (1976–1982)
Giacinto BOSCO, kohtunik (1976–1988)
Adolphe TOUFFAIT, kohtunik (1976–1982)
Thijmen KOOPMANS, kohtunik (1979–1990)
Ole DUE, kohtunik (1979–1994), president 1988–1994
Ulrich EVERLING, kohtunik (1980–1988)
Alexandros CHLOROS, kohtunik (1981–1982)
Sir Gordon SLYNN, kohtujurist (1981–1988), seejärel kohtunik (1988–1992)
Pieter VERLOREN van THEMAAT, kohtujurist (1981–1986)
Simone ROZÈS, kohtujurist (1981–1984)
Fernand GRÉVISSE, kohtunik (1981–1982 ja 1988–1994)
Kai BAHLMANN, kohtunik (1982–1988)
G. Federico MANCINI, kohtujurist (1982–1988), seejärel kohtunik (1988–1999)
Yves GALMOT, kohtunik (1982–1988)
Constantinos KAKOURIS, kohtunik (1983–1997)

Carl Otto LENZ, kohtujurist (1984–1997)
Marco DARMON, kohtujurist (1984–1994)
René JOLIET, kohtunik (1984–1995)
Thomas Francis O'HIGGINS, kohtunik (1985–1991)
Fernand SCHOCKWEILER, kohtunik (1985–1996)
Jean MISCHO, kohtujurist (1986–1991 ja 1997–2003)
José Carlos de CARVALHO MOITINHO de ALMEIDA, kohtunik (1986–2000)
José Luís da CRUZ VILAÇA, kohtujurist (1986–1988)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSIAS, kohtunik (1986–2003), president 1994–2003
Manuel DIEZ de VELASCO, kohtunik (1988–1994)
Manfred ZULEEG, kohtunik (1988–1994)
Walter VAN GERVEN, kohtujurist (1988–1994)
Francis Geoffrey JACOBS, kohtujurist (1988–2006)
Giuseppe TESAURO, kohtujurist (1988–1998)
Paul Joan George KAPTEYN, kohtunik (1990–2000)
Claus Christian GULMANN, kohtujurist (1991–1994), seejärel kohtunik (1994–2006)
John L. MURRAY, kohtunik (1991–1999)
David Alexander Ogilvy EDWARD, kohtunik (1992–2004)
Antonio Mario LA PERGOLA, kohtunik (1994 ja 1999–2006), kohtujurist (1995–1999)
Georges COSMAS, kohtujurist (1994–2000)
Jean-Pierre PUISSOCHET, kohtunik (1994–2006)
Philippe LÉGER, kohtujurist (1994–2006)
Günter HIRSCH, kohtunik (1994–2000)
Michael Bendik ELMER, kohtujurist (1994–1997)
Peter JANN, kohtunik (1995–2009)
Hans RAGNEMALM, kohtunik (1995–2000)
Leif SEVÓN, kohtunik (1995–2002)
Nial FENNELLY, kohtujurist (1995–2000)
Melchior WATHELET, kohtunik (1995–2003)
Dámaso RUIZ-JARABO COLOMER, kohtujurist (1995–2009)
Romain SCHINTGEN, kohtunik (1996–2008)
Krateros IOANNOU, kohtunik (1997–1999)
Siegbert ALBER, kohtujurist (1997–2003)
Antonio SAGGIO, kohtujurist (1998–2000)
Vassilios SKOURIS, kohtunik (1999–2015), president 2003–2015
Fidelma O'KELLY MACKEN, kohtunik (1999–2004)
Ninon COLNERIC, kohtunik (2000–2006)
Stig von BAHR, kohtunik (2000–2006)
José Narciso da CUNHA RODRIGUES, kohtunik (2000–2012)
Christiaan Willem Anton TIMMERMANS, kohtunik (2000–2010)
Leendert A. GEELHOED, kohtujurist (2000–2006)
Christine STIX-HACKL, kohtujurist (2000–2006)
Luís Miguel POIARES PESSOA MADURO, kohtujurist (2003–2009)
Konrad Hermann Theodor SCHIEMANN, kohtunik (2004–2012)
Jerzy MAKARCZYK, kohtunik (2004–2009)
Pranas KÜRIS, kohtunik (2004–2010)
Georges ARESTIS, kohtunik (2004–2014)
Ján KLUČKA, kohtunik (2004–2009)
Uno LÖHMUS, kohtunik (2004–2013)

Aindrias Ó CAOIMH, kohtunik (2004–2015)
Pernilla LINDH, kohtunik (2006–2011)
Ján MAZÁK, kohtujurist (2006–2012)
Verica TRSTENJAK, kohtujurist (2006–2012)
Jean-Jacques KASEL, kohtunik (2008–2013)
Niilo JÄÄSKINEN, kohtujurist (2009–2015)
Pedro CRUZ VILLALÓN, kohtujurist (2009–2015)

PRESIDENDID

Massimo PILOTTI (1952–1958)
Andreas Matthias DONNER (1958–1964)
Charles Léon HAMMES (1964–1967)
Robert LECOURT (1967–1976)
Hans KUTSCHER (1976–1980)
Josse J. MERTENS de WILMARS (1980–1984)
Alexander John MACKENZIE STUART (1984–1988)
Ole DUE (1988–1994)
Gil Carlos RODRÍGUEZ IGLÉSÍAS (1994–2003)
Vassilios SKOURIS (2003–2015)

KOHTUSEKRETÄRID

Albert VAN HOUTTE (1953–1982)
Paul HEIM (1982–1988)
Jean-Guy GIRAUD (1988–1994)
Roger GRASS (1994–2010)

II PEATÜKK

ÜLDKOHUS

A | ÜLDKOHTU TEGEVUS 2016. AASTAL

President **Marc JAEGER**

Üldkohtu jaoks oli 2016. aasta arvukate ja suurte muutuste aasta. Iga kolme aasta järel toimuvale kohtu koosseisu uuendamisele lisandus kohtu ülesehituse reformi elluviimine, mille käigus toimus Üldkohtu kohtunike arvu suurendamise¹ kaks esimest etappi, Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamine ning Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse üleandmine Üldkohtule². Põhjalik analüüs, mille kohtunikud tihedas koostöös Üldkohtu kantselei ja kohtu talitustega läbi viis, oli kantud põhieesmärgist viia töökorraldus vastavusse suurenenud kohtu vajadustega, säilitades seejuures tõhususe ja kvaliteedi, mis on saavutatud rohkem kui 10 aasta jooksul toimunud sisereformide tulemusel. Uute ressurssidega tugevdatud Üldkohus on loonud uue aluse, mis võimaldab seista silmitsi ja tulla toime eesmärkidega, mis kohus on kohtunike arvu suurenemise kontekstis enesele seadnud: õigusemõistmise kiirus ja kvaliteet ning kohtupraktika järjepidevus ja autoriteet.

1. KORRALDUS

Esiteks peatuksin kohtu koosseisul: Üldkohtusse saabus 22 uut liiget (mis on täpselt pool hetkel ametis olevate kohtunike arvust), see aga nõuab paljude sammude astumist, et tagada uute kabinettide sujuv ja kiire lõimumine (töötajate töölevõtmine, töövahendite tellimine ja sisseseadmine, lahendatavate kohtuasjade jagamine, töötajate koolitamine, infosüsteemine ajakohastamine jne).

Üldkohtu reformi kahe esimese etapi raames nimetati neist kohtunikest ametisse 16 kohtunikku; see toimus järk-järgult, tingituna kohtunike ametisse nimetamise otsustusmenetluse piirangutest. Nii astusid ametisse:

- 13. aprillil 2016 kohtunikud C. Iliopoulos, L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín, D. Spielmann, V. Valančius, Z. Csehi, N. Pótorak ja A. Marcoulli reformi esimese etapi raames;
- 8. juunil 2016 kohtunikud P. G. Xuereb, F. Schalin ja I. Reine reformi esimese etapi raames;
- 19. septembril 2016:
 - kohtunik J. Passer reformi esimese etapi raames;
 - kohtunikud E. Perillo, R. Barents, J. Svenningsen, M. J. Costeira ja A. Kornezov reformi teise etapi raames.

1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14). Määruse 2015/2422 kohaselt toimub Üldkohtu kohtunike arvu suurendamine kolmes etapis. Esimeses etapis tuli alates 25. detsembrist 2015 ametisse nimetada 12 täiendavat kohtunikku. Teises etapis tuli seoses Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamisega alates 1. septembrist 2016 ametisse nimetada 7 täiendavat kohtunikku. Lõpuks tuleb kolmandas etapis alates 1. septembrist 2019 ametisse nimetada viimased 9 täiendavat kohtunikku, mille tulemusel kasvab kohtunike arv 56-ni.

2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137). Liidu avaliku teenistuse vaidluste eripära tingis ka vajaduse muuta Üldkohtu kodukorda (ELT 2016, L 217, lk 73).

Lisaks saabusid Üldkohtusse iga kolme aasta järel toimuva koosseisu uuendamise tulemusel kohtunikud R. da Silva Passos, P. Nihoul, B. Berke, U. Öberg, O. Spineanu-Matei ja K. Kowalik-Bańczyk, kes nimetati ametisse vastavalt kohtunike M. E. Martins Ribeiro, F. Dehousse'i, O. Czúczy, C. Wetteri, A. Popescu ja I. Wiszniewska-Białecka asemel.

Üldkohtu koosseisu, kuhu praegu kuulub 44 kohtunikku³, peab veel lisanduma praegu nimetamata kolm kohtunikku, et ajavahemikuks 2016–2019 täituks Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 48 ette nähtud kohtunike arv: 47 kohtunikku; aastal 2019 toimub aga lõpuks reformi kolmas ehk viimane etapp, mille käigus nimetatakse üheksa täiendavat uut kohtunikku.

Järgmiseks olgu Üldkohtu struktuuri kohta märgitud, et Üldkohus muutis oma sisemist korraldust, mis oli püsinud muutumatuna 2007. aasta septembrist 2016. aasta septembrini. Nüüdsest on Üldkohtus üheksa viiest kohtunikust koosnevat koda, mis võivad asju läbi vaadata kas kolmest kohtunikust koosneva kahe väikese koosseisuna koja presidendi eesistumisel või viiest kohtunikust koosneva koosseisuna⁴.

Viimaseks tuleb Üldkohtu toimimise kohta lisada, et Üldkohus on loonud tingimused, et tagada tasakaal tõhususe ja koordineerimise vahel. Selle tulemusel jääb tavaliseks kohtukoosseisuks endiselt kolmest kohtunikust koosnev koda, kuid uue struktuuri kohaselt on lihtsam saata kohtuasju viiest kohtunikust koosnevatele kodadele, asendada samas kogas kohtunikke, kellel esineb takistus, ning anda asepresidendile ja kodade presidentidele olulisem roll kohtupraktika kooskõla ja järjepidevuse tagamisel.

Samuti pidi Üldkohus oma koosseisu iga kolme aasta järel toimuva uuendamise puhul valima ajavahemikuks 2016. aasta septembrist 2019. aasta augustini endale presidendi, asepresidendi ja kodade presidendid. Nii valiti M. Jaeger ja M. van der Woude vastavalt Üldkohtu presidendiks ja asepresidendiks ning I. Pelikánová, M. Prek, S. Frimodt Nielsen, H. Kanninen, D. Gratsias, G. Berardis, V. Tomljenović, A. M. Collins ja S. Gervasoni kodade presidentideks.

2. KOHTUSTATISTIKA

Üldkohtu 2016. aasta kohtustatistika analüüs toob esile eeskätt kaks nähtust: esiteks uute kohtuasjade ja pooleliolevate kohtuasjade arvu kasv ja teiseks tunduvalt lühenenud menetlusaeg.

Uute kohtuasjade arv kasvas 17%, tõustes 831 kohtuasjalt 2015. aastal 974 kohtuasjani 2016. aastal; see oli peamiselt tingitud liidu avaliku teenistuse vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse üleandmisest Üldkohtule (niisuguseid kohtuasju oli 163)⁵. Pooleliolevate kohtuasjade arv kasvas sarnases mahu, tõustes 1267 kohtuasjalt 2015. aastal 1486 kohtuasjani 2016. aastal. Kohtu produktiivsuse puhul jätkub 2013. aastal saavutatud taseme hoidmine, kusjuures lõpetatud kohtuasjade arv (755 lahendatud kohtuasja) kuulub kolme parima tulemuse hulka, mis alates Üldkohtu loomisest on saavutatud. Kohtuasjade arvu kasv võrreldes 2015. ja 2014. aastaga on seletatav mitme asjaolu kokkulangemisega: kuhjunud kohtuasjade lahendamisega nendel aastatel (eriti 2015. aastal), iga kolme aasta järel toimuva kohtukoosseisu

3| 31. detsember 2016.

4| Kuni kolme viimast kohtunikku ei ole nimetatud, koosnevad kolm koda üheksast ajutiselt neljast kohtunikust, kes saavad asju läbi vaadata kolmest kohtunikust koosnevas kolmes väikeses koosseisus või viiest kohtunikust koosnevas koosseisus, mille korral täiendab koosseisu teise koja kohtunik.

5| Avaliku Teenistuse Kohus tegutses kuni 31. augustini 2016. Tema tegevusest annab ülevaate III peatükk „Avaliku Teenistuse Kohus“.

uuendamisega ja kohtu sisemise ümberkorraldamisega uute kohtunike lõimimiseks, võttes arvesse, et uued kohtunikud ei saa oma mandaadi esimeste kuude jooksul kohtu produktiivsust nähtavalt ja tuntavalt suurendada.

Samal ajal liigub kohtu toimimise tõhususe peamine indikaator, menetlusaeg, jätkuvalt positiivses suunas. Alates 2013. aastast täheldatav menetlusaja vähenemise tendents leidis taaskord kinnitust: keskmine menetlusaeg (kohtuotsuse või -määrusega lahendatud kohtuasjad kõigi valdkondade arvestuses) oli 18,7 kuud, mis kujutab endast 1,9-kuulist lühenemist võrreldes 2015. aastaga ja 8,2-kuulist lühenemist võrreldes 2013. aastaga.

Lisaks tuleb märkida, et tänu Üldkohtu ümberkorraldamisele ja reformi elluviimisega avanenud uutele võimalustele tõusis viiest kohtunikust koosnevale koosseisule saadetud kohtuasjade arv 2016. aastal 29-ni, samal ajal kui aastatel 2010 kuni 2015 oli niisuguseid asju igal aastal alla üheksa.

Viimaks iseloomustab kohtuvaidluste arengut intellektuaalomandi valdkonna vaidluste kasv (+11%), liidu avaliku teenistuse valdkonna kohtuasjade esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse üleandmine Üldkohtule (1. septembril võeti Avaliku Teenistuse Kohtult üle 123 kohtuasja ja kuni 31. detsembrini 2016 esitati 40 uut hagi, mis moodustab 17% esitatud kohtuasjadest), piiravate meetmete valdkonna kohtuasjade arvu suhteline langus (2016. aastal esitati 28 kohtuasja), riigiabi valdkonna, eriti liikmesriikide maksuküsimusi puudutavate kohtuasjade arvu püsimine kõrgel tasemel (76 kohtuasja) ja uue vaidlusallika esiletõus: krediidasutuste usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet käsitlevate eeskirjade kohaldamine.

Aastaaruande järgmises osas käsitleb Üldkohtu asepresident 2016. aasta tähelepanuväärset kohtupraktikat. Seda kohtupraktikat iseloomustavad Üldkohtule lahendada antud küsimuste suur mitmekesisus ja kohati ka keerukus, ning Üldkohtu põhiülesanne tagada tõhus kohtulik kaitse ning seeläbi õigusel rajanev liit.

B | ÜLDKOHTU PRAKTIKA 2016. AASTAL

I. KOHTUMENETLUS

ELTL ARTIKLI 263 ALUSEL ESITATUD HAGIDE VASTUVÕETAVUS

2016. aasta kohtupraktikas oli Üldkohtul eelkõige võimalus teha otsus vorminõuetest ja hagi esitamise tähtaegadest kinnipidamise kohta ning mõistete „vaidlustatav akt“, „õigus esitada hagi“ ja „halduse üldakt, mis ei vaja rakendusmeetmeid“ kohta.

1. MÕISTE „VAIDLUSTATAV AKT“

15. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *Itaalia vs. komisjon* (T-353/14 ja T-17/15, edasi kaevatud¹, [EU:T:2016:495](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada mõistet „akt, mille peale saab esitada tühistamishagi“ ELTL artikli 263 tähenduses. Kohtuasjas, milles see kohtuotsus tehti, käsitleti kahte nõuet kahe Euroopa Personalivaliku Ameti (EPSO) konkurssiteate² tühistamiseks. Euroopa Komisjon esitas asja läbivaatamist takistava asjaolu sel alusel, et vaidlustatud konkurssiteated on kas kinnitavad aktid või puhtalt rakendusaktid, mis rakendavad avalike konkursside üldtingimusi³ ja nimetatud üldtingimuste lisas 2 toodud haldusjuhtide kogu üldjuhiseid keelte kasutamise kohta EPSO konkurssidel.

Üldkohus märkis esiteks, et komisjoni argumentidele vastamiseks on vaja analüüsida üldtingimuste ja üldjuhiste õiguslikku sisu. Nimelt võisid vaidlusaluse konkursi teated olla puhtalt kinnitavad aktid või puhtalt rakendusaktid ainult siis, kui nende üldtingimuste ja üldjuhistega kavatseti kehtestada kohustuslikke norme, kujutades endast sellest tulenevalt akte, mis võivad tekitada kohustuslikke õiguslikke tagajärgi. Nende aktide enda sõnastusest ilmneb aga, et kui EPSO need avaldas, siis ei kehtestanud ta lõplikult kõikide nende konkursside keeltekasutuse korda, mida ta on kohustatud korraldama. Lisaks ja igal juhul, isegi kui need dokumendid sisaldavad hinnanguid, millega piiritletakse teise keele valik EPSO korraldatavatel konkurssidel ning selle ameti ja kandidaatide vahelise suhtlemise keel, ei saa neid tõlgendada selliselt, et nendega kehtestatakse selline keeltekasutuse kord, mis on kohaldatav kõikidele EPSO korraldatavatele konkurssidele, kuna ükski säte ei andnud EPSO-le või haldusjuhtide kogule pädevust kehtestada selline üldkohaldatav kord või võtta vastu sellekohased põhieeskirjad, millest konkurssiteade võib ainult erandjuhul kõrvale kalduda. EPSO-l ei ole võrdse kohtlemise ja õiguskindluse tagamiseks keelatud võtta vastu ja avaldada selliseid akte nagu üldeeskiri ja üldjuhised, mille eesmärk on teha teatavaks, kuidas ta kavatseb teatavatel juhtudel kasutada kaalutusõigust, mille need sätted talle annavad, sellises ulatuses, milles need ei kaldu kõrvale üldkohaldatavatest normidest, mis moodustavad tema volituste raamistiku, ning tingimusel, et neid vastu võttes ei loobu ta sellise pädevuse kasutamisest, mis on talle antud Euroopa Liidu institutsioonide ja ametite vajaduste, sealhulgas nende keeleliste vajaduste hindamisel erinevate konkursside korraldamisel. Kohus järeldas, et üldeeskirja ja üldjuhiseid tuleb tõlgendada nii, et äärmisel juhul on need teadaanded, mis

1| Kohtuasi C-621/16 P, *komisjon vs. Itaalia*.

2| Avaliku konkursi teade – Avalik konkurss EPSO/AD/276/14 – Administraatorid (AD 5) (ELT 2014, C 74 A, lk 4) ja avaliku konkursi teade – Avalik konkurss EPSO/AD/294/14 – Administraatorid (AD 6) andmekaitse valdkonnas (ELT 2014, C 391 A, lk 1).

3| Avalike konkursside üldtingimused (ELT 2014, C 60 A, lk 1).

väljendavad kriteeriume, mida järgides kavatseb EPSO valida nende konkursside keeltekasutuse korra, mida ta on kohustatud korraldama.

Üldkohus märkisteiseks, et iga konkursiteade on vastuvõetud eesmärgiga kehtestada normid, mis reguleerivad ühe või mitme konkreetse konkursi toimumise menetlust ning mille suhtes see teade kehtestab seega õigusliku raamistiku vastavalt ametisse nimetava asutuse kindlaksmääratud eesmärgile. See õigusraamistik, mis olukorrast sõltuvalt on kehtestatud kooskõlas konkursside korraldamisele kohaldatavate üldnormidega, on raamistik, mis reguleerib asjaomase konkursi menetlust alates konkursiteate avaldamisest kuni konkursi edukalt läbinud isikute nimesid sisaldava reservnimekirja avaldamiseni. Seega asus Üldkohus seisukohale, et selliseid konkursiteateid nagu vaidlustatud konkursiteated, mis asjaomaste liidu institutsioonide või ametite erivajadusi arvesse võttes kehtestavad konkreetse konkursi õigusraamistiku, sealhulgas keeltekasutuse korra, ning sisaldavad seega iseseisvaid õiguslikke tagajärgi, ei saa põhimõtteliselt pidada kinnitavateks aktideks või varasemaid akte puhtalt rakendavateks aktideks. Vaidlustatud konkursiteated on järelikult aktid, mis sisaldavad kohustuslikke õiguslikke tagajärgi asjaomase konkursi keeltekasutuse korraga seoses ning on seega vaidlustatavad aktid, ilma et selle järelduse seaks kahtluse alla asjaolu, et nende vastuvõtmise ajal võttis EPSO arvesse kriteeriume, mis on toodud üldeeskirjas ja üldjuhistes, millele vaidlustatud konkursiteated sõnaselgelt viitavad.

2. ÕIGUS ESITADA HAGI

OTSENE PUUTUMUS

28. septembri 2016. aasta kohtumääruses **PAN Europe jt vs. komisjon** (T-600/15, [EU:T:2016:601](#)) täpsustas Üldkohus otsese puutumuse kriteeriumi, selleks et hinnata hagejate, ühe mesinike ühenduse ja keskkonnakaitseorganisatsiooni, õigust esitada hagi rakendusmääruse (EL) 2015/1295⁴ tühistamiseks selles osas, milles viimase ese oli eelkõige toimeaine sulfoksafloori teatavatel tingimustel heakskiitmine taimekaitsevahendite koostisosana määruse (EÜ) nr 1107/2009⁵ alusel ja selle aine kandmine rakendusmääruse (EL) nr 540/2011⁶ lisasse.

Üldkohus märkis seoses sellega alustuseks, et toimeaine sulfoksafloor heakskiitmise ja selle heakskiidetud toimeainete loetelusse kandmise õiguslik tagajärg on anda liikmesriikidele teatavatel täiendavatel tingimustel luba sulfoksafloori sisaldavate taimekaitsevahendite turulelaskmiseks, kui esitatakse sellekohane taotlus. Vaidlustatud akt mõjutab vahetult seega liikmesriikide ja sulfoksafloori sisaldavate taimekaitsevahendite turulelaskmise loa võimalike taotlejate õiguslikku olukorda. Üldkohtu arvates ei kujuta toimeaine sulfoksafloor vaidlustatud aktiga heakskiitmine endast ohtu hagejast ühenduse liikmete tootmistegevusele ega loo järelikult õiguslikke tagajärgi nende omandiõigusele ja ettevõtlusega tegelemise õigusele. Nimelt esiteks, kui eeldada, et sulfoksafloori sisaldavate taimekaitsevahendite kasutamine ohustaks tõesti hagejast ühenduse tootmistegevust, ei puuduta majanduslikud tagajärjed mitte nende õiguslikku, vaid ainult faktilist olukorda. See väidetav oht eeldab teisest küljest veel seda, et liikmesriik kiidab heaks sulfoksafloori

4) Komisjoni 27. juuli 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/1295, millega kiidetakse heaks toimeaine sulfoksafloor vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise kohta ning muudetakse komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 540/2011 lisa (ELT 2015, L 199, lk 8).

5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2009, L 309, lk 1).

6) Komisjoni 25. mai 2011. aasta rakendusmäärus (EL) nr 540/2011, millega rakendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1107/2009 seoses heakskiidetud toimeainete loeteluga (ELT 2011, L 153, lk 1).

sisaldava taimekaitsevahendi. Järelikult ei saa seda, kui vaidlustatud akt mõjutab hagejast ühenduse liikmete omandiõigust ja ettevõtlusega tegelemise õigust, igal juhul lugeda otseseks puutumuseks, isegi kui see kvalifitseerida õiguslikuks.

Üldkohus täpsustas lisaks, et Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 37 ja 47 ei sea kahtluse alla ETL artikli 263 neljanda lõigu tõlgendamist ja eelkõige otsese puutumuse kriteeriumi. Nimelt, mis puutub põhiõiguste harta artiklisse 37, siis see sisaldab ainult põhimõtet, mis näeb ette liidu üldise kohustuse tema poliitika raames taotletavate eesmärkide osas ja mitte õigust esitada liidu kohtutele hagi keskkonnaasjades. Mis puutub põhiõiguste harta artiklisse 47, siis selle sätte ese ei ole muuta aluslepingutes ette nähtud kohtuliku kontrolli süsteemi, eelkõige liidu kohtule esitatud hagide vastuvõetavusega seotud norme. Üldkohus tuletab viimaks meelde, et liidu sõlmitud rahvusvahelised lepingud, sealhulgas Århusi konventsioon⁷, ei ole liidu esmase õiguse suhtes esimuslikud, nii et nimetatud konventsiooni alusel ETL artikli 263 neljandast lõigust kõrvalekaldumisega ei saa nõustuda. Peale selle, kuna Århusi konventsiooni artikli 9 lõige 3 ei sisalda ühtegi tingimusteta ja piisavalt täpset sedalaadi kohustust, mis reguleerib otseselt isikute olukorda, ei saa menetlusosalised sellele sättele liidu kohtutes otse tugineda. Üldkohus märkis, et Århusi konventsiooni enda sõnastusega „siseriiklike õigusaktide nõuetele vastavale üldsuse esindajale, juhul kui need nõuded on sätestatud“ on artikli 9 lõike 3 alusel üldsuse esindajale antavad õigused allutatud ETL artikli 263 neljandast lõigust tulenevatele vastuvõetavuse kriteeriumidele. Seega ei ole tõendatud, et ETL artikli 263 neljas lõik liidu kohtute tõlgenduses oleks vastuolus Århusi konventsiooni artikli 9 lõikega 3.

a. ISIKLIK PUUTUMUS

13. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *IPSO vs. EKP* (T-713/14, [EU:T:2016:727](#)) oli Üldkohtul võimalus teha otsus ametiühinguorganisatsiooni õiguse kohta esitada hagi eelkõige seoses nõudega tühistada Euroopa Keskpanka (EKP) juhatusel akt, mis näeb ette piirangu, mille kohaselt EKP võib administratiiv- ja sekretäriülesandeid täitva sama renditöötaja teenuseid kasutada maksimaalselt kaks aastat. Selle hagi oli esitanud Saksamaa Liitvabariigis töötavate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste institutsioonide teenistujate organisatsioon (IPSO).

Üldkohus tuletas meelde, et ametiühinguorganisatsioonide esitatud hagi on vastuvõetavad kolmel juhul: kui nad esindavad selliste isikute huve, kellel endil on hagi esitamise õigus, või kui nad on individualiseeritavad seetõttu, et kahjustatakse nende kui ühenduste endi huve, eriti siis, kui tühistamishagi esimeks olev akt kahjustab nende kui läbirääkija positsiooni, või kui õigusnorm annab neile sõnaselgelt rea menetlusõigusi. Kõnesolevas asjas tugines hageja õigusele esitada hagi nimelt seoses oma isiklike huvidega kui sotsiaaldialoogi läbirääkimispartner, kes osales läbirääkimistel renditöötajate olukorra üle EKPs.

Üldkohus rõhutas, et üksnes asjaolu, et ametiühinguorganisatsioon osales läbirääkimistel, ei ole piisav, et teda individualiseerida analoogselt vaidlusaluse akti adressaadi olukorrale. Sellise organisatsiooni hagi võib siiski olla vastuvõetav, kui vaidlustatud akt mõjutas tema läbirääkija positsiooni spetsiifilistes olukordades, milles ta oli läbirääkimispartner ja mis olid selgelt piiritletud ja otseselt seotud vaidlustatud akti esemega. Üldkohus oli kõnesolevas asjas seisukohal, et ametiühinguorganisatsiooni positsioonist EKP sotsiaaldialoogi läbirääkimispartnerina vaadeldavatel läbirääkimistel piisab selleks, et tõendada, et vaidlustatud akt puudutab teda isiklikult ETL artikli 263 tähenduses. See seisund individualiseerib teda nimelt võrreldes kõikide teiste ametiühinguorganisatsioonidega, kes esindavad EKP ametnikke või töötajaid, kuna ta on nende isikute huve

7) 25. juunil 1998 Århusis alla kirjutatud keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon, mis on Euroopa Ühenduse nimel heaks kiidetud nõukogu 17. veebruari 2005. aasta otsusega 2005/370/EÜ (ELT 2005, L 124, lk 1).

kaitsvate võimalike ametiühinguorganisatsioonide hulgas ainus, kes osales EKPga peetavatel läbirääkimistel, mis on just seotud vaidlustatud aktis käsitletud küsimustega.

3. HALDUSE ÜLDAKT, MIS EI VAJA RAKENDUSMEETMEID

2016. aastal oli Üldkohtul võimalus tulla mitme juhtumi puhul tagasi mõiste „halduse üldakt, mis ei [vaja] rakendusmeetmeid“ juurde ELTL artikli 263 neljandas lõigus silmas peetud kolmanda hüpoteesi tähenduses. Esiteks, kohtuasjades, milles tehti 14. jaanuari 2016. aasta kohtuotsused *Tilly-Sabco vs. komisjon* (T-397/13, edasi kaevatud⁸, [EU:T:2016:8](#)) ja *Doux vs. komisjon* (T-434/13, ei avaldata, [EU:T:2016:7](#)), esitasid Üldkohtule hagi kaks Lähis-Ida riikidesse terveid külmutatud kanu ekspordivat äriühingut. Hagejad palusid nendes hagides tühistada Euroopa Komisjoni akt⁹, millega viimane määras kodulinnuliha sektoris kolme külmutatud kanarümba kategooria puhul eksporditoetuse kindlaks summas 0 eurot.

Hagejad väitsid, et nende hagid on ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel vastuvõetavad, kuna vaidlustatud rakendusmäärus on halduse üldakt, mis ei vaja rakendusmeetmeid. Seoses sellega märgib Üldkohus esmalt, et kohtupraktikast küll nähtub, et mõistet „halduse üldakt, mis ei [vaja] rakendusmeetmeid“ tuleb tõlgendada, pidades silmas selle sätte eesmärki, milleks on tõhusa kohtuliku kaitse tagamine. See ei tähenda aga siiski, et vaadeldavat mõistet tuleb analüüsida ainult seda eesmärki silmas pidades. Arvestades ELTL artikli 263 neljandas lõigus osutatud kolmandat hüpoteesi, saavad rakendusmeetmed selle sätte tähenduses olla ainult need meetmed, mille liidu organid või asutused või siseriiklikud ametiasutused tavaliselt võtavad. Kui liidu organid või asutused või siseriiklikud ametiasutused ei võta tavaliselt ühtegi meetet üldkohaldatava akti rakendamiseks ja sellele konkreetsete tagajärgede andmiseks iga asjaomase ettevõtja suhtes, ei vaja see halduse üldakt rakendusmeetmeid. Tegemist peab samuti olema meetmetega, mis halduse üldaktile loomulikult järgnevad. Seega ei piisa sellest, kui ettevõtjal on võimalik kohustada kunstlikult ametiasutust võtma meetet, mida on võimalik vaidlustada, sest selline meede ei kujuta endast meetet, mida halduse üldakti jaoks „[on vaja]“.

Vaidlustatud rakendusmääruses eksporditoetuste kindlaksmääramise tõttu summas 0 eurot ja seetõttu, et kõnealuste toodete ekspordimiseks ei ole vaja esitada ekspordilitsentsi, ei esitata tavaliselt siseriiklikele ametiasutustele ühtegi eksporditoetuse eelkinnitust sisaldava ekspordilitsentsi taotlust. Sellekohaste taotluste puudumisel ei võta siseriiklikud ametiasutused tavaliselt meetmeid, et kohaldada vaidlustatud rakendusmäärust. Seega ei ole olemas ühtegi meetet, mis täpsustaks, millised tagajärjed on vaidlustatud rakendusmäärusel erinevatele asjaomastele ettevõtjatele.

Seoses sellega, kui ekspordilitsentsi taotlus esitatakse siseriiklikule ametiasutusele ainult selleks, et tekiks võimalus pöörduda kohtusse, tähendab, et seda taotlust tavaliselt ei esitata. Kuivõrd siseriiklikul ametiasutusel ei ole muud võimalust, kui määrata eksporditoetus summas 0 eurot, ei saa ekspordijal neil tingimustel olla mingit huvi selle vastu, et siseriiklik ametiasutus määraks toetuse, välja arvatud juhul, kui eesmärk on saavutada „kunstlikult“ sellise meetme võtmine, mida on võimalik vaidlustada. Sellest tuleneb, et vaidlustatud rakendusmäärus ei vaja rakendusmeetmeid ELTL artikli 263 neljandas lõigus silmas peetud kolmanda hüpoteesi tähenduses.

8| Kohtuasi C-183/16 P, *Tilly Sabco vs. komisjon*.

9| Komisjoni 18. juuli 2013. aasta rakendusmäärus (EL) nr 689/2013, millega kehtestatakse kodulinnuliha eksporditoetused (ELT 2013, L 196, lk 13).

Teiseks, kohtuasjas, milles tehti 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus **Ferracci vs. komisjon** (T-219/13, edasi kaevatud¹⁰, [EU:T:2016:485](#)), esitas Rooma (Itaalia) linna lähistel asuva hotelli omanik Üldkohtule hagi komisjoni otsuse peale, mis käsitleb maksustamissüsteemi, milles mitteäriühingud vabastatakse kohalikust kinnisvaramaksust. Kuigi selle komisjoni otsusega tunnistati vaadeldav süsteem siseturuga osaliselt vastuolus olevaks, ei kohustatud sellega summasid tagastama, kuna leiti, et abi tagasinõudmine on võimatu.

Mis puutub esiteks küsimusse, kas vaidlustatud otsus tuleb kvalifitseerida halduse üldaktiks, siis selle kohta leidis Üldkohus, et riigiabi valdkonnas tehtud komisjoni otsusel, mida kohaldatakse objektiivselt määratletud olukordadele ja mis tekitab õiguslikke tagajärgi üldiselt ja abstraktselt määratletud isikute kategooriale, on üldine reguleerimisala. Konkreetset liikmesriigi maksustamissüsteemi käsitleva otsuse ese on ELTL artiklit 107 arvestades uurida, kas siseriiklikud õigusnormid, mis on kohaldatavad üldiselt ja abstraktselt määratletud, määramata arvu isikute suhtes, sisaldavad riigiabi elemente, ja kui see on nii, kas kõnealune abi on siseturuga kokkusobiv ja tagasinõutav. Komisjonile ELi toimimise lepingu riigiabi käsitlevate sätetega antud pädevust arvestades peegeldab niisugune otsus, isegi kui sellel on vaid üks adressaat, nimetatud institutsiooni poolt läbiviidava uurimise esemeks olevate siseriiklike meetmete ulatust, olgu siis tegemist selleks vajaliku loa andmisega, et abimeedet saaks kohaldada, või tagajärgede kindlaksmääramisega juhul, kui meede on ebaseaduslik või siseturuga kokkusobimatu. Vaadeldavate aktide reguleerimisalasse kuuluvad majandustegevuses osalejad on määratletud üldiselt ja abstraktselt. Seega on neil aktidel üldine reguleerimisala.

Käsitledes teiseks vaidlustatud otsuse rakendusmeetmete olemasolu, leidis Üldkohus, et kuna komisjon oli seisukohal, et liikmesriigi antud ebaseaduslikku abi on täiesti võimatu tagasi nõuda, ja otsustas mitte kohustada nimetatud liikmesriiki abisaajatelt nende õigusnormide alusel saadud summasid tagasi nõudma, siis ei pea siseriiklikud ametiasutused võtma – eeskätt hageja suhtes – ühtegi meetet, et vaidlustatud otsust täita. Üldkohus märgib lisaks, et kuna komisjon leiab, et siseriiklikud õigusnormid ei kujuta endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, ei kaasne vaidlustatud otsusega ühtegi rakendusmeetet ning liikmesriigi ametiasutustel on sellega seoses ainult kohustus kohaldada liikmesriigi õigusnorme sellisena, nagu need on. Liikmesriigi tasandil ei võeta selle otsuse täitmiseks ühtegi meetet, eriti hageja suhtes.

4. VORMINÕUETE JÄRGIMINE JA HAGI ESITAMISE TÄHTAJAD

Kohtuasjas, milles tehti 22. juuni 2016. aasta kohtumäärus **1&1 Telecom vs. komisjon** (T-43/16, [EU:T:2016:402](#)), esitati Üldkohtule hagi nõudega tühistada komisjoni otsus, mis käsitles koondumistehingu tingimusliku lubamise otsusele lisatud lõplikus kohustuste võtmise deklaratsioonis ette nähtud parandusmeetmeid. Komisjon väitis, et hagiavaldus ei olnud vastuvõetav, kuna sellele ei olnud alla kirjutanud hagejat esindav advokaat.

Seoses sellega tuletas Üldkohus kõigepealt meelde, et Üldkohtus menetlustoimingute tegemiseks volitatud advokaadi allkirja puudumine hagiavaldusel ei kuulu selliste vormiliste puuduste hulka, mida saaks pärast hagi esitamise tähtaja möödumist Euroopa Kohtu põhikirja artikli 19 ning Üldkohtu kodukorra artikli 51 lõike 4 ja artikli 78 lõike 5 alusel kõrvaldada. Nimelt tuleb hagiavalduse esitaja esindaja allkirja nõuet – mille eesmärk on tagada õiguskindluse eesmärki silmas pidades hagiavalduse autentsus ja välistada oht, et see tegelikult ei olegi selleks volitatud isiku koostatud – käsitada kui olulist vorminõuet, mida tuleb kohaldada rangelt ning mille järgimata jätmine toob kaasa selle, et hagi ei ole vastuvõetav.

10| Kohtuasi C-624/16 P, *komisjon vs. Ferracci*.

Kõnesolevas asjas märkis Üldkohus, et hagiavaldusele oli tõesti alla kirjutanud advokaat, kellel oli õigus teha menetlustoiminguid Üldkohtus. Hagiavalduse esimesel leheküljel oli küll märgitud, et hagejat esindab Brüsseli (Belgia) asukohaga advokaat, samas kui e-Curias esitas hagiavalduse Inglismaa ja Walesi Law Society liikmeks olev *solicitor* ja nimetatud advokaadi kolleeg samas büroos. Puudus siiski vaidlus selle üle, et see *solicitor* on Euroopa Liidu liikmesriigi advokatuuri liige, mistõttu tal on õigus teha menetlustoiminguid Üldkohtus.

Ainuüksi asjaolust, et selle *solicitor*'i nime ei ole hagiavalduse esimesel leheküljel märgitud, ei piisa selleks, et seada kahtluse alla tema seisundit hageja esindajana. See, et ta on hageja esindaja, nähtub nimelt asjaolust, et hageja andis talle volituse enda esindamiseks. Asjaolu, et seda volitust ei esitatud koos hagiga, ei muuda seda järeldust ega too kaasa hagi vastuvõetamatust, kuna sellist hagi esitamise ajal esinevat puudust on võimalik kõrvaldada ning kodukorra artikli 78 lõike 5 alusel antud tähtaja jooksul hageja selle ka kõrvaldas.

Lisaks loetakse e-Curia kasutajakonto kaudu esitatud menetlusdokumenti e-Curia otsuse¹¹ artikli 3 kohaselt mitte ainult menetlusdokumendi originaaliks, vaid erinevalt tavalisest omakäelisest allkirjast sisaldab see ka automaatselt andmeid hagejat esindava allakirjutanud isiku kohta, tema õiguse kohta olla esindaja ja tema aadressi kohta. Seega sedastas kohus, et hagiavalduses on täidetud kodukorra artikli 76 punktis b sätestatud kohustus märkida hageja esindaja seisund ja aadress. Pelgalt kõnealuse advokaadi aadressi või asjaolu, et ta on hageja esindaja, märkimata jätmine hagiavalduses ei muuda hagiavaldust, millele on nõuetekohaselt alla kirjutanud hageja volitatud Euroopa Liidu advokaat, mingil juhul vastuvõetamatuks, kui see omakäeline või e-Curia rakenduse elektrooniline allkiri on antud ELTL artikli 263 kuuendas lõigus sätestatud tähtaega järgides.

18. oktoobri 2016. aasta kohtuotsuses **Sina Bank vs. nõukogu** (T-418/14, [EU:T:2016:619](#)) tuli Üldkohtul analüüsida ühe Iraani panga esitatud hagiavaldust, milles ta vaidlustas tema suhtes kehtestatud piiravad meetmed. Euroopa Liidu Nõukogu väitis Üldkohtus, et hagi põhjenduseks esitatud väidete kolmas osa, millega taotleti otsuse (ÜVJP) 2015/1008¹² ja rakendusmääruse (EL) 2015/1001¹³ tühistamist osas, milles nende aktidega jäeti hageja nimi vaidlusalusesse loetelusse, ei ole vastuvõetav. Nõukogu arvates oleks nimetatud aktide peale hagi esitamise tähtaeg pidanud kulgema hakkama alates nende aktide edastamisest hageja advokaatidele 26. juunil 2015 ning see tähtaeg oleks pidanud lõppema 5. septembril 2015.

Üldkohus rõhutas, et nõuete muutmise taotlus peab järgima ELTL artikli 263 kuuendas lõigus sätestatud hagi esitamise tähtaega. Hagi esitamise tähtaja kulgema hakkamiseks hageja suhtes pidi nõukogu edastama otsuse 2015/1008 ja rakendusmääruse 2015/1001 individuaalselt hagejale, kuna talle oli hageja aadress teada. Üldkohus märgib, et kõnesolevas asjas edastas nõukogu need aktid hagejale tema advokaatide vahendusel 26. juuni 2015. aasta kirja ja elektronkirjaga.

ELTL artikli 263 kuues lõik räägib hoopis „[akti] teatavakstegemisest hagejale“, mitte aga akti teatavakstegemisest tema esindajale. Sellest tuleneb, et kui akt tuleb teatavaks teha, et hagi esitamise tähtaeg saaks kulgema hakata, tuleb see põhimõtteliselt saata akti adressaadile, mitte aga tema advokaatidele. Kõnesolevas asjas

11 | 14. septembri 2011. aasta otsus menetlusdokumentide e-Curia rakenduse kaudu esitamise ja kättesaamise kohta (ELT 2011, C 289, lk 9).

12 | Nõukogu 25. juuni 2015. aasta otsus (ÜVJP) 2015/1008, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2015, L 161, lk 19).

13 | Nõukogu 25. juuni 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/1001, millega rakendatakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2015, L 161, lk 1).

kohaldatavad õigusnormid, st otsuse 2010/413/ÜVJP¹⁴ artikli 24 lõige 3 ja määruse (EL) nr 267/2012¹⁵ artikli 46 lõige 3, ei viita kordagi selgesõnaliselt võimalusele teha isiku või üksuse suhtes võetud piiravad meetmed teatavaks tema esindajale, vaid neis on selgelt sätestatud, et kui asjaomase isiku või üksuse aadress on teada, tuleb otsus kohaldada tema suhtes piiravaid meetmeid talle vahetult teatavaks teha. Seega tuli otsus 2015/1008 ja rakendusmäärus 2015/1001 teatavaks teha vahetult hagejale, kelle aadress on nõukogule teada. Kuna lisaks ei võimalda miski asuda seisukohale, et hageja sõlmis nõukoguga kokkuleppe, et kõnealused aktid tehtaks teatavaks talle tema advokaatide aadressil ja seega nende advokaatide vahendusel, leidis Üldkohus, et kõnealuste aktide tegelik saatmine hageja advokaatidele ei võrdunud seega teatavastegemisega ja niisiis nende aktide kättetoimetamisega hagejale endale.

MENETLUSE KURITARVITAMINE

Kohtuasjas, milles tehti 16. märtsi 2016. aasta kohtumäärus **One of Us jt vs. komisjon** (T-561/14, [EU:T:2016:173](#)), oli Üldkohtul vaja täpsustada mõistet „menetluse kuritarvitamine“, kui hagejad avaldasid ühel veebisaidil selles kohtuasjas esitatud menetlusse astumise avaldused koos negatiivsete kommentaaridega nende organisatsioonide kohta, kes need avaldused esitasid.

Üldkohus tuletas meelde, et Üldkohtu menetlust reguleerivate eeskirjade kohaselt kaitstakse pooli menetlusedokumentide väärkasutuse eest. See kaitse peegeldab hea õigusemõistmise üldpõhimõtet, mille kohaselt on pooltel õigus kaitsta oma huve ilma igasuguste väliste, eelkõige üldsuse mõjutusteta. Järelikult selleks, et tagada poolte vaidluste ja kohtuasja menetleva kohtu otsuse kujunemise segamatut kulgemist kogu kohtumenetluse vältel, peab pool, kellele antakse luba tutvuda teise poole menetlusedokumentidega, kasutama seda õigust üksnes enda seisukohtade kaitsmiseks, mitte aga mingil muul eesmärgil, näiteks üldsuse kriitika esilekutsumiseks teise menetluspoole esitatud argumentide kohta. Selle aspektiga vastuolus olev toiming kujutab endast menetluse kuritarvitamist, mida võib kohtukulude jaotuse otsustamisel arvesse võtta. See kohtumenetluse pooltele antud kaitse peab laienema menetlusse astujale, kes osaleb nimelt õigusemõistmise protsessis, ning tema kaitse peab sellest tulenevalt olema, seoses sellega, mis puutub võimalusse kaitsta oma huve ilma igasuguste väliste mõjutusteta, samal tasemel kui menetluspooltel.

Üldkohus otsustas neid kaalutlusi arvesse võttes, et hagejad, avaldades internetis menetlusse astumise avaldused ja viidates otseselt Üldkohtu menetlusele ning halvustades avalikkuse ees organisatsioone, kes need avaldused esitas, on kõnesolevas asjas menetlust kuritarvitanud, mida võidakse kohtukulude jaotamisel kodukorra artikli 135 lõike 2 kohaselt arvesse võtta.

TASUTA ÕIGUSABI

17. veebruari 2016. aasta kohtumääruses **KK vs. EASME** (T-376/15 AJ, [EU:T:2016:89](#)) täpsustas Üldkohus kodukorra artiklite 146–150 alusel tasuta õigusabi andmise tingimusi.

Üldkohus märkis seoses sellega kõigepealt, et juriidilisele isikule tasuta õigusabi võimaldamise üle otsustamiseks tema majanduslikule seisule hinnangu andmisel ei saa lähtuda ainult tema enda vahenditest, jättes kõrvale tema kapitali otseselt või kaudselt esindavate isikute seisundi. Kohus märkis, et kodukorra artiklites 146–150

14| Nõukogu 26. juuli 2010. aasta otsus 2010/413/ÜVJP, mis käsitleb Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks ühine seisukoht 2007/140/ÜVJP (ELT 2010, L 195, lk 39).

15| Nõukogu 23. märtsi 2012. aasta määrus (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 961/2010 (ELT 2012, L 88, lk 1).

väljendatud tasuta õigusabi andmise tingimusi tuleb tõlgendada, võttes arvesse põhiõiguste harta artikli 47 kolmandas lõigus sätestatud põhimõtet, et isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, antakse tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda. Juriidilist isikut ei saa aga pidada ilmajäetuks õigusest õiglasele kohtulikule arutamisele põhiõiguste harta artikli 47 tähenduses ainult selle asjaolu tõttu, et tema kapitali otseselt või kaudselt kontrollivad isikud keelduvad kasutamast oma olemasolevaid vahendeid selleks, et juriidiline isik saaks esitada kohtusse hagi. Neil asjaoludel ei tule nende isikute tegevusetust, kes asjasse puutuvat juriidilist isikut kontrollivad ja kes peaksid olema tegelikult peamiselt huvitatud tema õiguste kaitsmisest, korvata liidu eelarvest Üldkohtu kasutusse antud rahaliste vahendite arvel.

Üldkohus järelendas seega, et selleks, et hinnata tasuta õigusabi taotleva juriidilise isiku majanduslikku seisundit, tuleb võtta arvesse mitte ainult tema enda rahalisi vahendeid, vaid ka neid vahendeid, mis on ettevõtjate kontsernil, kuhu ta otseselt või kaudselt kuulub, ning tema aktsionäride ja osanike, s.o füüsiliste või juriidiliste isikute rahalisi võimalusi.

UUE KODUKORRA KOHALDAMINE

Kohtuasjas, milles tehti 25. mai 2016. aasta kohtuotsus **komisjon vs. McCarron.Poultry** (T-226/14, [EU:T:2016:313](#)), tegi Üldkohus otsuse kodukorra artikli 123, millega muudeti varem kehtinud 2. mai 1991. aasta kodukorras ette nähtud tagaseljamenetluse korda, ajalise kohaldamise kohta. Tegemist oli komisjoni hagiga, milles nõuti, et ühelt äriühingult mõistetakse välja osa komisjoni ettemaksetest seoses lepinguga, mis kuulub Euroopa Ühenduse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse viienda raamprogrammi alla (1998–2002). Arvestades, et komisjon oli kõnesolevas asjas esitanud 10. märtsil 2015 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 122 lõike 1 alusel taotluse, et Üldkohus teeks otsuse tema nõuete kohta, kuid kuna 1. juulil 2015 jõustus kodukord, mis sisaldas artiklis 123 uusi sätteid tagaseljamenetluse kohta, tuli Üldkohtul kindlaks teha, milline säte vaidlusele oli kohaldatav.

Üldkohus märkis, et kuna ükski üleminekusäte ei viita sõnaselgelt kodukorra artiklile 123, siis tuleb seda sätet kui menetlussätet pidada viivitamata kohaldatavaks alates kodukorra jõustumisest 1. juulil 2015 ning seega on see käesoleva vaidluse suhtes kohaldatav hetkest, mil see jõustus. Seoses sellega rõhutab Üldkohus, et isegi kui oletada, et tagaseljamenetluses hageja nõuete rahuldamist reguleerivad norme võib käsitada materiaaõiguse normidena, sest need mõjutavad otseselt vaidluse poolte huve, ei oma see asjaolu tähtsust normide ajalise kohaldamise seisukohast. Nimelt, kuna olukord, mis tuleneb sellest, et kostja oma seisukohta ei esita ja hageja esitab taotluse, et tema nõuded rahuldataks tagaselja, on lõplikult saabunud alles sel hetkel, kui Üldkohus selle taotluse üle otsustab, siis on nimetatud normid viivitamatult kohaldatavad.

Seega, vastavalt kodukorra artikli 123 lõikele 3 rahuldab Üldkohus tagaseljaotsuses hageja nõuded, välja arvatud juhul, kui ta ei ole ilmselgelt pädev hagi läbi vaatama või kui hagi on ilmselgelt vastuvõetamatu või ilmselgelt õiguslikult põhjendamatu. Üldkohus sedastas, et ta on vaidlusaluse lepingu artikli 5 lõikes 2 toodud vahekohtuklausli alusel pädev hagi läbi vaatama. Ta leiab lisaks, et ei ole vähimatki kahtlust, et hagi on vastuvõetav, ja et arvestades lepingu tingimusi ja komisjoni poolt hagiavalduses toodud asjaolude kirjeldust, mida kinnitavad toimiku materjalid, ei ole hagi ilmselgelt õiguslikult põhjendamatu.

II. INSTITUTSIOONILINE ÕIGUS. EUROOPA KODANIKUALGATUS. SOTSIAALPOLIITIKA

Kohtuasjas, milles tehti 19. aprilli 2016. aasta kohtuotsus **Costantini jt vs. komisjon** (T-44/14, [EU:T:2016:223](#)), esitati Üldkohtule hagi nõudega tühistada komisjoni otsus, millega jäeti rahuldamata Euroopa kodanikualgatuseregistreerimise taotlus, mille ese oli kutsuda Euroopa Liitu „esitama sellise õigusakti ettepanekut, mis kaitseb põhiõigust inimväärikusele, tagades adekvaatse sotsiaalkaitse ja juurdepääsu kvaliteetsetele pikaajalistele hooldusteenustele, mis on kaetud lisaks terviseteenustele“. Vaidlusalune Euroopa kodanikualgatus oli sisuliselt suunatud sellele, et pikaajalised hooldusteenused välistataks ELTL artikli 14 alusel siseturueeskirjade kohaldamisalast ja kvalifitseeritaks üldist majandushuvi pakkuvateks teenusteks (edaspidi „ÜMPT“). Komisjon põhjendas rahuldamata jätmist määruse (EL) nr 211/2011¹⁶ artikli 4 lõike 2 punktiga b, asudes seisukohale, et nimetatud ettepanek ei kuulu ilmselgelt nende volituste alla, mis võimaldavad tal esitada liidu õigusakti ettepanekut aluslepingute kohaldamiseks. Ta oli nimelt leidnud, et ELTL artikkel 14 ei ole Euroopa kodanikualgatus sobiv õiguslik alus, sest liidu seadusandja ei saa liikmesriike kohustada, et nad osutaksid üldist majandushuvi pakkuvaid teenuseid.

Esiteks märkis Üldkohus, et komisjon järeldas õigesti, et arvestades liikmesriikide ja liidu pädevuse jaotust üldist majandushuvi pakkuvate teenuste valdkonnas, ei olnud tal volitust esitada ELTL artikli 14 alusel õigusakti ettepanekut, mille eesmärk on saavutada, et pikaajalised hooldusteenused kvalifitseeritakse üldist majandushuvi pakkuvateks teenusteks. Nimelt on liikmesriikidel liidu õigust järgides õigus määratleda oma üldist majandushuvi pakkuvate teenuste ulatus ja korraldus. Neil on avar kaalutusõigus selle määratlemisel, mida nad üldist majandushuvi pakkuvaks teenuseks peavad, ning komisjon saab nende teenuste liikmesriigipoolse määratluse kahtluse alla seada ainult ilmse vea korral. Liikmesriigi seda eelisõigust määratleda ÜMPTd kinnitab nii see, et puudub spetsiaalselt liidule antud pädevus, kui ka see, et liidu õiguses puudub ÜMPT mõiste täpne ja täielik määratlus.

Teiseks leidis Üldkohus, et komisjon võis samuti vaidlustatud otsuses õigustatult asuda seisukohale, et tal ei ole ELTL artikli 14 alusel ilmselgelt võimalik koostada ettepanekut niisuguse õigusakti vastuvõtmiseks, millega pikaajalised hooldusteenused välistatakse siseturueeskirjade kohaldamisalast. ELTL artiklist 14 tuleneb nimelt, et selles ette nähtud erinormid on kohaldatavad ÜMPT-le, piiramata ELTL artikli 106 kohaldamist. Vastavalt ELTL artikli 106 lõikele 2 alluvad isegi ettevõtjad, kellele on antud niisuguste teenuste osutamine, aluslepingute eeskirjadele, eriti siseturu- ja konkurentsieeskirjadele, ning sellest põhimõttest saab kõrvale kalduda üksnes rangetel tingimustel, mille täidetust sõltub liikmesriigis esinevatest õiguslikest ja faktilistest asjaoludest ning mille esinemist peab igal konkreetselt juhtumil tõendama kas liikmesriik või ettevõtja, kes soovib neile tugineda. Sellest järeldub Üldkohtu hinnangul, et komisjon ei saa üldiselt teha ettepanekut jätta siseturueeskirjade kohaldamisalast välja teenused, mille kvalifitseerimine ÜMPTks sõltub igas liikmesriigis järgitavast riiklikust poliitikast.

16] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 211/2011 kodanikualgatuses kohta (ELT 2011, L 65, lk 1).

III. ETTEVÕTJATELE KOHALDATAVAD KONKURENTSIEESKIRJAD

SISSEJUHATUS

2016. aasta kohtupraktika konkurentsi valdkonnas oli ulatuslik, eelkõige seoses kaitseõiguste, trahvide eest kaitse andmise tingimuste, komisjoni võimalusega sõlmida kokkulepe, põhjendamiskohustuse ja liidu kohtute täieliku pädevusega.

1. KAITSEÕIGUSED

a. VASTUVÄITED

Kohtuasjas, milles tehti 19. jaanuari 2016. aasta kohtuotsus **Toshiba vs. komisjon** (T-404/12, edasi kaevatud¹⁷, [EU:T:2016:18](#)), tuli Üldkohtul hinnata sellise otsuse õiguspärasust, millega komisjon oli määranud kartellis osalejatele trahvid pärast seda, kui tühistati osaliselt Üldkohtu varasem otsus, milles tuvastati, et on tehtud metodoloogiline viga viiteaasta valikul trahvisumma arvutamiseks¹⁸. Kuigi komisjon oli enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist saatnud puudutatud pooltele asjaolusid kokkuvõtlikult käsitleva kirja trahvisumma arvutamise uute eeskirjade kohta, väitis hageja, et lihtsa asjaolusid käsitleva kirja asemel oleks komisjon pidanud talle saatma hoopis uued vastuväited.

Üldkohus märkis, et varasema otsuse vastuvõtmisele eelnenud vastuväidete sisu võidakse arvesse võtta, kui nimetatud otsuse osaliselt tühistanud kohtuotsuses ei ole seda kahtluse alla seatud. Ta märkis lisaks, et kohtuotsus, millega osaliselt tühistati esimene otsus, ei mõjutanud nende õiguslike ja faktiliste asjaolude tõepärasust, asjakohasust või põhjendatust, mis olid seotud trahvisumma arvutamisega ja mis on sõnastatud nimetatud otsuse vastuvõtmisel koostatud vastuväidetes. Olles lisaks tagasi lükanud hageja argumendid, mis on tuletatud eelkõige kohtuotsusest **Cimenteries CBR jt vs. komisjon**¹⁹ komisjoni väidetava otsustuspraktika kohta ja parimaid tavasid käsitleva teatise kohta²⁰, järeldas Üldkohus, et kaitseõiguste tagamise põhimõttest ei tulenenud komisjoni kohustust saata uued vastuväited.

17| Kohtuasi C-180/16 P, **Toshiba vs. komisjon**.

18| Vt lisaks edaspidi seda kohtuotsust käsitleva kohtupraktika kohta alajaotis „b. Õigus olla ära kuulatud“ ja jaotis „ELTL artiklit 101 käsitlev kohtupraktika. 3. Trahvisumma arvutamine“.

19| Kohtuotsus, 15.3.2000 (T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ja T-104/95, [EU:T:2000:77](#)).

20| Komisjoni teatis, mis käsitleb [ELTL] artiklitega 101 ja 102 seotud menetluste läbiviimise parimaid tavasid (ELT 2011, C 308, lk 6).

b. ÕIGUS OLLA ÄRA KUULATUD

19. jaanuari 2016. aasta kohtuotsuses **Toshiba vs. komisjon** (T-404/12, edasi kaevatud²¹, [EU:T:2016:18](#)) oli Üldkohtul samuti võimalik täpsustada õiguse olla ära kuulatud ulatust²².

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kaitseõiguste järgimine nõuab, et asjaomasel isikul võimaldataks haldusmenetluses esitada tõhusalt oma seisukoht komisjoni esitatud faktide ning asjaolude tõepärasuse ja asjakohasuse kohta ning dokumentide kohta, mille komisjon esitas EL toimimise lepingu rikkumise väite toetuseks. Seega juhul kui, nagu kõnesolevas asjas, komisjon võtab pärast trahvi määramise otsuse osalist tühistamist vastu otsuse, millega muudetakse trahvisummat, on ta kohustatud andma puudutatud ettevõtjale täiendavat teavet viisi kohta, kuidas ta oma soovi tagada trahvi hoiatav mõju ellu viib, selleks et hagejal oleks tegelik võimalus esitada selle kohta oma seisukoht, kaasa arvatud seoses sellega, mis puudutab täiendavat summat. Kui komisjon saadab siiski enne muutmisotsust nimetatud ettevõtjale asjaolusid täpsustava kirja, ei ole vaja, et nimetatud andmeid oleks täpsustatud üksikasjalikult selles dokumendis, millel ei ole erilist menetluslikku rolli. Pigem on oluline kontrollida, kas hagejal oli vaidlustatud otsuse vastuvõtmiseni viinud kogu menetluse vältel võimalik nõuetekohaselt seda kavatsust mõista ja sellele vastata.

Neid kaalutlusi arvesse võttes märkis Üldkohus, et puudutatud ettevõtja oli kõnesolevas asjas alates esialgsetest vastuväidetest teadlik, et komisjon kavatses tagada määratud trahvi hoiatavat mõju. Ta märgib lisaks, et igal juhul oli tal alates esialgsest otsusest võimalik mõista, et see kavatsus tähendas täiendava trahvisumma määramist kindlaksmääratud tegevusperioodi eest ja et esialgse otsuse osalise tühistamise kohtuotsus ei seadnud seda kavatsust kahtluse alla ning seda kinnitati nii asjaolusid käsitlevas kirjas kui ka komisjoni ja selle ettevõtja vahelisel kohtumisel. Üldkohus järeldas, et seega ei ole tõendatud, et on rikutud selle ettevõtja kaitseõigusi selles osas, mis puutub komisjoni kavatsusse määrata temale täiendav trahvisumma.

c. SALAJA SALVESTATUD TELEFONIKÕNEDE TÕENDINA KASUTAMINE

8. septembri 2016. aasta kohtuotsuses **Goldfish jt vs. komisjon** (T-54/14, [EU:T:2016:455](#)) oli Üldkohtul võimalus teha otsus salaja salvestatud telefonikõnede salvestiste tõendina kasutamise kohta konkurentsioiguse rikkumist käsitlevas uurimises. Kõnesolevas asjas tekkis konkreetselt küsimus, kas komisjon võib kasutada tema poolt õiguspäraselt saadud tõendeid, kõnesoleval juhul salaja salvestatud telefonikõnede salvestisi, kuigi need on esialgu saanud kolmandad isikud, olenevalt olukorrast ebaseaduslikult, näiteks rikkudes selle isiku õigust eraelu puutumatusse, kelle kohta vaidlusalused salvestused tehti.

Üldkohus märkis seoses sellega, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast tuleneb, et ebaseadusliku salvestiste tõendina kasutamine ei ole iseenesest vastuolus Roomas 4. novembril 1950 alla kirjutatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikes 1 sätestatud õigluse põhimõtetega, kaasa arvatud juhul, kui see tõend saadi selle konventsiooni artiklis 8 sätestatud nõudeid rikkudes, kui esiteks ei ole asjaomane pool jätetud ilma õigusest õiglasele kohtumenetlusele ega tema kaitseõigustest ning teiseks ei ole see tõend ainus tõend, millega põhjendatakse süüdimõistvat kohtuotsust. Üldkohus täpsustas, et antud juhul on komisjon aga andnud haldusmenetluse käigus kõigile pooltele võimaluse tutvuda kõikide

21 | Kohtuasi C-180/16 P, **Toshiba vs. komisjon**.

22 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „a. Vastuväidetest teatamine“ ja edaspidi jaotises „ELTL artiklit 101 käsitlev kohtupraktika. 3. Trahvisumma arvutamine“.

toimikus olevate helisalvestiste ja nende helisalvestiste juurde kuuluvate kirjalike märkmetega. Vaidlusalused salvestised ei ole samuti ainus tõend, mida komisjon kasutab, kuna vaidlustatud otsuse tuvastus ELTL artikli 101 rikkumise kohta, mille on toime pannud hagejad, toetub tõendite kogumile, mille komisjon on saanud haldusmenetluse käigus. Eeltoodud asjaolude alusel järeldas Üldkohus, et isegi kui oletada, et kõnealused salvestised tegi ebaseaduslikult üks hagejate konkurentidest, kasutas komisjon neid vaidlustatud otsuses õigustatult ELTL artikli 101 rikkumise tõendina.

2. TRAHVIDE EEST KAITSE ANDMISEKS ETTE NÄHTUD TINGIMUSED

29. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **Schenker vs. komisjon** (T-265/12, edasi kaevatud²³, [EU:T:2016:111](#)) tegi Üldkohus otsuse tingimuste kohta, mille alusel komisjon võib anda kaitse ettevõtjale, kes avaldab, et ta on osalenud kahtlustatavas kartellis²⁴. Üldkohtule esitati hagi nõudega tühistada komisjoni otsus, milles tuvastati, et rahvusvahelise lennutransiidi teenuste sektoris tegutsevad ettevõtjad osalesid selles sektoris erinevates keelatud kokkulepetes ja tegevustes. Olles alustanud uurimist pärast Deutsche Post AG taotlust trahvide eest kaitse andmiseks 2006. aasta koostööteatise²⁵ alusel, andis komisjon viimasele taotletud kaitse. Hageja vaidlustas komisjoni otsuse anda Deutsche Postile kaitse trahvide eest, väites, et komisjon oli seda ettevõtjat eelistanud võrreldes teiste ettevõtjatega, kes esitasid taotluse kaitse saamiseks trahvide eest ja nende vähendamiseks. Vaatamata sellele, et ta tuvastas neli rikkumist, andis komisjon Deutsche Postile üldise tingimusliku kaitse, mis hõlmas lennutransiidisektorit, analüüsimata, kas selle ettevõtja esitatud tõendid hõlmasid kogu kõnealust tegevust. Hageja väidab, et kui kõiki trahvide eest kaitse saamise ja trahvi vähendamise taotlusi oleks hinnatud nii, et arvesse oleks võetud ekspedeerimisteenuste sektorit tervikuna, oleks teda koheldud soodsamalt.

Seoses sellega märkis Üldkohus, et ajal, mil komisjon saab trahvide eest kaitse saamise taotluse 2006. aasta koostööteatise punkti 8 alapunkti a tähenduses, ei ole ta veel kõnealusest kartellist teadlik. Seega, nagu on täpsustatud 2006. aasta koostööteatise punkti 8 alapunkti a 1. joonealuses märkuses, peab ta trahvide eest kaitse saamise taotlust eelnevalt hindama; hinnangu andmisel lähtutakse ainult ettevõtja esitatud teabe laadist ja kvaliteedist. 2006. aasta koostööteatisega ei ole seega vastuolus see, kui komisjon annab ettevõtjale tingimusliku kaitse, isegi kui viimase esitatud teave ei võimalda tal veel saada üksikasjalikku ja täpset ülevaadet väidetava kartelli laadist ja ulatusest. Üldkohus järeldas seega, et 2006. aasta koostööteatise punkti 8 alapunkt a ning punktid 9 ja 18 ei nõua, et ettevõtja esitatud andmed kujutaksid endast teavet ja tõendeid, mis puudutavad konkreetset neid rikkumisi, mille komisjon haldusmenetluse lõpus tuvastab, vaid piisab sellest, et need võimaldasid tal läbi viia sihipärase uurimise seoses eeldatava rikkumisega, mis hõlmab rikkumist või rikkumisi, mille ta selle menetluse lõpuks tuvastab.

3. KOMISJONI VÕIMALUS SÕLMIDA KOKKULEPE

29. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **Schenker vs. komisjon** (T-265/12, edasi kaevatud²⁶, [EU:T:2016:111](#)) oli Üldkohtul samuti võimalus teha otsus komisjoni kaalutusõiguse ulatuse kohta, mis tal on selleks, et sõlmida

23| Kohtuasi C-263/16 P, **Schenker vs. komisjon**.

24| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „3. Komisjoni võimalus sõlmida kokkulepe“.

25| Komisjoni teatis, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2006, C 298, lk 17).

26| Kohtuasi C-263/16 P, **Schenker vs. komisjon**.

ELTL artiklite 101 ja 102 kohaldamise käigus kokkulepe²⁷. Hageja väitis, et komisjon tegi hindamisvea, kui ta tegi otsuse mitte sõlmida kokkulepet enne, kui ta oli vaidlustatud otsuse adressaatidega ühendust võtnud. Hageja kaitstud lähenemisviisi kohaselt ei ole komisjon nimelt suuteline täielikult hindama kokkuleppemenetluse võimalikkust enne seda, kui ta on asjaomaste isikutega ühendust võtnud ja uurinud nende huvi sõlmida kokkulepe.

Üldkohus märkis, et määruse (EÜ) nr 773/2004²⁸, muudetud määrusega (EÜ) nr 622/2008²⁹, artikli 10a lõike 1 kohaselt võib komisjon kehtestada pooltele tähtaja, mille jooksul pooled võivad kirjalikult teatada, kas nad on valmis osalema kokkuleppe sõlmimise arutelus, selleks et neil oleks hiljem võimalik esitada ettepanekud kokkuleppe sõlmimiseks. Selle sätte sõnastusest nähtub seega selgelt, et komisjon ei ole kohustatud pooltega ühendust võtma, vaid et tal on selles küsimuses kaalutusõigus. Selles kontekstis märkis Üldkohus, et komisjoni praktika on selle lähenemisviisiga kooskõlas. Nimelt nähtub kokkuleppemenetluse teatise³⁰ punktist 6, et kuigi menetluse pooltel ei ole õigust sellise menetluse suhtes, uurib komisjon kõikide menetlusosaliste huvi kokkuleppe saavutamise vastu, kui ta leiab, et kokkuleppe sõlmimine võib osutuda juhtumi puhul põhimõtteliselt asjakohaseks. Sellest punktist ilmneb selgelt, et ainult juhul, kui ta leiab, et kokkuleppe sõlmimine võib osutuda juhtumi puhul asjakohaseks, uurib ta asjaomaste ettevõtjate huvi. Järelikult näeb see punkt ette ka võimaluse, et komisjon asub seisukohale, et kokkuleppe sõlmimine ei ole asjakohane, võtmata eelnevalt asjaomaste pooltega ühendust ja uurimata nende huvi kokkuleppe saavutamise vastu. Seega vaadeldavas kohtuasjas ei tõenda ainuüksi see, et komisjon ei uuri hageja ega teiste ettevõtjate huvi kokkuleppe saavutamise vastu, et vaidlustatud otsus sisaldab vigu.

4. PÕHJENDAMISKOHUSTUS

13. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Printeos jt vs. komisjon* (T-95/15, [EU:T:2016:722](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada nende komisjoni otsuste põhjendamise kohustuse ulatust, millega määratakse trahvid konkurentsioiguses määruse nr 773/2004 artikli 10a ja teatise, mis käsitleb kokkuleppemenetluse läbiviimist, kohaselt.

Seoses sellega otsustas Üldkohus, olles meelde tuletanud põhjendamiskohustuse rakendamise põhimõtet, nagu on ette nähtud ELTL artikli 296 teises lõigus, et arvestades nõudeid, mida on meenutatud kokkuleppemenetluse teatise punktis 41 ja mis tulenevad põhiõiguste harta artiklist 47 koosmõjus esiteks ELTL artikliga 263 ning teiseks ELTL artikliga 261 ja määruse (EÜ) nr 1/2003³¹ artikliga 31, tuleb neid põhimõtteid *mutatis mutandis* kohaldada komisjoni kohustusele põhjendada otsust, millega määratakse tema poolt kinnitatavad trahvid niisuguse kokkuleppemenetluse lõpus, mille käigus asjasse puutuv ettevõtja peab nõustuma vaid väljapakutud maksimaalse trahvisummaga.

Komisjoni kohustus järgida liidu õiguskorras haldusmenetlustes antud tagatisi, mille hulka kuulub põhjendamiskohustus, on seda olulisem, kui ta otsustab trahvide summa kindlaksmääramise staadiumis

27| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „2. Trahvide eest kaitse andmiseks ette nähtud tingimused“.

28| Komisjoni 7. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 773/2004, mis käsitleb [ELTL artiklite 101 ja 102] kohaste menetluste teostamist komisjonis (ELT 2004, L 123, lk 18).

29| Komisjoni 30. juuni 2008. aasta määrus (EÜ) nr 622/2008, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 773/2004 seoses kokkuleppemenetlusega kartellide puhul (ELT 2008, L 171, lk 3).

30| Komisjoni teatis, mis käsitleb kokkuleppemenetluse läbiviimist kartellidega seotud otsuste puhul, mis on võetud vastu vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1/2003 artiklitele 7 ja 23 (ELT 2008, C 167, lk 1).

31| Nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määrus (EÜ) nr 1/2003 [ELTL] artiklites [101] ja [102] sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1; ELT eriväljaanne 08/02, lk 205).

loobuda trahvide arvutamise suunistes³² kehtestatud üldmeetodist nende suuniste punkti 37 alusel nagu kõnesolevas asjas. 2006. aasta suunistega kehtestatakse praktikajuhis, millest komisjon ei või konkreetsetes asjas kõrvale kalduda, esitamata võrdse kohtlemise põhimõttega kooskõlas olevaid põhjendusi. See põhjendus peab olema täpne seda enam, et 2006. aasta suuniste punktis 37 on tehtud vaid üldsõnaline viide konkreetse juhtumi eripäradele, jättes seega komisjonile suure kaalutlusruumi asjasse puutuvate ettevõtjate põhisummade erakorraliseks kohandamiseks. Sellest tuleneb, et komisjon oli kõnesolevas asjas kohustatud selgitama piisavalt selgelt ja täpselt viisi, kuidas ta kavatseb oma kaalutlusõigust kasutada, selgitades sealhulgas erinevaid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, mida ta arvesse võttis. Täpsemalt, arvestades tema kohustust järgida trahvisummade kindlaksmääramisel võrdse kohtlemise põhimõtet, hõlmab see kohustus kõiki asjasse puutuvaid asjaolusid, mis tuleb ära näidata selleks, et saaks hinnata, kas asjasse puutuvad ettevõtjad, kelle trahvi põhisummasid kohandati, olid sarnases olukorras, kas neid olukordi koheldi võrdselt või ebavõrdselt ja kas nende olukordade võimalik võrdne või ebavõrdne kohtlemine oli objektiivselt põhjendatud. Seega asus Üldkohus kõnesolevas asjas seisukohale, et komisjon ei esitanud põhjuseid, miks ta kohaldas asjasse puutuvate ettevõtjate suhtes väga erinevaid vähendamise määrasid. Kohus järelendas sellest, et vaidlustatud otsus on puudulikult põhjendatud.

5. TÄIELIK PÄDEVUS

28. juuni 2016. aasta kohtuotsustes **Portugal Telecom vs. komisjon** (T-208/13, [EU:T:2016:368](#)) ja **Telefónica vs. komisjon** (T-216/13, edasi kaevatud³³, [EU:T:2016:369](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada liidu kohtu kontrolli ulatust seoses komisjoni otsustega, mis käsitlevad ELTL artiklite 101 ja 102 kohaldamist ja eelkõige selles valdkonnas määratud trahvisummade kindlaksmääramist³⁴. Üldkohtul tuli kontrollida sellise otsuse õiguspärasust, milles komisjon oli tuvastanud, et Portugal Telecom SGPS, SA (esimene telekommunikatsioonioperaator Portugalis), ja Telefónica, SA (esimene telekommunikatsioonioperaator Hispaanias), on rikkunud ELTL artiklit 101, osaledes mittekonkureerimise kokkuleppes. Tegemist oli mittekonkureerimise tingimusega Pürenee poolsaare turul, mis on lisatud lepingusse, mille kohaselt Telefónica ostab Portugal Telecomile Brasiilia mobiilsideoperaatori Vivo kapitalis kuuluva osaluse.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et ELTL artiklite 101 ja 102 kohaldamise menetlusi käsitlevate komisjoni otsuste kohtuliku kontrolli süsteem seisneb liidu institutsioonide õigusaktide ELTL artiklis 263 ette nähtud õiguspärasuse kontrollis, mida ELTL artikli 261 alusel on hagejate taotlusel võimalik täiendada täieliku pädevusega, mida Üldkohus teostab kõnealuses valdkonnas komisjoni poolt määratud karistuste suhtes. Üldkohus leiab siiski, et tal ei ole vaadeldavates kohtuasjades piisavalt tõendeid selleks, et määrata hagejatele lõplik trahvi summa. Ta rõhutas, et on küll tõsi, et täielik pädevus, mis on Üldkohtul määruse nr 1/2003 artikli 31 alusel, annab kohtule õiguse lisaks pelgale karistuse õiguspärasuse kontrollile asendada komisjoni hinnang enda omaga. Kõnesolevas asjas ei ole komisjon siiski analüüsinud asjaolusid, mille hageja esitas, et tõendada teatavate teenuste puhul poolte vahel potentsiaalse konkurentsi puudumist, selleks et kindlaks määrata trahvisumma arvutamisel arvesse võetavaid müügiväärtusi. Kui Üldkohus selle müügiväärtuse kindlaks määraks, tähendaks see seega, et ta täidab lünga toimiku uurimisel. Täieliku pädevuse teostamine ei tohi aga viia selleni, et Üldkohus niisuguse uurimise läbi viib.

32| Suunistes määruse (EÜ) nr 1/2003 artikli 23 lõike 2 punkti a kohaselt määratavate trahvide arvutamise meetodi kohta (ELT 2006, C 210, lk 2).

33| Kohtuasi C-487/16 P, *Telefónica vs. komisjon*.

34| Vt lisaks nende kohtuotsuste analüüsi edaspidi jaotises „Kohtupraktika ELTL artikli 101 valdkonnas. 2. Konkurentsipiirangud eesmärgi tõttu. 3. Trahvisumma arvutamine“.

KOHTUPRAKTIKA ELTL ARTIKLI 101 VALDKONNAS

1. MÕISTE „TÕENÄOLINE KONKURENTS“

Samal päeval kuulutatud viie teise kohtuotsusega (kohtuotsused, 8.9.2016, **Arrow Group ja Arrow Generics vs. komisjon**, T-467/13, ei avaldata, [EU:T:2016:450](#); 8.9.2016, **Merck vs. komisjon**, T-470/13, ei avaldata, [EU:T:2016:452](#); 8.9.2016, **Sun Pharmaceutical Industries ja Ranbaxy (UK) vs. komisjon**, T-460/13, ei avaldata, [EU:T:2016:453](#); 8.9.2016, **Generics (UK) vs. komisjon**, T-469/13, ei avaldata, [EU:T:2016:454](#), ja 8.9.2016, **Xellia Pharmaceuticals ja Alpharma vs. komisjon**, T-471/13, ei avaldata, [EU:T:2016:460](#)), mis tehti seoses mitme hagiga komisjoni otsuse peale, millega tuvastati kartelli olemasolu tsitalopraami ravimi toimeainet sisaldavate antidepressantide turul, oli Üldkohtul võimalus teha 8. septembri 2016. aasta kohtuotsuses **Lundbeck vs. komisjon** (T-472/13, edasi kaevatud³⁵, [EU:T:2016:449](#)) otsus mõiste „potentsiaalne konkurents“³⁶ kohta. Vaidlus käis kokkulepete üle, mille olid sõlminud ühelt poolt H. Lundbeck A/S (edaspidi „Lundbeck“), Taani äriühing, kes kontrollib uute ravimite uurimise ja nende turustamise valdkonnas tegutsevat äriühingute kontserni ning on nende ravimite patentide omanik, ning teiselt poolt geneeriliste ravimite arendamise ja turustamisega tegelevad äriühingud. Nende kokkulepete ese oli kehtestada piirangud teisena nimetatud äriühingute sisenemisele vaadeldavate toodete turule vastutasuks suurte summade eest, mille Lundbeck neile tasus. Komisjon oli tuvastanud, et Lundbeck ja geneeriliste ravimite ettevõtjad olid vähemasti potentsiaalsed konkurendid ja et vaidlusalused kokkulepped kujutasid endast eesmärgi tõttu konkurentsipiiranguid.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et konkreetsetel turul konkurentsitingimuste uurimine ei piirdu mitte üksnes olemasoleva konkurentsiga, vaid ka potentsiaalse konkurentsiga, et saada teada, kas turu struktuuri ning selle funktsioneerimist juhtivat majanduslikku ja õiguslikku konteksti arvesse võttes on olemas tegelikud ja konkreetset võimalused, et asjasse puutuvad ettevõtjad tegutseksid omavahelises konkurentsivõitluses või et uus konkurent võiks siseneda kõnealusele turule ning konkureerida olemasolevate ettevõtjatega. Selle kontrollimiseks, kas ettevõtja on turul potentsiaalne konkurent, peab komisjon kontrollima, kas juhul, kui tema analüüsivat lepingut ei oleks sõlmitud, oleksid esinenud tegelikud ja konkreetset võimalused elujõulise majandusstrateegia raames siseneda sellele turule ning konkureerida turul olevate ettevõtjatega. Seda tuleb tõendada faktiliste asjaoludega või asjaomase turustruktuuri analüüsi abil.

Olles selles kontekstis sunnitud analüüsima konkreetsemalt Lundbecki argumenti, et vaidlustatud otsuses on rikutud õigusnormi, kuna otsuses leitakse, et kolmandate isikute intellektuaalomandiõigusi rikkuv ravimite väljalaskmine on potentsiaalse konkurentsi väljendus ELTL artikli 101 tähenduses, märkis Üldkohus, et kuigi on tõsi, et patendi kehtivust eeldatakse seni, kuni pädev ametiasutus või kohus on patendi sõnaselgelt tühistanud või kehtetuks tunnistanud, ei saa niisugune kehtivuse eeldus olla võrdväärne toodete õigusvastasuse eeldusega selliste geneeriliste ravimite puhul, mis on õiguspäraselt turule toodud ja mille puhul patendiomanik leiab, et nendega rikutakse patendist tulenevaid õigusi. Käesolevas asjas peab Lundbeck geneeriliste ravimite turulelaskmisel siseriiklikus kohtus tõendama, et need ravimid rikuvad mõnda nende protsessi hõlmavat patenti, sest riskiga turuleviimine ei ole iseenesest õigusvastane. Pealegi oleks juhul, kui Lundbeck esitab geneeriliste ravimite tootjate vastu patendist tulenevate õiguste rikkumise hagi, võimalik, et viimased vaidlustavad vastuhagi esitamisega selle patendi kehtivuse, millele Lundbeck tugineb. Geneeriliste ravimite tootjatel oli seega üldiselt vaidlusaluste lepingute sõlmimise ajal erinevaid konkreetseid ja reaalseid viise, selleks et turule siseneda, nimelt eelkõige „riskiga“ geneerilise toote väljalaskmine koos võimalusega

35| Kohtuasi C-591/16 P, **Lundbeck vs. komisjon**.

36| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „2. Konkurentsipiirangud eesmärgi tõttu. b. Ebaproportsionaalsed vastupidised maksed, millega kaasneb konkurentide turult kõrvaletõrjumine“.

seista Lundbeckiga vastamisi võimalikes kohtuvaidlustes. Selline võimalus kujutab nimelt potentsiaalse konkurentsi väljendust sellises olukorras nagu käesolevas asjas, kus Lundbecki patendid aegusid ning kus olid olemas muud protsessid, mille abil oli võimalik toota geneerilist tsitalopraami ja mille puhul ei olnud tuvastatud, et need rikuvad Lundbecki teisi patente. Lisaks kinnitavad geneeriliste ravimite tootjate tehtud toimingud ja investeeringud eesmärgiga siseneda tsitalopraami turule enne seda, kui sõlmiti vaidlusalused lepingud, et geneeriliste ravimite tootjad olid valmis sisenema turule ja võtma vastava sisenemisega kaasneva riski. Üldkohus märgib lisaks, et kuigi muudest avaldustest, mis pärinesid vaidlusaluste lepingute sõlmimise ajast, võis mõista, et geneeriliste ravimite tootjad kahtlesid, kas nende toodetega ei rikuta patentidest tulenevaid õigusi, või et Lundbeck oli veendunud oma patentide kehtivuse osas, ei piisa sellest, et ümber lükata järeldus, mille kohaselt geneeriliste ravimite tootjaid loeti potentsiaalseks ohuks Lundbecki jaoks ning nad võisid pelgalt oma olemuselt avaldada konkurentsivõimet Lundbeckile ja ettevõtjatele, kes tegutsesid samal turul.

Üldkohus tuletas lisaks meelde, et potentsiaalse konkurentsi olemasolu tõendamiseks on nõutav vaid see, et turule sisenemine toimuks mõistliku aja jooksul, ilma selleks täpset ajalist piiri määramata. Seega ei ole vaja, et komisjon tõendaks, et geneeriliste ravimite tootjate sisenemine turule oleks kindlasti toimunud enne vaidlusaluste lepingute kehtivuse lõppemist, selleks et oleks võimalik tõendada käesolevas asjas potentsiaalse konkurentsi olemasolu, seda enam et iseäranis ravimitööstuse sektoris võib potentsiaalne konkurents esineda juba enne patendi kehtivuse lõppemist, ning et enne kehtivuse lõppemist tehtavad toimingud on asjakohased, et hinnata, kas konkurentsi piirati. Üldkohus märkis viimaks, et potentsiaalne konkurents sisaldab muu hulgas geneeriliste ravimite tootjate tegevust, mille eesmärk on saada vajalikud müügiload ning teha kõik haldus- ja äritoimingud, mis on turule sisenemise ettevalmistamiseks vältimatud. Seda potentsiaalset konkurentsi kaitseb ELTL artikkel 101. Juhul kui konkurentsiõigust riivamata oleks ettevõtjale, kes teeb geneerilise ravimi väljalaskmise ettevalmistamiseks vajalikke toiminguid ning kes on sel eesmärgil teinud suuri investeeringuid, võimalik tasu maksta selle eest, et ta need protsessid peataks või lihtsalt neid aeglustaks, siis puuduks tõhus konkurents või esineks see märkimisväärse viivitusega tarbijate kulul.

2. EESMÄRGIL PÕHINEVAD KONKURENTSIPIIRANGUD

a. MITTEKONKUREERIMISE TINGIMUS

28. juuni 2016. aasta kohtuotsustes **Portugal Telecom vs. komisjon** (T-208/13, [EU:T:2016:368](#)) ja **Telefónica vs. komisjon** (T-216/13, edasi kaevatud³⁷, [EU:T:2016:369](#)) tuli Üldkohtul samuti teha otsus vaidlusaluse mittekonkureerimise tingimuse kvalifitseerimise kohta selle eesmärgi tõttu konkurentsi piiravaks tingimuseks³⁸. Hagejad vaidlustasid selle kvalifitseerimise põhjendusel, et komisjon ei ole tõendanud, et nad on potentsiaalsed konkurendid ja et see tingimus võis seega konkurentsi piirata.

Esiteks, mis puutub vaidlusaluse tingimuse kvalifitseerimisse „seonduvaks piiranguks“, siis selle kohta leidis Üldkohus, et Portugal Telecom ei ole tõendanud, et sellest vaidlusalusest tingimusest tulenev piirang oli seotud Telefónica omandis olevate tema aktsiate ostuoptsiooniga (võimalus, mis oli ette nähtud esialgu ja mis hiljem kokkuleppest kõrvaldati) ja Hispaania ettevõtja valitud Portugal Telecomi juhatuse liikmete tagasiastumisega (tagasiastumine, mis on ette nähtud lepingu lõplikus versioonis). Seoses enesehinnanguga, mida vaidlusalune tingimus sisaldas, ei viita miski sellele, et nimetatud tingimus sisaldas seda kohustust, millest sõltus mittekonkureerimise kohustuse jõustumine. Lisaks, kuigi Telefónica väitis, et vaidlusalune

37| Kohtuasi C-487/16 P, **Telefónica vs. komisjon**.

38| Vt lisaks nende kohtuotsuste analüüsi edaspidi jaotises „Täielik pädevus“ ja edaspidi alajaotises „3. Trahvisumma arvutamine“.

tingimus oli kehtestatud Portugali valitsuse nõudel või et see oli igal juhul vajalik selleks, et valitsus ei blokeeriks kokkulepet seoses „Vivo tehinguga“, leiab Üldkohus, et Telefónica ei ole neid väiteid piisavalt tõendanud. Ta märkis peale selle, et Telefónica ei ole viidanud ühelegi asjaolule, mis selgitaks, miks mittekonkureerimise tingimust Portugali ja Hispaania turul võib lugeda objektiivselt vajalikuks selleks, et tehing võiks viidata osaluse omandamisele Brasiilia operaatorfirmas.

Teiseks, mis puutub sellesse, kas vaidlusalune tingimus suudab piirata konkurentsi ettevõtjate Portugal Telecom ja Telefónica vahel, väidavad hagejad, et komisjon tegi vea, kui jättis analüüsimate potentsiaalse konkurentsi tingimused, et kontrollida, kas esinesid reaalsed ja konkreetsed võimalused, et Telefónica ja Portugal Telecom teineteisega konkureerivad asjakohastel turgudel, mida tingimus väidetavalt puudutas. Seoses sellega märkis Üldkohus, et selleks, et hinnata, kas ettevõtjatevaheline kokkulepe või ettevõtjate ühenduse otsus kahjustab konkurentsi piisavas ulatuses, et seda saaks pidada eesmärgil põhinevaks konkurentsipiiranguks ELTL artikli 101 lõike 1 tähenduses, tuleb tähelepanu pöörata selle sätte sisule, eesmärkidele, mida sellega soovitakse saavutada, ning majanduslikule ja õiguslikule kontekstile, millesse see kuulub. Komisjon ei ole siiski kohustatud alati asjaomast turgu või asjaomaseid turge täpselt määratlema. Seega ei ole ELTL artikli 101 lõike 1 raames asjaomase turu eelnev määratlemine vajalik, kui vaidlusalusel kokkuleppel on iseenesest konkurentsi piirav eesmärk. Kuna komisjon tuvastas kõnesolevas asjas, et tingimusel, mille eest vaidlustatud otsuses karistus määrati, oli turgude jagamise eesmärk, siis ei saanud hagejad järelikult väita, et selle kindlakstegemiseks, kas tingimus oli konkurentsipiirang eesmärgi tõttu, oli vaja asjaomaseid turgusid üksikasjalikult analüüsida. Ettevõtjad, kes sõlmivad konkurentsi piirava eesmärgiga kokkuleppe, ei saa põhimõtteliselt vältida EÜ artikli 101 lõike 1 kohaldamist, väites, et nende kokkuleppel ei pidanud olema arvestatavat mõju konkurentile. Seetõttu ei ole asjakohane hageja seisukoht, mille kohaselt ei saa väidetava mittekonkureerimise kokkuleppe olemasolu tõendada potentsiaalse konkurentsi esinemist poolte vahel.

b. EBAPROPORTSIONAALSED VASTUPIDISED MAKSED, MILLEGA KAASNEB KONKURENTIDE TURULT KÕRVALETÕRJUMINE

Kohtuasjas, milles tehti 8. septembri 2016. aasta kohtuotsus **Lundbeck vs. komisjon** (T-472/13, edasi kaevatud³⁹, [EU:T:2016:449](#)), tuli Üldkohtul eelkõige analüüsida, kas kokkulepped, mille olid sõlminud ettevõtjate ühendus, mida kontrollis äriühing Lundbeck, kes on ravimi toimeainet tsitalopraam sisaldavate antidepressantide patentide omanik, ning geneeriliste ravimite tootjad ning mis nägid ette nende ettevõtjate ravimiturult kõrvaldamise vastutasuks Lundbecki makstavate suurte summade eest, kuuluvad ELTL artikli 101 lõikes 1 ette nähtud piirangu kohaldamisalasse⁴⁰.

Esmalt märkis Üldkohus, et nende kokkulepete õiguslikul hindamisel on määrav asjaolu, et konkurentsipiirangud saavutati suurte vastupidiste maksete abil. Sellest tuleneb, et kui vastupidine makse on tehtud koos konkurentide turult välja tõrjumisega või niisuguste asjaolude piiramisega, mis soodustavad turule sisenemist, siis on võimalik, et niisugune piirang ei tulene eranditult patentide tugevusele poolte antud hinnangust, vaid et piirangu niisugune jõuti vastava makse teel, mis sarnaneb konkurentist vabaks ostmisele. Kõnesolevas asjas võimaldas seega niisuguste maksete ebaproportsionaalsus koos paljude teiste teguritega, nagu asjaolu, et nende maksete summad tundusid vastavat vähemalt geneeriliste ravimite tootjate oodatavale kasumile turule sisenemise korral, või niisuguste lepingutingimuste puudumine, mis võimaldavad geneeriliste ravimite tootjatel tuua oma tooted turule pärast lepingute lõppemist, ilma et tuleks karta patendi rikkumise hagsid,

39| Kohtuasi C-591/16 P, **Lundbeck vs. komisjon**.

40| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „1. Tõenäolise konkurentsi puudumine“.

järeldada, et vaidlusaluste lepingute eesmärk oli käesolevas asjas piirata konkurentsi ETL artikli 101 lõike 1 tähenduses.

Seejärel märkis Üldkohus, et on küll tõsi, et geneeriliste ravimite tootjate ja Lundbecki, kelle puhul patenteeritud ravim moodustas põhiosa käibest, riskide ebaproportsionaalsusega saab osaliselt selgitada põhjusi, miks viimane võib otsustada tasuda suuri vastupidiseid makseid ja vältida mis tahes riski, isegi kui see on väike, et geneerilised ravimid võidaks turule tuua. See asjaolu ei välista aga kuidagi ETL artikli 101 kohaldamist. Kuigi on võimalik, et Lundbeck võib saada korvamatut kahju geneeriliste ravimite tootjate õigusvastasel sisenemisel turule pöördumatu hinnalanguse tõttu, mille selline sisenemine kaasa toob, on regulatiivsete hindade langemine, mis järgneb ravimi toimeaine patendi kehtivuse lõppemisele, Lundbeckile teada olev ravimurgude iseloomulik tunnus ning kujutab endast seega tavapärast äririski, millega ei saa põhjendada konkurentsivastaste kokkulepete sõlmimist. Seega tähendaks riskide ebaproportsionaalsust puudutava seisukohaga nõustumine lõpuks tõdemist, et sõlmides geneeriliste ravimite tootjatega sellised lepingud nagu vaidlusalused lepingud, sai Lundbeck end kaitsta pöördumatu hinnalanguse eest, mida ei oleks olnud võimalik vältida, isegi kui nad oleksid olnud patendi rikkumise hagide läbivaatamisel siseriiklikus kohtus edukad. Selline tulemus oleks ilmselgelt vastuolus EL toimimise lepingu konkurentsieeskirjadega, mille eesmärk on eelkõige kaitsta tarbijaid konkurentide kokkumängust tingitud põhjendamatute hinnatõusude eest. Seega puuduvad põhjused tunnistada, et selline kokkumäng oleks kõnesolevas asjas õiguspärane, arvestades et protsessi hõlmavad patendid olid vaidlustatud, isegi kui nende patentide kaitse siseriiklikes kohtutes ei oleks Lundbecki jaoks isegi kõige soodsama stsenaariumi korral viinud samade negatiivsete tulemusteni konkurentsi ja iseäranis tarbijate jaoks. Üldkohus rõhutas, et igal juhul, isegi kui vaidlusalustes lepingutes sisalduvad piirangud jääksid sõltuvalt olukorrast Lundbecki patentide kohaldamisalasse selles tähenduses, et piiranguid oleks samuti olnud võimalik seada kohtuvaidluses, oli see vaid oletus ajal, mil vaidlusalused lepingud sõlmiti. Olukord, kus kõnealune ebakindlus küsimuses, kas geneeriliste ravimite tootjate tooted rikuvad patendist tulenevaid õigusi või mitte, on asendatud kindlusega, et geneeriliste ravimite tootjad ei sisene turule vaidlusaluste lepingute kehtivuse ajal, kujutab käesoleval juhul aga sellisena endast eesmärgil põhinevat konkurentsipiirangut, kuna selline tulemus saadi vastupidise makse abil.

Üldkohus tuvastas viimaks, et geneeriliste ravimite tootjad tegid märkimisväärsed pingutusi oma turule sisenemise ettevalmistamiseks ning et neil puudus kavatsus loobuda nendest pingutustest Lundbecki patentide tõttu. Küll ei olnud kindel see, kas pädev kohus võib nende tooted tunnistada patendist tulenevate õigustega vastuolus olevaks. Vaidlustatud otsusest selgub siiski, et geneeriliste ravimite tootjatel oli reaalne võimalus olla kohtuvaidluses edukas. Järelikult vahetasid lepingupooled vaidlusaluste lepingute sõlmimisega selle ebakindluse kindluse vastu, et geneeriliste ravimite tootjad ei sisene turule, kasutades suuri vastupidiseid makseid, millega nad kõrvaldasid lepingute kehtivuse ajaks turult igasuguse, ka potentsiaalse konkurentsi.

3. TRAHVISUMMA ARVUTAMINE

28. juuni 2016. aasta kohtuotsustes **Portugal Telecom vs. komisjon** (T-208/13, [EU:T:2016:368](#)) ja **Telefónica vs. komisjon** (T-216/13, edasi kaevatud⁴¹, [EU:T:2016:369](#)) tuli Üldkohtul lisaks teha otsus kohaldatava trahvisumma arvutamisel arvesse võetava müügiväärtuse kindlaksmääramise kohta⁴². Hagejad väitsid, et arvutamisel tuleb välistada turul müügi või osutatud teenuste väärtus, mille osas puudus potentsiaalne konkurent, mis ei kuulunud vaidlusaluse konkurentsikeelu tingimuse kohaldamisalasse.

41 | Kohtuasi C-487/16 P, *Telefónica vs. komisjon*.

42 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „Täielik pädevus“ ja jaotises „Kohtupraktika ETL artikli 101 valdkonnas. 2. Konkurentsipiirangud eesmärgi tõttu. a. Konkurentsikeelu tingimus“.

Seoses sellega, olgugi et komisjon väitis, et arvestades konkurentsikeelu tingimuse väga ulatuslikku kohaldamisala, ei pea ta trahvisumma arvutamisel arvesse võetava müügiväärtuse kindlaksmääramiseks analüüsima hagejate viidatud iga teenuse puhul potentsiaalset konkurentsi poolte vahel, ei nõustunud Üldkohus selle argumentatsiooniga. Nimetatud tingimus oli vastavalt selle sõnastusele kohaldatav „mis tahes telekommunikatsioonivaldkonna projekti puhul, mida võib pidada teise poolega konkureerivaks Pürenee poolsaare turul“. Üldkohus märkis lisaks, et komisjon kasutas trahvi arvutamisel selle tegevuse müügiväärtust, mis tema hinnangul kuulus tingimuse kohaldamisalasse, ja jättis välja käimasolevale tegevusele vastava müügi, mis jääb selle kohaldamisalast vastavalt tingimuse sõnastusele välja. Järelikult tuli müük, mis vastas tegevusele, mille puhul ei olnud teise poolega võimalik tingimuse kohaldamisajal konkureerida, mis oli samuti selle sõnastuse kohaselt tingimuse kohaldamisalast välistatud, samuti trahvisumma arvutamisel välja jätta. Sellest järeldub, ja isegi kui komisjon ei pidanud rikkumise tuvastamiseks hindama potentsiaalset konkurentsi hagejate iga viidatud teenuse puhul, oleks ta siiski pidanud analüüsima, kas hagejatel oli alust väita, et kõnealuste teenuste müügiväärtus tuli trahvi arvutamisel välja jätta, kuna nende teenuste osas ei olnud poolte vahel potentsiaalset konkurentsi.

Seoses sellega tuletas Üldkohus meelde, et komisjon peab hindama, millist mõju soovitakse asjaomasele ettevõtjale avaldada, pidades silmas eeskätt selle ettevõtja tegelikku majanduslikku olukorda kajastavat käivet ajavahemikus, mil rikkumine toime pandi. Trahvi kindlaksmääramisel on lubatud arvesse võtta nii ettevõtja kogukäivet kui ka seda osa sellest käibest, mis on seotud rikkumise esemeks olevate toodetega ja mis võib seega näidata rikkumise ulatust. Üldkohus märkis, et sellest tuleneb, et 2006. aasta trahvide arvutamise suuniste punkti 13 eesmärk on seada ettevõtjale määratud trahvi arvutamisel lähtepunktiks summa, mis kajastaks rikkumise majanduslikku tähtsust ja kõnealuse ettevõtja suhtelist osakaalu rikkumises. Järelikult hõlmab nimetatud suuniste selles punktis 13 silmas peetud müügiväärtuse mõiste müüki rikkumisest mõjutatud Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) turul, ilma et tuleks kindlaks teha, kas rikkumine tegelikult seda müüki mõjutas. See mõiste ei hõlma siiski asjaomase ettevõtja müüki, mis ei kuulu otseselt või kaudselt kartellikokkuleppe kohaldamisalasse.

Üldkohus oli seisukohal, et komisjonilt ei saa eesmärgil põhineva piirangu esinemisel nõuda, et ta analüüsiks omal algatusel potentsiaalset konkurentsi kõikide rikkumise kohaldamisalaga seotud turgude ja teenuste puhul. Kasutatav lahendus ei kehtesta komisjonile trahvisumma kindlaksmääramisel kohustust, mida tal ELTL artikli 101 kohaldamisel ei ole, kui rikkumisel on konkurentsivastane eesmärk, vaid kohustuse teha järeldused sellest, et müügiväärtus peab olema rikkumisega otseselt või kaudselt seotud suuniste punkti 13 tähenduses ega tohi hõlmata müüki, mis ei kuulu otseselt või kaudselt selle rikkumise kohaldamisalasse, mille eest karistus määrati. Kõnesolevas asjas, arvestades vaidlusaluse tingimuse sõnastust ja seda, et hagejad esitasid faktilisi asjaolusid, et tõendada, et trahvisumma arvutamisel tuleb välja jätta selliselt viidatud teatavate teenuste müügiväärtus, kuna poolte vahel ei ole mingit konkurentsi, oleks komisjon käesolevas asjas pidanud neid asjaolusid analüüsima. Komisjon oleks seega pidanud kindlaks tegema teenused, mille osas pooled ei olnud Pürenee poolsaare turul potentsiaalsed konkurendid. Ainult niisuguse faktilise ja õigusliku analüüsi alusel oleks olnud võimalik kindlaks määrata rikkumisega otseselt või kaudselt seotud müük, mille väärtust oleks lähtesummana trahvi põhisumma arvutamisel tulnud kasutada.

19. jaanuari 2016. aasta kohtuotsustes **Toshiba vs. komisjon** (T-404/12, edasi kaevatud⁴³, [EU:T:2016:18](#))⁴⁴ ja **Mitsubishi Electric vs. komisjon** (T-409/12, [EU:T:2016:17](#)) täpsustas Üldkohus eelkõige trahvi lähtesumma kindlaksmääramist ettevõtja kartellis osalemisel ühisettevõtja kaudu. Hagejad osalesid viiteaastal vaidlusaluses kartellis ühisettevõtja kaudu, mille omanikud nad olid võrdsetes osades koos teise kartellis osalejaga. Selleks

43| Kohtuasi C-180/16P, **Toshiba vs. komisjon**.

44| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „Üldised küsimused. 1. Kaitseõigused“.

et heastada õigusvastasust, mis viis selle otsuse tühistamiseni, mille ta oli algselt selle kartelli kohta teinud, valis komisjon, et ta arvutab ühissettevõtja hüpoteetilise lähtesumma tema käibe alusel viiteaastal ja jagab selle kahe aktsionäri vahel proportsionaalselt, lähtudes nende vastavate asjaomaste toodete müügitulust ühissettevõtja asutamisele eelnenud viimase täisaasta jooksul.

Üldkohus leidis, et komisjon toimis õigesti, kui ta otsustas kindlaks määrata ühissettevõtja hüpoteetilise lähtesumma ja selle tema aktsionäride vahel ära jagada, kuna nimetatud ettevõtja oli ühissettevõtja, kes vastutas eraldiseisvalt oma aktsionäridest, kuigi need kontrollisid teda ühiselt. Selles kontekstis asjaolu, et vaidlustatud otsuses määratud trahvid määrati ühissettevõtja tegevuse lõpetamist arvestades üksnes aktsionäridele, ei tähenda, et komisjon oli kohustatud ühissettevõtja käibe kunstlikult eraldama. Argument, mille kohaselt käive oleks tulnud jaotada nende kahe aktsionäri vahel vastavalt nende osalusele ühissettevõtja kapitalis, mitte vastavalt nende müügitulule ühissettevõtja asutamisele eelnenud viimase aasta jooksul, ei ole Üldkohtu arvates tulemuslik. Seoses sellega kinnitas Üldkohus ka komisjoni valikut jagada lähtesumma aktsionäride vahel vastavalt nende müügitulule ühissettevõtja asutamisele eelnenud viimase aasta jooksul, kuna need andmed kinnitavad kahe aktsionäri tegelikku ebavõrdset positsiooni turul ühissettevõtja asutamise ajal, samas kui kapitaliosaluse määr võis olla põhjustatud või mõjutatud turust sõltumatutest asjaoludest. Üldkohus leiab, et kõnesoleva asja asjaoludel ei kujuta see valik endast ebavõrdset kohtlemist, võrreldes teiste kartellis osalejatega.

Analüüsides lisaks hagejate argumenti, mille kohaselt komisjon rikkus proportsionaalsuse põhimõtet, kui ta arvutas neile määratud trahvi lähtesumma samadel alustel, kui ta oli arvutanud Euroopa tootjatele määratud trahvi, tuletas Üldkohus meelde, et kui rikkumise panid toime mitu ettevõtjat, tuleb analüüsida nendest iga ettevõtja osavõtu suhtelist raskust. Seega asjaolu, et ettevõtja ei osalenud kartellikokkuleppe kõigis osades või et tal oli väike roll nendes osades, milles ta osales, tuleb arvestada rikkumise raskusastme hindamisel ja trahvisumma kindlaksmääramisel. Neid asjaolusid arvesse võttes märkis Üldkohus, et kõnesolevas asjas oli Jaapani ettevõtjate, sealhulgas hagejate tegevusetus eeltingimus selleks, et Euroopa tootjad saaksid omavahel EMP gaasisolatsiooniga jaotusseadmete projekte ära jagada vastavalt selleks kokku lepitud reeglitele. Seega täites oma kohustusi, andsid Jaapani tootjad vajaliku panuse kogu rikkumise toimimiseks tervikuna. Üldkohus järeldas sellest, et hageja panus rikkumisse on sarnane Euroopa ettevõtjate omaga.

IV. RIIGIABI

VASTUVÕETAVUS

1. VAIDLUSTATAV AKT

9. märtsi 2016. aasta kohtumääruses *Port autonome du Centre ja de l'Ouest jt vs. komisjon* (T-438/15, [EU:T:2016:142](#)) oli Üldkohtul olemasoleva abiga seotud menetluses võimalus meelde tuletada tingimusi, millal komisjoni kiri kujutab endast ELTL artikli 263 tähenduses akti, mille peale võib esitada hagi. Vaidlusalune kiri oli saadetud määruse (EÜ) nr 659/1999⁴⁵ artikli 17 lõikes 1 osutatud koostööetapi raames asjaomase liikmesriigi ja komisjoni vahel. Hagejate väitel sisaldas kiri otsust, millega tunnistati siseturuga kokkusobimatuks olemasolev abi, mis seisnes Belgia sadamate vabastamises äriühingu tulumaksust.

45] Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL artikli 108] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339).

Üldkohus võttis seisukoha, et kuna asjakohaseid meetmeid käsitlev ettepanek ei ole vaidlustatav akt, siis ei saa ka meetmete ettepanekut ettevalmistavad aktid, nagu vaidlustatud kiri, tekitada siduvaid õiguslikke tagajärgi. Üldkohus tuletas sellega seoses meelde, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on tõsi, et toimingud või otsused, mis tehakse mitmeetapilise, eelkõige asutusesisese menetluse käigus, on põhimõtteliselt vaidlustatavad ainult siis, kui need kujutavad endast meetmeid, mis väljendavad institutsiooni lõplikku seisukohta kõnealuse menetluse lõpus, kuid vaidlustada ei saa vahemeetmeid, millega valmistatakse ette lõplikku otsust. Kõnesolevas asjas ei ole vaidlustatud kirja puhul ilmselgelt sellega tegu, sest selle kirja sisust nähtub selgelt, et tegemist on komisjoni „esialgse arvamusega“ ja et ta võib olla sunnitud minema edasi menetluse järgmise staadiumiga, mis seisneb selles, et ta teeb ametliku ettepaneku asjakohaste meetmete võtmiseks asjaomase liikmesriigi poolt. Kõiki neid kaalutlusi arvestades järeldas Üldkohus, et vaidlustatud kiri ei ole käsitatav lõplikke õiguslikke tagajärgi tekitava aktina, mille peale võiks ELTL artikli 263 alusel tühistamishagi esitada.

2. ISIKLIK PUUTUMUS

Kohtuasjades, milles tehti 4. veebruari 2016. aasta kohtuotsused *Heitkamp BauHolding vs. komisjon* (T-287/11, edasi kaevatud⁴⁶, [EU:T:2016:60](#)) ja *GFKL Financial Services vs. komisjon* (T-620/11, edasi kaevatud⁴⁷, [EU:T:2016:59](#)), täpsustas Üldkohus eelkõige mõistet „isiklik puutumus“ ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses⁴⁸. Vaidlus oli komisjoni otsuse üle, millega tunnistati siseturuga kokkusobimatuks riigiabi, mille oli andnud Saksamaa Liitvabariik saneerimisklausli alusel, mis on ette nähtud äriühingu tulumaksu seaduses. See klausel võimaldas raskustes olevatel äriühingutel, kelle aktsionäride struktuuris on toimunud olulised muudatused, kanda oma kahjum üle järgmistesse maksuaastatesse.

Üldkohus leidis seoses sellega, et põhimõtteliselt ei saa ettevõtja esitada tühistamishagi komisjoni otsuse peale, millega keelatakse sektoriline abikava, kui see otsus puudutab teda vaid põhjusel, et ta kuulub asjaomasesse sektorisse ja et ta võib selle kava alusel toetust saada. Seevastu juhul, kui komisjoni otsus puudutab isikute gruppi, kes olid akti vastuvõtmise ajal identifitseeritud või identifitseeritavad grupi liikmetele omaste kriteeriumide põhjal, võivad need isikud olla otsusest isiklikult puudutatud, kuna nad kuulusid piiritletud ettevõtjate ringi. Järelikult ettevõtjat, kellel oli nagu hagejal õigusnormide alusel omandatud õigus saada siseriiklike õigusnormide kohaldamise tagajärjel maksusääst, mis kvalifitseeritakse sellise otsusega, millega keelatakse sektoriline abikava, riigiabiks, tuleb lugeda kuuluvaks selliste piiritletud ettevõtjate hulka, kes olid vaidlustatud otsuse tegemise hetkel tuvastatud või vähemalt kergelt tuvastatavad vastavalt kohtuotsusele *Plaumann vs. komisjon*⁴⁹. Seda järeldust ei sea kahtluse alla asjaolu, et pärast komisjoni ametliku uurimismenetluse algatamise otsust ja seejärel otsust, millega keelatakse sektoriline abikava, võtsid liikmesriigi ametiasutused vastu meetmed, mille eesmärk oli jätta liikmesriigi õigusnormid kohaldamata.

HALDUSMENETLUS

Kohtuasjas, milles tehti 1. märtsi 2016. aasta kohtuotsus *Secop vs. komisjon* (T-79/14, [EU:T:2016:118](#)), esitati Üldkohtule hagi komisjoni otsuse peale, millega tunnistati siseturuga kokkusobimatuks Itaalia Vabariigi antud

46| Kohtuasjad, C-203/16 P, *Andres (Heitkamp BauHoldingu pankrot) vs. komisjon*, ja C-208/16 P, *Saksamaa vs. komisjon*.

47| Kohtuasjad, C-209/16 P, *Saksamaa vs. komisjon*, ja C-219/16 P, *GFKL Financial Services vs. komisjon*.

48| Vt lisaks nende kohtuotsuste analüüsi edaspidi jaotises „Valikulisus. Maksualane abi“.

49| Kohtuotsus, 15.7.1963 (25/62, [EU:C:1963:17](#)).

riigiabi riigigarantii näol äriühingule ACC Compressors SpA⁵⁰. Komisjon oli eelnevalt otsustanud mitte esitada koondumiste kontrolli menetluses vastuväiteid hageja ühe tütaretevõtja poolt osaluse omandamisele äriühingus ACC Austria GmbH, kes on ACC Compressors tütaretevõtja. Hageja väitis Üldkohtus eelkõige, et tal ei olnud võimalik esitada oma seisukohta riigiabi menetluses, mida alustati ACC Compressors toetuseks, samas kui viimasel oli vastupidi võimalus koondumiste kontrolli menetluses vastu vaielda ACC Austria osaluse omandamisele hageja poolt. Tema väitel rikuti võrdse kohtlemise põhimõtet.

Seoses sellega märkis Üldkohus, et nii riigiabimenetluses kui ka koondumismenetluses ei ole asjaomaste ettevõtjate konkurentidel mingit õigust sellele, et komisjon nad omal algatusel menetlusse kaasab; seda eeskätt menetluse esimeses etapis, mille raames komisjon annab esialgse hinnangu kas kõnealusele abile või koondumisele, millest on teatatud. ACC Compressors ei olnud aga koondumistega seotud menetluses mitte ainult Secop Austria konkurent, vaid ka „muud asjaomased osalised“ määruse (EÜ) nr 802/2004⁵¹ artikli 11 punkti b tähenduses. Nimelt tuli teda ACC Austria emaettevõtjana, kelle kogu vara tuli müüa, lugeda nimetatud vara müüjaks ning tal oli seega kavandatava koondumise poole staatus. Erinevalt kavandatava koondumise poolte konkurentidest on huvitatud pooltel aga õigus esitada oma seisukoht kõikides menetluse etappides, sealhulgas menetluse esialgses etapis. Seetõttu tuvastas kohus, et hageja olukord oli riigiabimenetluses, mille tulemusel võeti vastu vaidlustatud otsus, erinev ACC Compressors'i olukorrast koondumismenetluses, sest ACC Compressors'il oli õigus olla ära kuulatud enne viimati nimetatud otsuse tegemist. Seega asjaolu, et komisjon ei andnud enne vaidlustatud otsuse tegemist hagejale võimalust oma seisukohta esitada, ei kujuta endast võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumist.

Olles lisaks sellele kohustatud kontrollima komisjoni võimalust kasutada koondumismenetluses kogutud teavet muul otstarbel, rõhutas Üldkohus esmalt, et vastavalt määruse (EÜ) nr 139/2004⁵² artikli 17 lõikele 1 kasutatakse määruse kohaldamisel saadud teavet üksnes asjakohase taotluse, uurimise või ärakuulamise eesmärgil. See teave on käsitatav siiski menetluses kaudse tõendina, mida võib vajaduse korral arvesse võtta, põhjendavaks menetluse algatamist mõnel muul õiguslikul alusel. Kõnesolevas asjas märkis Üldkohus, et hageja ei heida komisjonile ette mitte seda, et ta jättis koondumismenetluse raames kogutud teabe alusel algatamata riigiabimenetluse, vaid seda, et ta ei võtnud seda teavet arvesse juba pooleliolevas riigiabimenetluses. Seega järeldas Üldkohus, et komisjonil oli riigiabimenetluses vähemalt õigus nõuda sellise teabe või dokumentide esitamist, mis said talle teatavaks koondumismenetluses, kui see teave või dokumendid olid kõnealuse abi kontrollimise seisukohast olulised. Üldkohus märkis lisaks sellele, et komisjon peab põhimõtteliselt vältima ebakõlasid, mis võivad ilmnedagi liidu õiguse eri sätete rakendamisel. Sellest tuleneb, et tehes otsuse riigiabi siseturuga kokkusobivuse kohta, peab komisjon arvesse võtma sellise koondumise tagajärgi, mida ta parasjagu hindab mõnes muus menetluses. Komisjon võib sellisel juhul olla kohustatud esitama asjaomasele liikmesriigile küsimuse, et võtta kõnealust teavet arvesse riigiabimenetluses. Arvestades aga seda, et asjaomane teave ei olnud vaidlusaluse abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel oluline, ei esinenud kõnesolevas kohtuasjas sellist kohustust.

50| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „Siseturuga kooskõlas olev riigiabi“.

51| Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 802/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 139/2004 (ELT 2004, L 133, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 88).

52| Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT 2004, L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40).

EELISE MÕISTE

1. TÕENDAMISKOORMIS

26. mai 2016. aasta kohtuotsuses **Prantsusmaa ja IFP Énergies nouvelles vs. komisjon** (T-479/11 ja T-157/12, edasi kaevatud⁵³, [EU:T:2016:320](#)) tegi Üldkohus otsuse sellise otsuse õiguspärasuse üle, millega komisjon oli kvalifitseerinud riigiabi Prantsuse Vabariigi antud piiramatult riigigarantii Institut français du pétrole'ile (IFP), andes talle avalik-õigusliku tööstus- ja kaubandusametuse staatuse. Üldkohtul tuli nimelt hinnata küsimust, kas komisjon oli õigesti asunud seisukohale, et see tagatis tekitas IFP Énergies nouvelles'ile (IFPEN) valikulise eelise, mis on üks tunnus, mis riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses iseloomustab.

Üldkohus märkis seoses sellega alustuseks, et komisjoni valitud meetod, et teha kindlaks, kas IFPENil oli tänu oma avalik-õigusliku tööstus- ja kaubandusametuse staatusele majanduslik eelis, seisnes selles, et analüüsiti IFPENi ning tema võlausaldajate suhetes tekkinud eelist. Üldkohtu hinnangul ei ole see meetod õiguslikult väär. Nimelt esiteks on tagatis kõrvalkohustus, mida ei saa analüüsida ilma, et käsitletak kohustust, millele see lisandub. Teiseks on vaidlustatud otsuses käsitletava tagatise eripära see, et see kaasneb tagatise saanud ettevõtja staatusega. Selle eripära tõttu võib niisugune tagatis mõjutada seda, kuidas tajuvad seda tagatise saanud ettevõtja võlausaldajad. Seega saab eelis, mis tuleneb riigitagatisest, mis kaasneb selle tagatise saanud ettevõtja staatusega, konkreetse vormi selle ettevõtja suhetes oma võlausaldajatega. See eelis seisneb selles, et need võlausaldajad kohtlevad tagatise saanud ettevõtjat soodsamalt.

Seevastu viis, kuidas seda meetodit kõnesoleval juhul kohaldati, sisaldab olulisi puudusi. Nimelt esiteks ei näidata vaidlustatud otsuses ühtegi asjaolu, mis tõendaks, et esineb niisugune nähtus nagu allahindlus, mida tarnijad teevad asutustele, kes on saanud riigitagatise, nii et tegelikult ei teinud komisjon muud, kui ainult väitis, et on tehtud allahindlust. Seejärel hindas ta selle allahindluse ulatust näitaja abil, mis ei mõõtnud allahindlust ennast, vaid ainult selle tagatise väärtust, mida ta pidas võrreldavaks IFPENi tagatise. Mis puudutab teiseks IFPENi ja klientide suhteid, siis vaidlustatud otsusest ilmneb, et eelise, mille IFPEN võis tänu oma avalik-õigusliku tööstus- ja kaubandusametuse staatusega kaasnevale riigitagatisele saada, määratles komisjon nii, et IFPEN ei maksnud selle täitmiskohustust või parima jõupingutuse tegemise tagatise eest mingit tagatistasu. Ta ei ole vaidlustatud otsuses aga esitanud mingeid tõendeid, mis näitaksid, et tema arutluskäigu moodustavad oletused on põhjendatud või kas või tõenäolised. Seega oli kohus sunnitud sedastama, et komisjon on jätnud määratlemata eelise, mille IFPEN võis tänu kõnesolevale tagatisele oma suhetes klientidega saada. Üldkohus rõhutas lisaks, et põhjendused, mille komisjon esitas vaidlustatud otsuses selles küsimuses, on segased ja ebaühtlased ning ei vasta ELTL artiklis 296 esitatud standardnõuetele.

Üldkohtul oli selles kohtuasjas samuti võimalus täpsustada kohtuotsuse **Prantsusmaa vs. komisjon**⁵⁴ ulatust, milles Euroopa Kohus otsustas, et võib lihtsalt eeldada, et kaudse ja piiramatult riigigarantii andmine ettevõtjale, kelle suhtes ei kohaldata tavapäraselt saneerimise ja likvideerimise menetlust, parandab tema rahalist olukorda, kergendades kohustusi, mis muidu tema eelarvet koormaksid. Võimalus kasutada eeldamist kui tõendamise viisi sõltub siiski nende oletuste usutavusest, mille eeldamine põhineb. Komisjon ei saa aga nimetatud eeldusele tugineda selleks, et teha kindlaks eelise olemasolu suhetes ühest küljest kaudse ja piiramatult riigitagatise saajast avalik-õigusliku uurimisametuse ja teisest küljest tema tarnijate või klientide vahel, kuna selle eelduse kohaldamine on piiratud suhetega, mis hõlmavad sellise avalik-õigusliku ametuse võlausaldaja poolt rahastamistehingut, laenu- või laiemalt krediiditehingut.

53| Kohtuasi C-438/16 P, *komisjon vs. Prantsusmaa*.

54| Kohtuotsus, 3.4.2014 (C-559/12 P, [EU:C:2014:217](#)).

2. ERASEKTORI VÕLAUSALDAJA KRITEERIUM

Kohtuasjas, milles tehti 16. märtsi 2016. aasta kohtuotsus *Frucona Košice vs. komisjon* (T-103/14, edasi kaevatud⁵⁵, [EU:T:2016:152](#)), esitati Üldkohtule hagi nõudega tühistada otsus, millega komisjon tunnistas siseturuga kokkusobimatuks Slovaki riigi poolt hagejale antud ja maksuvõla osalises kustutamises seisneva riigiabi kokkuleppemenetluses. Selles kohtuotsuses oli Üldkohtul nimelt võimalus käsitleda taas mõistet „riigiabi“ vastavalt erasektorist pärit võlausaldaja kriteeriumile ning tõendamiskoormist selles kontekstis.

Üldkohus märkis esmalt, et kui avaliku võimu kandja annab ettevõtja poolt temale võlgnetavate summade tasumisel soodustusi, kujutab see endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses, arvestades, et abi saanud ettevõtja ei oleks vaidlusaluse majandusliku eelise tähtsust arvestades sellist soodustust kindlasti saanud eraõiguslikult võlausaldajalt, kes on avalik-õigusliku võlausaldajaga võimalikult sarnases olukorras ning nõuab võla tasumist majanduslikes raskustes olevalt võlgnikult. Selline hinnang antakse üldiselt eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi kohaldamise teel, mis juhul, kui see kriteerium on kohaldatav, kuulub tegurite hulka, mida komisjon peab sellise abi olemasolu tuvastamisel arvesse võtma. Komisjon peab andma igakülgse hinnangu, võttes arvesse kõik antud juhul asjakohased tõendid, mis võimaldavad tal tuvastada, kas abisaajast ettevõtja ei oleks saanud ilmselt sarnaseid soodustusi selliselt erasektori võlausaldajalt. Kui tavaliselt ettevaatlikul ja hoolikal eraõiguslikul võlausaldajal, kes on võimalikult sarnases olukorras kohaliku maksuametiga, tuleb valida võlgnetavate summade tagasisaamiseks erinevate menetluste vahel, tuleb tal võimalikult soodsa valiku tegemiseks hinnata nende menetluste poolt- ja vastuargumente. Tema valikut mõjutab hulk asjaolusid, näiteks see, kas tema nõue on tagatud hüpoteebiga, kas see on esimese järgu või nii öelda tavaline nõue, millist liiki ja millise ulatusega on tema kasuks seatud võimalikud tagatised, milliseks hindab ta võimalusi ettevõtja olukorra paranemiseks, samuti summa, mille ta saaks äriühingu likvideerimisel, nagu ka võimalus, et tema kahju veelgi suureneb; teda võib olulisel määral mõjutada ka nende menetluste kestus, millega lükati edasi võlgnetava summa tagasisaamine, ning see võib mõjutada pikalt kestvate menetluste korral eelkõige selle summa väärtust.

Seejärel, mis puutub tõendamiskoormisse, siis Üldkohus otsustas analoogia alusel erasektori võlausaldaja kriteeriumi kohaldatavusega seotud Euroopa Kohtu praktikaga, et tuleb asuda seisukohale, et kui liikmesriik tugineb haldusmenetluses erasektori võlausaldaja kriteeriumile, peab ta kahtluse korral tõendama üheselt ning objektiivsetest ja kontrollitavatest tõenditest lähtudes, et rakendatav meede ei pärine asjaomaselt liikmesriigilt kui eraettevõtjalt. Sellest kohtupraktikast siiski ei nähtu, et kui asjaomane liikmesriik ei tugine eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumile ning leiab, et kõnealune meede kujutab endast riigiabi, võib komisjon jätta üksnes sel põhjusel nimetatud kriteeriumi analüüsimata või käsitada seda kohaldamatuna. Abisaaja võib seevastu tugineda eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumile, tingimusel et kahtluse korral tuleb tal tõendada üheselt ning objektiivsetest ja kontrollitavatest tõenditest lähtudes, et rakendatav meede pärineb sellelt liikmesriigilt kui turumajanduse tingimustes tegutsevalt eraettevõtjalt.

Üldkohus tuletas lõpetuseks meelde, et varasemast kohtupraktikast nähtub, et eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi kohaldatavus sõltub mitte sellest, millisel kujul eelis anti, vaid meetme kvalifitseerimisest; selle võrdluse juures on otsustav küsimus, kas kõnealuse meetme puhul võeti arvesse majandusliku ratsionaalsuse põhimõtet. Ta leidis lisaks, et kõnesolevas asjas ei takistanud eraõigusliku võlausaldaja kriteeriumi analüüsimist pelgalt asjaolu, et eraõigusliku võlausaldaja suhtes ei olnud kohaldatav muud liiki menetlus kui see, mille alusel vaidlusalune meede võeti, s.o maksude sissenõudmise menetlus. See asjaolu ei takista nimelt kontrollimast, kas kohaliku maksuameti otsus valida kokkuleppemenetlus oli majanduslikult ratsionaalne.

55| Kohtuasi C-300/16 P, *komisjon vs. Frucona Košice*.

15. septembri 2016. aasta kohtuotsuses **FIH Holding ja FIH Erhvervsbank vs. komisjon** (T-386/14, edasi kaevatud⁵⁶, [EU:T:2016:474](#)) oli Üldkohtul vaja teha otsus hagi kohta, mis esitati komisjoni otsuse peale, millega tunnistati siseturuga kokkusobivaks abi, mille Taani Kuningriik andis äriühingule FIH Erhvervsbank A/S ning mis seisnes langenud väärtusega varade uuele tütarettevõtjale üleandmises ning nende hilisemas tagasiostmises Taani finantsstabiilsuse tagamise eest vastutava asutuse poolt. Vaidlustatud otsuse kohaselt olid FIH Erhvervsbanki kasuks võetud meetmed ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses riigiabi; komisjon oli nende kohta leidnud, et need meetmed ei vasta turumajanduse tingimustes tegutseva eraettevõtja põhimõttele. Hagejad vaidlustasid selle järelduse. Nende arvates asus komisjon ekslikult seisukohale, et ükski turumajanduse tingimustes tegutsev eraettevõtja ei oleks teinud sarnastel tingimustel investeeringuid.

Üldkohus rõhutas seoses sellega esmalt, et selgitamaks välja, kas riiklik meede kujutab endast riigiabi ELTL artikli 107 tähenduses, tuleb kindlaks teha, kas abi saanud ettevõtja on saanud majandusliku eelise, mida ta ei oleks normaalses turutingimustes saanud. Seega, selleks et kindlaks teha, kas ametivõimude sekkumine äriühingu kapitali kujutab endast riigiabi, tuleb hinnata, kas eraõiguslik investor, kelle suurus on avalikku sektorit haldavate organitega võrreldav, oleks sarnastel asjaoludel võinud võtta asjaomase meetme. Üldkohus täpsustas siiski, et kui tegemist on avalik-õiguslike nõuetega, siis ei ole vaja analüüsida, kas kõnealused avalik-õiguslikud asutused tegutsesid avalik-õiguslike investoritena, kelle sekkumist tuleb võrrelda eraõigusliku investori omaga, kes teostab investeeritud kapitali pikaajalise kasumlikkuse perspektiivist lähtuvalt struktuurilist, üldist või valdkondlikku poliitikat. Neid asutusi tuleb tegelikkuses võrrelda eraõigusliku võlausaldajaga, kes püüab saavutada talle finantsraskustes võlgniku poolt võlgnetavate summade tasumist. Selles kontekstis võib ettevõtja jaoks, kellel on osalus sellise äriühingu kapitalis, kellele ta on andnud garantii, olla mõistlik võtta teatavat kulu hõlmavaid meetmeid, kui need meetmed võimaldavad märgatavalt vähendada või isegi kõrvaldada kapitalikahjumi ja garantii täitmisele pööramise riski. Täpsemalt öeldes võib liikmesriigi jaoks olla majanduslikult mõttekas lubada meetmeid, nagu langenud väärtusega varade üleandmine, kui meetmetega kaasneb vaid piiratud kulu ja need hõlmavad vähendatud riski ning kui meetmete puudumisel oleks tunduvalt tõenäolisem, et tal tuleb kanda kahjum nimetatud kulust oluliselt suuremas summas. Üldkohus järeldas seega, et komisjon rikkus õigusnormi, kuna ta analüüsis vaidlusaluseid meetmeid mitte turumajanduse tingimustes tegutseva eraõigusliku võlausaldaja põhimõttest lähtudes, vaid turumajanduse tingimustes tegutseva erainvestori kriteeriumist lähtudes, sõltumata tulemusest, milleni see analüüs oleks viinud.

MÕISTE „RIIGI RESSURSID“

Kohtuasjas, milles tehti 10. mai 2016. aasta kohtuotsus **Saksamaa vs. komisjon** (T-47/15, edasi kaevatud⁵⁷, [EU:T:2016:281](#)), esitati Üldkohtule nõue tühistada otsus, milles komisjon oli tunnistanud osaliselt siseturuga vastuolus olevaks riigiabi, mis oli antud Saksa taastuenergiaallikaid käsitleva seaduse teatavate sätete alusel. Saksamaa Liitvabariik väitis Üldkohtus, et vaadeldav otsus rikub ELTL artikli 107 lõiget 1 osas, milles komisjon leidis, et vaidlusaluste õigusnormidega kehtestatud mehhanism hõlmab riiklikke ressursse. Selles kohtuotsuses oli Üldkohtul võimalus täpsustada kohtuotsuse **PreussenElektra**⁵⁸ ulatust.

56| Kohtuasi C-579/16 P, *komisjon vs. FIH Holding ja FIH Erhvervsbank*.

57| Kohtuasi C-405/16 P, *Saksamaa vs. komisjon*. Tuleb märkida, et mitme seotud kohtuasja menetlus on praegu peatatud, oodates edasi kaevatud kohtuasjas kohtuotsuse tegemist. Tegemist on kohtuasjadega T-103/15, *Flabeg Deutschland vs. komisjon*, T-108/15, *Bundesverband Glasindustrie jt vs. komisjon*, T-109/15, *Saint-Gobain Isover G+H jt vs. komisjon*, T-294/15, *ArcelorMittal Ruhrort vs. komisjon*, T-319/15, *Deutsche Edelstahlwerke vs. komisjon*, T-576/15, *VIK vs. komisjon*, T-605/15, *Wirtschaftsvereinigung Stahl jt vs. komisjon*, T-737/15, *Hydro Aluminium Rolled Products vs. komisjon*, T-738/15, *Aurubis jt vs. komisjon*, ja T-743/15, *Vinnolit vs. komisjon*.

58| Kohtuotsus, 13.3.2001, C-379/98, [EU:C:2001:160](#).

Üldkohus tuletas esmalt meelde, et vaidlusalustes õigusnormides on kehtestatud toetusrežiim ettevõtjatele, kes toodavad elektrit taastuenergia allikatest (edaspidi „taastuenergia elekter“). Selle meetme rahastamiseks on ette nähtud „taastuenergia elektri tasu“, mida maksavad tarnijad. Seda tuleb maksta piirkondadevahelise varustamise kõrge- ja ülikõrgepingevõrgu ettevõtjale, kes on kohustatud taastuenergia elektrit turustama. Üldkohus märkis, et kõrge- ja ülikõrgepingevõrgu ettevõtjate ülesanne on hallata taastuenergiaallikatest toodetud energia toetamise süsteemi ja nad on vaidlusaluses seaduses ette nähtud süsteemi toimimise keskpunktis. Üldkohtu hinnangul on selle süsteemi juhtimise ja haldamise ülesanded oma mõju poolest sarnased riigi antud kontsessiooniga. Nimetatud süsteemi toimimisega seotud rahalised vahendid, mis seisnevad lisakuludes, mis kantakse üle lõpptarbijatele ja mida elektritarnijad maksavad põhivõrguettevõtjatele taastuenergia eest, ei liigu nimelt otse lõpptarbijatelt taastuenergia tootjatele, see tähendab, et vahendid ei liigu iseseisvate ettevõtjate vahel, vaid selleks on nõutav niisuguste vahendajate sekkumine. Eelkõige kantakse need eraldi raamatupidamisse ning kasutatakse muid eesmärke välistades eranditult vaid toetamis- ja hüvitamiskorra rahastamiseks. Seega asus kohus seisukohale, et need vahendid jäävad avaliku võimu valitseva mõju alla.

Seejärel märkis Üldkohus, et käesoleval juhul kõne all olevad vahendid, mis tulenevad taastuenergia lisatasust, saadakse tasudest, mis lõpuks jäetakse vaidlusaluste õigusnormidega eraõiguslike isikute kanda, ning et vaidlus puudub selles, et elektritarnijad kannavad taastuenergia lisatasust tuleneva finantskoormuse praktikas edasi lõppkliendidele. Arvestades selle tasu suurust, mis moodustab keskmise lõpptarbijat arve kogusummast 20–25%, tuleb selle edasikandmine lõpptarbijatele seega lugeda Saksa seadusandja ette nähtud ja korraldatud tagajärjeks. Tegemist on koormusega, mille riik on kehtestanud taastuenergia tootjate toetamise poliitika raames avalikes huvides ning kooskõlas objektiivse kriteeriumiga. Seega leidis Üldkohus, et asjaomased summad, mis saadakse taastuenergia elektri tasudest, tuleb kvalifitseerida maksuga sarnasteks riigi ressurssideks.

Üldkohus täpsustas lisaks, et kuna põhivõrguettevõtjad on organisatsioonid, millest enamiku moodustavad eraõiguslikud aktsiaseltsid, lasub neil lisaks oma põhitegevusest tulenevatele ülesannetele kohustus hallata taastuenergia tootmise toetamise süsteemi ning neid kontrollitakse selle ülesande täitmisel. Selles kontekstis ei ole nende tegevus omane ettevõtjale, kes tegutseb turul vabalt kasumi teenimise eesmärgil, vaid seda tegevust on seadusandja piiranud. Põhivõrguettevõtjad on kohustatud haldama vaidlusaluste õigusnormide alusel saadud rahalisi vahendeid spetsiaalselt selleks ette nähtud pangakontol, mida riigiasutused saavad kontrollida. See on täiendav kaudne tõend selle kohta, et tegemist ei ole rahaliste vahenditega, mis vastavad erasektoris kuuluvatele tavapärastele ressurssidele. Üldkohus rõhutas, et mis täpsemalt puudutab põhivõrguettevõtjate kontrollimist riigiasutuste poolt, siis toimub see mitmel tasandil ning et sellise range kontrolli olemasolu on osa vaidlusaluste õigusnormidega ette nähtud tervikstruktuuri üldloogikast, ning kinnitas järeldust, et põhivõrguettevõtjad ei tegutse enda arvel ja vabalt, vaid pigem riigi vahenditest antud abi haldajana, kes on samastatav üksusega, kes täidab riigi antud kontsessiooni.

VALIKULISUS. MAKSUALANE ABI

4. veebruari 2016. aasta kohtuotsustes **GFKL Financial Services vs. komisjon** (T-620/11, edasi kaevatud⁵⁹, [EU:T:2016:59](#)) ja **Heitkamp BauHolding vs. komisjon** (T-287/11, edasi kaevatud⁶⁰, [EU:T:2016:60](#)) oli Üldkohtul

59] Kohtuasjad C-209/16 P, *Saksamaa vs. komisjon*, ja C-219/16 P, *GFKL Financial Services vs. komisjon*.

60] Kohtuasjad C-203/16 P, *Andres (Heitkamp BauHoldingu pankrot) vs. komisjon*, ja C-208/16 P, *Saksamaa vs. komisjon*.

võimalus tarvikult korrata valikulisuse kriteeriumi kolmeetapilist analüüsi, mis maksualase abi puhul tuleb läbi viia⁶¹.

Üldkohus tuletas meelde, et siseriikliku maksumeetme „valikuliseks“ liigitamiseks tuleb esmalt kindlaks teha ja analüüsida, missugune on asjaomases liikmesriigis üldkohaldatav või „tavapärase“ maksustamiskord. Teiseks tuleb selle üldkohaldatava või „tavapärase“ maksustamiskorra alusel hinnata ja tuvastada, et kõnealuse maksumeetmega antavat soodustust kohaldatakse valikuliselt, tõendades, et meede on üldkohaldatava korra erand. Nende kahe esimese hindamisetapi järel võib meedet määratleda *prima facie* valikuliseks. Üldkohus täpsustas siiski, et kolmandaks tuleb kontrollida, kas nimetatud eelise valikulisus on põhjendatud selle süsteemi olemuse ja üldise ülesehitusega, millesse see kuulub; seda asjaolu peab tõendama liikmesriik. Jaatava vastuse korral ei ole valikulisuse tingimus täidetud.

Tõendamaks, et asjaomast meedet kohaldatakse teatud ettevõtjatele või teatud kaupade tootmisele valikuliselt, peab komisjon kindlaks tegema, et selle tulemusena koheldakse erinevalt ettevõtjaid, kes on asjaomase meetme eesmärki silmas pidades sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras, samas kui liikmesriik, kes on kehtestanud ettevõtjate erineva kohtlemise maksukoormuse osas, peab tõendama, et see on kõnealuse süsteemi olemusest ja ülesehitusest lähtuvalt tõepoolest põhjendatud.

Kõnesolevas asjas märkis Üldkohus analüüsi esimese etapi kohta esmalt, et komisjon ei eksinud, kui ta tuvastas üldisema reegli olemasolu (st kahjumi ülekandmise reegel), ja märkis, et kehtestatud seadusandlik viitesüsteem vaidlusaluse meetme valikulise laadi hindamiseks koosneb kahjumi kaotamise reeglist. Viimast reeglit kohaldatakse süstemaatiliselt kõigis olukordades, kui aktsionäride koosseisu muutus vastab vähemalt 25%-le kapitalist, eristamata asjaomaseid ettevõtjaid laadi või omaduste poolest.

Analüüsi teise etapi kohta leidis Üldkohus, et maksusoodustuse meede – mis erandina üldreeglist, millega piiratakse võimalust kanda kahjum üle vähemalt 25% äriühingu osaluse omandamise korral, võimaldab teatavatel tingimustel kahjumi üle kanda, kui raskustes oleva ettevõtja omandamine toimus päästmise eesmärgil – on *prima facie* valikuline, kuna seda ei kohaldata kõigile ettevõtjatele, kelle aktsionäride koosseis on toimunud märkimisväärne muutus, vaid kindlalt määratletud ettevõtjate kategooriale, täpsemalt ettevõtjatele, kes olid omandamise hetkel maksejõuetud või võlgadega ülekoormatud või maksejõuetusest ja võlgadega ülekoormatusest ohustatud. Üldkohus oli seisukohal, et selle meetme, mille teatavad tingimused ei ole seotud kuritarvitamise vältimise eesmärgiga ja mis ei hõlma kõiki ettevõtjaid, kes on asjaomase maksusüsteemi eesmärke silmas pidades sarnases faktilises ja õiguslikus olukorras, tagajärjel eelistatakse seega raskustes olevaid ettevõtjaid. Üldkohus järeldas sellest, et komisjon ei eksinud, kui ta märkis, et vaidlusaluse meetmega koheldi erinevalt ettevõtjaid, kes on maksusüsteemile omistatud eesmärki silmas pidades faktiliselt ja õiguslikult sarnases olukorras.

Analüüsi kolmanda etapi kohta tuletas Üldkohus meelde, et riiklikku meedet saab põhjendada kõnealuse maksusüsteemi laadi või üldise ülesehitusega üksnes siis, kui see esiteks vastab mitte üksnes kõnesolevale maksusüsteemile omastele tunnustele, vaid on ka kooskõlas selle süsteemi rakendusmeetmetega, ja teiseks on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ega lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, ehk et sellega taotletavat õiguspärast eesmärki ei ole võimalik vähemate vahenditega saavutada. Kõnesolevas asjas leidis Üldkohus, et vaadeldav maksumeede ei ole põhjendatud maksusüsteemi laadi või üldise ülesehitusega, kuna selle peamine eesmärk, milleks on kaasa aidata raskustes olevate ettevõtjate päästmisele, ei kuulu maksusüsteemi aluspõhimõtete või suuniste hulka ega kuulu seega selle süsteemi hulka, vaid jääb sellest väljapoole, ilma et oleks vaja kontrollida, kas vaidlusalune meede on taotletava eesmärgiga proportsionaalne.

61 | Vt lisaks nende kohtuotsuste analüüsi eespool jaotises „IV. Riigiabi. Vastuvõetavus. 2. Isiklik puutumus“.

SISETURUGA KOOSKÕLAS OLEV ABI

1. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **Secop vs. komisjon** (T-79/14, [EU:T:2016:118](#)) oli Üldkohtul samuti võimalus täpsustada tingimusi, millal võib raskustes oleva ettevõtja päästmiseks antavat abi lugeda siseturuga kooskõlas olevaks, ja eelkõige, kas komisjonil on selles kontekstis kohustus võtta arvesse selle abi ja väidetavate varasemate abimeetmete mõju nende koostoimes⁶².

Üldkohus tuletas meelde, et 2004. aasta suuniste raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta⁶³ punktis 23 ei ole sõnaselgelt ette nähtud, et varasema abi ning päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava uue abi kumulatiivset mõju võetakse arvesse ainult ebaseadusliku abi puhul. Mis puutub küsimusse, kas selline arvessevõtmine on kohustuslik, kui 2004. aasta suunistes ei ole sõnaselgelt ühtegi sellist kohustust ette nähtud, leidis Üldkohus, et päästmisabi eriomaste tunnustega on vastuolus sellise varasema abi kumulatiivse mõju arvessevõtmine, mida ei ole 2004. aasta suuniste punktis 23 silmas peetud. Päästmisabi määratlusest, mis on esitatud 2004. aasta suuniste punktis 15, nähtub nimelt, et kuivõrd abikõlblikud meetmed on piiratud ja kuna päästmisabi on oma laadilt ajutine ja tagastatav ning see piirdub ainult meetmetega, mis on vajalikud asjaomase äriühingu lühiajaliseks tegevuse jätkamiseks, on päästmisabi mõju siseturul äärmiselt piiratud. Just nimelt see piiratud mõju koos päästmisabi kiireloomulisusega õigustab seda, et komisjon kontrollib seda tavaliselt lihtsustatud korras. Mis tahes võimaliku varasema abi, mis on väidetavalt ebaseaduslik, kumulatiivse mõju arvessevõtmine muudaks aga võimatuks kinnipidamise ühekuulisest tähtajast, millest komisjon lihtsustatud menetluses üritab kinni pidada, ega oleks seega kooskõlas kontrolli kiireloomulisusega ja abi piiratud mõjuga konkurentsile.

Lisaks sellele osutuks 2004. aasta suuniste punktis 23 määratletud abist (see tähendab abist, mille kohta komisjon on juba teinud lõpliku negatiivse otsuse) erineva varasema abi arvessevõtmine seega samuti kokkusobimatuks õiguskindluse põhimõttest tulenevate nõuetega. Nimelt kohustaks selline lähenemine komisjoni kontrollima täiendavalt sellist varasemat abi, mille määratlemine abi ja ebaseadusliku abina võib olla komisjoni ja asjaomase liikmesriigi vahel vaidlusküsimus ja millega seoses tuleb vajaduse korral läbi viia eraldiseisev menetlus ning teha eraldiseisev otsus. See võiks lõppkokkuvõttes tingida kas päästmisabi andmisest keeldumise varasema abi pealiskaudse kontrolli alusel, samas kui varasem abi võib hiljem osutada seaduslikuks või ilmneb, et tegemist ei ole abiga, või lükata alusetult edasi otsuse tegemist päästmisabi kohta. Üldkohus asus seega seisukohale, et komisjon ei ole kohustatud arvesse võtma väidetava varasema abi ja päästmisabi kumulatiivset mõju, välja arvatud suuniste punktis 23 ette nähtud juhtudel.

ABI TAGASINÕUDMINE

22. aprilli 2016. aasta kohtuotsustes **lirimaa ja Aughinish Alumina vs. komisjon** (T-50/06 RENV II ja T-69/06 RENV II, edasi kaevatud⁶⁴, [EU:T:2016:227](#)) ja **Prantsusmaa vs. komisjon** (T-56/06 RENV II, [EU:T:2016:228](#))⁶⁵ oli Üldkohtul võimalus teha otsus riigiabi tagasinõudmisega seotud normide kohaldamise kohta, võttes arvesse mõistlikust tähtajast kinnipidamise põhimõtet, õiguspärase ootuse põhimõtet ja õiguskindluse põhimõtet.

62| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „IV. Riigiabi. Haldusmenetlus“.

63| Ühenduse suunistes raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (ELT 2004, C 244, lk 2).

64| Kohtuasjad C-373/16 P, **Aughinish Alumina vs. komisjon**, ja C-369/16 P, **lirimaa vs. komisjon**.

65| Vt ka kohtuotsus, 22.4.2016, **Italia vs. komisjon**, T-60/06 RENV II, [EU:T:2016:233](#).

Need kohtuotsused on tehtud seoses otsusega 2006/323/EÜ⁶⁶, milles komisjon oli kvalifitseerinud riigiabiks sellised kolme liikmesriigi poolt vastu võetud meetmed, millega anti aktsiisivabastus alumiiniumoksiidi tootmisel kasutatavatele mineraalõlidadele, ning kohustas selle tagasi nõudma. Üldkohtul tuli neis kohtuasjades teha otsus kolmandat korda, pärast seda, kui kohtuotsused, mille Üldkohus oli varem neis kohtuasjades teinud⁶⁷, tühistati apellatsioonimenetluses Euroopa Kohtus⁶⁸.

Esimeses kohtuotsuses märkis Üldkohus, et estoppeli põhimõtte on anglosaksi õigusinstituut, mida sellisel kujul liidu õiguses ei esine, kuid mis ei takista seda, et teatavaid liidu õiguse põhimõtteid, nagu õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid, ning teatavaid reegleid, nagu *nemo potest venire contra factum proprium*, võidakse pidada selle põhimõttega seotuks või sarnaseks. Seega, kui selle põhimõtte rikkumisele tuginev argument tuleb õigusliku põhjendamatusse tõttu tagasi lükata, ei piira see võimalust analüüsida hageja argumente, kui neid võib pidada sisuliselt esitatuks õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtetele tugineva väite põhjendamiseks.

Üldkohus märkis lisaks, et kohtuotsuses **komisjon vs. Iirimaa jt**⁶⁹ leidis Euroopa Kohus, et nõukogu otsus, mis annab direktiivi 92/81/EMÜ⁷⁰ artikli 8 lõike 4 kohaselt liikmesriigile loa kehtestada aktsiisivabastus, ei saanud takistada komisjonil selle pädevuse teostamist, mis tal on aluslepingust tulenevalt, ning järelikult ei saanud see takistada komisjonil ELTL artiklis 108 ette nähtud menetluse rakendamist selleks, et kontrollida, kas see vabastus kujutab endast riigiabi, ja selle menetluse tulemusel vajaduse korral niisuguse otsuse nagu vaidlusaluse otsus vastuvõtmist. Sellest tuleneb, et rakendades ELTL artiklis 108 ette nähtud menetlust, et kontrollida, kas vaidlusalune maksuvabastus oli riigiabi, ning võttes selle menetluse tulemusel vastu otsuse, millega kohustati see abi osaliselt tagasi nõudma, kasutas komisjon üksnes talle riigiabi valdkonnas aluslepinguga antud pädevust. Selliselt toimides ei saanud ta riivata pädevust, mis on nõukogule aluslepinguga antud aktsiisi reguleerivate õigusaktide ühtlustamise valdkonnas, või akte, mille nõukogu on seda pädevust kasutades vastu võtnud. Üldkohus täpsustas, et nimelt said need komisjoni ettepanekul vastu võetud nõukogu otsused loa andmise kohta tekitada tagajärgi üksnes aktsiisi reguleerivate õigusaktide ühtlustamise valdkonna eeskirjadega hõlmatud reguleerimisalas ega piiranud niisuguse võimaliku otsuse tagajärgi nagu vaidlustatud otsus, mille komisjon võis vastu võtta, teostades oma pädevust riigiabi valdkonnas. Üldkohus lükkas seega põhjendamatusse tõttu tagasi väited, mille kohaselt on rikutud õiguskindluse ja institutsioonide aktide kasuliku mõju põhimõtteid, direktiivi 92/81 artikli 8 lõiget 5, või on pädevust ületatud.

Üldkohus märkis lisaks, et riigiabi mõiste vastab objektiivsele olukorrale ning ei saa sõltuda institutsioonide tegevusest või avaldustest. Järelikult asjaolu, et komisjon leidis nõukogu poolt direktiivi 92/81/EMÜ artikli 8 lõike 4 alusel otsuste vastuvõtmise ajal, et alumiiniumoksiidi tootmisel kasutatavate mineraalõlide aktsiisivabastused ei põhjustanud konkurentsimoontusi ega kahjustanud siseturu nõuetekohast toimimist, ei saanud takistada nende vabastuste kvalifitseerimist riigiabiks, kui olid täidetud ELTL artiklis 107 ette nähtud tingimused. Sellest tuleneb *a fortiori*, et aktsiisivabastuste riigiabiks kvalifitseerimisel ei olnud komisjonile siduvad nõukogu hinnangud, mis on antud tema otsustes aktsiisi käsitlevate õigusaktide ühtlustamise

66| Komisjoni 7. detsembri 2005. aasta otsus 2006/323/EÜ Prantsusmaal Gardanne'i piirkonnas, Iirimaa Shannoni piirkonnas ja Itaalias Sardiinias alumiiniumoksiidi tootmisel kütusena kasutatava mineraalõli aktsiisimaksust vabastamise kohta (ELT 2006, L 119, lk 12).

67| Kohtuotsused, 12.12.2007, **Iirimaa jt vs. komisjon** (T-50/06, T-56/06, T-60/06, T-62/06 ja T-69/06, ei avaldata, [EU:T:2007:383](#)), ja 21.3.2012, **Iirimaa vs. komisjon** (T-50/06 RENV, T-56/06 RENV, T-60/06 RENV, T-62/06 RENV ja T-69/06 RENV, [EU:T:2012:134](#)).

68| Kohtuotsused, 2.12.2009, **komisjon vs. Iirimaa jt** (C-89/08 P, [EU:C:2009:742](#)), ja 10.12.2013, **komisjon vs. Iirimaa jt**, C-272/12 P, [EU:C:2013:812](#).

69| Kohtuotsus, 10.12.2013, C-272/12 P, [EU:C:2013:812](#).

70| Nõukogu 19. oktoobri 1992. aasta direktiiv 92/81/EMÜ, millega ühtlustatakse mineraalõlide aktsiisimäärade struktuuri (EÜT 1992, L 316, lk 12).

valdkonnas ja mille kohaselt ei kaasne nende vabastustega konkurentsi moonutamist ja need ei kahjusta ühisturu nõuetekohast toimimist.

Teises kohtuotsuses sedastas Üldkohus esiteks, olles meelde tuletanud õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtteid käsitlevat kohtupraktikat riigiabi valdkonnas, et kõnesolevas asjas ametliku uurimismenetluse algatamise otsuse vastuvõtmisest lõpliku otsuse vastuvõtmiseni möödunud veidi üle 49 kuu pikkune ajavahemik ei ole mõistlik, kuna seda ei õigusta toimikute mitmekesisuse ja keerukuse, kohaldatavate õigusnormide muutmise ning praktiliste ja keeleliste raskustega seotud asjaolud.

Üldkohus analüüsis teiseks, kas komisjoni tähtaja ületamine lubas abisaajal mõistlikult uskuda, et komisjonil enam kahtlusi ei esinenud, et vaidlusalusele maksuvabastusele ei olnud vastuväiteid, ja kas niisugune ületamine takistas komisjonil nõuda antud abi tagastamist. Seoses sellega tuleb tagada erahuve kaitsvad õiguskindluse nõuded. Need nõuded tuleb ka seada tasakaalu avalike huvide kaitse nõuetega, mille hulka riigiabi valdkonnas kuulub nõue, mille eesmärk on vältida, et turu toimimist kahjustatakse konkurentsi kahjustava riigiabiga, mis nõuab, et ebaseaduslik abi tuleb tagastada, et taastada endine olukord. Järelikult võib ainult siis, kui on täidetud erandlikud asjaolud, nagu kohtuasjas, milles tehti kohtuotsus **RSV vs. komisjon**⁷¹, asuda seisukohale, et riigiabi valdkonnas lõpliku otsuse vastuvõtmiseks mõistliku tähtaja nõude täitmata jätmist võib arvesse võtta selleks, et tuvastada, et abisaajal on õiguspärane ootus, mis takistab komisjonil nõudmast asjaomastelt liikmesriigi ametiasutustelt, et nad riigiabi tagasi nõuaksid. Selles kohtuasjas aga ei esine kõiki neid erandlikke asjaolusid. Kõnesolevas asjas anti vaidlusalust abi pärast seda, kui komisjon oli alganud vaidlusaluse maksuvabastuse ametliku uurimismenetluse.

Euroopa Kohus otsustas seoses sellega samuti, et riigiabi valdkonnas ei saanud komisjoni tegevusetusest tekkida mingit õiguspärast ootust, kui abikavast ei ole komisjonile teatatud⁷². Järelikult ei piisanud kõnesolevas asjas komisjoni ilmselgest tegevusetusest, mis võib olla vastuolus mõistliku tähtaja järgimise põhimõttega, selleks et tuvastada selliste erandlike asjaolude esinemine, mis võisid abisaajal uuesti tekitada õiguspärase ootuse, et vaidlusalune abi on riigiabi valdkonna eeskirjade seisukohast seaduslik. Sellest tuleneb, et ainuüksi see, et kõnesolevas asjas rikuti lõpliku otsuse vastuvõtmisel mõistliku aja põhimõtet, ei takistanud komisjonil kehtestada selles otsuses vaidlusaluse abi tagasinõudmise kohustust.

V. INTELLEKTUAALOMAND. EUROOPA LIIDU KAUBAMÄRK

EUROOPA LIIDU KAUBAMÄRGISÜSTEEMI AUTONOOMSUS

18. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **Karl-May-Verlag vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Constantin Film Produktion (WINNETOU)** (T-501/13, [EU:T:2016:161](#)) oli Üldkohtul vaja meelde tuletada Euroopa Liidu kaubamärgisüsteemi autonoomsust ja sõltumatust. Hageja väitis oma hagi toetuseks eelkõige, et Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Ameti (EUIPO) esimene apellatsioonikoda rikkus nimetatud põhimõtteid, kui ta võttis oma otsuse aluseks ainult Saksamaa kohtute otsused, ilma et ta oleks läbi viinud iseseisva hindamise Euroopa Liidu kaubamärgiõiguses selleks ette nähtud kriteeriumide alusel.

71 | Kohtuotsus, 24.11.1987, 223/85, [EU:C:1987:502](#).

72 | Kohtuotsus, 11.11.2004, **Demasa ja Territorio Histórico de Álava vs. komisjon**, C-183/02 P ja C-187/02 P, [EU:C:2004:701](#), punkt 52.

Üldkohus otsustas seoses sellega, et väljaspool määruse (EÜ) nr 207/2009⁷³ artikli 8 lõikes 4 nimetatud olukorda, mille raames EUIPO on kohustatud siseriiklikku õigust, sealhulgas vastavat liikmesriigi kohtupraktikat kohaldama, ei ole liikmesriikide ametiasutuste ja kohtute otsused EUIPO-le ja Üldkohtule siduvad. Euroopa Liidu kaubamärgikord on nimelt autonoomne süsteem, mis koosneb normide kogumist ja taotleb sellele ainuomaseid eesmäärke, ning selle kohaldamine on sõltumatu mis tahes siseriiklikust süsteemist. Mitte ükski määruse nr 207/2009 säte ei kohusta EUIPOt ega hagi esitamise korral Üldkohut tegema sarnases olukorras samasuguseid järeldusi, milleni jõudis liikmesriigi ametiasutus või kohus sarnases olukorras. Kuigi siseriiklike ametiasutuste otsused ei ole EUIPO suhtes siduvad, võib EUIPO neid – ilma et need oleks kohustuslikud või isegi määravad – asjaomaste faktiliste asjaolude hindamisel kaudse tõendina siiski arvesse võtta.

Üldkohus sedastas kõnesolevas asjas, et apellatsioonikoda on võtnud Saksa kohtupraktikas esitatud kaalutlused üle nii kõnesolevas kohtuasjas vaadeldava tähise registreeritavuse, selle tähise tajumise kui ka vaidlusaluse kaubamärgi kirjeldava laadi osas seoses asjaomaste kaupade ja teenustega, ilma et ta oleks viinud läbi poolte esitatud argumente ja asjaolusid arvestavat iseseisvat hindamist. Ta järeldas sellest, et nimetatud koda rikkus õigusnormi, kui ta omistas faktiliste asjaolude hindamisel Saksa kohtute otsustele kui kaudsele tõendile vaidlusaluse kaubamärgi registreeritavuse küsimuses mitte soovitusliku, vaid kohustusliku väärtuse.

ABSOLUUTSED KEELDUMISPÕHJUSED

Määruse nr 207/2009 artikli 7 lõikes 1 ette nähtud absoluutsete keeldumispõhjuste käsitlustest väärivad erilist tähelepanu viis otsust.

1. ANALÜÜSIMINE APELLATSIOONIKOJA POOLT OMAL ALGATUSEL

28. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *European Food vs. EUIPO – Société des produits Nestlé (FITNESS)* (T-476/15, edasi kaevatud⁷⁴, [EU:T:2016:568](#))⁷⁵ tuli Üldkohtul teha otsus küsimuses, kas EUIPO-l on kohustus analüüsida absoluutsete registreerimisest keeldumise põhjuste tõttu kehtetuks tunnistamise menetlustes omal algatusel asjasse puutuvaid faktilisi asjaolusid ning apellatsioonikodade võimalust mitte võtta seoses sellega arvesse hilinenult esitatud tõendeid.

Olles meelde tuletanud erinevusi, mis on registreerimistaotluse tagasilükkamise absoluutsete põhjuste analüüsi menetluse ja suhteliste keeldumispõhjuste alusel läbiviidava vastulausemenetluse vahel, rõhutas Üldkohus, et määruse nr 207/2009 artikli 76 lõikest 1 tuleneb, et absoluutseid keeldumispõhjusti uurides kontrollivad EUIPO apellatsioonikodad fakte omal algatusel, et teha kindlaks, kas kaubamärk, mille registreerimist on taotletud, kuulub määruse artiklis 7 nimetatud keeldumispõhjuste kohaldamisalasse. Kohus täpsustas siiski, et kehtetuks tunnistamise menetluses, mis on algatatud ühe poole taotlusel, ei pea EUIPO omal algatusel uuesti hindama selliseid asjasse puutuvaid fakte, mis võivad kaasa tuua absoluutsete keeldumispõhjuste kohaldamise, mida teeb kontrollija. Nimelt, nagu nähtub sama määruse artiklitest 52 ja 55, eeldatakse, et registreeritud Euroopa Liidu kaubamärk on kehtiv, kuni EUIPO ei ole seda kehtetuks tunnistanud, mis piirab EUIPO määruse nr 207/2009 artikli 76 lõikest 1 tulenevat kohustust kontrollida asjasse puutuvaid fakte omal algatusel. Samas eeldatakse kehtetuks tunnistamise menetluses, et registreeritud

73| Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta määrus (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta (ELT 2009, L 78, lk 1).

74| Kohtuasi C-634/16 P, *EUIPO vs. European Food*.

75| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „6. Tõendite esitamine“.

Euroopa Liidu kaubamärk on kehtiv ja EUIPOle kehtetuks tunnistamise taotluse esitanud isiku ülesanne on esitada konkreetsete tõendid, mis kaubamärgi kehtivuse kahtluse alla seavad.

2. PÕHJENDAMISKOHUSTUS

15. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Intesa Sanpaolo vs. EUIPO (START UP INITIATIVE)* (T-529/15, [EU:T:2016:747](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada, millise ulatusega on EUIPO kohustus põhjendada otsust lükata tagasi Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimise taotlus.

Üldkohus märkis seoses sellega, et kaubamärgi registreerimisest keeldumise põhjuseid tuleb analüüsida iga kauba ja teenuse osas, mille suhtes kaubamärgi registreerimist taotletakse. Kui sama keeldumispõhjus esitatakse kaupade või teenuste kategooria või rühma suhtes, võib esitada üldise põhjenduse, mis hõlmab kõiki asjaomaseid kaupu või teenuseid. Sellegipoolest hõlmab see võimalus vaid neid kaupu ja teenuseid, mille vahel on piisavalt otsene ja konkreetne seos, nii et need moodustavad kõnealuste kaupade või teenuste piisavalt ühtse kategooria või rühma. Niisuguse homogeensuse tuvastamiseks ei ole piisav üksnes asjaolu, et kõnealused kaubad või teenused kuuluvad Nizza kokkuleppe⁷⁶ samasse klassi, sest neisse klassidesse kuuluvad sageli väga erinevad kaubad või teenused, mille vahel ei ole tingimata piisavalt otsest ja konkreetset seost.

Üldkohus täpsustas, et kaupade või teenuste homogeensust hinnatakse asjaomase kaubamärgi taotluse suhtes esitatud konkreetset keeldumispõhjust arvestades. Võimalik on esitada üldine põhjendus nende kaupade või teenuste kohta, mille vahel on piisavalt otsene ja kindel seos, nii et need moodustavad piisavalt ühtse kategooria, millest tulenevalt kõik kõnealuse otsuse põhjendustes sisalduvad faktilised ja õiguslikud kaalutlused selgitavad õiguslikult piisavalt arutluskäiku iga sellesse kategooriasse kuuluva kauba ja teenuse osas ning neid faktilisi ja õiguslikke kaalutlusi võib kohaldada kõigi asjaomaste kaupade ja teenuste suhtes ühte moodi.

3. PAHAUSKSUS

Kohtuasjas, milles tehti 7. juuli 2016. aasta kohtuotsus *Copernicus-Trademarks vs. EUIPO – Maquet (LUCEO)* (T-82/14, [EU:T:2016:396](#)), oli Üldkohtul vaja teha otsus hagi kohta, mis oli esitatud EUIPO neljanda apellatsioonikoja otsuse peale, milles kinnitati kehtetuks tunnistamise osakonna otsust, et hageja oli vaidlusaluse kaubamärgi registreerimise taotluse esitamisel pahauskne. Apellatsioonikoja arvates esitas taotleja selle taotluse üksnes selleks, et ta saaks esitada vastulause ühele Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimise taotlusele, mille oli esitanud kolmas isik, ja saada sellest majanduslikku kasu.

Üldkohus tuletas meelde, et määruse nr 207/2009 artikli 52 lõike 1 punktis b viidatud mõiste „pahauskus“ tugineb kaubamärgi registreerimistaotluse esitava isiku subjektiivsele põhjendusele, nimelt ebaausale kavatsusele või muule kahjustavale ajendile. Pahausksusega on tegemist eelkõige siis, kui registreerimistaotlus kaldub kõrvale oma algsest eesmärgist ja see esitatakse spekulatiivsetel eesmärkidel või üksnes selleks, et saada rahalist kompensatsiooni.

Üldkohus märkis lisaks sellele, et hageja ei esitanud argumente, millega oleks saanud vaidlustada apellatsioonikoja järelduse, et selleks, et hinnata, kas ta tegutses pahauskselt, tuleb arvesse võtta mitte üksnes tema enda, vaid ka tema esindaja ja kõigi teiste viimasega seotud äriühingute käitumist. Kõnesolevas

76 | 15. juuni 1957. aasta märkide registreerimisel kasutatava kaupade ja teenuste rahvusvahelise klassifikatsiooni Nizza kokkulepe (uuesti läbi vaadatud ja parandatud kujul).

asjas oli hageja esindaja strateegia esitada iga kuue kuu tagant kahes erinevas liikmesriigis siseriikliku kaubamärgi registreerimise taotlused, ilma taotluse esitamise lõivu maksmata, mille eesmärk oli kindlustada talle blokeeritud seisund. Kui kolmandad isikud taotlesid identse või sarnase Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimist, taotles hageja esindaja seepeale Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimist ja nõudis sellele prioriteeti, tuginedes siseriikliku kaubamärgi taotluste ahela viimasele lülile. Üldkohtu hinnangul ei ole niisugune käitumine kooskõlas määruse nr 207/2009 eesmärgiga, kuna selle mõte on eirata selle määruse artiklis 29 ette nähtud kuuekuulist järelemõtlemisaega ja selle artikli 51 lõike 1 punktis a ette nähtud viie aasta pikkust ajapikendust. Neil asjaoludel tegi apellatsioonikoda õigustatud järelduse, et selle taotluste esitamise strateegia ainus eesmärk oli esitada vastulause kolmandate isikute kaubamärgi registreerimise taotlustele ja saada sellest majanduslikke soodustusi.

4. GEOGRAAFILINE TÄHIS

20. juuli 2016. aasta kohtuotsuses *Internet Consulting vs. EUIPO – Provincia Autonoma di Bolzano-Alto Adige (SÜEDITIROL)* (T-11/15, [EU:T:2016:422](#)) tegi Üldkohus otsuse määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktis c ette nähtud kaubamärgi eristatavusega seotud absoluutsete registreerimisest keeldumise põhjuste kohta kaubamärkide puhul, mis kujutavad endast geograafilise päritolu tähiseid. Selle kohtuotsuse aluseks olevas kohtuasjas tuli Üldkohtul analüüsida sellise otsuse õiguspärasust, millega EUIPO apellatsioonikoda laiendatud koosseisus oli rahuldanud menetlusse astuja kaebuse, tunnistades vaidlustatud kaubamärgi kehtetuks.

Üldkohus lükkas esmalt tagasi väite, et menetlusse astujal kui avalik-õiguslikul isikul ei olnud õigust esitada vaidlustatud kaubamärgi kehtetuks tunnistamise taotlust. Ta märkis seoses sellega, et tühistamise või kehtetuks tunnistamise põhjustele ja eelkõige absoluutsetele kehtetuks tunnistamise põhjustele määruse nr 207/2009 artikli 52 tähenduses võib tugineda iga isik, sõltumata sellest, kas ta on era- või avalik-õiguslik, kuna sama määruse artikli 56 lõike 1 punkti a lõpuosa kohaselt on nõutav üksnes, et see isik võib „olla kohtus hagejaks ja kostjaks“.

Seejärel, vastuseks hageja argumendile, et apellatsioonikoda on rikkunud määruse nr 207/2009 sätteid, asudes seisukohale, et vaidlustatud kaubamärk kujutab endast geograafilist tähist, mis näitab, et asjaomased teenused on pärit asjaomasele avalikkusele tuntud kohast, aga ei näita nende kaubanduslikku päritolu, märkis Üldkohus, et nimetatud määruse artikli 7 lõike 1 punkti c eesmärk on vältida, et mõni majandustegevuses osaleja monopoliseerib geograafilise tähise oma konkurentide arvel. Seoses sellega, kuigi vastab tõele, et apellatsioonikoda on põhimõtteliselt kohustatud hindama, kas geograafiline tähis on konkurentsuhetes asjakohane, kontrollides päritolu ja nende kaupade ja teenuste vahelist seost, millele kaubamärgi taotletakse, enne kui ta võib keelduda kaubamärgi registreerimisest määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkti c alusel, võib selle kohustuse rangus muutuda sõltuvalt eri teguritest, näiteks asjaomase geograafilise tähise ulatusest, mainest või laadist. Kõnesolevas asjas ei ole vaidlust küsimuses, et tõenäosust, et asjaomase päritoluga geograafiline tähis võib mõjutada konkurentsuheteid, tuleb pidada suureks, kui võtta arvesse positiivseid tundeid, mida võib kõnealuste teenuste turustamisel tekitada viide Lõuna-Tirolile (Itaalia). Üldkohus rõhutas lisaks, et määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punkt c ei keela kaubamärgina registreerimast geograafilisi nimetusi, mis on huvitatud isikute jaoks tundmatud. Kõnesolevas asjas ei olnud vaidlustatud kaubamärgiga tähistatud teenustel aga mingeid erilisi omadusi, mis võiksid asjaomasele avalikkusele jätta mulje, et asjaomane geograafiline tähis nendega ei seostu. Sellest tuleneb, et määruse nr 207/2009 artikli 7 lõike 1 punktiga c oli vastuolus sellise geograafilise tähise registreerimine, mida huvitatud isikud tunnevad geograafilise piirkonna tähistajana.

Üldkohus tuletas viimaks meelde, et määruse nr 207/2009 artikli 12 punkti b kohaselt ei anna Euroopa Liidu kaubamärk selle omanikule õigust takistada kolmanda isikut kasutamast kaubandustegevuse käigus tähiseid, mis näitavad geograafilist päritolu. Selle sätte eesmärk on küll eelkõige võimaldada muu hulgas seda,

et geograafiline tähis, mis lisaks on kombineeritud kaubamärgi üheks elemendiks, ei läheks selle määrase artikli 9 kohase keelu alla. Määruse nr 207/2009 artikli 12 punkt b ei anna siiski kolmandatele isikutele õigust sellist nimetust kasutada kaubamärgina, vaid piirdub selle tagamisega, et need isikud võivad seda kasutada kirjeldavalt, see tähendab tähistamaks geograafilist päritolu, tingimusel et neid kasutatakse hea tööstus- ja äritava kohaselt.

5. HELIMÄRGID

Kohtuasjas, milles tehti 13. septembri 2016. aasta kohtuotsus *Globo Comunicação e Participações vs. EUIPO (helimärk)* (T-408/15, [EU:T:2016:468](#)), esitati Üldkohtule hagi nõudega tühistada EUIPO viienda apellatsioonikoja otsus, millega viimane jättis rahuldamata taotluse registreerida helimärk Euroopa Liidu kaubamärgina eelkõige vahenditele, mida kasutatakse teabe edastamiseks elektrooniliselt, suuliselt või televisiooni kaudu, kuna sellel puudus eristusvõime.

Tuginedes kohtuotsusele *Shield Mark*⁷⁷, märkis Üldkohus alustuseks, et määruse nr 207/2009 artiklit 4 tuleb tõlgendada selliselt, et helid võivad moodustada kaubamärgi, tingimusel et neid saab muu hulgas graafiliselt esitada, ning et vaidlus puudub selles, et nootide esitamine noodijoonestikul koos noodivõtme, pauside ja alteratsioonimärkidega – nagu kõnesolevas asjas – kujutab endast graafilist esitust.

Taotletava kaubamärgi eristatavuse kohta märkis Üldkohus, et kui avalikkus tavapäraselt tajub sõna- või kujutismärke kaupade või teenuste kaubandusliku päritolu tähisena, ei kehti see tingimata siis, kui tähis koosneb ainult helielemendist. Teatavate kaupade või teenuste puhul, eelkõige sellistes sektorites nagu esiteks televõi raadioringhääling või telekommunikatsioon ning teiseks andmekandjate, tarkvara või meediavaldkonnas üldiselt, ei ole sugugi ebatavaline, vaid on hoopis tavapärane see, et tarbija tuvastab selle sektori kauba või teenuse helielemendi (helinad ja meloodiad) alusel, mis võimaldab seda kaupa või teenust eristada konkreetselt ettevõtjalt pärinevana. Üldkohtu arvates peab helilisel tähisel, mida soovitakse registreerida, igal juhul olema teatav ilmekus, mis võimaldab asjaomasel tarbijal tähist tajuda ja pidada kaubamärgiks, mitte vaid funktsionaalseks elemendiks või tähiseks, millel endal omadused puuduvad. Nõnda ei võimalda heliline tähis, mis ei tähenda rohkemat kui seda moodustavate nootide lihtne kombinatsioon, asjaomasel tarbijal seda mõista asjaomaste kaupade ja teenuste identifitseerimise funktsiooni täitvana, kuna see taandub ainult lihtsale peegelfektile selles mõttes, et viitab ainult endale ja ei millelegi muule. Neid kaalutlusi arvesse võttes järeldas Üldkohus, et taotletav kaubamärk oli kokkuvõetult äratushelin, millel puudub selle moodustava noodi kordusest (kaks sol-dieesi) erinev mis tahes muu eriomane omadus, mis võimaldab selles näha muud kui äratus- või telefonihelinat, siis jääb nimetatud kaubamärk üldjuhul tähelepanuta ning asjaomane tarbija seda meelde ei jäta. Neil tingimustel otsustas Üldkohus, et apellatsioonikoda ei ole eksinud, kui ta jättis taotletava kaubamärgi registreerimata, kuna sellel puudub eristusvõime.

6. TÕENDITE ESITAMINE

28. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *European Food vs. EUIPO — Société des produits Nestlé (FITNESS)* (T-476/15, edasi kaevatud⁷⁸, [EU:T:2016:568](#))⁷⁹ asus Üldkohus seisukohale, et määruse nr 207/2009 artikli 76 lõike 2 kohaselt võib EUIPO mitte arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud

77| Kohtuotsus, 27.11.2003, C-283/01, [EU:C:2003:641](#).

78| Kohtuasi C-634/16 P, *EUIPO vs. European Food*.

79| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „1. Apellatsioonikoja omal algatusel esitamine“.

hilinenult. Siiski ei nähtu määruse (EÜ) nr 2868/95⁸⁰ eeskirja 37 punkti b alapunktist iv, et apellatsioonikoda on kohustatud käsitlema hilinenult esitatutena tõendeid, mida ei ole tühistamisosakonna menetluses esitatud. Nimelt on selles eeskirjas üksnes täpsustatud, et kehtetuks tunnistamise taotlusega peavad kaasnema tõendid, millel see põhineb. Üldkohus märkis lisaks, et erinevalt teatavatest sätetest, mis reguleerivad suhtelistel keeldumispõhjustel vastulausemenetlusele ning tühistamise ja kehtetuks tunnistamise menetlustele kohaldatavaid tähtaegu ja nende järgimata jätmise tagajärgi, ei sisalda määrused nr 207/2009 ja nr 2868/95 ühtegi sätet, milles oleks kehtestatud tähtaeg tõendite esitamiseks seoses absoluutsel keeldumispõhjusel põhineva kehtetuks tunnistamise nõudega. Eeltoodut arvestades asus Üldkohus seisukohale, et järelikult ei tähenda määruse nr 207/2009 artikkel 76 koostoimes määruse nr 2868/95 eeskirja 37 punkti b alapunktiga iv, et apellatsioonikoda peab lugema absoluutsel keeldumispõhjusel põhineva kehtetuks tunnistamise menetluse raames esimest korda apellatsioonikoja menetluses esitatud tõendid hilinenult esitatuks.

Üldkohus märkis viimaks, et kuigi absoluutsetel keeldumispõhjustel põhinev kehtetuks tunnistamise menetlus algatatakse määruse nr 207/2009 artikli 52 lõike 1 kohaselt poole taotlusel, viitab see sätte sõnaselgelt selle määruse artiklis 7 ette nähtud absoluutsetele keeldumispõhjustele, millel on üldise huvi eesmärk. Lisaks on absoluutsetel keeldumispõhjustel põhineva kehtetuks tunnistamise menetluse eesmärk eelkõige võimaldada EUIPO-l kaubamärgi registreeringu kehtivus uuesti läbi vaadata ning võtta seisukoht, mille ta oleks vajaduse korral pidanud määruse artikli 37 alusel omal algatusel võtma. Seetõttu läheks määruse nr 2868/95 eeskirja 50 lõike 1 kolmanda lõigu analoogia alusel kohaldamine absoluutsetel keeldumispõhjustel põhinevale kehtetuks tunnistamise menetlusele Üldkohtu hinnangul vastuollu määruse nr 207/2009 artikli 7 sätete aluseks oleva üldise huviga.

SUHTELISED KEELDUMISPÕHJUSED

Suhteliste keeldumispõhjustega seotud vaidlustes tuli Üldkohtul teha mitu kohtulahendit, mis väärivad erilist tähelepanu.

1. REGISTREERIMISEST KEELDUMINE APELLATSIOONIKOJA POOLT

13. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses *Sovena Portugal – Consumer Goods vs. EUIPO – Mueloliva (FONTOLIVA)* (T-24/16, [EU:T:2016:726](#)) oli Üldkohtul võimalus teha otsus selle kohta, kas apellatsioonikodadel on kohustus tõstatada omal algatusel küsimus kaubamärgi registreerimise kehtivusaja lõppemise kohta. Üldkohtule esitati hagi otsuse peale, millega EUIPO teine apellatsioonikoda oli kinnitanud vastulausete osakonna otsust, milles sedastati, et esineb segiajamise tõenäosus sellise sõnamärgi, mille registreerimist hageja taotles, ja varasema siseriikliku sõnamärgi vahel. Hageja väitis nimelt, et kuigi apellatsioonikoda oli kinnitanud vastulause põhjendatust, ei olnud varasemat siseriiklikku kaubamärki uuesti registreeritud ning et selle kehtivus oli seega lõppenud.

Üldkohtu arvates ei tulene ei määruse nr 207/2009 artikli 41 lõikest 3, artiklist 76, määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõikest 1, lõike 2 punkti a alapunktist ii, eeskirja 50 lõike 1 esimesest ja kolmandast lõigust ega muudest kohaldatavatest menetlusnormidest, et apellatsioonikoda, kes peab otsustama sellise vastulausete osakonna otsuse seaduslikkuse üle, milles käsitletakse suhtelist registreerimisest keeldumise põhjust, on kohustatud ise omal algatusel tõstatama küsimuse varasema kaubamärgi kehtivuse lõppemise kohta pärast selle tähtaja lõppemist, mille vastulausete osakond on vastulause esitajale kaubamärgi kehtivuse

80| Komisjoni 13. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ) nr 2868/95, millega rakendatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1995, L 303, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 189).

kohta tõendite esitamiseks määranud. Ühtki neist sätetest ei saa ka tõlgendada nii, et need kohustavad vastulause esitajat esitama omal algatusel tõendi, et varasema kaubamärgi registreering on kehtiv kuni ajani, mil apellatsioonikoda teeb otsuse. Need järeldused ei piira aga sellise kaubamärgi taotleja võimalust, mille registreerimisele on esitatud vastulause, väita apellatsioonikojas, et vastulause esitaja ei ole apellatsioonikoja menetlust arvestades esitanud tõendit varasema kaubamärgi registreeringu kehtivusaja teatava mõistliku pikkusega jätkuvuse kohta, ja kutsuda vastulause esitajat üles sellele vastama ja apellatsioonikoda asjaomast olukorda arvesse võtma. Kõnesolevas asjas kaubamärgi taotluse esitaja ei tõstatanud aga apellatsioonikojas küsimust varasema siseriikliku kaubamärgi registreeringu kehtivuse jätkuvuse kohta, olgugi et aasta, mil nimetatud registreering lõppes ja mil viimast oleks vastavalt olukorrale tulnud pikendada, oli saabumas või juba käes. Hageja oleks saanud seda sel ajal veel teha, tuginedes määruse nr 207/2009 artikli 76 lõike 2 sätetele, mille kohaselt „[EUIPO] võib mitte arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud hilinenult“. Üldkohus järeldas, et seetõttu ei saa apellatsioonikoja ette heita, et ta ei võtnud vaidlustatud otsuse tegemisel arvesse vastulause põhjendusena osutatud varasema siseriikliku kaubamärgi registreeringu võimalikku pikendamata jätmist, olenemata sellest, millisel kuupäeval selle registreeringu kehtivus siseriikliku õiguse kohaselt tegelikult lõppes.

2. TÕENDID

5. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **Kicktipp vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Società Italiana Calzature (kicktipp)** (T-135/14, [EU:T:2016:69](#)) tegi Üldkohus otsuse määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 tõlgendamise kohta seoses tõenditega, mida vastulause esitaja peab esitama selleks, et tõendada varasema kaubamärgiga antud kaitse olemasolu, kehtivust ja ulatust.

Seoses sellega tuletas Üldkohus meelde, et vastavalt määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 punkti a alapunkti ii esimese osa prantsuskeelse versiooni sõnastusele peab vastulause esitaja esitama registreerimistõendi „ja“ asjaomasel juhul sellise varasema kaubamärgi, mis pole Euroopa Liidu kaubamärk, registreeringu kehtivuse pikendamise kohta viimati väljastatud tõendi. Vastulause esitaja peab seega põhimõtteliselt esitama registreerimistõendi ka juhul, kui ta esitab registreeringu kehtivuse pikendamise tõendi. Määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 punkti a alapunkti ii lõpuosa kohaselt on vastulause esitajal ka võimalus esitada „samaväärsed dokumendid, mis kaubamärgi registreerinud asutus on väljastanud“. Üldkohus asus seisukohale, et kõnealust sätet tuleb tõlgendada nii, et võimalus esitada samaväärne dokument ei puuduta mitte üksnes registreeringu kehtivuse pikendamise tõendit, vaid ka registreerimistõendit. On ka võimalik, et registreeringu kehtivuse pikendamise tõend kujutab endast samal ajal registreerimistõendiga „samaväärset dokumenti“. Seega kaubamärgi registreeringu kehtivuse pikendamise tõendi esitamisest piisab, et tõendada vastulause aluseks oleva kaubamärgi kaitse olemasolu, kehtivust ja ulatust, tingimusel et see sisaldab kogu selleks vajalikku teavet.

Üldkohus täpsustas lisaks sellele, et kui varasema kaubamärgi pikendamist taotleti õigel ajal, kuid pädev ametiasutus ei ole veel selle taotluse kohta otsust teinud, siis piisab sellest, et esitataks tõend, mis kinnitab taotluse esitamist, tingimusel et selle on väljastanud pädev ametiasutus ja see sisaldab kogu vajalikku teavet kaubamärgi registreerimise kohta, nagu see tuleneb registreerimistõendist. Seevastu juhul, kui vastulause aluseks olev kaubamärk on registreeritud, ei piisa vastavalt määruse nr 2868/95 eeskirja 19 lõike 2 punkti a alapunktile ii esitamistõendi edastamisest. Siis on vaja esitada registreerimistõend või sellega samaväärne dokument. Sama mõtte kohaselt juhul, kui on pikendamist taotletud, ei piisa tõendist registreeringu kehtivuse pikendamise taotluse kohta.

9. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *Puma vs. EUIPO – Gemma Group (Hüppava kaslase kujutis)* (T-159/15, edasi kaevatud⁸¹, [EU:T:2016:457](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada kohtupraktikat seoses EUIPO kohustusega võtta võrdse kohtlemise ja hea halduse põhimõttest lähtudes arvesse oma varasemat otsustuspraktikat.

Hageja väitis oma hagi toetuseks, et viies apellatsioonikoda on rikkunud õigusnormi, kui ta kaldus muu hulgas kõrvale EUIPO varasemate kaubamärkide mainega seotud otsustuspraktikast, millele vastulause toetuseks tugineti.

Olles rõhutanud, et põhiõiguste harta artikli 41 lõike 2 kohaselt kätkeb õigus heale haldusele muu hulgas asutuste kohustust põhjendada oma otsuseid, tuletas Üldkohus meelde, et kohtuotsuse *Agencja Wydawnicza Technopol vs. Siseturu Ühtlustamise Amet*⁸² kohaselt võrdse kohtlemise ja hea halduse põhimõtet arvestades peab EUIPO Euroopa Liidu kaubamärgi registreerimistaotluse läbivaatamisel võtma arvesse sarnaste taotluste kohta tehtud otsuseid ning uurima eriti tähelepanelikult, kas tuleb teha samasugune otsus või mitte. Võrdse kohtlemise ja hea halduse põhimõtete järgimisel peab aga arvestama seaduslikkuse põhimõttega. Peale selle peab õiguskindluse ja hea halduse põhimõtte kohaselt iga registreerimistaotluse kontrollimine olema range ja täielik ning tuleb läbi viia igal konkreetsel juhul.

Üldkohus märkis kõnesolevas asjas esiteks, et EUIPO on varasemate kaubamärkide mainet tuvastanud kolmes hiljutises otsuses, mida on kinnitanud mitu siseriiklikku otsust, ning need otsused puudutavad samu varasemaid kaubamärke, kõnealuste kaupadega identseid või sarnaseid kaupu ning teatavaid liikmesriike, mida käsitletakse ka kõnesolevas asjas. Üldkohus rõhutas teiseks, et varasemate kaubamärkide maine tuvastamine on faktilise asjaolu nentimine, mis ei sõltu taotletavast kaubamärgist. Lisaks sellele tuleneb kohtuotsusest *Budziwska vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Puma (Hüppava kaslase kujutis)*⁸³, millele hageja tugines, et varasem disainilahendus on üldtuntud. Neil asjaoludel asus Üldkohus seisukohale, et võttes arvesse kohtuotsust *Agencja Wydawnicza Technopol vs. Siseturu Ühtlustamise Amet*⁸⁴ ja apellatsioonikojal olevat kohustust, ei saanud viimati nimetatud kalduda kõrvale EUIPO otsustuspraktikast, esitamata vähimatki selgitust põhjuste kohta, millest tulenevalt ta leidis, et neis otsustes varasemate kaubamärkide maine kohta tehtud järeldused ei ole (enam) asjakohased. Seoses sellega lükkas Üldkohus tagasi EUIPO argumendi, et hageja viidatud otsuseid ei ole vaja arvesse võtta, kuna nendele ei ole lisatud tõendit varasemate kaubamärkide maine kohta, mis neis menetlustes esitati. Apellatsioonikojal oli nimelt kaalutusõigus otsustada, kas uusi või täiendavaid fakte ja tõendeid, mida ei esitatud vastulausete osakonna määratud või täpsustatud tähtaegade jooksul, tuleb arvesse võtta. Apellatsioonikoda oleks neil asjaoludel pidanud vastavalt hea halduse põhimõttele kas paluma hagejal esitada täiendavad tõendid varasemate kaubamärkide maine kohta või esitama põhjused, miks ta leiab, et neis varasemates otsustes tehtud järeldused varasemate kaubamärkide maine kohta tuleb kõnesoleval juhul kõrvale jätta. Kuna apellatsioonikoda ei olnud neid nõudeid täitnud, nentis kohus, et on rikutud hea halduse põhimõtet, nimelt EUIPO kohustust oma otsuseid põhjendada.

3. KAUBAMÄRGI KASUTAMISE TALUMISEST TULENEV AEGUMINE

20. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *Tronios Group International vs. EUIPO – Sky (SkyTec)* (T-77/15, [EU:T:2016:226](#)) oli Üldkohtul võimalus selgitada, millal hakkab kulgema varasema kaubamärgiga identse

81 | Kohtuasi C-564/16 P, *EUIPO vs. Puma*.

82 | Kohtuotsus, 10.3.2011, C-51/10 P, [EU:C:2011:139](#), eelkõige punktid 74–77.

83 | Kohtuotsus, 7.11.2013, T-666/11, ei avaldata, [EU:T:2013:584](#).

84 | Kohtuotsus, 10.3.2011, C-51/10 P, [EU:C:2011:139](#).

või segiaetavalt sarnase hilisema kaubamärgi kasutamise talumisest tulenev aegumistähtaeg määruse nr 207/2009 artikli 54 lõike 2 tähenduses.

Seoses sellega tuletas Üldkohus esmalt meelde, et selleks, et sellisel juhul hakkaks kulgema kaubamärgi talumisest tingitud aegumistähtaeg, peab olema täidetud neli tingimust. Esiteks peab hilisem kaubamärk olema registreeritud, teiseks peab selle registreerimistaotlus olema selle omaniku poolt esitatud heauskselt, kolmandaks peab seda olema kasutatud liikmesriigis, kus varasem kaubamärk on kaitstud, ning neljandaks peab varasema kaubamärgi omanik olema selle kaubamärgi kasutamisest pärast selle registreerimist teadlik. Üldkohus märkis seejärel, et määruse nr 207/2009 artikli 54 lõike 2 eesmärk on nende varasemate kaubamärkide omanike suhtes, kes on nõustunud hilisema Euroopa Liidu kaubamärgi kasutamisega viie järjestikuse aasta vältel, olles sellisest kasutamisest teadlik, näha ette sanktsioonid seeläbi, et nad kaotavad õiguse esitada asjaomase kaubamärgi kehtetuks tunnistamise taotlus või vastulause nimetatud kaubamärgi kasutamisele. Selle sättega soovitakse seega tasakaalustada ühelt poolt kaubamärgiomaniku huvi kaitsta kaubamärgi peamist ülesannet ja teiselt poolt teiste ettevõtjate huvi nende kaupu ja teenuseid tähistada võivaid tähiseid vabalt kasutada. Nimetatud eesmärk tähendab, et kaubamärgi peamise ülesande kaitsmiseks peab varasema kaubamärgi omanikul olema võimalik identse või sarnase hilisema kaubamärgi kasutamisele vastu seista.

Määruse nr 207/2009 artikli 54 lõike 2 teleoloogilisel tõlgendamisel ilmneb, et aegumistähtaaja lähtepunkti arvutamiseks asjakohane kuupäev on hilisema kaubamärgi kasutamisest teadasaamise kuupäev. Selline tõlgendus nõuab, et hilisema kaubamärgi omanik peab esitama tõendi selle kohta, et varasema kaubamärgi omanik on kõnealuse kaubamärgi kasutamisest olnud tegelikult teadlik; ilma selleta ei ole viimasel võimalik hilisema kaubamärgi kasutamisele vastu seista. Üldkohtu arvates tuleb nimelt seoses sellega võtta arvesse normi, mis on analoogne kasutamisega nõustumisest tuleneva aegumistähtajaga, mida on nimetatud direktiivi 89/104/EMÜ⁸⁵ artikli 9 lõikes 1, mis on asendatud direktiivi 2008/95/EÜ⁸⁶ artikli 9 lõikega 1.

MENETLUSKÜSIMUSED

4. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **Meica vs. Siseturu Ühtlustamise Amet – Salumificio Fratelli Beretta (STICK MiniMINI Beretta)** (T-247/14, edasi kaevatud⁸⁷, [EU:T:2016:64](#)) täpsustas Üldkohus selliste nõuete vastuvõetavuse tingimusi, millega apellatsioonikoja võistleva menetluse vastustaja pool taotleb vastulausete osakonna otsuse, mille menetlusse astuja vaidlustas, muutmist. Kõnesolevas asjas oli apellatsioonikoda tunnistanud sellised nõuded vastuvõetamatuks eelkõige põhjendusel, et need ei vasta hagi esitamise ja määruse nr 207/2009 artiklis 60 nimetatud hagihinna tasumise tingimustele ning et nendega laiendati hagi eset osas, milles need olid seotud vaidlustatud otsuse sellise punktiga, mida menetlusse astuja hagi ei olnud käsitletud.

Üldkohus märkis seoses sellega, et määruse (EÜ) nr 216/96⁸⁸ artikli 8 lõike 3 sõnastusest nähtub, et apellatsioonikoja menetluses võib vastustaja oma seisukohtade esitamisel taotleda vaidlustatava otsuse tühistamist või muutmist küsimuses, mida kaebuses ei olnud tõstatatud. Vastav taotlus, mille vastustaja peab

85| Nõukogu 21. detsembri 1988. aasta esimene direktiiv 89/104/EMÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT 1989, L 40, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 92).

86| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2008. aasta direktiiv 2008/95/EÜ kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (ELT 2008, L 299, lk 25).

87| Kohtuasi C-182/16 P, **Meica vs. EUIPO**.

88| Komisjoni 5. veebruari 1996. aasta määrus (EÜ) nr 216/96, mis näeb ette siseturu harmoneerimisameti apellatsioonikomisjonide protseduurireeglid (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) (EÜT 1996, L 28, lk 11; ELT eriväljaanne 17/01, lk 221).

esitama oma vastuses kaebusele, muutub siiski hageja poolt apellatsioonikojas kaebusest loobumise korral tühiseks. Nii on määruse nr 207/2009 artiklis 60 ette nähtud iseseisev kaebus, kui tahetakse vaidlustada vastulausete osakonna otsus, ainus õiguskaitsevahend, mis võimaldab täie kindlusega oma etteheited esitada. Sellest tuleneb, et vaidlustatud otsuse tühistamise või muutmise taotlus küsimuses, mida määruse nr 216/96 artikli 8 lõike 3 tähenduses kaebuses ei olnud tõstatatud, erineb määruse nr 207/2009 artiklis 60 ette nähtud kaebusest. Seega ei ole tingimused, mis on seotud tähtaja ning kaebuse esitamise lõivu tasumisega, mis on ette nähtud määruse nr 207/2009 artiklis 60, kohaldatavad määruse nr 216/96 artikli 8 lõike 3 alusel esitatud taotlustele. Hageja esitas kõnesolevas asjas vastavalt viimati nimetatud sättele oma vastuses ja selleks ette nähtud tähtaja jooksul taotluse vastulausete osakonna otsuse muutmiseks küsimuses, mida menetlusse astuja ei olnud tõstatanud. Hagejal ei olnud seega selleks kohustust kinni pidada määruse nr 207/2009 artiklis 60 ette nähtud tingimustest. Seetõttu eksis apellatsioonikoda, kui ta lükkas taotluse vastuvõetamatuse tõttu tagasi.

Kohtuasjas, milles tehti 8. juuni 2016. aasta kohtuotsus **Monster Energy vs. EUIPO (Rahumärgi kujutis)** (T-583/15, [EU:T:2016:338](#)), oli Üldkohtul võimalus täpsustada, et Üldkohtule hagi esitamiseks ette nähtud tähtajast kinnipidamise küsimus on selline küsimus, mille hindamine kuulub ainult liidu kohtu pädevusse, ja et selle tähtaja järgimata jätmise suhtes ei saa esitada tähtaja ennistamise taotlust määruse nr 207/2009 artikli 81 alusel. Hageja esitas sellise taotluse EUIPO-le põhjendusel, et ta ei saanud Üldkohtus vaidlustada ühe tema apellatsioonikoja otsust tähtaja jooksul, mis algas selle otsuse teatavakstegemisest faksi teel, sest see ei jõudnud temani. EUIPO teine apellatsioonikoda oli siiski asunud seisukohale, kinnitades apellatsioonikodade kantselei seisukohta, et nimetatud taotlust ei saa menetlusse võtta, sest määruse nr 207/2009 artikkel 81 puudutab üksnes tähtaegu, mis on kohaldatavad EUIPOs, mitte aga neid, mis on kohaldatavad Üldkohtus. Hagi esitamisel Üldkohtusse väitis hageja, et sõnastusega „ameti ees pidanud kinni tähtajast“ on seadusandja soovinud hõlmata tähtaegu, mis „puudutavad“ EUIPOt või on EUIPOga „seotud“. Seega puudutab Üldkohtule hagi esitamise tähtaeg EUIPOt tema sõnul mitmel alusel ning selle tähtaja järgimata jätmise suhtes võib esitada tähtaja ennistamise taotluse.

Seoses sellega märkis Üldkohus, et määruse nr 207/2009 põhjendusest 12 nähtub, et EUIPO asutamine ei tohi vähendada liidu institutsioonide pädevust ning see, kui tunnustakse ühe EUIPO talituse pädevust rahuldada Üldkohtule hagi esitamise tähtaja ennistamise taotlus, viib selleni, et sekkutakse Üldkohtu pädevusse, kes ainsana – välja arvatud Euroopa Kohtus, kes võib tema otsuseid läbi vaadata – on ELTL artiklite 256 ja 263 kohaselt pädev hindama talle esitatud hagi vastuvõetavust. Vastuvõetavus on aga üks hagi hindamise asjaolu, mis kuulub kohtu pädevusse, seda enam, et ta peab seda analüüsima omal algatusel. Seega ei ole määruse nr 207/2009 artikkel 81, mis käsitleb tähtaja ennistamist, see säte, mille alusel kohus võib pidada EUIPO apellatsioonikoja otsuse peale Üldkohtule esitatud hagi hilinenuks, vaid asjakohased on need sätted, mis on kohaldatavad kohtu suhtes, see tähendab lisaks ELTL artiklile 263 ka Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 45 teine lõik, mille kohaselt „[t]ähtaja möödumise tagajärjel ei piirata kellegi õigusi, kui asjaomane pool töö[nd]ab ettenägematute asjaolude või vääramatu jõu olemasolu“.

VI. ÜHINE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA. PIIRAVAD MEETMED

Ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) raames võetud piiravate meetmetega seotud kohtupraktika täienes nii nagu eelnevatel aastatel ka 2016. aastal. Eraldi käsitlemist väärib mitu kohtuotsust.

IRAANI ISLAMIVABARIIK

Esiteks, 28. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *Sharif University of Technology vs. nõukogu* (T-52/15, edasi kaevatud⁸⁹, [EU:T:2016:254](#)) oli Üldkohtul võimalus täiendavalt täpsustada määruse nr 267/2012 artikli 23 lõike 2 punktis d ja otsuse 2010/413 artikli 20 lõike 1 punktis c esitatud õiguslikku kriteeriumi, mis on seotud Iraani valitsuse toetamisega.

Üldkohtu arvates ei eelda see kriteerium, et tõendatakse põhjusliku seose olemasolu sellise käitumise, mis kujutab endast Iraani valitsusele toetuse andmist, ja tuumarelvade leviku alase tegevuse vahel. Kohtupraktika kohaselt ei hõlma vaidlusalune kriteerium küll igasugust toetust Iraani valitsusele, vaid seda liiki toetust, mis aitab kaasa Iraani tuumarelvade leviku alasele tegevusele, ning määratleb objektiivselt piiritletud kategooria isikuid ja üksusi, kellele võidakse kohaldada rahaliste vahendite külmutamise meetmeid. Seevastu ei tulene kohtupraktikast, et mõiste „Iraani valitsusele toetuse andmine“ eeldab seose olemasolu selle toetuse ja Iraani Islamivabariigi tuumaenergiaalase tegevuse vahel. Seoses sellega leidis Üldkohus, et nõukogu väitis õigustatult, et hageja ajab segamini esiteks kriteeriumi, mis on seotud Iraani valitsusele toetuse andmisega ja mis on käesolevas asjas ainsana asjasse puutuv, ning teiseks kriteeriumi, mis on seotud „toetuse andmisega Iraani tuumarelvade leviku tõkestamise seisukohast tundliku tuumaenergiaalase tegevuse või tuumarelvade kandevahendite väljatöötamise jaoks“. Esimese kriteeriumi kohaldamine ei eelda aga teataval tasemel seose, isegi mitte kaudse, olemasolu Iraani Islamivabariigi tuumaenergiaalase tegevusega. Iraani valitsusele toetuse andmise ja tuumarelvade levikut edendava tegevuse vahelise seose olemasolu on nimelt kohaldatavates õigusnormides sõnaselgelt kindlaks tehtud. Selles kontekstis tuleb vaidlusalusest kriteeriumist aru saada nii, et see puudutab igasugust abi, mis – kuigi sellel ei ole mingit otsest või kaudset seost tuumarelvade väljatöötamisega – võib sellegipoolest sellele kaasa aidata, andes Iraani valitsusele eelkõige materiaalseid, rahalisi või logistilisi vahendeid. Peale selle ei saa vaidlusalust kriteeriumi siiski tõlgendada selliselt, et see on ainult suunatud sellele, et jätta Iraani valitsus ilma sissetulekutest ja kohustada teda nii oma tuumarelvade leviku alast tegevust lõpetama.

Üldkohus leidis, et seega tuleb kontrollida, kas kohaldatavate õigusnormide kontekstis võivad tegevused, mis ei vasta ühele kolmest toetuse andmise liigist – materiaalne, rahaline või logistiline toetus –, mida neis õigusnormides on näitena mainitud, kuuluda vaidlusaluse kriteeriumi alla. Seoses sellega märkis Üldkohus, et nimetatud õigusnormidest tuleneb, et piiravad meetmed võidakse võtta isikute ja üksuste suhtes, kes osalevad Iraani Islamivabariigi poolt keelatud kaupade või tehnoloogiate soetamises või annavad tehnilist abi seoses nende kaupade või tehnoloogiatega. Eelkõige on otsuse 2010/413 artikli 1 lõike 1 punktis c keelatud Iraani Islamivabariigile relvade ja nendega seotud materjalide tarnimine, müük või üleandmine. Lisaks on määruse nr 267/2012 artikli 5 lõike 1 punkti a kohaselt keelatud pakkuda otse või kaudselt Iraani isikule, üksusele või asutusele või Iraanis kasutamiseks tehnilist abi seoses sõjaliste kaupade ühises Euroopa Liidu nimekirjas⁹⁰ loetletud kaupade ja tehnoloogiatega või seoses kõnealuses nimekirjas loetletud kaupade tarnimise, tootmise,

89| Kohtuasi C-385/16 P, *Sharif University of Technology vs. nõukogu*.

90| Nõukogu poolt 17. märtsil 2014 vastu võetud sõjaliste kaupade ühine Euroopa Liidu nimekiri (ELT 2014, C 107, lk 1).

hoolduse või kasutamisega. Seega tegi seadusandja kindlaks, et on olemas seos Iraani Islamivabariigi poolt sellise varustuse hankimise ja Iraani valitsuse poolt tuumarelva leviku tõkestamise seisukohast tundliku tuumaenergiaalase tegevuse või tuumarelva kande vahendite väljatöötamise vahel, kui ta nägi ette sellise keelu. Seda tõlgendust toetavad ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioonid 1737 (2006)⁹¹ ja 1929 (2010)⁹². Seega, toetuse andmine Iraani valitsusele seoses uurimistegevuse ja tehnoloogia arendamisega sõjalises või sellega seotud valdkonnas vastab vaidlusalusele kriteeriumile, kui see on seotud sõjaliste kaupade ühises nimekirjas loetletud varustuse või tehnoloogiatega, mida Iraani Islamivabariigil on keelatud omandada.

Teiseks, 2. juuni 2016. aasta kohtuotsuses **Bank Mellat vs. nõukogu** (T-160/13, edasi kaevatud⁹³, [EU:T:2016:331](#)) esitati Üldkohtule hagi, milles paluti tühistada määruse (EL) nr 1263/2012⁹⁴, millega kehtestati määruses nr 267/2012 keeld kanda üle rahalisi vahendeid Iraani asutatud finantseerimisasutustest või neisse finantseerimisasutustesse, artikli 1 punkt 15. Selles hagis väitis hageja, et otsuse 2012/635/ÜVJP⁹⁵ artikli 1 punkt 6 on ebaseaduslik.

Üldkohus analüüsis alustuseks oma pädevust arutada hageja esitatud õigusvastasuse väidet. Ta märkis, et otsuse 2012/635 artikli 1 punktiga 6 kehtestatud meetmed on üldist laadi meetmed, sest nende kohaldamisala on määratletud objektiivsetest kriteeriumidest, mitte aga identifitseeritud füüsilistest või juriidilistest isikutest lähtuvalt. Järelikult ei kujuta otsuse 2012/635 artikli 1 punkt 6 endast ELTL artikli 275 teise lõigu tähenduses otsust, millega nähakse ette piiravad meetmed füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes. Kuna vaidlustatud määruse artikli 1 punkt 15 ei vasta samuti sellele tingimusele, siis otsuse 2012/635 artikli 1 punkti 6 õigusvastasuse väide ei ole esitatud niisuguse tühistamishagi põhjendamiseks, mis on suunatud otsuse vastu, milles nähti ette piiravad meetmed füüsiliste või juriidiliste isikute suhtes ELTL artikli 275 teise lõigu tähenduses. Üldkohus ei ole seega selle sätte alusel pädev tegema otsust selle õigusvastasuse väite kohta. Samas ei saa ELTL artiklis 275 ette nähtud erandit liidu kohtu alluvusest tõlgendada nii, et erand ulatuks selleni, et välja jääks ELTL artikli 215 alusel vastu võetud akti – nagu vaidlustatud määruse artikli 1 punkt 15, mis ei puuduta ÜVJPd – õiguspärasuse kontrollimine üksnes põhjusel, et nimetatud akti nõuetekohane vastuvõtmine eeldab, et eelnevalt on vastu võetud ÜVJPd puudutav otsus.

Vaidlustatud määruse artikli 1 punkti 15 tühistamisnõude vastuvõetavuse kohta märkis Üldkohus, et see säte on üldise ulatusega ning ei ole seadusandlik akt, vaid üldkohaldatav akt ELTL artikli 263 neljanda lõigu tähenduses. Olles rõhutanud, et see säte puudutab hagejat otseselt ning selleks ei ole vaja rakendusmeetmeid, kuna sellega muudeti teatavaid määruse nr 267/2012 sätteid, võttes eelkõige arvesse pädevate siseriiklike ametiasutuste kaalutusõiguse puudumist nende sätete kohaldamise osas, ning et seega on hagejal õigus esitada selles suhtes hagi, märkis Üldkohus hageja põhjendatud huvi kohta, et vaidlusaluse korra vastuvõtmine ei avaldanud hagejale tegelikku vahetut mõju, kuna nende individuaalsete piiravate meetmetega, millele ta oli allutatud varem, olid ette nähtud rangemad piirangud. Kuid pärast hagejat puudutavate individuaalsete piiravate meetmete tühistamist hakkas kõnealune kord hageja suhtes tegelikult kehtima. Neil asjaoludel, kui sedastada, et hagejal ei ole õigust esitada hagi vaidlustatud määruse artikli 1 punkti 15 peale, siis rikutaks sellega isiku õigust tõhusale kohtulikule kaitsele ning seega tuleb tunnustada seega tema õigust esitada hagi.

91 | Julgeolekunõukogu 23. detsembri 2006. aasta resolutsioon 1737 (2006).

92 | Julgeolekunõukogu 9. juuni 2010. aasta resolutsioon 1929 (2010).

93 | Kohtuasi C-430/16 P, **Bank Mellat vs. nõukogu**.

94 | Nõukogu 21. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1263/2012, millega muudetakse määrust (EL) nr 267/2012, milles käsitletakse Iraani vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2012, L 356, lk 34).

95 | Nõukogu 15. oktoobri 2012. aasta otsus 2012/635/ÜVJP, millega muudetakse otsust 2010/413/ÜVJP Iraani vastu suunatud piiravate meetmete kohta (ELT 2012, L 282, lk 58).

Üldkohus täpsustas sisuliste küsimuste osas, et ELTL artikli 215 lõikes 1 toodud vajalikkuse mõiste ei puuduta ELTL artikli 215 alusel võetud akti ja taotletava ÜVJP eesmärgi vahelist suhet, vaid suhet nimetatud akti ja ÜVJP selle otsuse vahel, millel nimetatud akt põhineb. Nii tagatakse viitega „vajalikele meetmetele“, et nõukogu ei võta ELTL artikli 215 alusel piiravaid meetmeid, mis läheksid kaugemale nendest, mis on võetud vastavas ÜVJP otsuses. Üldkohtu teostatava kohtuliku kontrolli ulatuse osas tuleb arvesse võtta vaidlusaluse korra erilist laadi, sest ühest küljest on vaidlustatud määruse artikli 1 punkt 15 üldkohaldatav ning ei kujuta endast seega üksikakti, ning teisest küljest määruse nr 267/2012 sätteid, mida on muudetud või mis on kehtestatud vaidlustatud määruse artikli 1 punktiga 15, puudutavad hagejat isiklikult ning ei vaja rakendusmeetmeid. Neil asjaoludel tunnistas Üldkohus, et nõukogul on kaalutusõigus piiravate meetmete võtmise otstarbekuse küsimuses ning niisuguste üldiste piiravate meetmete kindlaksmääramisel, mis on võetud taotletud eesmärgi saavutamiseks. Kuna vaidlusalune kord ei ole piirav üksikmeede, ei tule käesolevasse asja üle võtta selliseid meetmeid käsitlevat kohtupraktikat, mistõttu ei saa nõukogult nimelt nõuda, et viimane tõendaks, et üksused, keda vaidlusalune kord puudutab, oleksid tõepoolest seotud tuumarelvade levikuga.

Vaidlusaluse korra proportsionaalsuse osas märkis Üldkohus, et eesmärk takistada rahaülekandeid, mis sellistena võivad kaasa aidata Iraani režiimi poolt taotletud tuumarelvade levikule, kuulub selgelt õiguspärase eesmärgi hulka takistada tuumarelvade levikut kui sellist ja selle rahastamist. Kuigi teavitamiskohustus ja eelneva loa taotlemise kohustus kehtivad nii ülekannete suhtes, mis võivad tuumarelvade levikule kaasa aidata, kui ka ülekannete suhtes, mis sellele kaasa ei aita, on nimetatud asjaolu vältimatu, arvestades kõnealuste kohustuste eesmärki, ning seega ei tähenda seda, et kohustused ei oleks vajalikud. Nõukogu võimalus ette näha, et vaidlusalune kord peab kehtima ülekannete suhtes, mis on seotud Iraani finantseerimisasutustega, samas kui muud ülekanded on allutatud piiravale korrale, erinedes teatud aspektide poolest, on tuletatav pädevusest, mis nõukogul selles osas on olemas. Lisaks ei ole vaidlusalune kord niisugune üldine embargo, mis kehtib vahet tegemata ja mis ei ole konkreetsele adressaadile suunatud.

Lisaks märkis Üldkohus põhjendamiskohustuse kohta, mida tuleb kohaldada sellise üldkohaldatava akti vastuvõtmisel nagu vaidlusalune kord, et mis puutub õigusaktide sellesse kategooriasse, siis ei kaasne ELTL artikli 215 lõikes 3 nõutavate õiguslike tagatistega nõukogu jaoks kohustust esitada iga puudutatud isiku või üksuse kohta konkreetsed ja spetsiifilised põhjendused, kohustust võimaldada puudutatud isikul või üksusel tutvuda toimikuga ja esitada märkused ning samuti nõukogu kohustust võtta neid märkusi arvesse. Kõnealuse akti õiguspärasuse tõhus kohtulik kontroll kujutab endast olulist menetlusõiguslikku tagatist. Viimaks, kuna lükati tagasi ka väited, mis puudutasid õiguskindluse põhimõtte rikkumist, omavoli keelu nõudeid ja väidetavat kodakondsuse alusel diskrimineerimist, siis jättis Üldkohus hagi tervikuna rahuldamata.

Kolmandaks ja viimaseks tegi Üldkohus 24. mai 2016. aasta kohtuotsuses **Good Luck Shipping vs. nõukogu** (T-423/13 ja T-64/14, [EU:T:2016:308](#)) otsuse eelkõige nende tagajärgede kohta, mis tulenevad üksuse suhtes kehtestatud piiravate meetmete tühistamisest selliste piiravate meetmete kehtivuse hindamisel, mis puudutavad sellesama üksuse omandis olevaid või kontrollitavaid üksusi või selliseid üksusi, kes tegutsevad tema arvel.

Üldkohus rõhutas, et nende isikute ja üksuste loetellu kandmise õiguspärasus, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid nende seotuse tõttu mõne teise üksusega, kelle nimi on kantud kõnealusesse loetellu, sõltub tingimusest, et loetellu kandmise ajal peab see teine üksus olema õiguspäraselt sellesse loetellu kantud. Seega, kui üksus on kantud isikute või üksuste suhtes võetud piiravate meetmete loetellu, tuginedes kriteeriumile, mis arvestab tema seotust teise sellesse loetellu kantud üksusega, siis langeb selle kande õiguslik alus ära, kui viimati nimetud üksuse kohta tehtud kanne kaob õiguskorrrast tühistava kohtuotsuse tagajärjel. Üldkohus märkis seoses sellega, et kuigi kohtuotsusega tühistatud piiravate meetmete tagajärjed jäid kehtima kuni Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 60 teises lõigus ette nähtud tähtaja möödumiseni, siis õigusakti tühistamise mõju peatamine ei kahjusta põhimõtet, mille kohaselt on pärast peatamise tähtaja

möödumist asjaomaste aktide tühistamisel tagasiulatuv mõju, millest tulenevalt võib tühistatud akte käsitada nii, nagu poleks neid olnudki.

Lisaks sellele tuletas Üldkohus meelde reeglit, et vaidlustatud aktide õiguspärasust saab põhimõtteliselt hinnata ainult neid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvesse võttes, mille alusel need aktid on vastu võetud, ning mitte nende asjaolude alusel, mis ilmnesid pärast vaidlustatud aktide vastuvõtmist. Seega, kui Üldkohus tühistab piiravad meetmed, võib ta määrata tähtaja, mille jooksul õigusakti tühistamise mõju on peatatud, et võimaldada nõukogul kõrvaldada tuvastatud rikkumised, võttes vajaduse korral vastu uued üldkriteeriumid nende isikute ja üksuste loetellu kandmiseks, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, ja võttes vastu uued piiravad meetmed; ei need uued loetellu kandmise üldkriteeriumid ega ka uued piiravad meetmed ei võimalda muuta õiguspäraseks meetmeid, mis on Üldkohtu otsuses tunnistatud õigusvastaseks. Loetellu kandmise üldkriteeriumide muutmine nõukogu poolt, et põhjendada loetellu kandmist varasemate üldkriteeriumide põhjal, mis hiljem tunnistati Üldkohtu otsuses kehtetuks, ei mõjuta ka põhimõtet, et tühistatud kanded välistatakse tagasiulatuvalt õiguskorrast, nii nagu neid ei oleks kunagi olemas olnud. Nimelt ei saa nimetatud üldkriteeriumide muutmisega kõrvaldada õigusvastasusi, mille Üldkohus oma tühistamisotsuses tuvastas, ega muuta muutmisest alates õiguspäraseks kandeid, mis tehti eelmiste loetellu kandmise üldkriteeriumide põhjal, millega ei olnud võimalik tühistatud kandeid põhjendada.

TUNEESIA VABARIIK

Kohtuasjades, milles tehti 30. juuni 2016. aasta kohtuotsused **CW vs. nõukogu** (T-224/14, ei avaldata, [EU:T:2016:375](#)), **Al Matri vs. nõukogu** (T-545/13, ei avaldata, [EU:T:2016:376](#)) ja **CW vs. nõukogu** (T-516/13, ei avaldata, [EU:T:2016:377](#)), oli Üldkohtul vaja teha otsus hagide suhtes, mille olid esitanud isikud, kelle vara oli külmutatud põhjendusel, et nende suhtes oli Tuneesias pooleli kohtulik uurimine seoses riigivara omastamisega. Üldkohtul oli neis kohtuotsustes eelkõige vaja täpsustada otsuse 2011/72/ÜVJP⁹⁶ artikli 1 lõikes 1 osutatud mõistet „riigivara omastamine“.

Üldkohus sedastas seoses sellega esmalt, et liidu õiguse ühetaoline kohaldamine nõuab, kui ei ole viidatud sõnaselgelt puudutatud kolmandate riikide õigusele, rahvusvahelisele õigusele või liikmesriikide õigusele, et mõistet „riigivara omastamine“ tõlgendatakse autonoomselt ja sõltumata siseriiklikust süsteemist. Võttes Tuneesia riigivara omastamise eest vastutavate isikute vastu meetmeid, s.o meetmeid, mille ainus eesmärk on jätta Tuneesia ametiasutuste jaoks võimalus omastatud riigivara, mis võib olla nende isikute käsutuses, tagasi saada, on nõukogu eesmärk hõlbustada nii Tuneesia ametiasutuste vastu toime pandud tegude tuvastamist kui ka nende tagajärjel omastatud vara tagastamist. Neid eesmärke ning üldist konteksti, milles otsus 2011/72 vastu on võetud, samuti selle õiguslikku alust arvesse võttes tuleb asuda seisukohale, et mõiste „riigivara omastamine“ hõlmab igasugust tegevust, mis seisneb Tuneesia avalikele üksustele kuuluvate või nende kontrolli all olevate vahendite ebaseaduslikus kasutamises muudel eesmärkidel kui need, milleks need vahendid on ette nähtud, eelkõige isiklikel eesmärkidel. Selle kasutamise tagajärjel pidi seega kahjustatama nende üksuste rahalisi huve ning see pidi seega tekitama kahju, mida on võimalik rahaliselt hinnata. Üldkohus järeldas sellest, et ei saa välistada, et sellise tegevuse, mida Tuneesia ametiasutused ei ole kvalifitseerinud kriminaalkorras karistatavaks riigivara omastamiseks, tagajärg on siiski jätta Tuneesia avalikud üksused ilma vahenditest, mida nad saavad, nii et on vaja külmutada nende tegude eest vastutavate isikute või üksuste või nendega seotud isikute või üksuste vara, selleks et tagada eelmainitud vahendite võimalikku tagastamist Tuneesia ametiasutustele kõikide võimalike vahenditega.

96| Nõukogu 31. jaanuari 2011. aasta otsus 2011/72/ÜVJP teatavate isikute ja üksuste vastu suunatud piiravate meetmete kohta seoses olukorraga Tuneesias (ELT 2011, L 28, lk 62).

Üldkohus täpsutas lisaks, et otsuse 2011/72 eesmärke silmas pidades tuleb tõlgendada selle artikli 1 lõiget 1 selliselt, et see hõlmab nii isikuid, kelle suhtes on kindlaks tehtud, et nad vastutavad „Tuneesia riigivara omastamise“ eest, kui ka isikuid, kelle suhtes on pooleli kohtumenetlus selleks, et kindlaks teha, kas nad vastutavad selliste spetsiifiliste tegude toimepanemise eest, mis kujutavad endast sellist omastamist. Nimelt ei saa konkreetne menetlusstaadium kujutada endast asjaolu, millega on võimalik põhjendada nende isikute välistamist puudutatud isikute ringist. Samamoodi ei saa kitsendada mõistet „Tuneesia riigivara eest vastutav isik“ ja mõistet „isikud, kes on temaga seotud“ nimetatud otsuse tähenduses ainult sellistest tegudest lõppkokkuvõttes kasu saavate isikutega, kuna see kahjustab ka selle otsuse tõhusust. Lisaks sellele, isikud, kelle suhtes on pooleli kriminaalmenetlus sellistele tegudele kaasaitamise eest, kuuluvad vähemasti kategooriasse „vastutavate isikutega seotud isikud“. Üldkohtu hinnangul on selle väljendiga silmas peetud eriti laia kategooriat, mille hulka võivad kuuluda kõik isikud, üksused või asutused, kes on riigivara omastamise eest vastutava isikuga piisavalt tihedalt seotud, mistõttu on võimalik, et nad on nimetatud omastamisest varalist kasu saanud. Kitsam tõlgendus kahjustaks asjaomase sätte tõhusat toimet.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et kuigi nõukogu ei pea igal juhul kinnitama Tuneesia ametiasutuste tuvastatud, ei ole ta siiski kohustatud põhimõtteliselt analüüsima ja hindama ise nende asjaolude paikapidavust ja asjasse puutuvust, millele need ametiasutused tuginevad selleks, et kõnesolevates asjades kriminaalmenetlust läbi viia. Seega tuli nõukogul kõnesolevates asjades hinnata konkreetsete asjaolude alusel, kas on vaja läbi viia täiendavat kontrollimist, ja eelkõige taotleda, et Tuneesia ametiasutused teataksid täiendavatest tõenditest, kui need, mis on juba esitatud, osutusid ebapiisavaks. Juhul kui nõukogu on esitanud tõendeid kriminaalmenetluste kohta, mida hagejate suhtes läbi viiakse, peavad viimased esitama konkreetsed asjaolud, millele nad kavatsevad nimetatud menetluste põhjendatuse vaidlustamiseks tugineda.

UKRAINA

Kolmes 15. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *Klyuyev vs. nõukogu* (T-340/14, [EU:T:2016:496](#)), *Yanukovych vs. nõukogu* (T-346/14, edasi kaevatud⁹⁷, [EU:T:2016:497](#)) ja *Yanukovych vs. nõukogu* (T-348/14, edasi kaevatud⁹⁸, [EU:T:2016:508](#)) tegi Üldkohus otsuse piiravate meetmete kohta, mis võeti seoses olukorraga Ukrainas isikute suhtes, kelle kohta on kindlaks tehtud, et nad vastutavad riigi vahendite omastamise eest. Vaidlustati hagejate nimede kandmine nende isikute loetellu, kelle suhtes võeti piiravad meetmed seoses olukorraga Ukrainas. See loetelusse kandmine, mis põhines algselt asjaolul, et Ukraina ametiasutused olid alustanud hagejate suhtes uurimist seoses süütegudega, mis käsitlevad Ukraina riigivara omastamist ja nende ebaseaduslikku Ukrainast välja viimist, jäeti kehtima pärast seda, kui muudeti kohaldatavaid õigusnorme põhjendusel, et hagejate suhtes on käimas kriminaalmenetlus Ukraina ametiasutuste poolt riigivara või riigi ressursside omastamise eest. Hagejad vaidlustasid nii nende algse loetelusse kandmise põhjendatuse kui ka nende nimede sellesse loetellu jätmise põhjendatuse.

Mis puutub ühest küljest hagejate nimede algseesse loetellu kandmisse, siis selle kohta tuletas Üldkohus meelde, et ehkki nõukogul on ulatuslik kaalutusõigus seoses üldiste kriteeriumidega, mida peab piiravate meetmete võtmisel arvestama, nõuab põhiõiguste harta artikliga 47 tagatud kohtuliku kontrolli tõhusus, et nende põhjenduste õiguspärasuse kontrollimisel, millel rajaneb otsus kanda või jätta isiku nimi nende isikute loetellu, kelle suhtes kohaldatakse piiravaid meetmeid, tagab liidu kohus, et see otsus, mis puudutab seda isikut isiklikult, põhineb piisavalt kindlal faktilisel alusel. See tähendab kõnealuse otsuse aluseks olevas põhjenduste ülevaates kirjeldatud väidetavate asjaolude kontrollimist, mistõttu kohtulik kontroll ei ole

97| Kohtuasi C-598/16 P, *Yanukovych vs. komisjon*.

98| Kohtuasi C-599/16 P, *Yanukovych vs. komisjon*.

piiratud esitatud põhjenduste tõepärasuse abstraktse hindamisega, vaid see käsitleb küsimust, kas need põhjendused on piisavalt täpselt ja konkreetselt tõendatud.

Üldkohus märkis, pöörates tähelepanu Ukraina peaprokuröri büroo kirjale Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, millele nõukogu tugines hagejate nimede kandmiseks vaidlusalusesse loetellu, et ehkki nimetatud kiri pärineb kolmanda riigi kõrgeastalt justitsiasutusest, on selles kirjas üksnes üldine kinnitus, mille kohaselt toimub uurimine, milles endiste kõrgete riigiametnike hulgas on välja toodud hageja nimi ja milles sisuliselt uuriti riigivara omastamist. Selles kirjas ei ole ühtegi täpsustust nende tegude tuvastamise kohta, mis olid Ukraina ametivõimude teostatava uurimise eesmärgiks, ning veelgi vähem hageja kas või eeldatava isikliku vastutuse kohta seoses nende tegudega. Üldkohtu sõnul järeldeb sellest, et kõnealune kiri ei saa endast kujutada piisavalt kindlat faktilist alust, et kanda hagejate nimed loetellu põhjendusega, et tuvastati nende vastutus riigivara omastamise eest. Üldkohus tühistas seetõttu vaidlustatud aktid hagejaid puudutavas osas.

Mis puutub teisest küljest hagejate nimede loetellu jätmisse, siis Üldkohus leidis esiteks, et üldist loetellu kandmise kriteeriumi, et „kindlaks tehtud isikud on Ukraina riigi vara omastamise eest vastutavad isikud“, tuleb tõlgendada nii, et sellega ei peeta abstraktselt silmas kõiki riigivara seadusevastase omastamise juhtumeid, vaid selliseid riigile kuuluvate rahaliste vahendite või vara omastamise juhtumeid, mis võivad omastatud rahaliste vahendite või vara väärtuse või liigi tõttu või omastamise toimepanemise asjaolude tõttu kahjustada Ukraina institutsioonilisi ja õiguslikke aluseid. Üldkohus leidis teiseks, et hagejate nimede jätmine vaidlusalusesse loetelusse hõlbustaks süüdistuste põhjendatuse osutamise korral endise režiimi liikmete poolt toime pandud väidetavate korruptsioonitegude eest kohtulikku karistamist, aidates niiviisi kaasa õigusriigi tugevdamisele Ukrainas. Üldkohus jättis seega hagid rahuldamata osas, milles neis nõuti hagejate nimede vaidlusalusesse loetelusse jätmise tühistamist.

SÜÜRIA ARAABIA VABARIIK

Kohtuasjas, milles tehti 26. oktoobri 2016. aasta kohtuotsus *Hamcho ja Hamcho International vs. nõukogu* (T-153/15, [EU:T:2016:630](#)), tuli Üldkohtul teha otsus hagi kohta, mille olid esitanud Süüria kodakondsusega ettevõtja ja tema omandis olev valdusühing ning mis käsitles nende suhtes võetud piiravaid meetmeid selliste õigusnormide alusel, millega kehtestatakse piiravad meetmed teatavate isikute ja üksuste suhtes, kes vastutavad Süürias tsiviilelanike vastaste vägivaldsete repressioonide eest⁹⁹. Hagejad heitsid nõukogule eelkõige ette, et dokumendid – eelkõige ajakirjandusartiklid –, millega ta põhjendas nende nimede vaidlustatud õigusaktidesse uuesti kandmist, on ebamäärased, abstraktsed ja neil puudub tõenduslik väärtus, sest nende arvates ei näita need dokumendid ära nendes toodud teabe esmast allikat. Nad heitsid nõukogule ette ka seda, et ta on hinnanud valesti nende nimede vaidlustustesse loeteludesse uuesti kandmise põhjendatust.

Esiteks, mis puutub sellesse, et nõukogu esitatud ajakirjandusartiklites toodud teabe esmased allikad ei ole näidatud, siis selle kohta tuletas Üldkohus meelde, et Üldkohtu tegevus põhineb sarnaselt Euroopa Kohtu tegevusele tõendite vabal hindamisel ja et ainus tõendite väärtuse hindamise kriteerium on nende usaldusväärsus. Lisaks tuleb dokumendi tõendusjõu hindamiseks kõigepealt teha kindlaks selle sisu tõepärasus ning eriti arvesse võtta dokumendi päritolu, koostamise asjaolusid, adressaati ja seda, kas dokumendi sisu arvestades näib see mõistlik ja usaldusväärne. Üldkohus märkis seoses sellega, et erinevatest

99| Vt eelkõige nõukogu 18. jaanuari 2012. aasta määrus (EL) nr 36/2012, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses olukorraga Süürias ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 442/2011 (ELT 2012, L 16, lk 1); nõukogu 26. jaanuari 2015. aasta rakendusmäärus (EL) 2015/108, millega rakendatakse määrust (EL) nr 36/2012 (ELT 2015, L 20, lk 2); nõukogu 31. mai 2013. aasta otsus 2013/255/ÜVJP, mis käsitleb Süüria vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2013, L 147, lk 14); nõukogu 26. jaanuari 2015. aasta rakendusotsus (ÜVJP) 2015/117, millega rakendatakse otsust 2013/255/ÜVJP (ELT 2015, L 20, lk 85).

digitaalsetest teabeallikatest ja akadeemilistest uuringutest pärit tõendeid, mis on erineva geograafilise päritoluga, avaldatud erinevatel kuupäevadel ja annavad erisugust teavet, võib lugeda usaldusväärseteks isegi siis, kui neis ei ole näidatud sõnaselgelt teabe esmast allikat. Nimelt muudab sõjaolukord Süürias tunnistuste kogumise isikutelt, kes on nõus, et nende isik saab teatavaks, praktikas raskeks või isegi võimatuks. Sellest tulenev uurimise keerukus ja informatsiooni andvaid isikuid saatev oht takistavad ära näitamast täpseid allikaid, mis kinnitavad isikute režiimi toetavat käitumist.

Teiseks, olles meelde tuletanud Euroopa Kohtu praktikat, mille kohaselt, arvestades olukorda Süürias, on nõukogu täitnud temal lasuva tõendamiskoormise, kui ta viitab liidu kohtus piisavalt konkreetsete, täpsete ja ühtelangevate kaudsete tõendite kogumile, mis võimaldavad tõendada piisava seose olemasolu selle isiku, keda rahaliste vahendite külmutamise meede puudutab, ja taunitava režiimi vahel¹⁰⁰, leidis Üldkohus, et põhjendused, millele tuginedes hageja taas vaidlusalustesse õigusaktidesse kanti, on piisavalt tõendatud. Üldkohtu hinnangul on hageja ülesanne majandusnõukogudes, nagu Süüria kahepoolsed ärinõukogud suhetes Hiinaga – mille eesmärk on edendada Süüria majandust ja arendada selle ettevõtjaid, selle äri- ja investeerimistegevust –, nimelt seletatav ainult sellega, et ta oli valitsevale režiimile teataval määral lähedal ning kujutab endast faktilist asjaolu, millele ei ole vastu vaieldud ja mis annab tunnistust hageja teatavast seotusest Bashar al-Assadi režiimiga. Seda seotust kinnitab asjaolu, et Süüria Araabia Vabariigi majandusminister nimetas ta 2014. aasta detsembris Damaskuse (Süüria) kaubanduskoja peasekretäriks.

TERRORISMIVASTANE VÕITLUS

13. detsembri 2016. aasta kohtuotsuses **Al-Ghabra vs. komisjon** (T-248/13, [EU:T:2016:721](#)) oli Üldkohtul võimalus rakendada põhimõtteid, mille Euroopa Kohus oli sõnastanud oma kohtuotsuses **komisjon jt vs. Kadi** (edaspidi „kohtuotsus Kadi II“)¹⁰¹, sellise rahaliste vahendite külmutamise otsuse seaduslikkuse hindamise kohta, mis on tehtud isiku suhtes, kelle kohta on kindlaks tehtud, et ta on seotud Al Qaida võrgustikuga. Üldkohtule esitati hagi nõudega eelkõige tühistada määrus (EÜ) nr 14/2007¹⁰² osas, milles viimasega kanti hageja nimi määruse (EÜ) nr 881/2002¹⁰³ lisas I esitatud loetellu. Hageja väitis, et vaidlustatud otsus oli õigusvastane eelkõige põhjendusel, et on rikutud mõistliku menetlusaja põhimõtet.

Seoses sellega tuletas Üldkohus alustuseks meelde, et seda, kas aeg, mis institutsioonil kulus vaidlusaluse akti vastuvõtmiseks, on „mõistlik“, tuleb hinnata kõigi kohtuasjale omaste asjaolude alusel, võttes eelkõige arvesse vaidluse tähtsust huvitatud isiku jaoks, asja keerukust ning poolte käitumist. Ta märkis, et kõnesolevas asjas selgitavad konkreetsed asjaolud, millele komisjon viitas, osaliselt, miks kestsid suhteliselt kaua need menetlused, milles vaadati uuesti läbi puudutatud isikute nimede kandmine vaidlustatud loetellu, nagu need toimusid pärast kohtuotsuse **Kadi ja Al Barakaat International Foundation vs. nõukogu ja komisjon**¹⁰⁴ kuulutamist. Siiski on siinses asjas enam kui nelja aasta möödumine uuesti läbivaatamise taotluse ja vaidlustatud otsuse vastuvõtmise vahel ületanud arvestatavalt kestust, mida võiks lugeda „normaalseks“,

100| Kohtuotsus, 21.4.2015, **Anboubi vs. nõukogu**, C-630/13, [EU:C:2015:247](#), punkt 53.

101| Kohtuotsus, 18.7.2013, C-584/10 P, C-593/10 P ja C-595/10 P, [EU:C:2013:518](#).

102| Komisjoni 10. jaanuari 2007. aasta määrus (EÜ) nr 14/2007, millega 74. korda muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 881/2002, millega kehtestatakse teatavate Osama bin Ladeni, Al-Qaida võrgu ja Talibaniga seotud isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangud ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 467/2001 (ELT 2007, L 6, lk 6).

103| Nõukogu 27. mai 2002. aasta määrus (EÜ) nr 881/2002, millega kehtestatakse teatavate Osama bin Ladeni, Al-Qaida võrgu ja Talibaniga seotud isikute ja üksuste vastu suunatud eripiirangud ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 467/2001, millega keelustatakse teatavate kaupade ja teenuste eksport Afganistani, laiendatakse Afganistani rühmitusega Taliban seotud lennukeeldu ning rahaliste vahendite ja muude finantsallikate külmutamist (EÜT 2002, L 139, lk 9; ELT eriväljaanne 18/01, lk 294).

104| Kohtuotsus, 3.9.2008, C-402/05 P ja C-415/05 P, [EU:C:2008:461](#).

et viia selline uuesti läbivaatamise menetlus läbi, isegi kui võtta arvesse kõiki konkreetseid asjaolusid, millele on viidatud. Kui neil asjaoludel tuleb tuvastada, et on rikutud mõistliku menetlusaja põhimõtet, põhjendab selline rikkumine haldusmenetluse lõpus vastu võetud otsuse tühistamist üksnes siis, kui see tõi kaasa ühtlasi huvitatud isiku kaitseõiguste rikkumise. Siiski ei ole siinses asjas tõendatud ega isegi tõsiselt väidetud, et hageja võimet end tõhusalt kaitsta oli konkreetset kahjustatud, kuna uuesti läbivaatamise menetlus kestis ülemäära kaua. Viimane ei saa järelikult tugineda kõnealusele viivitusele, et vaidlustatud otsuse tühistamist saavutada.

Seejärel märkis Üldkohus, et kohtuotsuse Kadi II punktides 114 ja 115 täpsustas Euroopa Kohus, et komisjon peab – vastavalt oma kohustusele uurida hoolikalt ja erapooletult esitatud põhjenduste põhjendatust – hindama eelkõige huvitatud isiku märkuste sisu silmas pidades vajadust taotleda sanktsioonide komitee kaasabi, et saada täiendavat teavet või tõendeid. Seevastu ei saa siinses asjas komisjoni süüdistada selles, et ta ei saanud sanktsioonide komiteelt või loetelusse kandmist taotlenud riigilt haldusmenetluse käigus, mille tagajärjel vaidlustatud otsus vastu võeti, andmeid või tõendeid nende väidete põhjenduseks, mis esitati hageja vastu, ja selles, et ta seetõttu viis läbi „pelgalt formaalse ja kunstliku“ kontrolli esitatud põhjenduste sisulise põhjendatuse üle, lähtudes huvitatud isiku poolt esitatud märkustest põhjenduste ülevaate kohta, mille nimetatud komitee esitas.

Üldkohus märkis lisaks, et „juriidiline test“, mida ta peab vaidlusalusesse loetellu kandmise otsuste uuesti läbivaatamise haldusmenetluses kohaldama, erineb sellest, mida kohaldatakse kohtuliku kontrolli raames. Ehkki tõendamiskoormis langeb niisiis vaieldamatult komisjonile, ei pea ta seda kohaldama uuesti läbivaatamise menetluse staadiumis, vaid üksnes hilisemas kohtuliku kontrolli menetluses, mis puudutab tema otsust pärast uuesti läbivaatamist kanne säilitada. Niisiis tuleb nõutud tõendamise taseme küsimus lahendada alles selles staadiumis. Seoses sellega on ainult Üldkohus pädev kindlaks tegema, kas vaidlustatud otsus „põhineb piisavalt kindlal faktilisel alusel“, kontrollides, et põhjenduste ülevaates väidetud asjaolud on „toetatud“ ja seega sisuliselt „tõendatud“. Seega komisjoni võimalik viga nõutud tõendamise taseme määramisel või selle rakendamisel ei saa iseenesest põhjendada vaidlustatud otsuse tühistamist, kui see otsus täidab muu hulgas tõendamise tingimused. Igall juhul ei ole komisjon teinud viga, kui ta leidis, et isiku nime kandmine vaidlusalusesse loetellu ja seega tema rahaliste vahendite külmutamine peab tuginema „mõistlikele põhjendustele või alusele kahtlustada või uskuda, et isiku neid rahalisi vahendeid või muud vara võidakse kasutada terroristliku tegevuse rahastamiseks“. Lõpetuseks märkis Üldkohus, et kuigi vastab tõele, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel ei olnud esitatud mingeid andmeid või tõendeid, et kinnitada selles esitatud põhjendusi hageja suhtes, on Euroopa Kohtu poolt kohtuotsuses Kadi II esitatud põhimõtetega kooskõlas võtta arvesse kostja vastuse lisas esitatud uusi asjaolusid ja tõendeid, et Üldkohus saaks teostada temal lasuvat seaduslikkuse kontrolli. Nimelt tuleb teha vahet ühest küljest menetluslikul nõudel, et oleks esitatud piisavalt spetsiifiline põhjenduste ülevaade ja edastatud see huvitatud isikule haldusmenetluse käigus, ning teisest küljest liidu kohtu kontrollil selle üle, et põhjenduste ülevaade põhineb arvestataval faktilisel alusel, pärast seda, kui ta on vajaduse korral palunud pädeval asutusel esitada teavet või tõendeid, mis on selle kontrolli tarvis asjasse puutuvad. Kostja vastuse lisas esitatud uued asjaolud on nimelt selleks mõeldud.

VII. KEMIKAALIDE REGISTREERIMINE

2016. aasta kohtupraktikas oli Üldkohtul eelkõige kahes kohtuotsuses, mis tehti samal päeval, võimalus teha otsus ainete registreerimise eest Euroopa Kemikaaliametile (ECHA) makstava tasu kohta ja eelkõige ECHA pädevuse kohta vähendada nimetatud tasu mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks.

Esiteks, kohtuasjas, milles tehti 15. septembri 2016. aasta kohtuotsus *La Ferla vs. komisjon ja ECHA* (T-392/13, [EU:T:2016:478](#)), väitsid hagejad eelkõige, et ECHA-l ei ole vajalikku pädevust, mida on vaja kontrollimaks registreerimistaotluse esitanud ettevõtja suurust kohaldatava tasu kindlaksmääramisel. Seoses sellega rõhutas Üldkohus, et üks määruse (EÜ) nr 1907/2006¹⁰⁵ eesmärk on kohustada ECHAt tagama nimetatud määruse tehniliste, teaduslike ja haldusaspektide tõhus juhtimine ja mängima otsustavat rolli määruse rakendamisel, eelkõige andes talle ulatusliku regulatiivse pädevuse. Lisaks sellele on määruses (EÜ) nr 340/2008¹⁰⁶ ette nähtud eelkõige, et amet võib igal ajal nõuda tõendit selle kohta, et vähendatud tasumäära kohaldamise või tasu maksmisest vabastamise tingimused on täidetud. Üldkohus järeldas sellest, et kemikaaliametil on pädevus, mida on vaja kontrollimaks, kas registreerimistaotluse esitanud ettevõtja suhtes vähendatud tasumäära kohaldamise või tasu maksmisest vabastamise tingimused on täidetud.

Lisaks sellele tugines hageja ECHA pädevuse ületamisele või võimu kuritarvitamisele selles osas, et sisuliselt oleks ta pidanud piirduma soovitusel 2003/361/EÜ¹⁰⁷ lisa artiklis 2 esitatud ettevõtete kategooriate määratlusega. Üldkohus märkis seoses sellega, et nii määrus nr 1907/2006 kui ka määrus nr 340/2008 viitavad sõnaselgelt soovitusel 2003/361, selleks et määratleda, mida tuleb mõista väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKE) all; soovitusel eesmärk on tagada liidu tasandil mõiste „VKE“ ühesugune määratlemine liidu poliitikates. Ei saa põhimõtteliselt välistada, et soovitusel sätteid võidakse kohaldada nii, et määrus viitab sõnaselgelt selle soovitusel sätetele, tingimusel et austatakse õiguse üldpõhimõtteid ja eelkõige õiguskindluse põhimõtet. Lisaks sellele otsustas Üldkohus, et miski ei võimalda järeldada, et sellekohaste pidepunktide puudumisel puudutab asjakohastes määrustes esitatud otsene viide üksnes soovitusel 2003/361 esitatud VKE mõiste üht osa, välistades selle soovitusel lisa esitatud teatud kriteeriumid. Kohus järeldab sellest, et ükski asjaolu ei võimalda tuvastada, et kemikaaliamet oleks kõiki soovitusel 2003/361 lisa esitatud tingimusi kohaldades ületanud oma pädevust või võimu kuritarvitanud.

Teiseks, 15. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *K Chimica vs. ECHA* (T-675/13, [EU:T:2016:480](#)) oli Üldkohtul vaja teha otsus kriteeriumide kohta, mille alusel ECHA arvutab ettevõtja suuruse, et teha kindlaks nõutava tasu suurus.

Seoses sellega, olles meelde tuletanud, et määrused nr 1907/2006 ja nr 340/2008 viitavad soovitusel 2003/361, määratlemaks väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid, märkis Üldkohus esmalt, et autonoomse ettevõtja puhul, see tähendab ettevõtja puhul, keda ei ole kvalifitseeritud „partnerettevõtjaks“ või „sidusettevõtjaks“ soovitusel 2003/361 lisa artikli 3 lõigete 2 ja 3 tähenduses, tehakse andmed, sealhulgas töötajate arv, vastavalt selle lisa artikli 6 lõikele 1 kindlaks üksnes selle ettevõtja raamatupidamisaruannete põhjal.

105 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1907/2006, mis käsitleb kemikaalide registreerimist, hindamist, autoriseerimist ja piiramist (REACH) ja millega asutatakse Euroopa Kemikaalide Agentuur ning muudetakse direktiivi 1999/45/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EMÜ) nr 793/93, komisjoni määrus (EÜ) nr 1488/94 ning samuti nõukogu direktiiv 76/769/EMÜ ja komisjoni direktiivid 91/155/EMÜ, 93/67/EMÜ, 93/105/EÜ ja 2000/21/EÜ (ELT 2006, L 396, lk 1).

106 | Komisjoni 16. aprilli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 340/2008 Euroopa Kemikaaliametile vastavalt määrusele nr 1907/2006 makstavate tasude kohta (ELT 2008, L 107, lk 6).

107 | Komisjoni 6. mai 2003. aasta soovitus 2003/361/EÜ mikro-, väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate määratlemise kohta (ELT 2003, L 124, lk 36).

Seejärel märkis ta, et partnerettevõtjaid või sidusettevõtjaid omava ettevõtja andmed, sealhulgas töötajate arv, tehakse vastavalt soovitus 2003/361 lisa artikli 6 lõike 2 esimesele lõigule kindlaks ettevõtja raamatupidamisaruannete ja muude andmete põhjal või kui on olemas ettevõtja konsolideeritud aruanded või nende ettevõtjate konsolideeritud aruanded, millega ettevõtja on konsolideeritud, siis kõnealuste aruannete põhjal. Soovitus 2003/361 lisa artikli 6 lõike 2 teise ja kolmanda lõigu kohaselt lisatakse nendele andmetele asjaomase ettevõtja iga partnerettevõtja (mis asub sellest tootmisahelas vahetult ees- või tagapool) andmed vastavalt proportsionaalselt omatava kapitali või hääleõiguste protsendile, olenevalt sellest, kumb on suurem, ja teiseks lisatakse 100% iga ettevõtja andmed, mis on asjaomase ettevõtjaga otseselt või kaudselt seotud, juhul kui neid andmeid aruannete konsolideerimisel juba arvesse ei võetud.

Lõpetuseks märkis Üldkohus, et soovitus 2003/361 lisa artikli 6 lõike 2 kohaldamiseks võetakse andmed asjaomase ettevõtja partnerettevõtjate kohta nende raamatupidamisaruannetest ja muudest, võimaluse korral konsolideeritud andmetest, ja nendele lisatakse 100% partnerettevõtjaga seotud ettevõtjate andmetest, välja arvatud juhul, kui nende andmeid on konsolideerimisel juba arvesse võetud, vastavalt soovitus 2003/361 lisa artikli 6 lõike 3 esimesele lõigule. Asjaomase ettevõtja sidusettevõtjate andmed võetakse nende raamatupidamisaruannetest ja muudest, konsolideeritud andmetest, kui need on olemas. Soovitus 2003/361 lisa artikli 6 lõike 3 teise lõigu kohaselt liidetakse neile proportsionaalselt kõnealuse seotud ettevõtja kõikide võimalike partnerettevõtjate andmed, kes asuvad tootmisahelas sellest vahetult ees- või tagapool, juhul kui neid andmeid aruannete konsolideerimisel juba arvesse ei võetud, vastavalt proportsionaalselt omatava kapitali või hääleõiguste protsendile, millest arvesse võetakse neist suuremat.

VIII. DUMPING

Kohtuasjas, milles tehti 9. juuni 2016. aasta kohtuotsus **Growth Energy ja Renewable Fuels Association vs. nõukogu** (T-276/13, edasi kaevatud¹⁰⁸, [EU:T:2016:340](#)), esitati Üldkohtule hagi tühistada osaliselt rakendusmäärus (EL) nr 157/2013¹⁰⁹ osas, milles see õigusakt hagejaid ja nende liikmeid puudutas. Üldkohtul tuli nimelt teha otsus selle kohta, kas hagejad said tugineda oma õigusele esitada hagi kõnesolevas kohtuasjas sellise ühingu, kes esindab Ameerika bioetanoolitööstuse huve.

Üldkohus tuletas seoses sellega meelde, et kui dumpinguvastast tollimaksu sätestava määrusega kehtestatakse teatud ettevõtjatele erinevad tollimaksud, siis sellise ettevõtja hagi on lubatav vaid määruse nende sätete tühistamiseks, millega kehtestatakse temale konkreetne dumpinguvastane tollimaks ja määratakse selle suurus, mitte nende sätete tühistamiseks, millega kehtestatakse teistele ettevõtjatele dumpinguvastane tollimaks, nii et selle ettevõtja hagi on vastuvõetav vaid juhul, kui selles nõutakse määruse nende sätete tühistamist, mis puudutavad ainult seda ettevõtjat. Lisaks saab tühistamine tekitada õiguslikke tagajärgi üksnes ühenduse nende liikmete suhtes, kelle hagid olid vastuvõetavad. Nimelt, kui see oleks teisiti, võiks kutseühendus selleks, et saavutada määruse tühistamine kõikide oma liikmete heaks – sh nende jaoks, kes ei vasta isiklikult ELTL artikli 263 neljandas lõigus märgitud tingimustele –, tugineda teatavate oma liikmete õigusele esitada hagi. Järelikult saavad hagejad käesoleval juhul nõuda vaidlustatud määruse tühistamist oma liikmete kasuks ainult selles ulatuses, milles see määrus mõjutab neid liikmeid, kellel on endal õigus esitada vaidlustatud määruse peale ELTL artikli 263 neljanda lõigu alusel tühistamishagi.

¹⁰⁸ Kohtuasi C-465/16 P, *nõukogu vs. Growth Energy ja Renewable Fuels Association*.

¹⁰⁹ Nõukogu 18. veebruari 2013. aasta rakendusmäärus (EL) nr 157/2010, millega kehtestatakse lõplik dumpinguvastane tollimaks Ameerika Ühendriikidest pärit etanoolamiinide impordi suhtes (ELT 2013, L 49, lk 10).

Olles lisaks kohustatud kontrollima iga hageja õigust esitada hagi, otsustas Üldkohus, et kuigi asjaolu, et hagejad on olnud dumpinguvastase menetluse pooled, ei mõjuta järel dust, et dumpinguvastase tollimaksu kehtestamine nende liikmete toodete osas ei anna neile mingeid õigusi ega pane neile mingeid kohustusi, tuleb tunnustada nende kui menetlusest huvitatud isikute õigust esitada hagi põhjendusel, et otsus puudutab neid otseselt ja isiklikult. Nad saavad aga tugineda vastuvõetavalt ainult ühele hagi väitele, mis on esitatud selleks, et kaitsta nende menetluslikke õigusi.

Üldkohus täpsustas lisaks, et kui hagejad vaidlustavad nelja valimisse kaasatud tootja nimel dumpinguvastase tollimaksu kehtestava otsuse kui sellise põhjendatuse, peavad nad tõendama, et neil tootjatel on eriline staatus 15. juuli 1963. aasta kohtuotsuse **Plaumann vs. komisjon** (25/62) tähenduses. Ta sedastas, et isegi kui eeldada, et tegemist on dumpinguvastase tollimaksuga hõlmatud toote tootjatega, kes ei ole ise selle ekspordiga kuidagi seotud, on neil eriline staatus siis, kui nad võivad esiteks tõendada, et neid on komisjoni ja nõukogu aktides nimetatud, või neid puudutas esialgne uurimine, ja teiseks mõjutab vaidlustatud määruse esemeks olev dumpinguvastane tollimaks märkimisväärselt nende seisundit turul. Kuna esialgne uurimine puudutas nelja valimisse kaasatud tootjat seetõttu, et nad osalesid selles intensiivselt, ning kuna vaidlustatud määruse esemeks olev dumpinguvastane tollimaks mõjutas neid oluliselt, leidis Üldkohus, et see puudutab neid isiklikult.

Lisaks märkis Üldkohus, et sama määruse (EL) nr 765/2012¹¹⁰ (millega muudetakse algmäärust kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest kolmandatest riikidest¹¹¹) vastuvõtmise faktist enesest tuleneb, et liidu seadusandja on seisukohal, et liit soovis algmääruse artikli 9 lõikega 5 täita MaailmaKaubandusorganisatsiooni (WTO) raames võetud erikohustust, mis sisaldub antud juhul WTO dumpinguvastase lepingu¹¹² artiklites 6.10 ja 9.2. Järelikult tuleb algmääruse artikli 9 lõike 5 algversiooni tõlgendada kooskõlas WTO dumpinguvastase lepinguga. Seega mis tahes eksportija või tootja, kes kaasati dumpingutoote tarnijate suhtes toimuvasse uurimisse ja kes tegi seega uurimise eest vastutava asutusega koostööd kogu uurimise vältel, täidab tingimused, et käsitada teda „tarnijana“ nimetatud määruse artikli 9 lõike 5 tähenduses. Üldkohus märkis selles kontekstis, et eksportivate tootjate valimi moodustamise eesmärk on teha piiratud uuringu käigus võimalikult täpselt kindlaks hinnasurve, mille all liidu tööstus on kannatanud. Seetõttu on komisjonil pädevus muuta mis tahes ajal uuringu vajadustest tulenevalt valimi koosseisu. Üldkohus märkis viimaks, et juhul kui institutsioonid on kasutanud valimil põhinevat uuringut nagu käesolevas asjas, on võimalik teha erandit individuaalsete dumpingumarginaalide määramisest ja individuaalsete dumpinguvastaste tollimaksude kehtestamisest ainult ettevõtjate puhul, kes valimisse ei kuulunud ja kellel ei ole muidu õigust omaenda individuaalsele dumpinguvastasele tollimaksule. Eelkõige ei luba algmääruse artikli 9 lõike 5 teha mis tahes erandit kohustusest määrata individuaalne dumpinguvastane tollimaks valimisse kaasatud ja uurimises koostööd teinud tootjale, kui institutsioonid leiavad, et nad ei ole võimelised määrama tootja individuaalset ekspordihinda.

110 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2012. aasta määrus (EL) nr 765/2012, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 1225/2009 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed (ELT 2012, L 237, lk 1).

111 | Nõukogu 30. novembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1225/2009 kaitse kohta dumpinguhinnaga impordi eest riikidest, mis ei ole Euroopa Ühenduse liikmed (ELT 2009, L 343, lk 51).

112 | WTO 1994. aasta üldise tolli- ja kaubanduskokkuleppe VI artikli rakendamist käsitlev leping (EÜT 1994, L 336, lk 103).

IX. FINANTSSEKTORI JÄRELEVALVE

24. juuni 2016. aasta kohtumääruses *Onix Asigurări vs. EIOPA* (T-590/15, [EU:T:2016:374](#)) täpsustas Üldkohus määruse (EL) nr 1094/2010¹¹³ artiklis 17 ette nähtud mehhanismi, mis võimaldab Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalvel (EIOPA) tegeleda juhtumiga, kui siseriiklikud ametiasutused on oma järelevalvetegevuses rikkunud liidu õigust. Hageja palus eelkõige tühistada EIOPA otsus, millega keelduti menetlemast uurimise algatamise taotlust, mis oli esitatud nimetatud määruse artikli 17 alusel.

Üldkohus rõhutas esiteks, et määruse nr 1094/2010 artiklist 17 nähtub, et Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalvel (EIOPA) on kaalutusõigus seoses uurimistega nii siis, kui talle esitab taotluse mõni määruse nr 1094/2010 artikli 17 lõikes 2 otsesõnu nimetatud üksustest, kui ka siis, kui ta tegutseb omal algatusel. Sellest tuleneb, et Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve ei ole määruse nr 1094/2010 artikli 17 alusel kohustatud toiminguid tegema. Niisugust tõlgendust kinnitavad lisaks nii Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve eesmärgid ja ülesanded kui ka määruse nr 1094/2010 artikliga 17 loodud mehhanism. Määruse artikli 1 lõike 6 kohaselt on Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve eesmärk kaitsta üldisi huve, edendades finantssüsteemi stabiilsust lühikeses, keskpikas ja pikas perspektiivis liidu majanduse, selle kodanike ja ettevõtete heaks. Nimetatud määruse põhjendusest 26 tuleneb lisaks, et sama määruse artiklis 17 kehtestatud mehhanismi eesmärk ei ole anda kaitset või individuaalset hüvitist vaidlustes füüsilise või juriidilise isiku ja siseriiklikul tasandil pädeva ametiasutuse vahel.

Üldkohus märkis teiseks, et niisuguse taotluse esitamine, nagu selle on käesolevas kohtuasjas sõnastanud hageja, ei tekita mingit õigussuhet tema ja EIOPA vahel ega kohusta viimati nimetatud asutust viima määruse nr 1094/2010 artikli 17 lõike 2 alusel läbi uurimist. Neil asjaoludel ei tekita keeldumisotsus kõnesolevas asjas kohustuslikke õiguslikke tagajärgi. Iseäranis ei saa hageja nõuda, et Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve alustaks määruse nr 1094/2010 artikli 17 lõike 2 alusel uurimist, ning selle asutuse otsus keelduda omal algatusel niisuguse menetluse algatamisest ei puuduta hageja huve selles mõttes, et see tooks kaasa selge muutuse tema õiguslikus seisundis. Seega ei saa nimetatud otsust käsitada vaidlustatava aktina.

113| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. novembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1094/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve), muudetakse otsust nr 716/2009/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni otsus 2009/79/EÜ (ELT 2010, L 331, lk 48).

X. LIIDU INSTITUTSIOONIDE HANKED

Esiteks, 27. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *Österreichische Post vs. komisjon* (T-463/14, [EU:T:2016:243](#)) tegi Üldkohus otsuse tühistamishagi kohta, mille oli esitanud Austria universaalpostiteenuste pakkuja komisjoni otsuse¹¹⁴ peale, millega kohaldatakse direktiivi 2004/17/EÜ¹¹⁵ artiklit 30, mis välistab vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektori hankemenetluste Euroopa normide kohaldamisalast „otseselt konkurentsile avatud“ teenused ja tegevusalad.

Üldkohus otsustas seoses sellega, et komisjon ei eksinud, kui ta asus seisukohale, et kriteeriumid ja meetodika, mille alusel hinnatakse otsest avatust konkurentsile vastavalt direktiivi 2004/17 artiklile 30, ei pruugi olla samad kui need, mida kasutatakse ELTL artiklite 101 ja 102 või määruse (EÜ) nr 139/2004¹¹⁶ kohasel hindamisel. Vastavalt direktiivi 2004/17 artikli 30 lõikele 2 tuleb selleks, et kindlaks teha, kas teatud tegevus on otseselt avatud konkurentsile, lähtuda EL toimimise lepingu konkurentsiniormidega kooskõlas olevatest kriteeriumidest. Samas ei tulene selle sätte sõnastusest, et need kriteeriumid peaksid olema just liidu konkurentsiniormid. Samamoodi tuleneb direktiivi 2004/17 põhjendustest 2 ja 40, et sama direktiivi artikli 30 alusel esitatud taotluse hindamisel ei pea komisjon kohaldama EL toimimise lepingu konkurentsieeskirjades ette nähtud kriteeriume ja meetodikat seal esitatud kujul. Viimaks, seoses hageja viidatud teatisega turu mõiste¹¹⁷ kohta ja komisjoni dokumendiga „Majandusandmete esitamise ja andmekogumise parimad tavad, mida rakendatakse ELTL 101 ja 102 kohaldamisega seotud juhtudel ja ühinemiste korral“, sedastas Üldkohus, et need viitavad üksnes liidu konkurentsioigusele. Neist dokumentidest ei ilmne mingil moel, et komisjon on kohustatud kohaldama neis nimetatud kriteeriume ja meetodikat hankemenetlustes.

Teiseks, 27. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *European Dynamics Luxembourg jt vs. EUIPO* (T-556/11, edasi kaevatud¹¹⁸, [EU:T:2016:248](#)) tegi Üldkohus otsuse mõiste „huvide konflikt“¹¹⁹ kohta. Ta tuletas meelde, et struktuurilised sidemed kahe äriühingu vahel, kellest üks osales hankedokumentide koostamises ja teine osales kõnealus hankepingu sõlmimise menetluses, võivad põhimõtteliselt tekitada sellist huvide konflikti. Seevastu on huvide konflikti oht väiksem olukorras, kus (nagu siinses asjas) hankedokumentide koostamise eest vastutavad ettevõtjad ei ole ise pakkuja konsortsiumi osaks, vaid on üksnes sama ettevõtjate kontserni liikmed, kuhu kuulub ka kõnealuse konsortsiumi liikmeks olev äriühing. Sellega seoses ainuüksi fakt, et ematettevõtja ja tema erinevate tütarettevõtjate vahel on kontrollisuhe, ei ole piisav, et hankija võiks automaatselt ühe nendest äriühingutest hankemenetlusest kõrvaldada, ilma et ta kontrolliks, kas sellel suhtel on konkreetne mõju nende vastavale tegevusele selles menetluses. Seevastu peab huvide konflikti tagajärjel hankija välistama kõnealuse pakkuja, kui selline samm on ainus võimalik meede, et vältida kõigile hankemenetlustele kehtivate võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtete rikkumist, see tähendab, kui nende põhimõtete tagamiseks ei ole vähem piiravaid meetmeid.

114| Komisjoni 2. aprilli 2014. aasta rakendusotsus 2014/184/EL teatavate Austria postiteenuste väljajätmise kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2004/17/EÜ (millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused) kohaldamisalast (ELT 2014, L 101, lk 4).

115| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiiv 2004/17/EÜ, millega kooskõlastatakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate ostjate hankemenetlused (ELT 2004, L 134, lk 1; ELT eriväljaanne 06/07, lk 19).

116| Nõukogu 20. jaanuari 2004. aasta määrus (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus) (ELT 2004, L 24, lk 1; ELT eriväljaanne 08/03, lk 40).

117| Komisjoni teatis asjakohase turu mõiste kohta ühenduse konkurentsioiguse kohaldamisel (EÜT 1997, C 372, lk 5).

118| Kohtuasi C-376/16 P, *EUIPO vs. European Dynamics Luxembourg jt*, ja kohtumäärus, 24.11.2016, *European Dynamics Luxembourg jt vs. EUIPO*, C-379/16 P, ei avaldata, [EU:C:2016:905](#).

119| Vt lisaks kohtupraktikat edaspidi jaotises „XII. Kahju hüvitamise vaidlused. Võimaluse kaotamine“.

XI. ÕIGUS TUTVUDA INSTITUTSIOONIDE DOKUMENTIDEGA

Üldkohtul oli 2016. aastal võimalus teha mitu olulist kohtuotsust dokumentidega tutvumise valdkonnas. See kohtupraktika võimaldas tal eelkõige esitada uusi täpsustusi varem avaldatud dokumentidega tutvumise taotluste kohta ja erandite kohta, mis kaitsevad otsustusprotsessi, õigusnõustamist ja kohtumenetlust.

VAREM AVALIKUSTATUD DOKUMENTIDEGA TUTVUMISE TAOTLUS

Kohtuasjas, milles tehti 26. aprilli 2016. aasta kohtuotsus **Strack vs. komisjon** (T-221/08, [EU:T:2016:242](#)), oli Üldkohtul vaja teha otsus selle kohta, kas komisjoni keeldumine võimaldada hagejal tutvuda mitme Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF)¹²⁰ uurimisega seotud dokumendiga on seaduslik. Hageja vaidlustas nimelt keeldumise, mis tehti tema taotluse alusel tutvuda teatavate dokumentidega, mis olid temale eelnevalt edastatud tervikuna ja millel oli märge „varem avaldatud“, muul kui määruse (EÜ) nr 1049/2001¹²¹ alusel. Nimetatud keeldumist põhjendati asjaoluga, et need dokumendid olid juba huvitatud isiku käsutuses.

Seoses sellega märkis Üldkohus, et määruse nr 1049/2001 alusel avalikustatud dokumendid muutuvad üldkasutatavaks. Seega, kui keelata hagejal tutvuda märkega „PD“ tähistatud dokumentidega, siis ei saa vastavas olukorras lugeda kõnealuseid dokumente avalikustatuks – see aga on just eesmärk, mida hageja soovib saavutada ja mis vastab ka määruse nr 1049/2001 eesmärgile. Nii et ei ole määrav asjaolu, et hageja valduses juba olid dokumentide tutvumise taotlusega hõlmatud dokumendid ning seega ei olnud tema eesmärk saada nende sisu teada, vaid pigem avalikustada need kolmandatele isikutele. Üldkohus järeldas niisiis, et institutsioon ei saa tugineda ainuüksi asjaolule, et dokumendid, millega taotleja soovib tutvuda, on juba või peavad olema tema valduses, vaid muule alusele, kui ta keeldub nende dokumentidega tutvumise taotlust määruse nr 1049/2001 alusel uurimast.

OTSUSTAMISPROTSESSI KAITSEV ERAND

26. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses **Strack vs. komisjon** (T-221/08, [EU:T:2016:242](#)) oli Üldkohtul lisaks võimalus täpsustada, milline on määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 3 teises lõigus ette nähtud otsustamisprotsessi kaitsva erandi ulatus; tegemist oli dokumentidega, mis olid seotud OLAFi juurdlusega¹²².

Üldkohus märkis, et üldsuse juurdepääs dokumentidele, mis on seotud OLAFi juurdlusega, kahjustaks eriti komisjoni ja eelkõige OLAFi võimekust täita avalikes huvides pettusevastase võitluse ülesannet. Asjaomaste dokumentide avalikustamine kahjustaks märkimisväärselt komisjoni ja OLAFi otsustusprotsessi, kuna see vähendaks oluliselt OLAFi tulevikus läbiviidavate juurdluste täielikku sõltumatust ning pärsiks nende eesmärkide saavutamist, paljastades OLAFi strateegia ja töömeetodid ning vähendades viimase võimalust saada kaastöötajatelt sõltumatuid hinnanguid ning pidada komisjoni talitustega konfidentsiaalse teabe põhjal nõu. See pärsiks eraisikute huvi saada võimalike pettuste kohta infot, ning seetõttu jääksid OLAF ja komisjon

120 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „Otsustusprotsessi kaitsev erand“.

121 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT 2001, L 145, lk 43; ELT eriväljaanne 01/03, lk 331).

122 | Vt lisaks seda kohtuotsust käsitlevat kohtupraktikat edaspidi jaotises „Varem avaldatud dokumentidega tutvumise taotlused“.

ilma tarvilikust infost, et algatada liidu finantshuvide kaitseks juurdusi. See järeldus on seda asjakohasem, et dokumentidele juurdepääsu õiguse erandeid – mis on sätestatud muu hulgas määruse nr 1049/2001 artiklis 4 juhul, kui asjaomased dokumendid kuuluvad liidu õiguse teatud erivaldkonda nagu kõnesolevas asjas – ei saa tõlgendada ilma, et võetaks arvesse nende dokumentidega tutvumist reguleerivaid erinorme, s.o norme, mis on kehtestatud otsuses 1999/352/EÜ¹²³ ja määruses (EÜ) nr 1073/1999¹²⁴.

Üldkohtu hinnangul on nende juurdlusega seotud dokumentide eriline konfidentsiaalsus õigustatud mitte üksnes seetõttu, et OLAF kogub sellise juurdluse raames ettevõtete konfidentsiaalseid ärisaladusi ning eriti delikaatset infot isikute kohta, mille avalikustamine võib nende mainet oluliselt kahjustada, vaid ka seetõttu, et juurdepääs OLAFi sisejuurdlust puudutavatele dokumentidele isegi pärast kõnealuse menetluse lõppemist võib oluliselt takistada selle organi tööd, paljastada OLAFi juurdluse metodoloogiat ja strateegiat, vähendada kaastööd tegevate isikute valmidust tulevikus koostööd teha ja seetõttu kahjustada kõnealuste menetluste nõuetekohast läbiviimist ning seatud eesmärkide täitmist. Neil asjaoludel oli komisjonil määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõigetes 2 ja 3 ette nähtud erandite kohaldamisel õigus ilma iga üksikut dokumenti konkreetset ja individuaalselt hindamata eeldada, et määruse nr 1049/2001 alusel üldsuse juurdepääsu lubamine nendele dokumentidele kahjustaks põhimõtteliselt nendes sätestatud huvide kaitset.

ÕIGUSNÕUSTAMIST KAITSEV ERAND

15. septembri 2016. aasta kohtuotsustes **Herbert Smith Freehills vs. nõukogu** (T-710/14, [EU:T:2016:494](#)) ja **Philip Morris vs. komisjon** (T-796/14, [EU:T:2016:483](#))¹²⁵, mis käsitlesid selliste dokumentidega tutvumise taotlusi, mis on seotud direktiivi 2014/40/EL¹²⁶ vastuvõtmisele eelnenud aruteludega, tegi Üldkohus otsuse õigusnõustamist kaitsva erandi kohta õigusest tutvuda dokumentidega, mis on ette nähtud määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 teises taandes.

Esimeses kohtuasjas oli Üldkohtul võimalus teha eelkõige otsus mõiste „õiguslik arvamus“ kohta. Seoses sellega nentis Üldkohus esiteks, et õigusliku arvamuse mõistet ei ole määruses nr 1049/2001 määratletud. See mõiste on seotud dokumendi sisuga, mitte selle autori või adressaatidega. Nagu sõnade „õiguslik arvamus“ grammatilisest tõlgendusest nähtub, on tegemist õigusküsimust puudutava nõuandega, olenemata sellest, kuidas selline arvamus on antud. Teisisõnu on õigusnõustamise kaitsega seotud erandi kohaldatavuse küsimuses tähtsusetu see, kas arvamust sisaldav dokument on tehtud otsustusprotsessi alguses, hilisemas või lõplikus staadiumis. Selle mõiste tõlgendamisel ei oma tähtsust ka see, kas nõustamine on toimunud formaalses või mitteformaalses kontekstis.

Teiseks täpsustas Üldkohus, et määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 teine taane ei võimalda järeldada, et see hõlmab üksnes institutsiooni sisekasutuseks esitatud või saadud arvamust. Õigusnõustamise kohta kehtestatud erandit tuleb tõlgendada nii, et selle eesmärk on kaitsta institutsiooni huvi küsida õiguslikku arvamust ning saada aus, objektiivne ja kõikehõlmav arvamus. Kuigi põhimõtteliselt pöördub institutsioon omaenda õigustalituse poole, ei keela miski seda, et nimetatud institutsioon palub arvamust väljastpoolt.

123| Komisjoni 28. aprilli 1999. aasta otsus 1999/352/EÜ, ESTÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) (EÜT 1999, L 136, lk 20).

124| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. mai 1999. aasta määrus (EÜ) nr 1073/1999 Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdluste kohta (EÜT 1999, L 136, lk 1; ELT eriväljaanne 01/03, lk 91).

125| Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „Kohtumenetlust kaitsev erand“.

126| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiiv 2014/40/EL tubaka- ja seonduvate toodete tootmist, esitlemist ja müüki käsitlevate liikmesriikide õigus- ja haldusnormide ühtlustamise kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2001/37/EÜ (ELT 2014, L 127, lk 1).

Sellega on tegemist näiteks juhul, kui kõnealune institutsioon küsib advokaadibüroo arvamust. Seetõttu ei oma institutsiooni jaoks, kes tugineb arvamuse kaitsega seoses ette nähtud erandile, tähtsust küsimus, kas õigusliku arvamuse on koostanud institutsioonisisene või –väline autor. Lõpuks ei keela miski ka seda, et institutsioon, kes tugineb õigusnõustamise kaitsega seoses ette nähtud erandile, jagab seda arvamust „kolmandate isikutega”. See, et teatava institutsiooni antud õiguslikku arvamust sisaldav dokument on saadetud muu institutsiooni või liikmesriigi õigustalitusele, ei muuda aga iseenesest vastava dokumendi olemust. Seetõttu ei tulene määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 2 teisest taandest, et õiguslik arvamus peab olema esitatud institutsiooni sees üksnes sisekasutuseks. Üldkohus leidis kõnesolevas asjas, et õiguslike arvamuste vahetamist kolme institutsiooni õigustalituste vahel, et leida kompromiss õigustloova teksti üle ELTL artiklis 294 sätestatud kolmepoolsete nõupidamiste raames, võib vastavalt olukorrale määratleda kui õiguslikku arvamust ning seetõttu võib see kuuluda sellega seoses ette nähtud erandi alla. Nimelt tegutsevad õigustalitused vastavalt oma pädevusele ja eesmärgiga saavutada kokkulepe. Seega tegutsevad nad samal ajal nii läbirääkijana kui ka nõustajana õigusküsimustes.

Teises kohtuasjas täpsustas Üldkohus tingimusi, millal institutsioon võib keelduda õigusliku arvamuse avaldamisest. Üldkohus märkis seoses sellega alustuseks, et kuigi kohtuotsusest **Rootsi ja Turco vs. nõukogu**¹²⁷ tuleneb, et põhimõtteliselt tuleb õiguslik arvamus avaldada, ei välista nimetatud kohtuotsus, et neid arvamusi erandlikel juhtudel ei avaldata. Üldkohus rõhutas lisaks, et vastab küll tõele, et Euroopa Kohus on lükanud tagasi väite, et õigusliku arvamuse avaldamine võib kahjustada institutsiooni võimet kaitsta seadusandliku akti kehtivust kohtus, kuna tegemist on niivõrd üldist laadi argumendiga, mis ei saa põhjendada määrusega nr 1049/2001 ette nähtud läbipaistvuse suhtes tehtud erandit. Ent olukord on teistsugune juhul, kui nii nagu kõnesolevas asjas on ajal, mil võetakse vastu õigusloomemenetluse käigus antud spetsiifilise õigusliku arvamuse avalikustamisest keeldumise otsus, liikmesriigi kohtu menetluses ühelt poolt hagi, milles vaidlustatakse asjaomase õigusakti kehtivus ning mille puhul esitatakse suure tõenäosusega eelotsusetaotlus, ning teiselt poolt on liidu kohtule esitanud hagi liikmesriik, kes vaidlustas hulga sama õigusakti sätete kehtivuse, sest need sätted rikkusid ELTL artiklit 114 ning proportsionaalsuse ja subsidiaarsuse põhimõtteid.

Seetõttu leidis Üldkohus, et ei ole alusetu komisjoni väide, mis tugineb kohtumenetlustes oma seisukoha kaitsmise võime kahjustamisele ja poolte võrdsuse põhimõtte rikkumisele. Nimelt nähtub dokumendi avaldatud osadest, et õigustalitus oli arvamusel, et teatavate mõjuhinnangu kavandis sisaldunud tubakatooteid puudutanud poliitiliste valikute – millest mõned olid salastatud – puhul puudub liidul seadusandlik pädevus või et asjaomane poliitiline valik ei olnud ELTL artiklit 114 arvesse võttes proportsionaalne. Selle dokumendi salastatud osade avaldamine võiks aga kahjustada õigusnõustamise kaitset, st institutsiooni huvi küsida õiguslikku arvamust ning saada aus, objektiivne ja kõikehõlmav arvamus, ning komisjoni õigustalituse – kes peab Euroopa Liidu Kohtus kaitsma direktiivi 2014/40 kehtivust võrdsetel alustel teiste menetlusosalistega – positsiooni, sest avaldamine paljastaks tema õigustalituse seisukoha tundlike ja vaidlusaluste küsimuste osas, ilma et tal oleks isegi olnud võimalust esitada see seisukoht eelnevalt kohtumenetluses, sellal kui teisel poolel sarnast kohustust ei ole. Viimaks tuleneb Üldkohtu hinnangul vaidlustatud otsusest, et komisjon esitas oma kaitseõigusega seotud põhjused, mis õigustavad läbipaistvusega seotud üldise huvi allutamist tema kasutatud erandi aluseks olevatele põhjustele, ja selgitas, et hageja huvi saada võimalikult laiaulatuslik õigus tutvuda dokumentidega ei ole avalik huvi, vaid ilmselgelt erahuvi. Järelikult ei saa asuda seisukohale, et komisjon ei ole viinud läbi konkreetset analüüsi või ei ole esitanud oma otsust õigustavaid põhjendusi.

127 | Kohtuotsus, 1.7.2008, C-39/05 P ja C-52/05 P, [EU:C:2008:374](#).

KOHTUMENETLUST KAITSEV ERAND

15. septembri 2016. aasta kohtuotsuses *Philip Morris vs. komisjon* (T-796/14, [EU:T:2016:483](#)) oli Üldkohtul võimalus tulla tagasi selle dokumentidega tutvumise õiguse erandi ulatuse juurde, mis kaitseb kohtumenetlust ja mis on samuti ette nähtud määruse nr 1049/2001¹²⁸ artikli 4 lõike 2 teises taandes.

Üldkohus sedastas esmalt, et kohtuotsusest *Rootsijt vs. API ja komisjon*¹²⁹ ei nähtu, et kohtumenetlust kaitsva erandi kohaldamisalast oleks välistatud vajaduse korral muud dokumendid kui poolte kirjalikud seisukohad. Nimelt tuleneb sellest kohtupraktikast, et see erand keskendub poolte võrdsuse ja hea õigusemõistmise põhimõtetele. Vajadus tagada kohtus poolte võrdsus põhjendab mitte ainult konkreetse kohtuvaidluse tarbeks koostatud dokumentide, nagu seisukohtade kaitset, vaid ka selliste dokumentide kaitset, mille avalikustamine võib konkreetsetes kohtuasjas kahjustada asjaomast võrdsust, mis on õiglase kohtumenetluse mõiste loogiline tulem. Selle erandi kohaldamiseks on siiski vajalik, et taotletud dokumendid avalikustaksid asjaomase institutsiooni seisukoha vaidlusaluste küsimuste suhtes, mis on kõnealuses kohtumenetluses tõstatatud. Üldkohtu hinnangul võib neid kaalutlusi kohaldada ka taotletud dokumentidega tutvumist keelava otsuse vastuvõtmise ajal liikmesriigi kohtus kulgeva menetluse suhtes, tingimusel et nendes menetlustes tekivad küsimused liidu õigusakti tõlgendamise või kehtivuse kohta, mistõttu on kohtuasja konteksti arvestades eriti usutav, et esitatakse eelotsusetaotlus. Kuigi neil kahel juhul ei olnud nimetatud dokumendid koostatud konkreetse kohtumenetluse raames, võidakse asjaomase kohtumenetluse usaldusväärsust ja poolte võrdsust tõsiselt kahjustada, kui pooltel on privilegeeritud juurdepääs teise poole siseinfole, millel on tihe seos poolelioleva või potentsiaalse, kuid vältimatu kohtuvaidluse õiguslike aspektidega. Neist asjaoludest lähtudes leidis Üldkohus, et komisjon võis direktiivi 2014/40 vastuvõtmisega seotud seadusandliku menetluse ettevalmistavaid materjale arvesse võttes põhjendatult leida, et eelotsusetaotluse esitamine lähemas tulevikus on äärmiselt tõenäoline ning seega võib käsitletavate dokumentide avalikustamine kahjustada poolte võrdsuse põhimõtet oodatavas eelotsusemenetluses.

Lisaks sellele märkis Üldkohus, et poolte võrdsuse põhimõte nõuab nimelt, et vaidlustatud akti andnud institutsioon oleks võimeline oma tegevuse seaduslikkust kohtus tõhusalt kaitsma. Seda võimalust aga kahjustataks tugevalt, kui asjaomane institutsioon peaks end kaitsma mitte ainult tulevases eelotsusemenetluses hageja esitatud argumentide ja väidete vastu nagu käesoleval juhul, vaid ka seoses oma asutusesiseste seisukohtadega käsitletava õigusakti väljatöötamisel pakutud erinevate valikute õiguspärasuse suhtes. Eelkõige viiks selliseid seisukohti sisaldavate dokumentide avalikustamine selleni, et asjaomane institutsioon peab end kaitsma omaenda töötajate hinnangute eest, mida ei võetud lõpuks üldse arvesse. See asjaolu võib rikkuda tasakaalu, mis kohtumenetluses poolte vahel valitseb, sest hagejat ei saa kohustada seda laadi sisehinnanguid avaldama. Seega võib niisuguste dokumentide avalikustamine ajal, mil on käimas asjaomase akti tõlgendamist ja õiguspärasust puudutav kohtumenetlus, kahjustada komisjoni kaitse positsiooni ja poolte võrdsuse põhimõtet, sest komisjon avaldab oma asutusesisesed õiguslikud seisukohad vaidlusaluste küsimuste kohta, sellal kui teisel poolel sellist kohustust pole.

128 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „Õigusnõustamist kaitsev erand“.

129 | Kohtuotsus, 21.9.2010, C-514/07 P, C-528/07 P ja C-532/07 P, [EU:C:2010:541](#).

XII. KAHJU HÜVITAMISE VAIDLUSED

HORVAATIA VABARIIGI ÜHINEMINE EUROOPA LIIDUGA

26. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses *Šumelj jt vs. komisjon* (T-546/13, T-108/14 ja T-109/14, edasi kaevatud¹³⁰, [EU:T:2016:107](#)) oli Üldkohtul vaja teha otsus hagi üle nõudega hüvitada kahju, mis hagejatele väidetavalt tekitati komisjoni õigusvastase tegevusega Horvaatia Vabariigi poolt ühinemisläbirääkimistel võetud kohustuste täitmise jälgimisel. Neis kohtuasjades oli Üldkohtul võimalus täpsustada nii varem käsitlemata küsimusi kui ka komisjoni kohustusi seoses liiduga ühinemise kandidaatriigi võetud kohustuste järgimise seirega, käesoleval juhul seoses nende kohustustega, mida Horvaatia ametiasutused olid kohustatud võtma tulenevalt Horvaatia Vabariigi ühinemisakti¹³¹ artiklist 36 ja eelkõige selle akti VII lisast, mis käsitleb Horvaatia Vabariigi võetud kohustusi kohtusüsteemi ja põhiõiguste valdkonnas.

Olles täpsustanud, et komisjonile ette heidetud väidetavalt õigusvastane tegevus seisneb üksnes õigusvastases tegevusetuses, nimelt selles, et ta ei võtnud meetmeid, mis oleksid takistanud kohtutäiturite seaduse kehtetuks tunnistamist, rõhutas Üldkohus alustuseks eelmainitud ühinemisakti VII lisas sisalduva kohustusega nr 1 seoses, et selle sõnastusest nähtuvalt ei peeta sellega silmas kohtusüsteemi konkreetset reformistrateegiat ja tegevuskava. Nimelt viitab see kohustus üldiselt „kohtusüsteemi reformistrateegiale“ ja Horvaatia ametiasutuste „tegevuskavale“ ilma igasuguse täpsustuseta, kuigi vaidlusalust strateegiat ja kava oleks saanud täpsemalt kindlaks määrata, kui oleks viidatud ühinemislepingu allkirjastamise ajal töös olevale strateegiale ja kavale. Sellist üldist mainimist selgitab asjaolu, et ühinemisakti allkirjastamise ja tegeliku ühinemise vahele jäänud ajavahemikul olid liidu ametiasutused ja ühinev riik omavahel kogu aeg kontaktis, mille tulemusel tehti kindlasti poolte vahel kohandamisi. Sellest tuleneb, et ühinemisakti VII lisas osutatud reformistrateegia ja tegevuskava ei viita üksnes kohtusüsteemi reformistrateegiale ja tegevuskavale, mis kehtisid ühinemisakti kuupäeval, mistõttu ei tulene kohustusest nr 1 Horvaatia ametiasutustele kohustust luua kohtutäituri kutseala. Sellest ei ole võimalik siiski järeldada, et Horvaatia ametiasutustel oli õigus muuta kohtusüsteemi ühinemise ajal kehtivat reformistrateegiat ja tegevuskava. Arvestades ühinemisakti sätteid, eelkõige selle artiklit 36 ja VII lisa, pidid need ametiasutused täitma mitte üksnes kohustust nr 1, vaid ka kõiki teisi selles lisas ette nähtud kohustusi.

Mis puudutab seejärel ühinemisakti VII lisas osutatud kohustust nr 3 seoses kohtusüsteemi tõhususe parandamisega, siis Üldkohus märkis, et see puudutab üksnes kohtusüsteemi tõhusust ega pane kohtuotsuste täitmise pädevust mingile konkreetsele organile ette kindlaksmääratud menetluse alusel. Seega ei ole võimalik tuletada sellest kohustusest seda, et täitemenetlust peaksid läbi viima kohtutäituriid.

Lõpetuseks märkis Üldkohus seoses õiguspärase ootuse põhimõtte väidetava rikkumisega komisjoni poolt, et hagejad ei ole esitanud ühtegi tõendit selle kohta, et liidu institutsioonid ja eelkõige komisjon tekitasid nendes põhjendatud ootusi selles osas, et nad tagavad kohtutäituri kutseala säilimise. Asjaolu, mida pealegi ei ole põhjendatud, et komisjon osales väidetavalt kohtutäiturite seaduse väljatöötamisel seda rahastades ja

130| Kohtuasi C-239/16 P, *Šumelj jt vs. komisjon*.

131| Akt Horvaatia Vabariigi ühinemistingimuste ning Euroopa Liidu lepingus, Euroopa Liidu toimimise lepingus ja Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingus tehtavate muudatuste kohta (ELT 2012, L 112, lk 21), mis on lisatud lepingule Belgia Kuningriigi, Bulgaaria Vabariigi, Tšehhi Vabariigi, Taani Kuningriigi, Saksamaa Liitvabariigi, Eesti Vabariigi, Iirimaa, Kreeka Vabariigi, Hispaania Kuningriigi, Prantsuse Vabariigi, Itaalia Vabariigi, Küprose Vabariigi, Läti Vabariigi, Leedu Vabariigi, Luksemburgi Suurhertsogiriigi, Ungari Vabariigi, Malta Vabariigi, Madalmaade Kuningriigi, Austria Vabariigi, Poola Vabariigi, Portugali Vabariigi, Rumeenia, Sloveenia Vabariigi, Slovaki Vabariigi, Soome Vabariigi, Rootsi Kuningriigi, Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi (Euroopa Liidu liikmesriikide) ning Horvaatia Vabariigi vahel Horvaatia Vabariigi ühinemise kohta Euroopa Liiduga (ELT 2012, L 112, lk 10).

isegi sellele alust pannes, ei kujuta endast eraldi võetuna komisjoni antud konkreetset tagatist selle kohta, et ta peab kohtutäituri kutseala loomist ühinemisläbirääkimistel võetud kohustuste ainuvõimalikuks täitmiseks. Arvestades asjaolu, et Horvaatia Vabariigil ei olnud kohustust luua kohtutäituri kutseala, siis oleks tagatisega olnud tegemist juhul, kui esialgsele toetusele kohtutäiturite seaduse väljatöötamisel oleks ka hiljem järgnenud kooskõlaline ja selge tegevus selles suunas.

ISIKUANDMETE TÖÖTLEMINE

Kohtuasjas, milles tehti 20. juuli 2016. aasta kohtuotsus *Oikonomopoulos vs. komisjon* (T-483/13, [EU:T:2016:421](#)), oli tegemist lepingutega, mille olid sõlminud omavahel üks äriühing ja komisjon ühenduse teadusuuringute, tehnoloogiaarenduse ja tutvustamistegevuse kuuenda raamprogrammi raames, mille eesmärk on toetada Euroopa teadusruumi loomist ja innovatsiooni (2002–2006). Kuna esialgsest audituaruandest nähtub, et täheldati probleeme, alustas OLAF uurimist, selleks et kindlaks teha, kas on toime pandud liidu finantshuve kahjustavad kuriteod. Süüdistatava äriühingu juhataja esitas hagi Üldkohtule, selleks et saada esiteks hüvitist kahju eest, mille tekitasid komisjon ja OLAF, ning teiseks palus tuvastada, et OLAFi aktid on siseriiklikes ametiasutustes tõenditena kasutamise seisukohast juriidiliselt olematud¹³². Üldkohtul tuli seega teha otsus eelkõige selle kohta, kas andmekaitseinspektorile hagejat puudutava uurimise käigus isikuandmete töötlemisest hilinenult teatamine kujutas endast isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selget rikkumist, millest võib tekkida liidu lepinguväline vastutus.

Seoses sellega sedastas Üldkohus, et kui liidu lepinguvälise vastutuse valdkonnas on rikutud määruse (EÜ) nr 45/2001¹³³ artikli 25 lõiget 1 sellega, et andmekaitseametnikku teavitati pärast andmete töötlemist, rikub institutsioon õigusnormi, mille eesmärk on anda õigusi isikutele, keda liidu institutsioonide ja asutuste käsutuses olevad isikuandmed puudutavad. Mis puudutab esiteks küsimust, kas sellist rikkumist saab lugeda piisavalt oluliseks, märkis Üldkohus, et määruse nr 45/2001 alusel peab andmekaitseametnik tagama, et isikuandmete töötlemine ei kahjusta nende isikute õigusi ja vabadusi, kelle isikuandmeid töödeldakse. Selles kontekstis on andmekaitseametnikul eeskätt ülesanne teavitada Euroopa andmekaitseinspektorit andmetöötlustest, mis võib kujutada endast ohtu määruse nr 45/2001 artikli 27 tähenduses. Sellest tuleneb, et kui andmekaitseametnikku ei ole teavitatud andmetöötlustest, siis ei saa ta ise sellest teavitada Euroopa andmekaitseinspektorit ning ei saa seega tõhusalt täita olulist järelevalveülesannet, mille on talle seadnud Euroopa seadusandja. Teiseks sedastas Üldkohus, et nagu on märgitud määruse nr 45/2001 põhjenduses 14, kohaldatakse selle sätteid kõikides institutsioonides toimuva isikuandmete töötlemise suhtes. Liidu institutsioonidel ja organitel ei ole seega mingisugust kaalutlusruumi määruse nr 45/2001 kohaldamisel. Neid asjaolusid arvesse võttes (andmekaitseametniku järelevalveülesande olulisus ning liidu institutsioonide ja organite kaalutlusruumi puudumine) asus Üldkohus seisukohale, et määruse nr 45/2001 artikli 25 lõike 1 lihtsast rikkumisest piisas käesolevas kohtuasjas tuvastamiseks, et tegemist on eraõiguslikele isikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumisega. Käesolevas asjas teavitas komisjon andmekaitseametnikku hilinenult isikuandmete töötlemisest. Kuigi komisjon püüdis seda viivitust põhjendada asjaoluga, et määruse nr 45/2001 artikli 25 lõike 1 kohasele toimimisviisile sai üle minna üksnes järk-järgult ning et Euroopa andmekaitseinspektor oli ühes hilinenult teatamisega seonduvas otsuses asunud seisukohale, et ei ole mingit põhjust tuvastada kõnealuse määruse rikkumist olukorras, kus rikkumine on kõrvaldatud, asus Üldkohus seisukohale, et ei saa nõustuda sellega, et olukorra õigusnormidega kooskõlla viimine võimaldas järeldada õigusrikkumise puudumist. Seega rikuti määruse nr 45/2001 artikli 25 lõiget 1, sest andmete kohta saadeti teade pärast nende töötlemist.

132 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi edaspidi jaotises „XII. Kahju hüvitamise vaidlused. OLAFi pädevus“.

133 | Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 45/2001 üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ühenduse institutsioonides ja asutustes ning selliste andmete vaba liikumise kohta (EÜT 2001, L 8, lk 1; ELT eriväljaanne 13/26, lk 102).

OLAFI PÄDEVUS

Kohtuasjas, milles tehti 20. juuli 2016. aasta kohtuotsus ***Oikonomopoulos vs. komisjon*** (T-483/13, [EU:T:2016:421](#)), tuli Üldkohtul teha otsus Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) pädevuse kohta viia läbi juurdlust, mis oli seotud ühe raamprogrammi rakendamiseks sõlmitud lepinguga¹³⁴.

Üldkohus märkis esiteks, et ELTL artiklis 325 ette nähtud liidu finantshuvide kaitse tõhususe tagamiseks peab pettuste ja muude eeskirjade rikkumiste tõkestamine ja nende vastu võitlemine toimuma kõigil tasanditel ja kõigi tegevuste puhul, mille raames sellised nähtused võivad kõnealuseid huve kahjustada. Just nimelt selle eesmärgi võimalikult edukalt saavutamiseks nägi komisjon ette, et OLAF teostab oma pädevust väliste haldusjuurdluste valdkonnas. Sellest ilmneb, et lepinguline suhe liidu ja selliste juriidiliste või füüsiliste isikute vahel, keda kahtlustatakse ebaseaduslikus tegevuses, ei mõjuta kuidagi OLAFi pädevust viia läbi juurdlusti. OLAF võib selliste isikute suhtes juurdlusti viia juhul, kui neid kahtlustatakse pettuses või ebaseaduslikus tegevuses, ja seda olenemata sellest, kas eelnimetatud poolte vahel on leping. Üldkohus täpsustas lisaks, et sellekohase konkreetse sätte puudumist määruses nr 1073/1999 ei saa siiski tõlgendada nii, et OLAFil oleks keelatud korraldada välisjuurdluste raames vestlusi. Nimelt hõlmab kohapealsete kontrollide ja inspekteerimiste läbiviimise pädevus tingimata ka pädevust korraldada vestlusi nende kontrollide ja inspekteerimiste seisukohast asjakohaste isikutega. Lisaks sellele ei takista ükski määruse (Euratom, EÜ) nr 2185/96¹³⁵ sätte nagu ka ühegi muu määruse sätte komisjonil ega käesoleval juhul ka OLAFil viia läbi kohapealset kontrolli ja inspekteerimist alltöövõtja juures, ilma et ta oleks eelnevalt viinud läbi kohapealse kontrolli ja inspekteerimise ettevõtja juures, keda kahtlustatakse pettuses.

Otsustades teisena kaitseõiguste ulatuse kohta välisjuurdluste käigus, leidis Üldkohus et kaitseõiguste austamine on välisjuurdluste raames piisavalt tagatud, kui huvitatud isikut teavitatakse kiiresti sellest, et ta on potentsiaalselt isiklikult seotud pettuse, korruptsiooni või muu liidu huve kahjustava ebaseadusliku tegevusega, tingimusel et see ei kahjusta juurdlust. OLAF ei ole siiski kohustatud võimaldama välisjuurdluste seisukohast asjaomasel isikul tutvuda dokumentidega, mis on sellise juurdluste objektiks, või dokumentidega, mis ta on ise juurdluste raames koostanud, kuivõrd see võib takistada OLAFil usaldatud ülesande tõhusat ja konfidentsiaalset täitmist ning riivata OLAFi sõltumatust. Mis puutub nimelt õigusesse tutvuda välisjuurdluste lõpliku aruandega, siis ei näe ükski õigusnorm ette, et OLAFil oleks kohustus seda võimaldada.

Kolmandaks ja viimaseks leidis Üldkohus, otsustades põhjusliku seose olemasolu üle hageja isikuandmete töötlemisest andmekaitseametnikule hilinenult teatamise tõttu toimunud määruse nr 45/2001 artikli 25 lõike 1 rikkumise ja hageja väidetava kahju vahel, et hageja ei ole seda tõendanud. Nimelt ei ole ta esitanud ühtegi argumenti, millest tulenevalt oleks võimalik mõista, kuidas sai kõnesolevas kohtuasjas asjaolu, et andmekaitseametnikku teavitati hilinenult, kahjustada tema mainet ning sundida teda lõpetama oma kutsealast tegevust ning katkestama akadeemilist tegevust, ega selgitanud ka seda, kuidas selline hilinenult teavitamine sai põhjustada talle mittevarelis kahju.

134 | Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „Isikuandmete töötlemine“.

135 | Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT 1996, L 292, lk 2).

VÕIMALUSE KAOTAMINE

27. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses *European Dynamics Luxembourg jt vs. EUIPO* (T-556/11, edasi kaevatud¹³⁶, [EU:T:2016:248](#)) oli Üldkohtul võimalus täpsustada mõistet „võimaluse kaotamine“ liidu institutsioonide hankemenetlustega seotud vaidlustega seoses¹³⁷. Kõnesolevas asjas tuli Üldkohtul teha otsus hagide kohta, mille ese oli esiteks nõue tühistada otsus, millega EUIPO oli hankemenetluses tagasi lükanud hageja pakkumuse, ning teised EUIPO seotud otsused, mis samas menetluses vastu võeti ja mille hulgas oli otsus sõlmida asjasse puutuv hankeleping teiste pakkujatega, ning teiseks kahju hüvitamise nõue, mille esemeks oli selle hankelepingu sõlmimise võimaluse kaotamise tõttu väidetavalt tekkinud kahju.

Üldkohus tuletas kahju hüvitamise nõude analüüsimise käigus meelde, et liidu lepinguväline vastutus tema organite õigusvastase tegevuse korral ETL artikli 340 teise lõigu tähenduses tekib juhul, kui samal ajal on täidetud kolm tingimust, milleks on institutsioonidele etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ning põhjuslik seos väidetava tegevuse ja viidatud kahju vahel. Neid põhimõtteid kohaldatakse *mutatis mutandis* liidu lepinguvälise vastutuse korral sama sätte tähenduses, kui õigusvastaselt on tegutsenud ja kahju tekitanud üks liidu asutustest, nagu EUIPO, kes peab selle kahju määrase nr 207/2009 artikli 118 lõike 3 alusel hüvitama. Üldkohus rõhutas sellega seoses, et kahju hüvitise nõue tugineb kõnesolevas asjas samadele rikkumistele, mis on esitatud pakkumuse tagasilükkamise otsuse tühistamise põhjendamiseks, ja et selle puhul esineb mitu sisulist õigusrikkumist, sh pakkujate võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine ja ilmsed hindamisvead ning mitu põhjendamisviga. Mis puutub siiski nimetatud rikkumiste ja väidetava kahju vahelise põhjusliku seose olemasolusse, siis selle kohta täpsustas ta, et ebapiisavast põhjendusest ei saa tuleneda, et selle puudumisel oleks lepingu võinud sõlmida või pidanud sõlmima hagejaga. Seevastu vaidlustatud otsustes esinevate muude rikkumiste ja võimaluse kaotamise vahelise põhjusliku seose osas ei saa EUIPO piirduda väitega, et võttes arvesse tema ulatuslikku hindamisruumi pakkujana, ei olnud tal kohustust sõlmida hagejaga raamlepingut. Need rikkumised on tingimata mõjutanud selle hageja võimalust olla paigutatud paremale järjekohale antud menetluses. Järelikult, isegi kui võtta arvesse pakkuja laia hindamisruumi asjaomase hankelepingu sõlmimisel, kujutab hageja võimaluse kaotamine kõnesolevas asjas endast tegelikku ja kindlat kahju.

Lisaks, juhul kui esineb oluline oht, nagu kõnesolevas asjas, et Üldkohtu menetluse lõpus on käsitletav hankeleping juba tervikuna täidetud, oleks liidu kohtu poolt võimaluse kaotuse ja hüvitise määramise vajaduse tuvastamata jätmine vastuolus põhiõiguste harta artiklis 47 ette nähtud tõhusa õiguskaitse põhimõttega. Üldkohus märkis, et lisaks tuleb silmas pidada asjaolu, et Üldkohtu presidendi poolt ajutiste meetmete võtmise menetluse tingimuste tõttu on pakkujal, kelle pakkumust hinnati ja see lükati tagasi õigusvastaselt, praktikas üksnes haruharva võimalik saavutada sellise otsuse täitmise peatamist. Seetõttu tuleb hagejale hüvitada võimaluse kaotus, kuna pakkumuse tagasilükkamise otsus, isegi kui selle tühistamine toimuks tagasiulatuva mõjuga, kaotaks tegelikkuses lõplikult võimaluse, et kõnealune leping sõlmitaks temaga.

XIII. APELLATSIOONIMENETLUS

39 kohtulahendi hulgas, mis tehti 2016. aastal Üldkohtu apellatsioonikojas, tuleb tähelepanu juhtida eriti 27. oktoobri 2016. aasta kohtuotsusele *EKP vs. Cerafogli* (T-787/14 P, [EU:T:2016:633](#)), kuna selles on edasi arendatud avaliku teenistuse valdkonnas õigusvastasuse väite vastuvõetavuse süsteemi.

¹³⁶ Kohtuasi C-376/16 P, *EUIPO vs. European Dynamics Luxembourg jt*, ja kohtumäärus, 24.11.2016, *European Dynamics Luxembourg jt vs. EUIPO* (C-379/16 P, ei avaldata, [EU:C:2016:905](#)).

¹³⁷ Vt lisaks selle kohtuotsuse analüüsi eespool jaotises „X. Liidu institutsioonide hankemenetlused“.

Üldkohus otsustas nimelt selles kohtuotsuses, mis tehti laiendatud koosseisus, et õigusvastasuse väite õigusliku süsteemi menetlusökonoomia ja eelkõige asjaolu, et ainult kohtunik saab tunnistada üldkohaldatava akti kohaldamatuks, peavad viima selleni, et ta ei kohalda hagiavalduse ja kaebuse kattuvuse reeglit, mis nõuab, et õigusvastasuse väite vastuvõetavaks tunnistamiseks kohtuvaidluse staadiumis peab õigusvastasuse väide olema eelnevalt esitatud kaebuse kohtueelse menetluse staadiumis. Üldkohus otsustas seega, et isegi kui õigusvastasuse väite juhuslik iseloom ei muuda võimatuks, et selline väide esitatakse kaebuse staadiumis, ei tähenda see, et õigusvastasuse väide ei ole vastuvõetav, kui see esitatakse esimest korda liidu kohtus.

XIV. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMISE TAOTLUSED

2016. aastal lahendas Üldkohus lõplikult 23 kohtuasja¹³⁸, tegi üheksa menetlust peatavat kohtumäärust kodukorra artikli 157 lõike 2 alusel ja rahuldaskaks õigusakti kohaldamise peatamise taotlust 20. juuli 2016. aasta kohtumäärustes **PTC Therapeutics International vs. EMA** (T-718/15 R, ei avaldata, edasi kaevatud¹³⁹, [EU:T:2016:425](#)) ja **MSD Animal Health Innovation ja Intervet international vs. EMA** (T-729/15 R, ei avaldata, edasi kaevatud¹⁴⁰, [EU:T:2016:435](#)).

Neis kahes kohtumääruses, mis käsitlesid väidetavalt konfidentsiaalsete andmete kavandatavat avalikustamist määruse nr 1049/2001 alusel Euroopa Ravimiameti (EMA) poolt, võttis Üldkohtu president samasuguse seisukoha, nagu ta oli võtnud analoogilistes 2014. ja 2015. aasta kohtumäärustes¹⁴¹.

Üldkohtu president tunnistas esmalt, et *fumus boni iuris* on olemas, olles meelde tuletanud, et mis puutub kohtuvaidlustesse seoses väidetavalt konfidentsiaalsete andmete kaitsega, siis ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik saab ainult sel juhul asuda põhimõtteliselt seisukohale, et *fumus boni iuris* puudub, kui vaadeldav teave ei ole ilmselgelt konfidentsiaalne; vastasel juhul eiraks ta ajutiste meetmete kohaldamise menetluse olemuslikult täiendavat ja esialgset laadi. Kõnesolevas asjas tuvastas ta, et tuleb analüüsida nende aruannete konfidentsiaalsust, mis selgitavad innovaatilist ettevõtlusstrateegiat, mida hagejad rakendasid kas ravimi müügiloo saamiseks kliiniliste katsete läbiviimiseks või ravimi ohutuse katsete raames toksikoloogiliste katsete läbiviimiseks. Seoses sellega märkis Üldkohtu president, et kuna selle kohta ei ole ravimitööstuse sektorit puudutavat kohtupraktikat, mis võimaldaks hõlpsasti vastata konfidentsiaalsuse küsimustele, mis tuleb lahendada hiljem tehtava sisulise kohtuotsusega, siis tegemist on põhimõtteliselt seni käsitlemata küsimustega, mida ei saa esimest korda lahendada ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik, vaid mis nõuavad põhjalikku analüüsimist põhimenetluse raames.

138| Kaks kohtulahendit tehti vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 157 lõikele 4 koostoimes artikliga 12, s.o kohtumäärused, 16.12.2016, **Casasnovas Bernad vs. komisjon** (T-826/16 R, ei avaldata, [EU:T:2016:752](#)), ja 11.11.2016, **Solelec jt vs. parlament** (T-281/16 R, ei avaldata, [EU:T:2016:659](#)).

139| Kohtuasi C-513/16 P(R), **EMA vs. PTC Therapeutics International**.

140| Kohtuasi C-512/16 P(R), **EMA vs. MSD Animal Health Innovation ja Intervet International**.

141| Tegemist on kohtumäärustega, 13.2.2014, **Luxembourg Pamol (Cyprus) ja Luxembourg Industries vs. komisjon** (T-578/13 R, ei avaldata, [EU:T:2014:103](#)), ning 25.7.2014, **Deza vs. ECHA** (T-189/14 R, ei avaldata, [EU:T:2014:686](#)), mida ei ole edasi kaevatud (vt aastaaruanne 2014, lk 161 ja 162), ja kohtumäärusega, 1.9.2015, **Pari Pharma vs. EMA** (T-235/15 R, [EU:T:2015:587](#)). See kohtumäärus kaevati edasi ning Euroopa Kohus otsustas, et apellatsioonkaebuse suhtes otsuse tegemise vajadus puudub (kohtumäärus, 17.3.2016, **EMA**, C-550/15 P(R), ei avaldata, [EU:C:2016:196](#)). EMA pöördus pärast otsuse tegemise vajaduse äralangemist tuvastavat kohtumäärust Üldkohtu presidendi poole, kes jättis rahuldamata taotluse ennistada tema kohtuasja menetlust lõpetav 1. septembri 2016. aasta kohtumäärus (23.5.2016, **Pari Pharma vs. EMA**, T-235/15 R, ei avaldata, [EU:T:2016:309](#)). Euroopa Kohtu asepresident tühistas apellatsioonimenetluses 23. mai 2016. aasta kohtumääruse ja ennistas 1. septembri 2016. aasta kohtumääruse (kohtumäärus, 18.10.2016, **EMA vs. Pari Pharma**, C-406/16 P(R), ei avaldata, [EU:C:2016:775](#)).

Üldkohtu president asus seejärel seisukohale, et huvide kaalumisel jäävad peale hagejate huvid. Nimelt kohtuasjades, milles need kaks kohtumäärust tehti, peab asja sisuliselt lahendav kohtunik otsustama EMA otsuse seaduslikkuse üle avalikustada vaidlusaluseid aruandeid kolmandatele isikutele. Otsust tühistava kohtuotsuse kasuliku mõju säilitamiseks peab hagejal olema võimalik vältida seda, et raviamet need aruanded enne põhimenetluse lõppemist avalikustab. Kui ajutiste meetmete kohaldamise taotlus jäetakse aga rahuldamata, jätaks see sellise kohtuotsuse ilma selle tõhusast toimest, kuna EMA võib nimetatud aruanded avalikustada, mis võib kahjustada seda, mis suunas tehakse hiljem sisuline kohtuotsus. Lisaks, vastuseks EMA vastuväitele, et see lähenemine võib viia selleni, et lubatakse kõrvalejuhtivaid manöövreid, järeldas Üldkohtu president, et sellist ohtu ei ole, kuna ühest küljest tuvastas ta, et esineb *fumus boni iuris*, ja teisest küljest, kui EMA peab vajalikuks kohaldada läbipaistvuse põhimõtet kiiremini, on tal ikkagi võimalik esitada kiirendatud menetluse taotlus.

Kiireloomulisuse osas nõustus Üldkohtu president esmalt väitega, et kahju on oluline, ja toonitas, et asjasse puutuva kohtupraktika kohaselt tuleb ajutiste meetmete kohaldamise menetluse läbiviimiseks lugeda vaidlusalustes aruannetes sisalduv teave konfidentsiaalseks. Kuna aruanded puudutasid hageja tootmis- ja turustamistegevust, kujutasid need endast immateriaalset vara, mida võidakse kasutada konkurentsias ja mille väärtus võib oluliselt väheneda, kui nende andmete konfidentsiaalsus kaob. Üldkohtu president järeldas teiseks, et kahju, mida vaidlusaluste aruannete avalikustamine võib tekitada kolmandatele isikutele, kes esitasid määruse nr 1049/2001 alusel dokumentidega tutvumise taotluse, on hüvitamatu. Nimelt, nagu on rõhutatud juba 2014. ja 2015. aastal tehtud kohtumäärustes, tuleneb selle määrusega kehtestatud dokumentidega tutvumise korrast, et need kolmandad isikud võivad otsekohe saada teada tundlikku teavet ja võivad seda kohe kasutada konkurentsi eesmärkidel ning nõrgendada selliselt hagejate konkurentsiseisundit. Kuivõrd dokumendi avalikustamine määruse nr 1049/2001 alusel omandab *erga omnes* mõju, ei saa väidetavat kahju arvuliselt väljendada, sest määramata ja teoreetiliselt piiramata arv olemasolevaid ja võimalikke konkurente kogu maailmas saab selle teabe enda käsutusse ja võib seda ulatuslikult kasutada lühiajaliselt ning keskmise ja pika ajavahemiku jooksul.

Üldkohtu president täpsustas lisaks, et igal juhul, isegi kui hagejate väidetavat kahju ei saa kvalifitseerida hüvitamatuks, peab ta kaitsma vaidlusaluseid suhteid tervikuna EMA kavatsetava avalikustamise eest. Ta tuletas nimelt meelde, et ta ei saa kontrollida kõikide vaidlusalustes aruannetes sisalduvate isikuandmete konfidentsiaalsust, selleks et lubada asjaomased aruanded avaldada osaliselt, kuna ei saa välistada, et ajutiste meetmete kohaldamise taotluse kontrollimise etapis kohaldab asja sisuliselt lahendav kohtunik vaidlusalustele aruannetele üldist konfidentsiaalsuse eeldust. Kui sellist lahendust peaks kasutatama, ei saa nimetatud aruandeid lubada mitte kuidagi, isegi mitte osaliselt, avaldada. Neil asjaoludel peab ajutisi meetmeid kohaldav kohtunik võtma arvesse, et tema pädevus on täiendav, ja mitte lubama osalist avaldamist, selleks et mitte jätta asja sisuliselt lahendava kohtuniku otsust ilma selle tõhusast toimest. Vastasel juhul viiks nende andmete avaldamine, mida asja sisuliselt arutav kohtunik kvalifitseeriks hiljem konfidentsiaalseks, selleni, et ajutisi meetmeid kohaldav kohtunik rikub *de facto* nende kohtunike pädevust, kes on ainsana pädevad tegema põhimenetlust lõpetavas kohtulahendis otsuse selle kohta, kas nimetatud andmed on konfidentsiaalsed, ning järelikult lõplikku otsust nende avalikustamise üle. Selline sekkumine asja sisuliselt lahendava kohtuniku pädevusse, kui seda tehakse tahtlikult ja teadlikult, võib kahjustada inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 lõikest 1 tulenevat õigust õiglasele kohtumenetlusele.

Nende kohtuasjade hulgas, milles tehti kohtumäärus, millega jäeti rahuldamata õigusakti kohaldamise peatamise taotlus, andis 19. juuli 2016. aasta kohtumäärus **Belgia vs. komisjon** (T-131/16 R, ei avaldata, [EU:T:2016:427](#)) Üldkohtu presidendile eelkõige võimaluse analüüsida siseturuga vastuolus olevaks tunnistatud riigiabi tagasinõudmise otsuse kontekstis, kas kiireloomulisusega seotud tingimuse leevendamine on asjasse puutuv, kui *fumus boni iuris* oli tunnistatud eriti oluliseks. Seoses sellega tuletas ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik meelde, et selline leevendamine on lubatud ainult kolme liiki kohtuasjade puhul (mis käsitlevad piiravaid meetmeid, hankemenetlusi ja dokumentidega tutvumist), milles tundub ülemäära

keeruline või võimatu süsteemsetel põhjustel täita seda tingimust, nagu on ette nähtud kodukorras ja tavaliselt tõlgendatud kohtupraktikas. Kuna aga kõnesolevat asja ei olnud võimalik seostada ühegi põhjusega, mis õigustaks nende vaidluste raames tingimuste leevendamist, tuleb *fumus boni iuris*'e ja kiireloomulisusega seotud tingimusi kohaldada sellisena, nagu neid on tavapäraselt tõlgendatud kohtupraktikas, nii et Belgia Kuningriik oleks pidanud tõendama, et oluline ja hüvitamatu kahju võib tekkida kohe, samas kui *fumus boni iuris*, isegi kui see on tugev, ei saa korvata kiireloomulisuse puudumist.

C | ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS 2016. AASTAL

Üldkohtu kohtusekretär **Emmanuel COULON**

Käesolev osa kirjutisest esineb siin esimest korda. Üldkohtu kohtusekretär ei ole varem institutsiooni kohtutegevuse aruandes kirjutanud.

Kasutan seda võimalust, et tõsta esile Üldkohtu kantselei kolm olulist tunnusoont.

Esiteks on Üldkohtu kantselei selle kohtu ainus haldustalitus. Sellega eristub Üldkohtu kantselei Euroopa Liidu Kohtu teistest talitustest, mis on ühised Euroopa Kohtule ja Üldkohtule (ja mida kuni 1. septembrini 2016 jagati ka Avaliku Teenistuse Kohtuga). See asjaolu tuleneb kohaldatavatest menetlusedokumentidest, kus on ette nähtud talituse ülesanded.

Teiseks on kohtukantselei õigusemõistmise keskmeks. Teadlikuna sellest, et hea haldus soodustab head õigusemõistmist, tegutseb kohtukantselei selle nimel, et Üldkohus saaks teha kõrgekvaliteedilisi otsuseid ettenähtava ja optimaalse tähtaja jooksul. Kantselei seab endale seega igapäevaeesmärgiks aidata kaasa Üldkohtu heale toimimisele ja õigusemõistmise kvaliteedile üldisemalt. Selle Üldkohtu heale toimimisele kaasaaitamise käigus tuleb järgida menetlusnormide sätteid ja arvestada kohtu käsutusse antud vahenditega. Siinjuures tuleb meeles pidada, et kohtukantselei ei saa mõjutada esitatud kohtuasjade arvu, lõpetatud kohtuasjade arvu ega menetluses olevate kohtuasjade raames esitatavate menetlusedokumentide arvu, ja ta peab seega kõiki neid menetlusedokumente töötlema, sest neid õigusemõistmist toetavaid ülesandeid ei saa kohtust väljapoole delegeerida. Samuti tuleb meeles pidada, et kohtukantselei töötleb menetlusedokumente kõigis Üldkohtu kodukorras mainitud 24 ametlikus keeles ja suhtleb poolte esindajatega kohtuasja menetluskeeles.

Kolmandaks on kohtukantselei tegevusel nii väline aspekt, kuna kohtukantseleid vahendavad pooltevahelist suhtlust kogu kohtumenetluse kestel, välja arvatud kohtuistung, kui ka sisemine aspekt, kuna kohtukantselei on kohtu liikmete otseses teenistuses, abistades neid kõigi ametiülesannete täitmisel.

2016. aasta, mille käigus viidi ellu esimene¹ ja teine etapp² liidu kohtusüsteemi ülesehituse reformist, mille eesmärk on aastaks 2019 kahekordistada Üldkohtu kohtunike arvu, tähistas uue ajajärgu algust. Sellised sündmused nagu täiendavate kohtunike ametisseastumine, ametnike ja teenistujate ning liidu institutsioonide vaheliste vaidluste esimese kohtuastmena lahendamise pädevuse ülevõtmine ning kohtunike lahkumine ja saabumine kohtu koosseisu osalise uuendamise raames nõudsid erinevat laadi meetmeid, mis oli tarvis nii ette valmistada kui ka ellu viia. Kohtu korraldust ja toimimist, mis põhjalikult ümber mõtestati, kohandati, et saavutada Euroopa Liidu Kohtu ülesehituse reformi eesmärk, mis eelkõige seisneb Üldkohtus pooleli olevate kohtuasjade arvu vähendamises ja menetlusele kuluva aja lühendamises. Üldkohtule ja kohtukantseleile anti selleks vahendid. Nii tõusis kohtukantselei eelarveliste ametikohtade arv alates 2016. aasta 1. jaanuarist 55-lt 72-le.

Kohtukantseleil oli selle reformi elluviimisel oluline roll. Kohaneda, teha ümberkorraldusi, reageerida, ette näha, jälgida, kuulata, ettepanekuid teha jne – paljud tegusõnad sobivad tähistama kohtukantselei tegevust

1] Euroopa Kohtu poolt märtsis 2011 esitatud ettepanek leidis väljenduse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määruses (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokolli nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137).

talituse optimaalse toimimise tagamiseks ja töö hoolikaks jätkamiseks reformi elluviimise ajal. Kohus sai taas tugineda kohtukantselei kvalifitseeritud ja motiveeritud töötajate panusele ja kogeda täiel määral kasutegurit, mis tekib tema menetlust reguleerivatest uuestest normidest (Üldkohtu kodukord ja kodukorra praktilised rakendussätted), mida on kohandatud kohtu lahendatavate vaidluste laadiga ja mis jõustusid 1. juulil 2015.

2016. aasta lõpul võis rahuloluga tõdeda, et kohtukantselei on olnud talle töökorraldust reguleerivate aktidega pandud ja kohtu antud ülesannete kõrgusel, järgides õigust õiglasele kohtumenetlusele hoolimata sellest, et tegutseda tuli paljude suurte ja oluliste muutuste taustal.

Täpsemalt pakkus kohtukantselei Üldkohtule õiguslikku ja haldustuge,

- tagades menetluste ladusa kulgemise ja toimikute nõuetekohase haldamise;
- tagades suhtluse poolte esindajate ja kohtunike vahel;
- abistades aktiivselt kohtunikke ja nende kaastöötajaid;
- hallates Üldkohut Üldkohtu presidendi juhtimisel ja Euroopa Liidu Kohtu talituste toel.

Reformi elluviimise mõju oli siiski ulatuslik.

I. UUTE KOHTUNIKE AMETISSEASTUMISEGA SEOTUD KORRALDUSLIK MÕJU

Üldkohtu 22 uue kohtuniku ametisse nimetamine ja ametisseastumine toimus 2016. aastal mitmes järjestikuses etapis.

Kohtu ülesehituse reformi esimeses etapis, milles oli ette nähtud Üldkohtu 12 täiendava kohtuniku ametisse nimetamine, andsid 23. märtsil 2016 ametisse nimetatud seitse kohtunikku Euroopa Kohtu ees vande 13. aprillil 2016, 24. mail 2016 ametisse nimetatud kolm kohtunikku 8. juunil 2016 ja 7. septembril 2016 ametisse nimetatud kohtunik andis vande 19. septembril 2016.

Reformi teises etapis, milles oli ette nähtud Üldkohtu seitsme täiendava kohtuniku ametisse nimetamine, andsid 7. septembril 2016 ametisse nimetatud viis kohtunikku vande 19. septembril 2016³.

19. septembril 2016 andsid Euroopa Kohtu ees vande ka viis uut kohtunikku, kes nimetati ametisse, et asendada Üldkohtu kohtunikke, kelle mandaati ei uuendatud, ja üks uus kohtunik, kes nimetati ametisse, et asendada Üldkohtu ametist tagasi astunud kohtunikku.

20. septembril 2016 valis Üldkohus oma presidendi ja asepresidendi, seejärel valisid kohtunikud 21. septembril viiest kohtunikust koosnevate kodade üheksa presidenti.

Pärast iga nimetatud ametisseastumist määras Üldkohus kohtunikud kodadesse, uutele kohtunikele määrati lahendatavad kohtuasjad ning kohtuasjad jagati kohtunike vahel ümber. Vastavalt kodukorrale teavitas kohtusekretär asjasse puutuvate kohtuasjade pooli ja avaldas kõik Üldkohtu toimimist puudutavad

3] 31. detsembri 2016. aasta seisuga jäi veel ametisse nimetada üks kohtunik neist täiendavast 12 kohtunikust, kelle ametissenimetamine oli ette nähtud reformi esimeses etapis, ja kaks kohtunikku neist täiendavast seitsmest kohtunikust, kelle ametissenimetamine oli ette nähtud reformi teises etapis.

otsused⁴ Euroopa Liidu Teatajas. Kohtuasjade ümberjagamise korral ajakohastas kohtusekretär iga kord kõiki kohtusiseseid andmebaase.

Kohtusekretär aitas palju kaasa haldusega seotud toimingutele seoses kohtunike ning nende ja nende kabinettide töötajate tööleasumise ja sisseseadmise jaoks kohandatud ruumidesse; selle raames tegi ta koos institutsiooni ühiste talitustega nii mahukat ettevalmistustööd kui ka võttis kohtunikud ja töötajad asjakohaselt vastu, osutas neile tuge ja jälgis tähelepanelikult, et töötajad rakendataks tööle teenistuse huvides.

Kuue kohtuniku ametist lahkumine oli ühtlasi võimaluseks avaldada neile tunnustust panuse eest õigusemõistmises: selleks korraldas Üldkohus 19. septembril 2016 esimest korda kohtunike lahkumise puhul piduliku koosviibimise.

31. detsembri 2016. aasta seisuga olid kohtu 44-liikmelisest koosseisust pooled kohtunikud sama aasta jooksul ametisse astunud. Selline olukord on meie institutsiooni ajaloos esmakordne ega ole Üldkohtu kantselei jaoks sellega kaasnenud halduskoormuse poolest võrreldav 2004. aastal liiduga ühinenud liikmesriikidest pärit 10 kohtuniku ametisseastumisega.

II. REFORMI MÕJU KOHTUMENETLUSELE

Avaliku teenistuse vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise üleminek

Määrus 2015/2422 nägi ette, et koos Üldkohtu kohtunike arvu suurendamisega seitsme kohtuniku võrra 1. septembril 2016 tuleks Üldkohtule üle anda pädevus arutada esimese astme kohtuna avaliku teenistuse asju.

Seda pädevust lahendada esimeses kohtuastmes Euroopa Liidu ja tema teenistujate vahelisi vaidlusi täpsustati määrusega 2016/1192, milles on ette nähtud, et Üldkohus lahendab esimese astmena ELTL artiklis 270 osutatud vaidlusi liidu ja tema teenistujate vahel, sealhulgas Euroopa Liidu Kohtu pädevusse antud vaidlusi ühelt poolt kõigi institutsioonide, organite ja asutuste ning teiselt poolt nende teenistujate vahel.

Määrus 2016/1192 võeti vastu 6. juulil 2016. Selle õigusakti vastuvõtmine oli aga eeltingimus selleks, et Euroopa Liidu Nõukogu kiidaks heaks kodukorra muudatused, mille eesmärk oli anda Üldkohtule asjakohane püsiv menetluslik raamistik avaliku teenistuse asjade lahendamiseks alates 1. septembrist 2016.

Nii oli Üldkohus juba enne mainitud määruse vastuvõtmist esitanud 2016. aasta märtsis Euroopa Kohtu nõusolekul nõukogule oma kodukorra muudatused.

Nõukogu kiitis need muudatused heaks 6. juulil 2016 ja kohus võttis need vastu 13. juulil 2016, misjärel need avaldati sama aasta 12. augustil⁵ ja need jõustusid 1. septembril 2016.

4| Sealhulgas Üldkohtu otsused, mis käsitlevad kohtunikku, kellel esineb takistus, asendava kohtuniku määramise korda (ELT 2016, C 296, lk 2), suurkoja koosseisu (ELT 2016, C 296, lk 2), kohtuasjade kodade vahel jaotamise kriteeriume (ELT 2016, C 296, lk 2) ning kodade moodustamist ja kohtunike määramist kodadesse (ELT 2016, C 392, lk 2).

5| ELT 2016, L 217, lk 73.

Võttes arvesse avaliku teenistuse vaidluste eripära ja kodukorra muudatuste mõju, otsustas Üldkohus 13. juulil 2016 muuta ka Üldkohtu kodukorra praktilisi rakendussätteid⁶.

Üks määruse 2016/1192 vastuvõtmise otsestest tagajärgedest oli Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu tegevuse lõpetamine 31. augustil 2016 ja selles kohtus pooleli olnud avaliku teenistuse kohtuasjade üleminek Üldkohtule. Avaliku Teenistuse Kohtu kantselei ja Üldkohtu kantselei tegid parimat koostööd, et see üleminek ette valmistada ja tagada, et see toimuks laitmatult.

Toimikute füüsiline ja digitaalne üleandmine kulges latusalt, arvutisüsteeme ajakohastati, et võtta arvesse avaliku teenistuse vaidlusi reguleerivate sätete eripära, andmebaasid ajakohastati otsekohe ja Üldkohtu kantselei tagas kiirelt uute toimikute menetlemise. Asjakohane teave tehti pooltele ja huvitatud üldsusele üheselt teatavaks enne kohtuasjade üleandmist Avaliku Teenistuse Kohtu kantselei poolt, seejärel teavitas Üldkohtu kantselei 139 üleantud kohtuasja poolte esindajaid kirja teel ning Euroopa Liidu Teatas⁷ avaldati vastavustabel, mis sisaldas kohtuasjade numbreid Avaliku Teenistuse Kohtu registris (F-...) ja Üldkohtu antud numbreid pärast kohtuasjade üleandmist (T-...).

Kodukorra muud muudatused

Kuigi 2016. aastal olid jõuvarud põhiosas suunatud kohtu struktuuri reformi elluviimisele, tehti siiski ettepanekuid kodukorra kohandamiseks, kui see oli ilmnenud asjaoludel vajalik või nõutav.

Esiteks pidi Üldkohus määruse (EL) 2015/2424⁸ jõustumisest tulenevat õiguslikku kohustust arvestades muutama oma kodukorda, et võtta arvesse Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) nime muutmist, kuna sellest sai 23. märtsil 2016 Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO). Kodukorra muudatuse, mille nõukogu kiitis heaks 6. juulil 2016, võttis Üldkohus vastu 13. juulil 2016.⁹

Kuigi sedalaadi terminoloogiline muudatus on väike, pidid Üldkohus ja institutsioon tegema selle tõttu märkimisväärseid kohandusi. Selle muudatuse arvesse võtmiseks tuli kohandada institutsiooni kõiki infosüsteeme, mobiliseerides nii kohtukantselei kui ka paljude teiste talituste ressursse.

Teiseks muudeti kodukorra artiklit 105, mis reguleerib liidu või ühe või mitme liikmesriigi julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist puudutavate andmete või dokumentide käsitlemist. Kodukorra artikli 105 puhul on tegemist on kodukorra ainsa artikliga, mis ei olnud kohaldatav alates 1. juulist 2015 ja mille kohaldamist reguleerivad sätted ei olnud veel vastu võetud, kuid siiski muudeti kõnealuse artikli 105 lõike 10 sõnastust 13. juulil 2016¹⁰ ja samal ajal lisati Euroopa Kohtu kodukorda uus säte. Seda tehti selleks, et näha ette menetluslik raamistik, mis tagaks, et liidu või ühe või mitme liikmesriigi julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist puudutavaid andmeid või dokumente ei tagastataks need esitanud poolele enne kohtumenetluse lõppu ehk enne Üldkohtu lahendi peale apellatsioonkaebuse esitamise tähtaja möödumist või apellatsioonkaebuse esitamise korral Euroopa Kohtus toimuva menetluse lõppu.

6| ELT 2016, L 217, lk 78.

7| ELT 2016, C 364, lk 2.

8| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL) 2015/2424, millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ) nr 207/2009 ühenduse kaubamärgi kohta ja komisjoni määrust (EÜ) nr 2868/95 (millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta) ning tunnistatakse kehtetuks komisjoni määrus (EÜ) nr 2869/95 siseturu harmoneerimisametile makstavate lõivude kohta (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) (ELT 2015, L 341, lk 21).

9| ELT 2016, L 217, lk 71.

10| ELT 2016, L 217, lk 72.

See menetluslik kord oleks olnud ebatäielik, kui sellega ei oleks kaasnenud julgeolekut puudutav regulatsioon, mille eesmärk on tagada liidu või tema liikmesriikide julgeolekut või nende rahvusvaheliste suhete korraldamist puudutavate andmete või dokumentide kaitse. Üldkohtus toimuva kohtuasja läbivaatamise erinevates etappides. Seepärast on kodukorra artikli 105 lõikes 11 toodud norm, mis volitab Üldkohut võtma vastu eeskirjad, mis võimaldavad luua niisuguse teabe kaitseks üldise julgeolekusüsteemi. Üldkohus võttis need eeskirjad vastu otsuses (EL) 2016/2387¹¹, mis töötati välja tihedas koostöös Euroopa Kohtuga ja institutsioonis julgeoleku eest vastutava talitusega. Selle otsuse avaldamine 24. detsembril 2016 Euroopa Liidu Teatajas, mis toimus samal päeval, kui Euroopa Kohus avaldas oma otsuse (EL) 2016/2386¹², tõi tagajärjena kaasa kodukorra artikli 105 kohaldatavaks muutumise alates 25. detsembrist 2016.

Talitusena, kes haldab kohtuasju, milles esitatakse tundlikke dokumente, oli Üldkohtu kantselei tihedalt kaasatud selle korra väljatöötamisse, mille eesmärk on tagada niisuguste dokumentide käsitlemine, mis vastavad standardile, mida kohaldatakse kategooriasse „SECRET UE/EU SECRET“ kuuluvatele dokumentidele, ja mis muu hulgas hõlmab kohtu ametnikele ja muudele töötajatele volituste andmise menetluste väljatöötamist.

III. ÕIGUSEMÕISTMISE TOETAMISE ÜLESANNE

Hoolimata ülalkirjeldatud suurtest muutustest tuli kohtukantselei toime õigusemõistmist toetava ülesande täitmisega, menetledes 835 hagi, Avaliku Teenistuse Kohtu poolt 1. septembril 2016 üle antud 139 avaliku teenistuse vaidlust ja pooleliolevates kohtuasjades poolte esitatud 3879 muud seisukohta, kandes registrisse 49 773 menetlusdokumenti, täites kohtukoosseisude tehtud otsuseid menetlust korraldavate meetmete võtmise ja menetlustoimingute tegemise kohta ja avaldades Euroopa Liidu Teatajas 1412 kohtuteadet.

Lisaks abistas kohtukantselei kohtunikke ja nende kabinette 321-l kodade koosolekul ja 244 asja kohtuistungite raames.

Kohtukantselei poolt erinevas vormis pakutava logistilise toe (abi koordineerimisel, dokumenteerimisel, infosüsteemide haldamisel, statistika koostamisel) eesmärk on võimaldada kohtul töötada parimatel võimalikel tingimustel, aidates muu hulgas kaasa presidendi ja üheksa kohtukoosseisu tehtavate otsuste kvaliteedile ning toetades asepresidenti talle 2016. aasta septembris antud kohtupraktika ühtsuse tagamise ülesande täitmisel.

Õigusemõistmise toetamise ülesande täitmisel töusis kohtukantseleile kasu ka peaaegu kõigi kohtumenetluse etappide, sealhulgas kohtunike kabinettidega toimuva sisesuhtluse ja poolte esindajatega toimuva välissuhtluse paberivabaks muutmisest.

Menetluste paberivabaks muutmine aitas kohtukantseleil kõigi osapoolte huvides oluliselt vähendada korduvaid tööülesandeid, andes talle vahendid, et kohandada isikupõhiselt temalt oodatavaid vastuseid, ja võimaldades suunata oma ressursid küsimustele, mis seda tõeliselt väärivad.

11 | Üldkohtu 14. septembri 2016. aasta otsus (EL) 2016/2387 julgeolekunõuete kohta, mida kohaldatakse kodukorra artikli 105 lõike 1 või 2 alusel esitatud andmetele või dokumentidele (ELT 2016, L 355, lk 18).

12 | Euroopa Kohtu 20. septembri 2016. aasta otsus (EL) 2016/2386 julgeolekunõuete kohta, mida kohaldatakse Üldkohtu kodukorra artikli 105 alusel Üldkohtule esitatud andmetele või dokumentidele (ELT 2016, L 355, lk 5).

Üldkohtu kantselei ja kohtunike kabinettide vahelise suhtluse puhul saab kaks aastat pärast täielikku üleminekut elektroonilistele saatelehtedele¹³ kinnitada nende edu. Tänu sellele, et kohtukantselei ja kohtunike kabinettide vaheline suhtlus toimub silmapikiselt, lihtsustasid sisemenetlused, ratsionaliseeriti töömeetodeid, hoiti kokku ressursse ja säästeti aega – see kõik aitab kaasa õigusemõistmise ajakulu optimeerimisele. Lisaks võimaldab digiteerimine tagada teabevahetuse täieliku jälgitavuse ja selle üle arvepidamise. 2016. aastal saatis kohtukantselei kabinettidele pooleliolevate kohtuasjade raames 10 822 saatelehte.

Välissuhtlus poolte esindajatega toimub nüüdsest peaaesjalikult rakenduse e-Curia¹⁴ kaudu, mis on ühine kõigile institutsiooni kuuluvatele kohtutele. Selle rakenduse edu on vaieldamatu ja mõõdetav selle laia kasutuselevõtu kaudu. Veebirakenduse kaudu esitatud dokumentide osakaal ning rakenduse kasutajakontot omavate advokaatide ja esindajate arv on alates selle kasutuselevõtust 2011. aasta novembris pidevalt kasvanud.¹⁵ 2016. aastal saabus 76% Üldkohtule esitatud menetlusedokumentidest elektrooniliselt (võrdluseks: 2015. aastal 72%), mis vastab 396 072 leheküljele (2015. aastal 466 875 leheküljele), ning nüüdseks on e-Curia konto kõigil liikmesriikidel ning 3014 advokaadil ja esindajal. Edaspidi võetakse vajalikud sammud, et saavutada eesmärk, et 100% Üldkohtule esitatavatest menetlusedokumentidest esitataks e-Curia kaudu ning selle rakenduse kasulikkus ilmneks täielikult ning oleks võimalik vältida paberil ja elektroonilisel kujul esitatud dokumentide paralleelset haldamist.

2016. aasta oli esimene täisaasta, mil kohaldati 1. juulil 2015 jõustunud kodukorra norme. Kuigi uutest menetlusnormidest tekkivat kogukasu ei ole veel võimalik hinnata, võib rahuloluga tõdeda, et eesmärgiks seatud lihtsustamist ja ratsionaliseerimist saab juba objektiivselt lugeda teostunuks, kui võtta arvesse kohtukantselei poolt ette valmistatud määruste arvu olulist vähenemist (241 võrreldes 521-ga 2015. aastal)¹⁶, esimeste hagide lahendamist ilma kohtuistungita tehtud kohtuotsustega¹⁷, intellektuaalomandi asjades kohtumenetluse keele kohta esitatavate märkuste arvu järsku langust (33 võrreldes 279-ga 2015. aastal) ja teistkordse seisukohtade vahetamise äralangemist seda liiki asjades. Samuti vähenes vorminõuetele mittevastavate hagiavalduste puuduste kõrvaldamise vajadus (see langes alla 39%), olgugi et see jäi endiselt liiga kõrgeks, eriti intellektuaalomandi asjade puhul.

Seega on võetud vajalikud meetmed, et võimaldada Üldkohtu kantseleil täita talle pandud ülesandeid, ja 2016. aastal tehtud jõupingutuste tulemused on käegakatsutavad.

Esimesed sammud on astutud ka selleks, et Üldkohtu kantselei võiks ühelt poolt astuda vastu 2017. aasta väljakutsetele, millega seoses kolm täiendavat kohtunikku peaksid veelgitugevdama Üldkohtu õigusemõistmise võimekust, ning teiselt poolt teha ettevalmistusi 2019. aastaks, mil kohtusüsteemi ülesehituse reformi lõppfaasis astub ametisse üheksa täiendavat kohtunikku.

13| Üldkohtu kantselei ja kohtunike kabinettid suhtlevad omavahel saatelehtede abil, mille eesmärk on edastada teavet või saada pädevalt organilt otsus menetlusliku küsimuse kohta. Need saatelehed on alates novembrist 2014 digitaalsed.

14| Üldkohtu 14. septembri 2011. aasta otsus menetlusedokumentide e-Curia rakenduse kaudu esitamise ja kättetoimetamise kohta (ELT 2011, C 289, lk 9).

15| Alates 1. juulist 2015 ei ole menetlusedokumentide esitamiseks enam võimalik kasutada elektronposti.

16| Alates 1. juulist 2015 tehakse teatavad lahendid, mis varem tehti määrusena (menetluse peatamine ja jätkamine, kohtuasjade liitmine, liikmesriigi või institutsiooni mittekonfidentsiaalne menetlusse astumine), kohtuasja toimikusse liidetava lihtotsuse vormis.

17| Enne 1. juulit 2015 oli võimalik teha kohtuotsus ilma kohtuistungit pidamata ainult intellektuaalomandi asjades ja Avaliku Teenistuse Kohtu otsuste peale esitatud hagide puhul.

D | ÜLDKOHTU STATISTIKA

I. ÜLDKOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (2012–2016)

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. Menetluse liigid (2012–2016)
3. Hagi liigid (2012–2016)
4. Hagi valdkonnad (2012–2016)

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

5. Menetluse liigid (2012–2016)
6. Hagi valdkonnad (2016)
7. Hagi valdkonnad (2012–2016)
8. Kohtukoosseis (2012–2016)
9. Menetlusaeg kuudes (2012–2016)

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA

10. Menetluse liigid (2012–2016)
11. Hagi valdkonnad (2012–2016)
12. Kohtukoosseis (2012–2016)

V. MUU

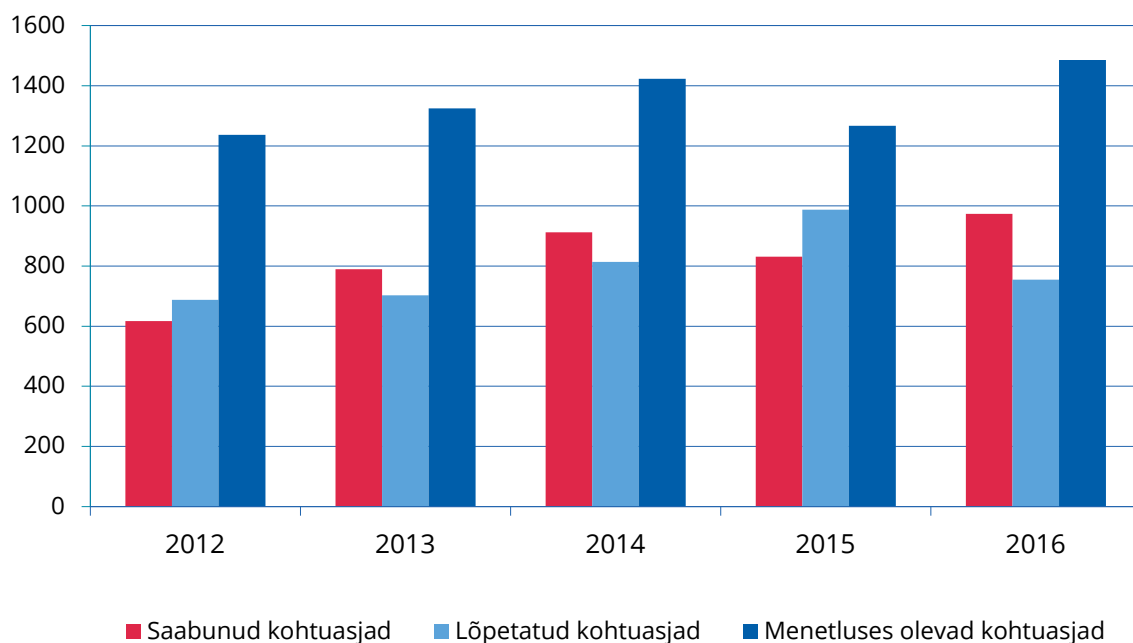
13. Ajutiste meetmete kohaldamine (2012–2016)
14. Kiirendatud menetlused (2012–2016)
15. Euroopa Kohtusse edasi kaevatud Üldkohtu lahendid (1990–2016)
16. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste jaotus vastavalt menetluse liigile (2012–2016)
17. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2016)
18. Euroopa Kohtule esitatud apellatsioonkaebuste tulemused (2012–2016)
19. Üldine areng (1989–2016)

VI. ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS

20. Üldkohtu kantselei tegevus (2015–2016)
21. Üldkohtule esitatud menetlusdokumentide esitamise viisid
22. E-Curia kaudu esitatud lehekülgede arv (2012–2016)
23. Euroopa Liidu Teatajas avaldatud teatised (2012–2016)
24. Nende kohtuasjade arv, milles esitati suulised seisukohad (2012–2016)

I. ÜLDKOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD (2012–2016)^{1 2}

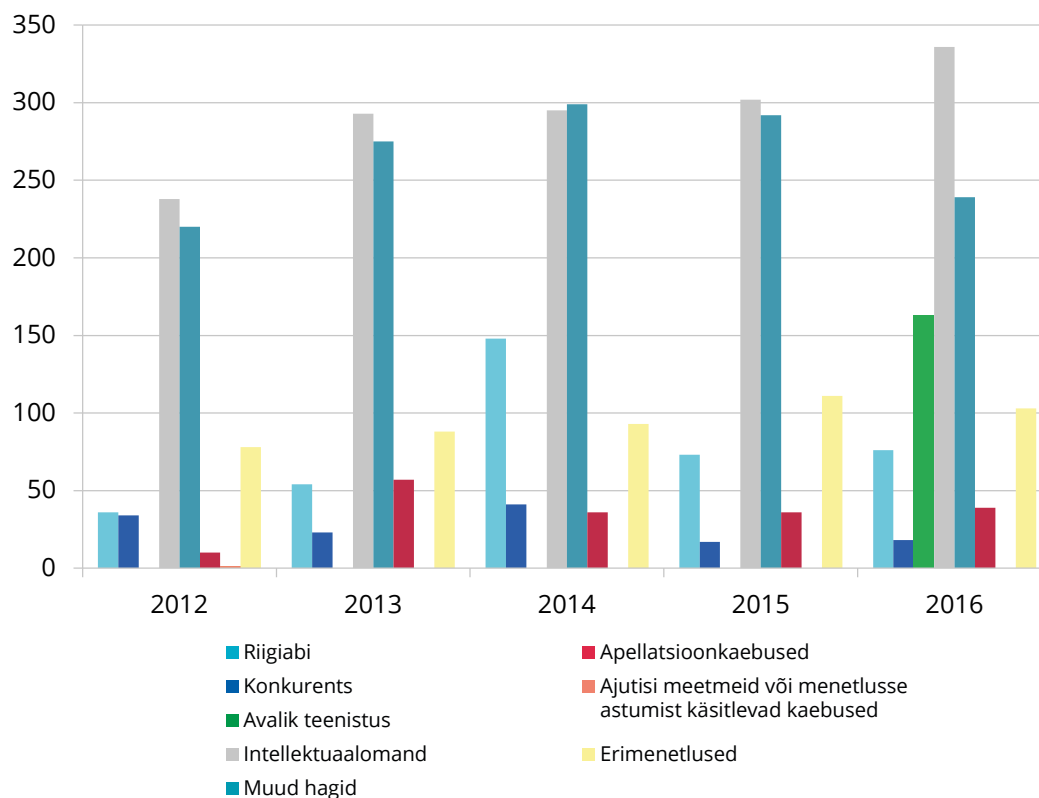
	2012	2013	2014	2015	2016
Saabunud kohtuasjad	617	790	912	831	974
Lõpetatud kohtuasjad	688	702	814	987	755
Menetluses olevad kohtuasjad	1237	1325	1423	1267	1486

1| Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid hõlmavad erimenetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti. Erimenetluseks loetakse järgmisi menetlusi: kaja tagaseljaotsuse peale (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 41; Üldkohtu kodukorra artikkel 166); kohtulahendi vaidlustamine kolmanda isiku poolt (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 42; Üldkohtu kodukorra artikkel 167); kohtuotsuste ja -määruste tõlgendamine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 43; Üldkohtu kodukorra artikkel 168); teistmine (Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 44; Üldkohtu kodukorra artikkel 169); tasuta õigusabi (Üldkohtu kodukorra artikkel 148); kohtuotsuste ja -määruste parandamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 164) ja hüvitamisele kuuluvate kulude vaidlustamine (Üldkohtu kodukorra artikkel 170).

2| Käesolev tabel ja järgnevatel lehekülgedel olevad tabelid ei hõlma ajutiste meetmete kohaldamise menetlusi, kui ei ole täpsustatud teisiti.

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)

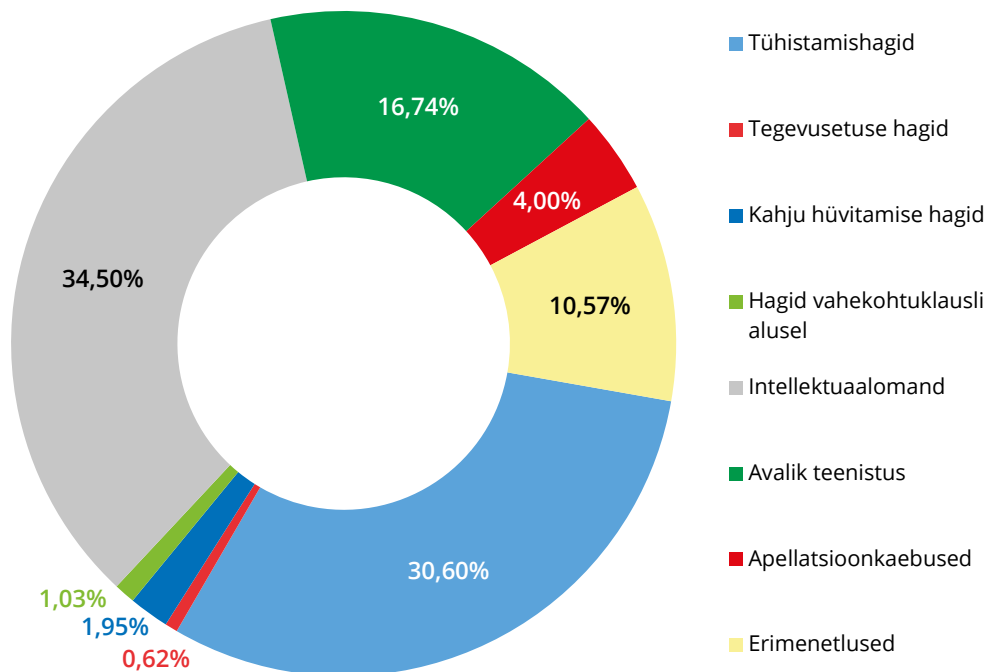

	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
Riigiabi	36	54	148	73	76
Konkurents	34	23	41	17	18
Avalik teenistus					163
Intellektuaalomand	238	293	295	302	336
Muud hagid	220	275	299	292	239
Apellatsioonkaebused	10	57	36	36	39
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	1				
Erimenetlused	78	88	93	111	103
Kokku	617	790	912	831	974

1 | 1. septembril 2016 saadeti Üldkohtule 123 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja ja 16 selle valdkonna erimenetlust.

3. HAGI LIIGID (2012–2016)

Jaotus 2016. aastal

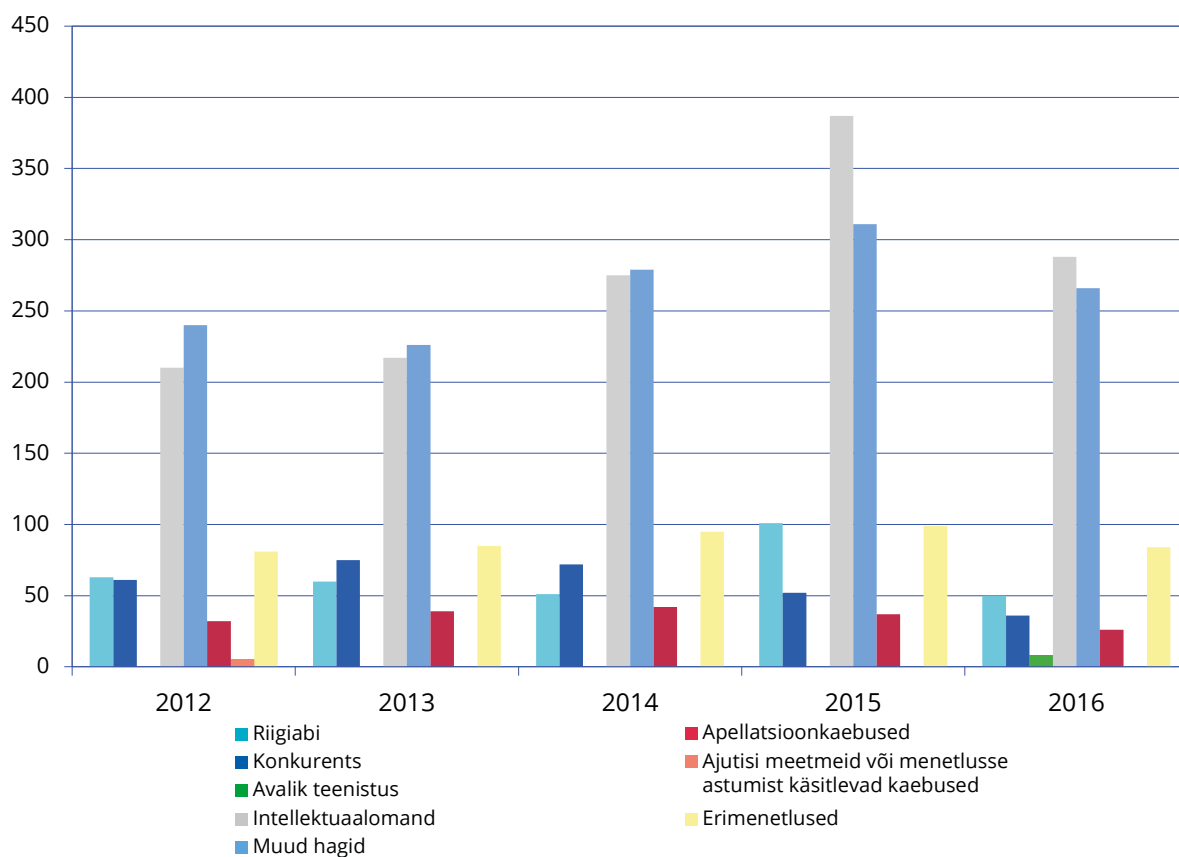
	2012	2013	2014	2015	2016
Tühistamishagid	257	319	423	332	298
Tegevusetuse hagd	8	12	12	5	6
Kahju hüvitamise hagd	17	15	39	30	19
Hagid vahekohtuklausli alusel	8	6	14	15	10
Intellectuaalomand	238	293	295	302	336
Avalik teenistus					163
Apellatsioonkaebused	10	57	36	36	39
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	1				
Erimenetlused	78	88	93	111	103
Kokku	617	790	912	831	974

4. HAGI VALDKONNAD (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Asutamisvabadus			1		
Dokumentidega tutvumine	18	20	17	48	19
Energeetika		1	3	3	4
Euroopa Liidu välistegevus	1		2	1	2
Hanked	23	15	16	23	9
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	2		3	1
Institutsiooniõigus	41	44	67	53	52
Intellektuaal- ja tööstusomand	238	294	295	303	336
Isikute vaba liikumine				1	1
Kalanduspoliitika		3	3		1
Kapitali vaba liikumine				2	1
Kaubanduspoliitika	20	23	31	6	17
Kaupade vaba liikumine		1		2	1
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	2	12	3	5	6
Keskfond	3	11	10	5	6
Konkurents	34	23	41	17	18
Kultuur		1			1
Liidu kodakondsus			1		
Majandus- ja rahapoliitika	3	15	4	3	23
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	4	3	3	5	2
Maksustamine	1	1	1	1	2
Piiravad meetmed (välistegevus)	59	41	69	55	28
Põllumajandus	11	27	15	37	20
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1		4	7	4
Rahvatervis	12	5	11	2	6
Riigiabi	36	54	148	73	76
Sotsiaalpoliitika	1		1		1
Tarbijakaitse		1	1	2	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	3	5	2	10	8
Teenuste osutamise vabadus	1		1		1
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	6	1	8		3
Tööhõive		2			
Tööstuspoliitika			2		
Transport		5	1		
Turism		2			
Uute riikide ühinemine		1			
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala		6	1		7
Vahekohtuklausel	8	6	14	15	10
Välis- ja julgeolekupoliitika		2			1
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus		1			
Õigusaktide ühtlustamine		13		1	1
Äriühinguõigus			1	1	
Üleeuroopalised võrgud		3			
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine		1			
EÜ asutamisleping / ETLT kokku	527	645	777	684	669
Personalieeskirjad	12	57	42	36	202
Erimenetlused	78	88	93	111	103
KÕIK KOKKU	617	790	912	831	974

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

5. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Riigiabi	63	60	51	101	50
Konkurents	61	75	72	52	36
Avalik teenistus					5
Intellektuaalomand	210	217	275	387	288
Muud hagid	240	226	279	311	266
Apellatsioonkaebused	32	39	42	37	26
Ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevad kaebused	1				
Erimenetlused	81	85	95	99	84
Kokku	688	702	814	987	755

6. HAGI VALDKONNAD (2016)

	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Dokumentidega tutvumine	9	4	13
Energeetika		3	3
Hanked	10	10	20
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport		1	1
Institutsiooniõigus	17	29	46
Intellektuaal- ja tööstusomand	224	64	288
Kalanduspoliitika	1	1	2
Kapitali vaba liikumine		1	1
Kaubanduspoliitika	19	2	21
Kaupade vaba liikumine		1	1
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	4	4	8
Keskkond	2	2	4
Konkurents	35	1	36
Kultuur	1		1
Majandus- ja rahapoliitika		2	2
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus		1	1
Piiravad meetmed (välistegevus)	39	31	70
Põllumajandus	14	20	34
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)		1	1
Rahvatervis	1	2	3
Riigiabi	27	23	50
Sotsiaalpoliitika		1	1
Tarbijakaitse	1		1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	3	3	6
Teenuste osutamise vabadus		1	1
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	2	1	3
Vahekohtuklausel	11	6	17
Õigusaktide ühtlustamine		1	1
Üleeuroopalised võrgud	1	1	2
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	421	217	638
Personalieeskirjad	27	6	33
Erimenetlused		84	84
KÕIK KOKKU	448	307	755

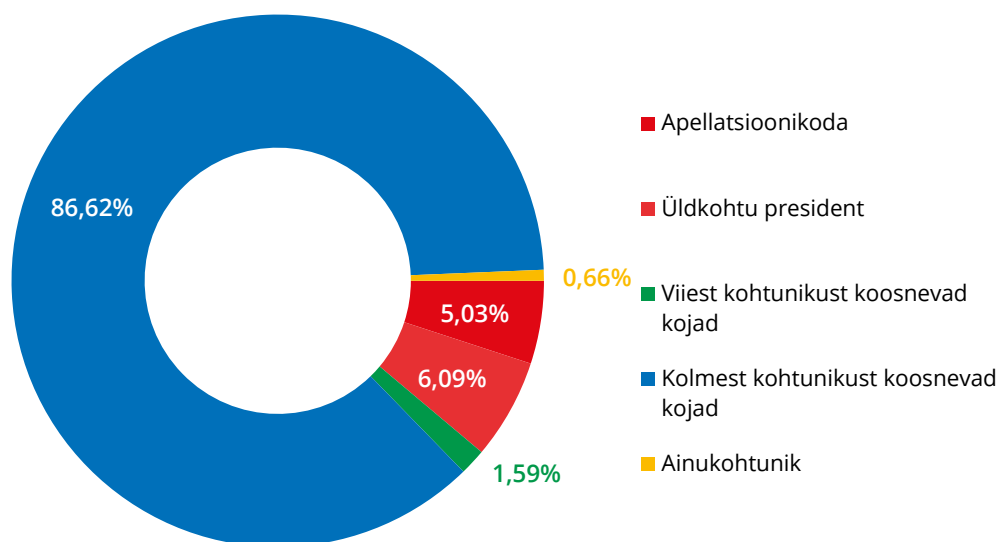
7. HAGI VALDKONNAD (2012–2016)

(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	2012	2013	2014	2015	2016
Asutamisvabadus				1	
Dokumentidega tutvumine	21	19	23	21	13
Energeetika		1	3	1	3
Euroopa Liidu välistegevus		2		2	
Hanked	24	21	18	22	20
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	1	2		1
Institutsiooniõigus	41	35	33	58	46
Intellektuaal- ja tööstusomand	210	218	275	388	288
Isikute vaba liikumine	1			1	
Kalanduspoliitika	9	2	15	3	2
Kapitali vaba liikumine				2	1
Kaubanduspoliitika	14	19	18	24	21
Kaupade vaba liikumine		1		2	1
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	1	6	3	9	8
Keskond	8	6	10	18	4
Konkurents	61	75	72	52	36
Kultuur					1
Liidu kodakondsus			1		
Majandus- ja rahapoliitika	2	1	13	9	2
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	12	14	1	6	1
Maksustamine	2		2	1	
Piiravad meetmed (välistegevus)	42	40	68	60	70
Põllumajandus	32	16	15	32	34
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	2			5	1
Rahvatervis	2	4	10	15	3
Riigiabi	63	59	51	101	50
Sotsiaalpoliitika	1	4			1
Tarbijakaitse				2	1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	3	4	1	2	6
Teenuste osutamise vabadus	2		1		1
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	6	9	6	4	3
Transport	1		3	3	
Turism		1	1		
Tööhõive		2			
Tööstuspoliitika				2	
Uute riikide ühinemine				1	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	2	7	1		
Vahekohtuklausel	11	8	10	2	17
Võõrtöötajate sotsiaalkindlustus		1			
Välis- ja julgeolekupoliitika			2	1	
Õigusaktide ühtlustamine			13		1
Äriühinguõigus				1	
Üleeuroopalised võrgud			1		2
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine			1		
EÜ asutamisleping / ETL kokku	574	576	673	851	638
ESTÜ asutamisleping kokku		1			
Personalieeskirjad	33	40	46	37	33
Erimenetlused	81	85	95	99	84
KÕIK KOKKU	688	702	814	987	755

8. KOHTUKOOSSEIS (2012–2016)

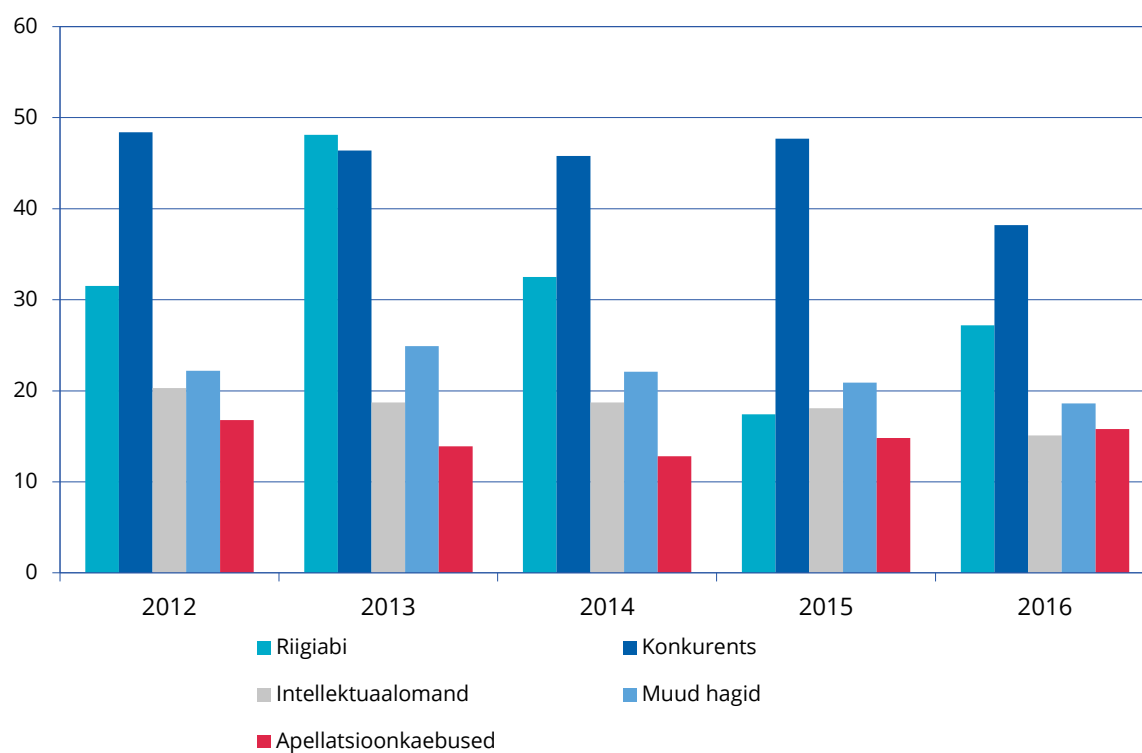
Jaotus 2016. aastal

	2012			2013			2014			2015			2016		
	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku	Kohtuotsused	Kohtumäärused	Kokku
Apellatsioonikoda	17	23	40	13	47	60	21	32	53	23	14	37	25	13	38
Üldkohtu president		47	47		38	38		46	46		44	44		46	46
Viiest kohtunikust koosnevad kojad	9		9	7	1	8	9	7	16	8	3	11	10	2	12
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	328	264	592	378	218	596	398	301	699	538	348	886	408	246	654
Ainukohtunik										1	8	9	5		5
Kokku	354	334	688	398	304	702	428	386	814	570	417	987	448	307	755

9. MENETLUSAEG KUUDES (2012–2016)¹

(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

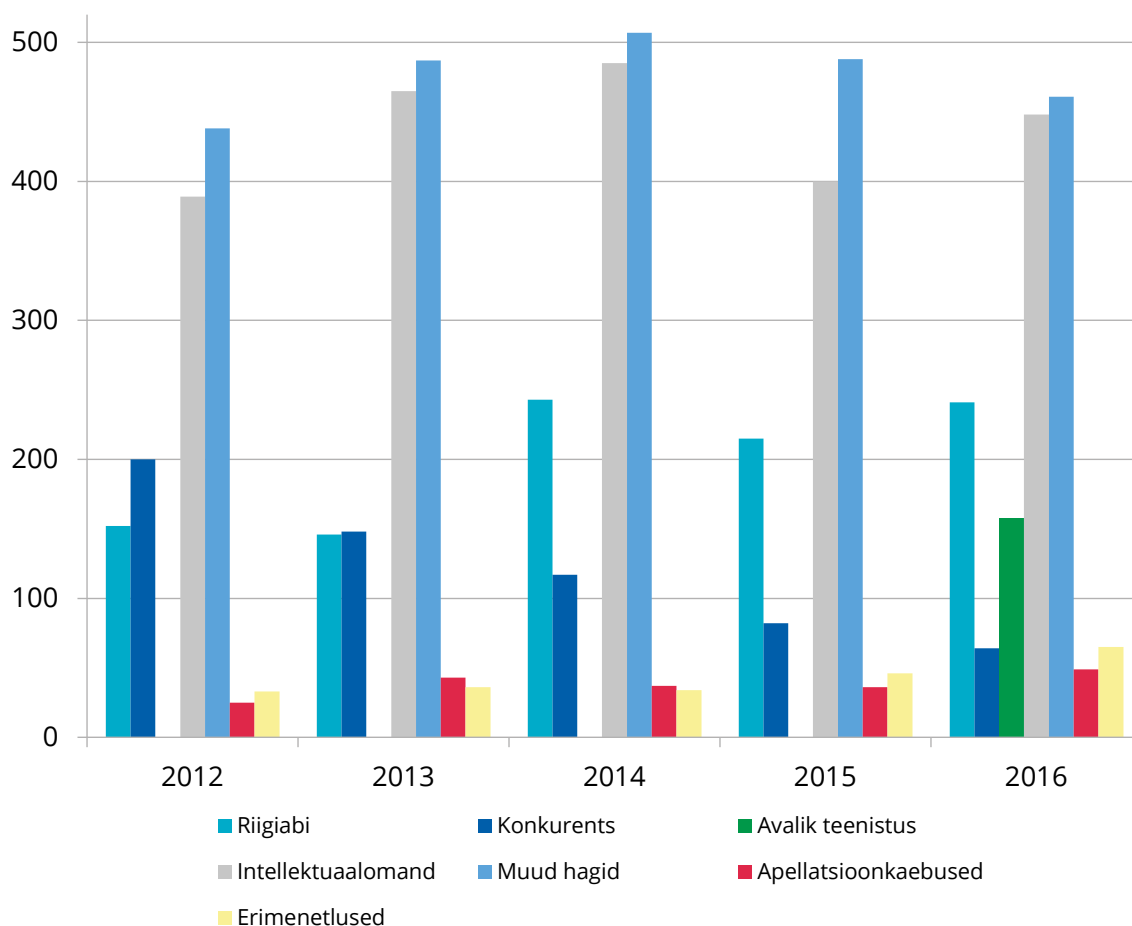
	2012	2013	2014	2015	2016
Riigiabi	31,5	48,1	32,5	17,4	27,2
Konkurents	48,4	46,4	45,8	47,7	38,2
Intellektuaalomand	20,3	18,7	18,7	18,1	15,1
Muud hagid	22,2	24,9	22,1	20,9	18,6
Apellatsioonkaebused	16,8	13,9	12,8	14,8	15,8
Kõik kohtuasjad	24,8	26,9	23,4	20,6	18,7

1 | Keskmise menetlusaja arvutamisel ei ole arvesse võetud: kohtuasju, milles on tehtud vaheotsus; erimenetlusi; ajutisi meetmeid või menetlusse astumist käsitlevaid kaebusi. Menetlusaega väljendatakse kuudes ja kümnendikuudes.

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD

31. DETSEMBRI SEISUGA

10. MENETLUSE LIIGID (2012–2016)

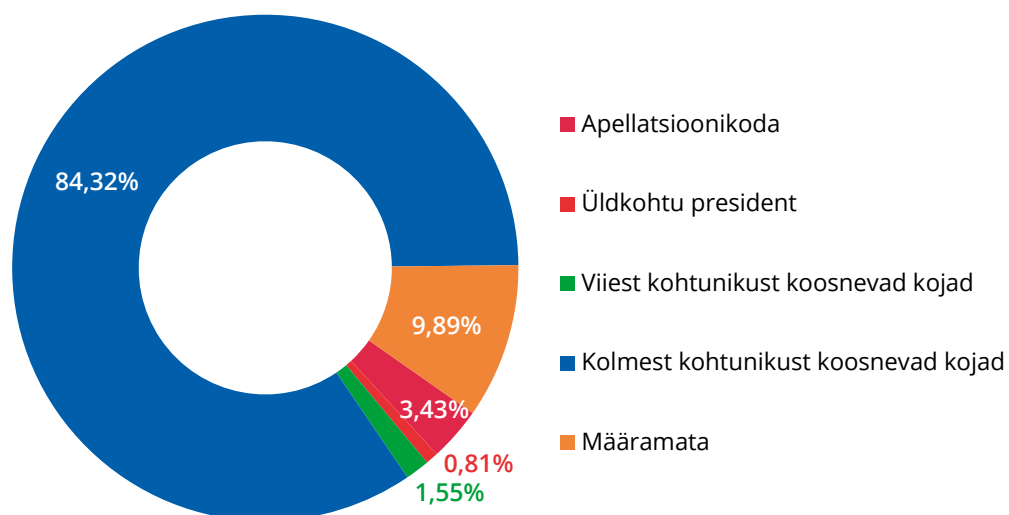
	2012	2013	2014	2015	2016
Riigiabi	152	146	243	215	241
Konkurents	200	148	117	82	64
Avalik teenistus					158
Intellektuaalomand	389	465	485	400	448
Muud hagid	438	487	507	488	461
Apellatsioonkaebused	25	43	37	36	49
Erimenetlused	33	36	34	46	65
Kokku	1237	1325	1423	1267	1486

11. HAGI VALDKONNAD (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Asutamisvabadus			1		
Dokumentidega tutvumine	37	38	32	59	65
Energeetika	1	1	1	3	4
Euroopa Liidu välistegevus	3	1	3	2	4
Hanked	42	36	34	35	24
Haridus, kutseõpe, noorsugu ja sport	1	2		3	3
Institutsiooniõigus	41	50	84	79	85
Intellektuaal- ja tööstusomand	389	465	485	400	448
Isikute vaba liikumine					1
Kalanduspoliitika	16	17	5	2	1
Kaubanduspoliitika	41	45	58	40	36
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	8	14	14	10	8
Keskkond	13	18	18	5	7
Konkurents	200	148	117	82	64
Kultuur		1	1	1	1
Majandus- ja rahapoliitika	4	18	9	3	24
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	24	13	15	14	15
Maksustamine		1			2
Piiravad meetmed (välistegevus)	106	107	108	103	61
Põllumajandus	40	51	51	56	42
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1	1	5	7	10
Rahvatervis	15	16	17	4	7
Riigiabi	151	146	243	215	241
Sotsiaalpoliitika	4		1	1	1
Tarbijakaitse		1	2	2	2
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	7	8	9	17	19
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	15	7	9	5	5
Transport		5	3		
Turism		1			
Tööstuspoliitika			2		
Uute riikide ühinemine		1	1		
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala	1				7
Vahekohtuklausel	15	13	17	30	23
Välis- ja julgeolekupoliitika	1	3	1		1
Õigusaktide ühtlustamine		13		1	1
Äriühinguõigus			1	1	1
Üleeuroopalised võrgud		3	2	2	
Ülemeremaade ja -territooriumide assotsieerimine		1			
EÜ asutamisleping / ELTL kokku	1176	1245	1349	1182	1213
ESTÜ asutamisleping kokku	1				
Personalieeskirjad	27	44	40	39	208
Erimenetlused	33	36	34	46	65
KÕIK KOKKU	1237	1325	1423	1267	1486

12. KOHTUKOOSSEIS (2012–2016)

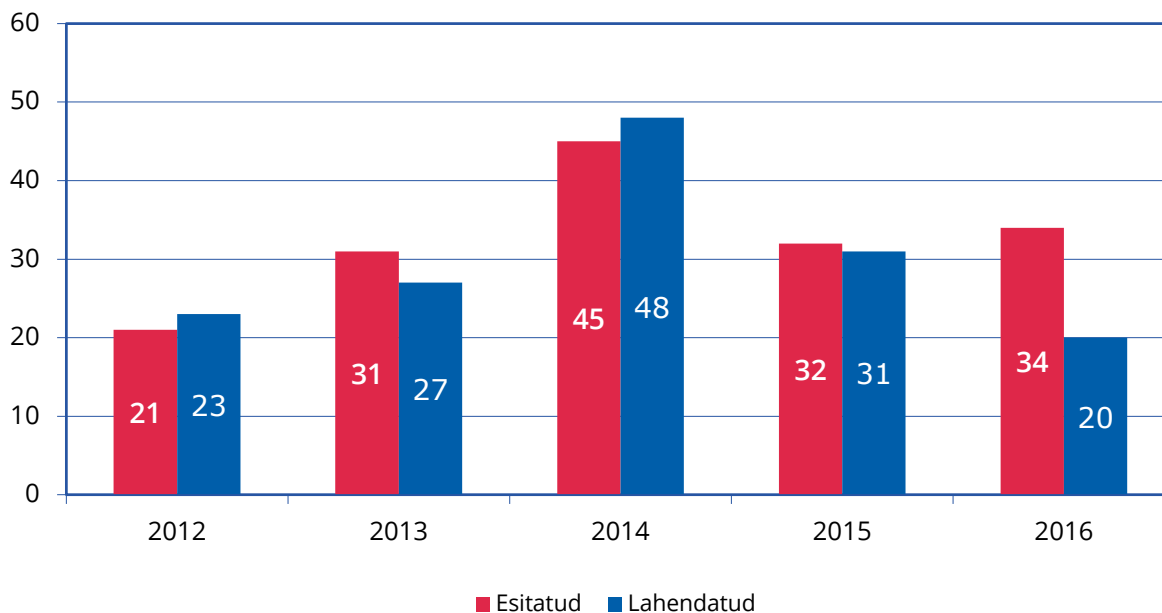
Jaotus 2016. aastal

	2012	2013	2014	2015	2016
Apellatsioonikoda	40	51	37	48	51
Üldkohtu president	1	1	1	12	12
Viie kohtunikust koosnevad kojad	10	12	15	6	23
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	1123	1146	1272	1099	1253
Ainukohtunik				1	
Määramata	63	115	98	101	147
Kokku	1237	1325	1423	1267	1486

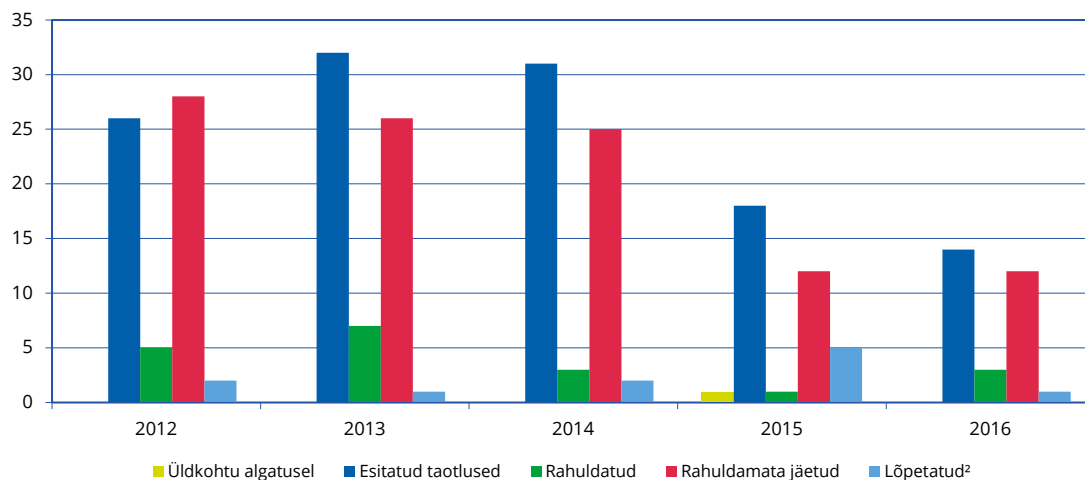
V. MUU

13. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMINE (2012–2016)

Jaotus 2016. aastal

	Esitatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Lahendatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused	Kohtulahendi sisu		
			Rahuldatud	Registri- kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Rahuldamata jäetud
Dokumentidega tutvumine	1	2	2		
Energeetika	2				
Hanked	4	2		1	1
Institutsiooniõigus	7	4		1	3
Kaupade vaba liikumine	1	1		1	
Kemikaalide registreerimine, hindamine, autoriseerimine ja piiramine (REACH-määrus)	2				
Keskkond	1	2			2
Konkurents	1				
Majandus- ja rahapoliitika	1				
Personalieeskirjad	2	1			1
Põllumajandus	1	3			3
Rahandussätted (eelarve, finantsraamistik, omavahendid, pettustevastane võitlus)	1	1			1
Rahvatervis	1				
Riigiabi	3	1			1
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	3	2			2
Vahekohtuklausel	3	1			1
Kokku	34	20	2	3	15

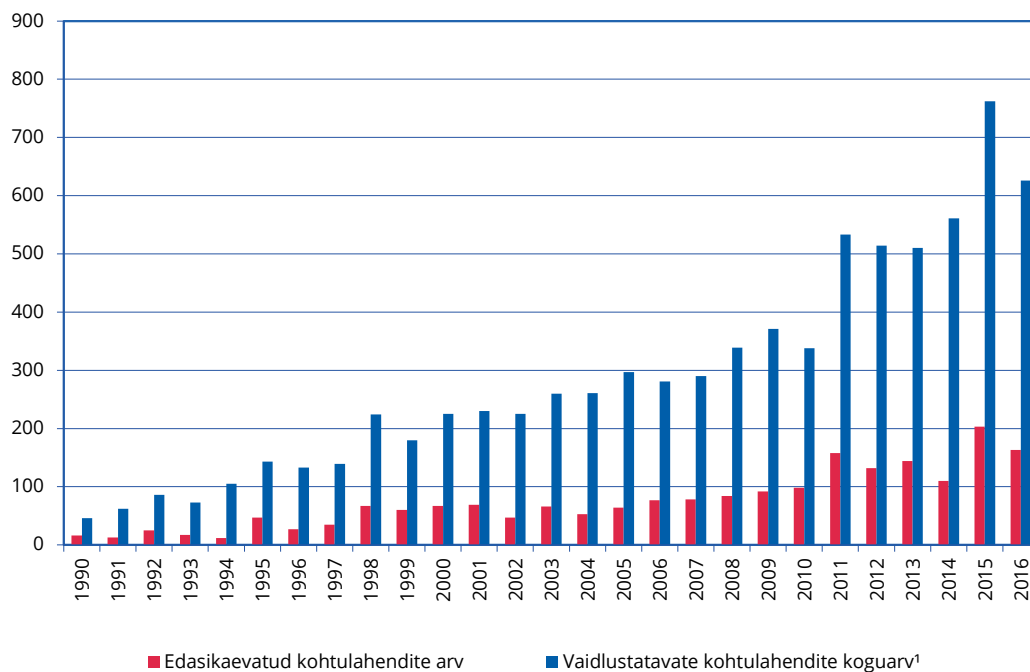
14. KIIRENDATUD MENETLUSED (2012–2016)¹

	2012				2013				2014				2015				2016				
	Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu			Üldkohtu algatusel	Esitatud taotlused	Kohtulahendi sisu			
			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²			Rahuldatud	Rahuldamata jäetud	Lõpetatud ²	
Dokumentidega tutvumine		1		2		1		1		2		2		2		2		2		2	
Energeetika						1		1													
Euroopa Liidu välistegevus													1		1						
Hanked						2		1		1		2		1	1		1		1		
Institutsiooniõigus		1		1						1			1		2		2		2		
Kapitali vaba liikumine															2		2				
Kaubanduspoliitika		3		2		15	2	14	1									1		1	
Kaupade vaba liikumine																	1			1	
Keskkond						5	5			1					1						
Konkurents		2		2		2		2		1		1					1		1		
Majandus- ja rahapoliitika														1		1					
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus		1		1																	
Personalieeskirjad														1		1		1		1	
Piiravad meetmed (välistegevus)		10	4	16		4		4		9		9		4		4		1		1	
Põllumajandus						1		1						1		1					
Rahvatervis		5	1	3		1		2		3	1	1	1					1		1	
Riigiabi		2			2					13	2	10		3		2				2	
Tolliliit ja ühine tollitariifistik		1		1																	
Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala																		3	3		
Kokku		26	5	28	2	32	7	26	1	31	3	25	2	1	18	1	12	5	14	3	

1| Üldkohtu menetluses oleva kohtuasja võib lahendada kiirendatud menetluses kohtuasja poole taotlusel või alates 1. juulist 2015 Üldkohtu omal algatusel.

2| Kategooria „lõpetatud“ alla kuuluvad järgmised juhtumid: taotluse tagasivõtmine, hagist loobumine ja juhtumid, kui hagi lahendatakse kohtumäärusega veel enne kiirendatud menetluse taotluse suhtes otsuse tegemist.

15. EUROOPA KOHTUSSE EDASI KAEVATUD ÜLDKOHTU LAHENDID (1990–2016)

	Edasikaevatud kohtulahendite arv	Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv ¹	Edasikaevatud kohtulahendite protsent
1990	16	46	35%
1991	13	62	21%
1992	25	86	29%
1993	17	73	23%
1994	12	105	11%
1995	47	143	33%
1996	27	133	20%
1997	35	139	25%
1998	67	224	30%
1999	60	180	33%
2000	67	225	30%
2001	69	230	30%
2002	47	225	21%
2003	66	260	25%
2004	53	261	20%
2005	64	297	22%
2006	77	281	27%
2007	78	290	27%
2008	84	339	25%
2009	92	371	25%
2010	98	338	29%
2011	158	533	30%
2012	132	514	26%
2013	144	510	28%
2014	110	561	20%
2015	203	762	27%
2016	163	626	26%

1| Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv – kohtuotsused, ajutisi meetmeid ja menetluse astumise avalduse rahuldamata jätmist käsitlevad kohtumäärused ning menetlust lõpetavad kohtumäärused, välja arvatud registrist kustutamise või teisele kohtuinstantsile suunamise määrused –, mille kaebetähtaeg on möödunud või mis kaevati edasi.

16. EUROOPA KOHTULE ESITATUD APELLATSIOONKAEBUSTE JAOTUS VASTAVALT MENETLUSE LIIGILE (2012–2016)

	2012			2013			2014			2015			2016		
	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent	Edasikaevatud kohtulahendid	Vaidlustatavad kohtulahendid	Apellatsioonkaebuste protsent
Riigiabi	18	52	35%	16	52	31%	15	77	19%	22	75	29%	23	56	41%
Konkurents	24	60	40%	28	73	38%	15	44	34%	32	61	52%	17	41	41%
Intellektuaalomand	41	190	22%	38	183	21%	33	209	16%	64	334	19%	48	276	17%
Muud hagi	47	208	23%	62	202	31%	47	231	20%	85	290	29%	75	253	30%
Apellatsioonkaebused		2									2				
Erimenetlused	2	2	100%												
Kokku	132	514	26%	144	510	28%	110	561	20%	203	762	27%	163	626	26%

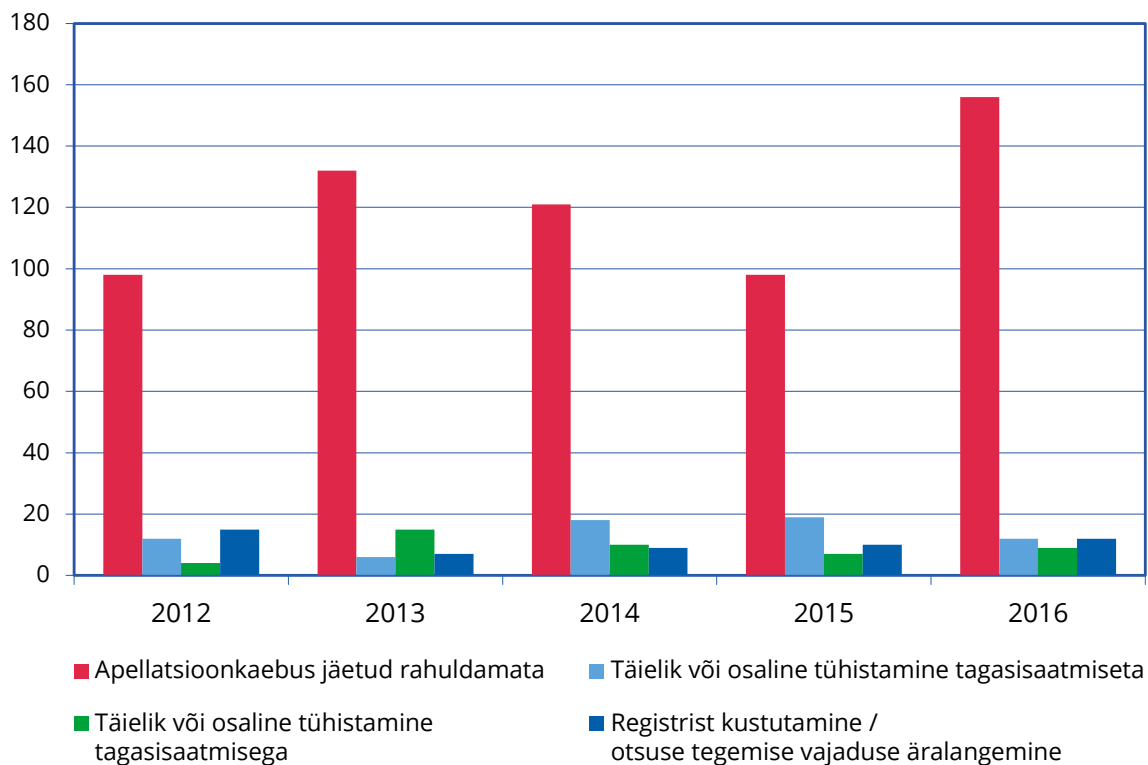
17. EUROOPA KOHTULE ESITATUD APELLATSIOONKAEBUSTE TULEMUSED (2016)

(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	Kokku
Dokumentidega tutvumine	3		1	1	5
Euroopa Liidu välistegevus		1			1
Hanked	3				3
Institutsiooniõigus	9			2	11
Intellektuaal- ja tööstusomand	58	2	2	6	68
Kalanduspoliitika	1				1
Kaubanduspoliitika	7				7
Keskkond	8				8
Konkurents	18	4	1		23
Majandus- ja rahapoliitika	6	3			9
Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus	2			1	3
Menetlus	3				3
Põllumajandus	4			1	5
Rahvatervis	3				3
Riigiabi	16	2	3		21
Teadusuuringud, tehnoloogia arendamine ja kosmos	2		1		3
Tolliliit ja ühine tollitariifistik	2				2
Transport	1				1
Välis- ja julgeolekupoliitika	9		1	1	11
Üleeuroopalised võrgud	1				1
Kokku	156	12	9	12	189

18. EUROOPA KOHTULE ESITATUD APELLATSIOONKAEBUSTE TULEMUSED (2012–2016)

(KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED)

	2012	2013	2014	2015	2016
Apellatsioonkaebus jäetud rahuldamata	98	132	121	98	156
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	12	6	18	19	12
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	4	15	10	7	9
Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	15	7	9	10	12
Kokku	129	160	158	134	189

19. ÜLDINE ARENG (1989–2016)

(SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD)

	Saabunud kohtuasjad ¹	Lõpetatud kohtuasjad ²	Menetluses olevad kohtuasjad 31. detsembri seisuga
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1117
1998	238	348	1007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1174
2005	469	610	1033
2006	432	436	1029
2007	522	397	1154
2008	629	605	1178
2009	568	555	1191
2010	636	527	1300
2011	722	714	1308
2012	617	688	1237
2013	790	702	1325
2014	912	814	1423
2015	831	987	1267
2016	974	755	1486
Kokku	13 457	11 971	

- 1| 1989: Euroopa Kohus saatis uuele Üldkohtule 153 kohtuasja.
1993: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse esimese laiendamise tõttu Üldkohtule 451 kohtuasja.
1994: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse teise laiendamise tõttu Üldkohtule 14 kohtuasja.
2004–2005: Euroopa Kohus saatis Üldkohtu pädevuse kolmanda laiendamise tõttu Üldkohtule 25 kohtuasja.
2016: 1.septembril 2016 saadeti Üldkohtule 139 avalikku teenistust käsitlevat kohtuasja.

- 2| 2005–2006: Üldkohus saatis uuele Avaliku Teenistuse Kohtule 118 kohtuasja.

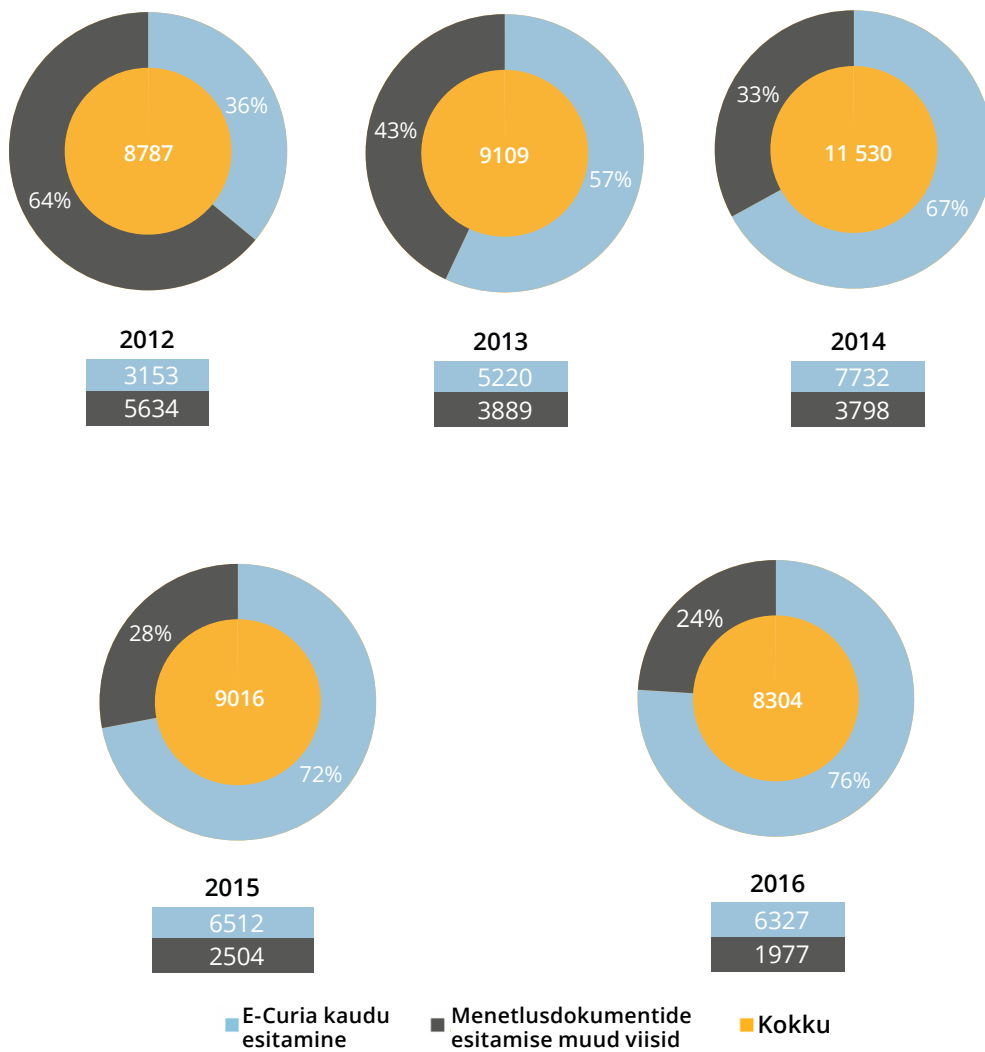
VI. ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS

20. ÜLDKOHTU KANTSELEI TEGEVUS (2015–2016)

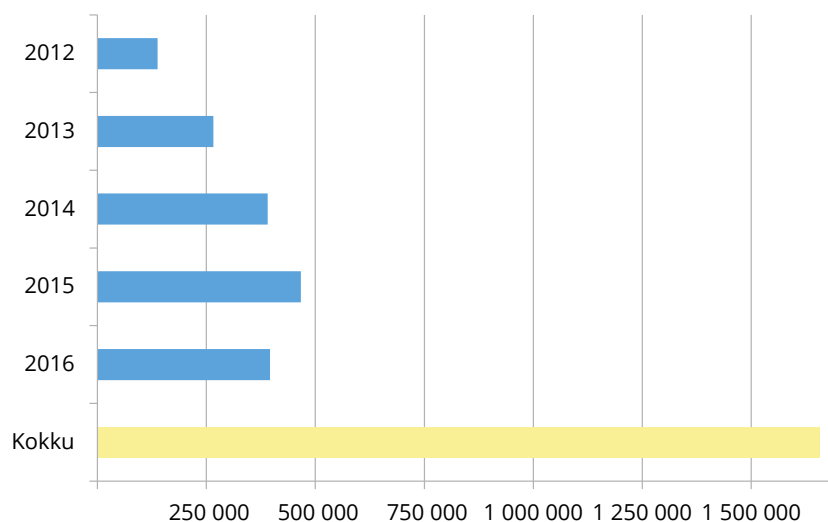
Menetlusse astumise liik	2015	2016
Kohtukantselei registrisse kantud dokumentide arv ¹	46 432	49 773
Hagimenetluse algatusdokumentide arv ²	831	835
Üldkohtule saadetud avalikku teenistust käsitlevate kohtuasjade arv ³	–	139
Hagimenetluse algatusdokumentide parandamise määr ⁴	42,50%	38,20%
Menetlusedokumentide arv (muud kui hagiavaldused)	4484	3879
Menetlusse astumise avalduste arv	194	160
(Menetlusedokumentides sisalduvate andmete) konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste arv ⁵	144	163
Kohtukantselei ettevalmistatud kohtumääruste eelnõud ⁶ (ilmselge vastuvõetamatus, enne kui dokumendid edastatakse pooltele, menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, vastuvõetamatuse väite lisamine sisuliste küsimustele, menetlusse astumine, millele vastu ei vaielda, kustutamine, intellektuaalomandi asjades kohtulahendi tegemise vajaduse äralangemine, menetluse suulise osa uuesti alustamine ja parandamine)	521	241
Kohtukodade koosolekute arv (koos kohtukantselei teenistusega)	303	321
Kohtuistungide protokollide ja kohtuotsuste kuulutamise kinnituste arv	873	637

- 1 | See arv näitab teenistuse töökoormuse taset, kuna kõik sissetulevad ja väljaminevad menetlusedokumentid kantakse registrisse. Registrisse kantud menetlusedokumentide arvu tuleb hinnata, võttes arvesse kohtu vastava instantsi menetluste laadi. Kuna seoses hagidega on menetluspoolte arv piiratud (hageja, kostja ja teataval juhul menetlusse astuja(d)), edastatakse menetlusedokumentid ainult neile.
- 2 | Kõik menetlusedokumentid (kaasa arvatud hagiavaldus) tuleb kanda registrisse, vajadusel parandada, edastada kohtunike kabinettidele koos edastuslehega, mis on mõnikord üksikasjalikum, seejärel vajadusel tõlkida ja viimaks edastada pooltele.
- 3 | 1. septembril 2016.
- 4 | Kui menetluse algatusdokument (see kehtib ka muude menetlusedokumentide kohta) ei vasta teatavatele nõuetele, parandab kohtukantselei selle, nagu on ette nähtud kodukorras.
- 5 | Konfidentsiaalsena käsitlemise taotluste arv ei sõltu ühe või mitme menetlusedokumendi, mille konfidentsiaalsena käsitlemist taotletakse, andmete arvust.
- 6 | Alates 1. juulist 2015, mis on Üldkohtu uue kodukorra jõustumise kuupäev, tehakse teatavad otsused, mis varem tehti kohtumäärusega (menetluse peatamine/jätkamine, kohtuasjade liitmine, liikmesriigi või institutsiooni menetlusse astumine, kui konfidentsiaalsus puudub), tavalise otsuse vormis, mis kantakse kohtuasja toimikusse.

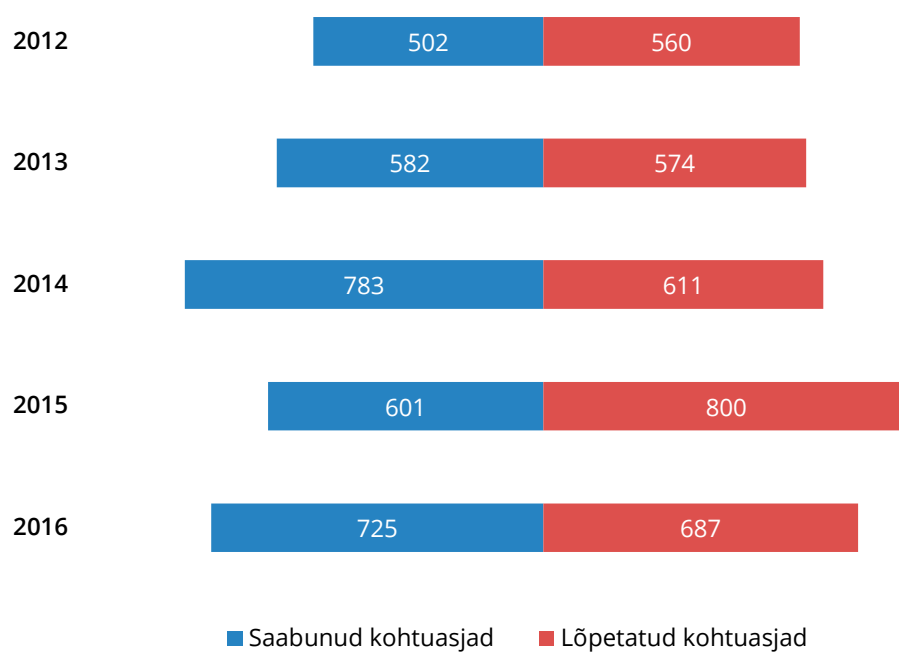
21. ÜLDKOHTULE ESITATUD MENETLUSDOKUMENTIDE ESITAMISE VIISID

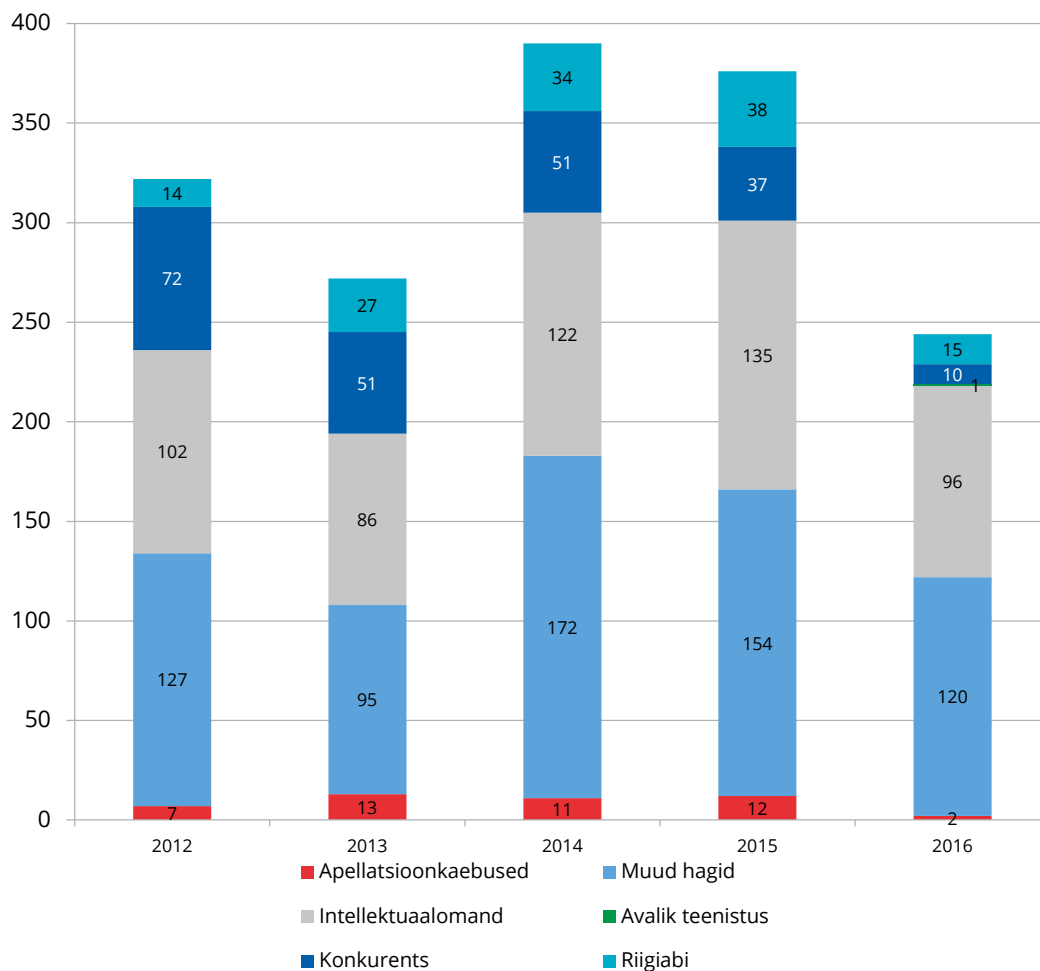
22. E-CURIA KAUDU ESITATUD LEHEKÜLGEDE ARV (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016	Kokku
E-Curia kaudu esitatud lehekülgede arv	138 182	266 048	390 892	466 875	396 072	1 658 069

23. EUROOPA LIIDU TEATAJAS AVALDATUD TEATISED (2012–2016)

24. NENDE KOHTUASJADE ARV, MILLES ESITATI SUULISED SEISUKOHAD (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Kokku	322	272	390	376	244

E | ÜLDKOHTU KOOSSEIS

(Protokolliline järjestus 31. detsembril 2016)

Esimene rida, vasakult paremale:

kohtunikud A. Dittrich ja I. Labucka; kodade presidendid A. M. Collins, G. Berardis, H. Kanninen ja M. Prek; Üldkohtu asepresident M. van der Woude, Üldkohtu president M. Jaeger; kodade presidendid I. Pelikánová, S. Frimodt Nielsen, D. Gratsias, V. Tomljenović ja S. Gervasoni; kohtunikud S. Papasavvas ja J. Schwarcz

Teine rida, vasakult paremale:

kohtunikud A. Marcoulli, Z. Csehi, D. Spielmann, C. Iliopoulos, L. Madise, V. Kreuschitz, E. Buttigieg, M. Kancheva, E. Bieliūnas, I. Ulloa Rubio, I. S. Forrester, L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín, V. Valančius, N. Póltorak ja P. G. Xuereb

Kolmas rida, vasakult paremale:

kohtunikud A. Kornezov, J. Passer, O. Spineanu-Matei, J. Svenningsen, P. Nihoul, R. Barents, I. Reine, F. Schalin, E. Perillo, R. da Silva Passos, B. Berke, U. Öberg, M. J. Costeira ja K. Kowalik-Bańczyk; kohtusekretär E. Coulon

1. MUUDATUSED ÜLDKOHTU KOOSSEISUS 2016. AASTAL

13. APRILLI 2016. AASTA PIDULIK ISTUNG

Institutsiooni kohtusüsteemi ülesehituse reformi raames, mis näeb eelkõige ette Üldkohtu kohtunike arvu suurendamise¹, nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad 23. märtsi 2016. aasta otsusega Üldkohtusse järgmised kohtunikud ametiajaga 3. aprillist 2016 kuni 31. augustini 2016: Z. Csehi, C. Iliopoulos, A. Marcoulli, N. Póltorak, D. Spielmann; ning ametiajaga 3. aprillist 2016 kuni 31. augustini 2019: L. Calvo-Sotelo Ibáñez-Martín ja V. Valančius.

Euroopa Kohtus toimus 13. aprillil 2016 pidulik istung seoses seitsme uue Üldkohtu kohtuniku ametivande andmise ja ametisse astumisega.

8. JUUNI 2016. AASTA PIDULIK ISTUNG

Institutsiooni kohtusüsteemi ülesehituse reformi raames nimetasid Euroopa Liidu liikmesriikide valitsuste esindajad 24. mai 2016. aasta otsusega Üldkohtusse järgmised kohtunikud ametiajaga 29. maist 2016 kuni 31. augustini 2019: I. Reine, F. Schalin ja P. G. Xuereb.

Euroopa Kohtus toimus 8. juunil 2016 pidulik istung seoses kolme uue Üldkohtu kohtuniku ametivande andmise ja ametisse astumisega.

19. SEPTEMBRI 2016. AASTA PIDULIK ISTUNG

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames nimetasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad 23. märtsi 2016. aasta otsusega Üldkohtusse järgmised kohtunikud ametiajaga 1. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2022: K. Kowalik-Bańczyk ja P. Nihoul; nad vahetasid välja järgmised kohtunikud: I. Wiszniewska-Białęcka ja F. Dehousse.

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames nimetasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad 7. septembri 2016. aasta otsusega Üldkohtusse järgmised kohtunikud ametiajaga 16. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2022: B. Berke, R. da Silva Passos ja O. Spineanu-Matei; nad vahetasid välja järgmised kohtunikud: O. Czúcz, M. E. Martins de Nazaré Ribeiro ja A. Popescu.

Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise raames nimetasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad samuti 7. septembri 2016. aasta otsusega Üldkohtusse järgmised kohtunikud ametiajaga 16. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2019: J. Passer; ametiajaga 16. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2022: M. J. Costeira; ametiajaga 1. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2019: A. Kornezov ja E. Perillo ning ametiajaga 1. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2022: R. Barents ja J. Svenningsen.

Kuna C. Wetteri ametiaeg lõppes, nimetasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad 7. septembri 2016. aasta otsusega Üldkohtu kohtunikuks ametiajaga 19. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2019 C. Öbergi.

Viimaseks otsustasid Euroopa Liidu valitsuste esindajad 16. septembri 2015. aasta otsusega, 23. märtsi 2016. aasta otsusega, 24. mai 2016. aasta otsusega ja 7. septembri 2016. aasta otsusega pikendada

1| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2411, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

järgmiste kohtunike ametiaega 1. septembrist 2016 kuni 31. augustini 2022: M. Jaeger, M. van der Woude, S. Frimodt Nielsen, H. Kanninen, D. Gratsias, S. Papasavvas, J. Schwarcz, V. Kreuschitz, L. Madise, C. Iliopoulos, D. Spielmann, Z. Csehi ja A. Marcoulli.

Euroopa Kohtus toimus 19. septembril 2016 pidulik istung seoses Üldkohtu koosseisu osalise uuendamise ning Üldkohtu 12 uue kohtuniku vande andmise ja ametisse astumisega.

2. PROTOKOLLILINE JÄRJESTUS

1. JAANUARIST 2016 KUNI 13. APRILLINI 2016

M. JAEGER, Üldkohtu president
H. KANNINEN, asepresident
M. E. MARTINS RIBEIRO, koja president
S. PAPASAVVAS, koja president
M. PREK, koja president
A. DITTRICH, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
M. van der WOUDE, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
F. DEHOUSSE, kohtunik
O. CZÚCZ, kohtunik
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
I. PELIKÁNOVÁ, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
A. POPESCU, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
C. WETTER, kohtunik
V. TOMLJENOVIC, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
A. M. COLLINS, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
S. GERVASONI, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

13. APRILLIST 2016 KUNI 8. JUUNINI 2016

M. JAEGER, Üldkohtu president
H. KANNINEN, asepresident
M. E. MARTINS RIBEIRO, koja president
S. PAPASAVVAS, koja president
M. PREK, koja president
A. DITTRICH, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
M. van der WOUDE, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
F. DEHOUSSE, kohtunik
O. CZÚCZ, kohtunik
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
I. PELIKÁNOVÁ, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
A. POPESCU, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
C. WETTER, kohtunik
V. TOMLJENOVIC, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
A. M. COLLINS, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
S. GERVASONI, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
D. SPIELMANN, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
A. MARCOULLI, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

8. JUUNIST 2016 KUNI 19. SEPTEMBRINI 2016

M. JAEGER, Üldkohtu president
H. KANNINEN, asepresident
M. E. MARTINS RIBEIRO, koja president
S. PAPASAVVAS, koja president
M. PREK, koja president
A. DITTRICH, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
M. van der WOUDE, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
F. DEHOUSSE, kohtunik
O. CZÚCZ, kohtunik
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, kohtunik
I. PELIKÁNOVÁ, kohtunik
I. LABUCKA, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
A. POPESCU, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
C. WETTER, kohtunik
V. TOMLJENOVIC, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
A. M. COLLINS, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
S. GERVASONI, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
D. SPIELMANN, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
A. MARCOULLI, kohtunik
P. G. XUEREB, kohtunik
F. SCHALIN, kohtunik
I. REINE, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

21. SEPTEMBRIST 2016 KUNI 31. DETSEMBRINI 2016

M. JAEGER, Üldkohtu president
M. van der WOUDE, asepresident
I. PELIKÁNOVÁ, koja president
M. PREK, koja president
S. FRIMODT NIELSEN, koja president
H. KANNINEN, koja president
D. GRATSIAS, koja president
G. BERARDIS, koja president
V. TOMLJENović, koja president
A. M. COLLINS, koja president
S. GERVASONI, koja president
I. LABUCKA, kohtunik
S. PAPASAVVAS, kohtunik
A. DITTRICH, kohtunik
J. SCHWARCZ, kohtunik
M. KANCHEVA, kohtunik
E. BUTTIGIEG, kohtunik
E. BIELIŪNAS, kohtunik
V. KREUSCHITZ, kohtunik
I. ULLOA RUBIO, kohtunik
L. MADISE, kohtunik
I. S. FORRESTER, kohtunik
C. ILIOPOULOS, kohtunik
L. CALVO-SOTELO IBÁÑEZ-MARTÍN, kohtunik
D. SPIELMANN, kohtunik
V. VALANČIUS, kohtunik
Z. CSEHI, kohtunik
N. PÓŁTORAK, kohtunik
A. MARCOULLI, kohtunik
P. G. XUEREB, kohtunik
F. SCHALIN, kohtunik
I. REINE, kohtunik
E. PERILLO, kohtunik
R. BARENTS, kohtunik
R. da SILVA PASSOS, kohtunik
P. NIHOUL, kohtunik
B. BERKE, kohtunik
J. SVENNINGSSEN, kohtunik
U. ÖBERG, kohtunik
O. SPINEANU-MATEI, kohtunik
M. J. COSTEIRA, kohtunik
J. PASSER, kohtunik
K. KOWALIK-BAŃCZYK, kohtunik
A. KORNEZOV, kohtunik

E. COULON, kohtusekretär

3. ÜLDKOHTU ENDISED LIIKMED

(ametisse astumise järjekorras)

KOHTUNIKUD

Donal Patrick Michael BARRINGTON (1989–1996)
Antonio SAGGIO (1989–1998), president (1995–1998)
David Alexander Ogilvy EDWARD (1989–1992)
Heinrich KIRSCHNER (1989–1997)
Christos YERARIS (1989–1992)
Romain Alphonse SCHINTGEN (1989–1996)
Cornelis Paulus BRIËT (1989–1998)
José Luis da CRUZ VILAÇA (1989–1995), president (1989–1995)
Bo VESTERDORF (1989–2007), president (1998–2007)
Rafael GARCÍA-VALDECASAS Y FERNÁNDEZ (1989–2007)
Jacques BIANCARELLI (1989–1995)
Koen LENAERTS (1989–2003)
Christopher William BELLAMY (1992–1999)
Andreas KALOGEROPOULOS (1992–1998)
Virpi TIILI (1995–2009)
Pernilla LINDH (1995–2006)
Josef AZIZI (1995–2013)
André POTOCKI (1995–2001)
Rui Manuel GENS de MOURA RAMOS (1995–2003)
John D. COOKE (1996–2008)
Jörg PIRRUNG (1997–2007)
Paolo MENGOZZI (1998–2006)
Arjen W. H. MEIJ (1998–2010)
Mihail VILARAS (1998–2010)
Nicholas James FORWOOD (1999–2015)
Hubert LEGAL (2001–2007)
Maria Eugénia MARTINS de NAZARÉ RIBEIRO (2003–2016)
Franklin DEHOUSSE (2003–2016)
Ena CREMONA (2004–2012)
Ottó CZÚCZ (2004–2016)
Irena WISZNIEWSKA-BIAŁECKA (2004–2016)
Daniel ŠVÁBY (2004–2009)
Vilenas VADAPALAS (2004–2013)
Küllike JÜRIMÄE (2004–2013)
Verica TRSTENJAK (2004–2006)
Enzo MOAVERO MILANESI (2006–2011)
Nils WAHL (2006–2012)
Teodor TCHIBEV (2007–2010)
Valeriu M. CIUCĂ (2007–2010)
Santiago SOLDEVILA FRAGOSO (2007–2013)
Laurent TRUCHOT (2007–2013)
Kevin O'HIGGINS (2008–2013)
Andrei POPESCU (2010–2016)
Carl WETTER (2013–2016)

PRESIDENDID

José Luís da CRUZ VILAÇA (1989–1995)

Antonio SAGGIO (1995–1998)

Bo VESTERDORF (1998–2007)

KOHTUSEKRETÄR

Hans JUNG (1989–2005)

III PEATÜKK

AVALIKU TEENISTUSE KOHUS

A | AVALIKU TEENISTUSE KOHTU TEGEVUS 2016. AASTAL

President **Sean Van RAEPENBUSCH**

2016. aasta on Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu viimane tegevusaasta. Avaliku Teenistuse Kohus lõpetas tegevuse selle aasta 1. septembril, kui nimetatud kuupäeval anti liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevus üle Üldkohtule¹. Koos pädevuse üleandmisega sai Üldkohus 1. septembril 2016 juurde seitse uut kohtuniku ametikohta, mis on osa liidu kohtusüsteemi reformist, mille lõpptulemusena Üldkohtu kohtunike arvu kahekordistatakse².

2016. aasta kohta tuleb ka mainida, et aprillis lahkus ametist ja asendati kaks kohtunikku, kelle ametiajad lõppesid vastavalt 2014. aasta oktoobris ja 2015. aasta septembris.

Avaliku Teenistuse Kohtu 2016. aasta kohtustatistikast (s.o 1. jaanuarist kuni 31. augustini) ilmneb, et lõpetati 169 kohtuasja, samas kui nii 2015. aastal kui ka 2014. aastal lõpetati 152 kohtuasja. 2016. aasta kaheksa esimese kuu jooksul lõpetatud kohtuasjade arv on kohtul teine parim kvantitatiivne tulemus pärast seda tulemust, mis saavutati kogu 2013. aasta vältel (184 lõpetatud kohtuasja). Eelkõige on tegemist suure hulga kohtuasjadega, mis puudutavad varem omandatud pensioniõiguste Euroopa Liidu pensioniskeemi ülekandmist ning mis olid peatatud kuni Euroopa Liidu Üldkohtu otsuste tegemiseni, mis kuulutati välja selle aasta alguses.

Lisaks oli menetluses olevate kohtuasjade arv 31. augusti 2016. aasta seisuga 139, samas kui 31. detsembri 2015. aasta seisuga oli see arv 231 ja 2014. aastal oli see arv 216. Need 139 kohtuasja anti 1. septembril 2016 üle Euroopa Liidu Üldkohtule. Nende kohtuasjade hulgas oli 46 kohtuasja, mille menetlus on jätkuvalt Euroopa Liidu Üldkohtu menetluses olevate kohtuasjade lahendamiseni peatatud ja millest enamik puudutab Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade (edaspidi „personalieeskirjad“) ja muude teenistujate teenistustingimuste 2013. aasta reformi³ rakendamist. Olgu märgitud, et 2005. aastal, kui Avaliku Teenistuse Kohus loodi, oli Esimese Astme Kohtus menetlus pooleli 269-s avaliku teenistuse kohtuasjas.

Keskmine menetlusaeg, mille hulka ei ole arvatud võimalikku menetluse peatumise aega, on vähenenud 12,1 kuult 2015. aastal 10 kuule 2016. aastal. Tuleb meenutada, et 2013. aastal oli menetlusaeg 14,7 kuud.

Vaadeldaval ajavahemikul tegi Avaliku Teenistuse Kohtu president kaks ajutisi meetmeid käsitlevat määrust, nagu ka aastal 2015, mis kinnitab, et ajutiste meetmete kohaldamise taotluste arv avaliku teenistuse vaidlustes pikas perspektiivis kahaneb.

Kodukorra alusel lõpetati kompromissiga kaheksa kohtuasja, samas kui eelmisel aastal lõpetati sel viisil 14 kohtuasja. Kuigi langus on märkimisväärne, on kompromissiga vaidluse lahendamise katsete arv kerkinud 18-ni, mis on kõigi aegade suurim.

Järgnevas kokkuvõttes antakse ülevaade Avaliku Teenistuse Kohtu kõige tähelepanuväärsematest lahenditest.

1| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. juuli 2016. aasta määrus (EL, Euratom) 2016/1192 Euroopa Liidu ja tema teenistujate vaheliste vaidluste esimeses kohtuastmes lahendamise pädevuse Üldkohtule üleandmise kohta (ELT 2016, L 200, lk 137).

2| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2015. aasta määrus (EL, Euratom) 2015/2422, millega muudetakse protokoll nr 3 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja kohta (ELT 2015, L 341, lk 14).

3| Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 1023/2013, millega muudetakse Euroopa Liidu ametnike personalieeskirju ja Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimusi (ELT 2013, L 287, lk 15).

B | AVALIKU TEENISTUSE KOHTU PRAKTIKA 2016. AASTAL

I. MENETLUSKÜSIMUSED

1. KOHTUEELNE MENETLUS

Avaliku Teenistuse Kohus meenutas 25. mai 2016. aasta kohtuotsuses **GW vs. komisjon** (F-111/15, [EU:F:2016:122](#)), et arvestades kohtueelse menetluse enda eesmärki, milleks on anda administratsioonile võimalus oma otsus läbi vaadata, on kohtueelne menetlus areneva loomuga, mistõttu Euroopa Liidu ametnike personalieeskirjade (edaspidi „personalieeskirjad“) artiklitega 90 ja 91 sätestatud õiguskaitsevahendite süsteemis võib administratsioon kaebuse rahuldamata jätmise korral olla seda arvestades kohustatud muutma põhjendusi, mis on vaidlustatud akti aluseks. Sellele vaatamata tuleb hinnata just algselt huve kahjustava akti õiguspärasust, võttes arvesse kaebuse rahuldamata jätmise otsuses sisalduvaid põhjendusi. Konkreetsemalt on Avaliku Teenistuse Kohus varem otsustanud, et kui ühise ravikindlustusskeemi nõuete büroo keeldub teatud ravikulude hüvitamisest meditsiinitöötaja keelduva ja kokkuvõtliku arvamuse alusel ning kui asjaomane isik esitab kaebuse, on administratsioonil sellele kaebusele vastamiseks võimalik esitada selgemaid põhjuseid kohtueelses menetluses. Neid konkreetse juhtumi kohta käivaid üksikasjalikke põhjendusi, mis esitatakse enne kohtumenetluse algatamist, peetakse kattuvaks keeldumisotsuses esitatud põhjendustega ja neid tuleb seega kõnealuse otsuse õiguspärasuse hindamisel pidada asjakohaseks teabeks.

2. HUVE KAHJUSTAV AKT

Kohtuasjas **Zink vs. komisjon** (kohtuotsus, 11.4.2016, F-77/15, [EU:F:2016:74](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus) oli Avaliku Teenistuse Kohtul võimalus meenutada kohtupraktikat, mille kohaselt hakkab töötasu teatise ametnikule esitamisest kulgema haldusotsuse peale kaebuse või hagi esitamise tähtaeg üksnes juhul, kui töötasu teatisest nähtub selgelt nimetatud otsuse olemasolu ja ulatus. Käesolevas asjas leidis Avaliku Teenistuse Kohus siiski, et asjaomane ametnik jäeti toetusest ilma mitte administratsiooni otsuse, vaid tehnilise vea tõttu, mis käesoleval juhul oli infotehnoloogilist laadi. Neil asjaoludel leiti, et töötasu teatised, mis vaidlusalust toetust ei sisalda, ei kajasta administratsiooni otsust, ei muuda asjaomase ametniku õiguslikku olukorda ega kinnita lõplikult Euroopa Komisjoni seisukohta. Järelikult ei saa neist hakata kulgema kaebuse esitamiseks personalieeskirjades sätestatud tähtaeg.

3. HUVE KAHJUSTAVA AKTI VASTUVÕTJA PÄDEVUSE PUUDUMINE

Kohtuasjas **Opreana vs. komisjon** (kohtuotsus, 19.7.2016, F-67/15, [EU:F:2016:153](#)) taotles hageja oma lepingu pikendamist ja ainus toimikusse lisatud asjasse puutuv dokument oli komisjoni tervise- ja tarbijaküsimuste peadirektoraadi personaliüksuses töötava rühmajuhil eitav vastus. Kuna vastaval rühmajuhil ei olnud pädevust tegutseda teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutusena ja kuna puudus konkreetne tõend selle kohta, et nimetatud asutus on lepingu pikendamata jätmise otsuse tegelikult teinud, sedastas Avaliku Teenistuse Kohus, et rühmajuhil puudus vaidlusaluse otsuse tegemise pädevus. Neil asjaoludel kohus otsustas, et pikendamata jätmise otsus, mis on kõnealusest lepingust eraldiseisev huve kahjustav akt, mille peale võib esitada kaebuse, ei olnud tehtud pädeva asutuse poolt.

4. VAIDLUSTAMISE TÄHTAJAD

Avaliku Teenistuse Kohus meenutas 25. jaanuari 2016. aasta otsuses **Darchy vs. komisjon** (F-47/15, [EU:F:2016:3](#)), et kaebuse ja hagi esitamise tähtaegade eesmärk on tagada liidu institutsioonides õiguskindlus, mis on nende institutsioonide nõuetekohaseks toimimiseks hädavajalik, vältides õiguslikke tagajärgi tekitavate liidu aktide lõputut vaidlustamist. Avaliku Teenistuse Kohus pidas seega lubamatuks, et vastusena uuesti läbivaatamise taotlusele, mille asjaomane ametnik oli esitanud pärast nimetatud tähtaegade möödumist, võiks viimasele tagasiulatavalt maksta toetusi, mille andmisest varem keelduti, kuna see tähendaks tõsist õiguskindlusetust koos ohuga, et institutsioonide võlad oma ametnike ees kasvavad.

5. KOHTUKULUD

Avaliku Teenistuse Kohus otsustas 17. märtsi 2016. aasta kohtumääruses (**Grazyte vs. komisjon**, F-76/11 DEP, [EU:F:2016:67](#)), et tulenevalt ELL artikli 6 lõike 1 esimesest lõigust tuleb Euroopa Liidu põhiõiguste hartast madalamal seisvaid siduvaid õigusnorme tõlgendada võimalikult suures ulatuses nii, et neid saaks kohaldada hartaga kooskõlas, ning et kodukorda tuleb tõlgendada kooskõlas harta artikliga 47, mis tagab õiguse tõhusale õiguskaitsevahendile. Veelgi täpsemalt, võttes arvesse harta artikli 52 lõiget 3, meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et vastavalt Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale võib märkimisväärse rahalise koormuse panemine isegi pärast menetluse lõppu endast kujutada piirangut õigusele pöörduda kohtusse. Samuti otsustas kohus Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale tuginedes, et kohtukulude summat tuleb hinnata konkreetse kohtuasja asjaolusid, sealhulgas hageja maksevõimet arvestades. Lisaks leidis Avaliku Teenistuse Kohus jällegi Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikast lähtudes, et õigus õiglasele kohtumenetlusele puudutab esmalt esimese astme kohtuid ning seega tuleb võtta arvesse ka asjaolu, et Avaliku Teenistuse Kohus oli põhimenetluses esimene kohtuaste, kuhu hageja pöördus.

Peale selle märkis Avaliku Teenistuse Kohus samas 17. märtsi 2016. aasta kohtumääruses (**Grazyte vs. komisjon**, F-76/11 DEP, [EU:F:2016:67](#)), et Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta määruse (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu üldelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT 2012, L 298, lk 1), artiklist 80 ja komisjoni 29. oktoobri 2012. aasta delegeeritud määruse (EL) nr 1268/2012, mis käsitleb [määruse nr 966/2012] kohaldamise eeskirju (ELT 2012, L 362, lk 1), artiklist 91 tulenevalt on võla tagasimaksmise ajatamine või võlast loobumine üksnes võimalus, mis on võlausaldajast institutsioonile antud. Neil asjaoludel leidis kohus, et õigus pöörduda kohtusse ei ole sobivalt tagatud, kui küsimus, kas pool peab kohtuprotsessi lõppedes tasuma märkimisväärsed kulud või mitte, jäetaks tervenisti tema vastaspoole otsustada, ning et tegelikult peab see olema kohus, kes raskuste korral määrab kindlaks kohtukulud, võttes arvesse selliseid asjaolusid nagu asjaomase isiku maksevõime.

6. KOHTUOTSUSE SEADUSJÕUD

7. juuni 2016. aasta kohtumääruses, mis tehti kohtuasjas **Verile vs. komisjon** (F-108/12, [EU:F:2016:125](#)), meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et jõustunud kohtuotsuse seadusjõu järgimise põhimõtte on liidu õiguskorras ülioluline. Selleks, et tagada nii õiguse ja õigussuhete stabiilsus kui ka korrakohane õigusemõistmine, on nimelt oluline, et kohtulahendeid, mis on jõustunud pärast olemasolevate edasikaebevõimaluste ammen-damist või selleks sätestatud tähtaegade möödumist, ei oleks enam võimalik vaidlustada. Käesolevas asjas kvalifitseeris Euroopa Liidu Üldkohus apellatsioonikohtuna oma 13. oktoobri 2015. aasta otsuses **komisjon vs. Verile ja Gjergji** (T-104/14 P, [EU:T:2015:776](#)) ümber põhimenetluses lahendatava hagi eseme, käsitledes sellena mitte esimeses kohtuastmes vaidlustatud akti, vaid ühte teist otsust. Samas oli nimelt see teine otsus

numbri all F-108/12 registreeritud hagi esemeks. Kuna kohtuotsus T-104/14 P oli lõplikult jõustunud ja pärast eespool mainitud ümberkvalifitseerimist olid Euroopa Liidu Üldkohtu otsusel ja hagil numbriga F-108/12 sama ese ja samad pooled, leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et hagi ese on ära langenud ja asjas ei ole enam vaja otsust teha.

II. SISULISED KÜSIMUSED

AKTIDE KEHTIVUSE ÜLDTINGIMUSED JA PÕHIÕIGUSED

1. PREAMBULI ULATUS

2. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **Frieberger ja Vallin vs. komisjon** (F-3/15, [EU:F:2016:26](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus) meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et üldkohaldatava akti preambuli ülesanne on seda akti põhjendada, märkides üldjuhul esiteks ära, milline üldine olukord viis selle akti vastuvõtmiseni, ja tuues teiseks välja üldised eesmärgid, mille saavutamist aktiga taotletakse. Seega ei ole niisuguse akti preambul õiguslikult siduv ja sellele ei saa tugineda ei selleks, et teha erandeid aktist endast, ega ammugi mitte selleks, et põhjendada akti õigusvastasust.

2. FORMAALNE PÕHJENDUS

Kohtuasjas **Frieberger ja Vallin vs. komisjon** (kohtuotsus, 2.3.2016, F-3/15, [EU:F:2016:26](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus) leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et kui ametisse nimetav asutus leiab, et esialgse otsuse põhjendused on ühtaegu nii põhjendatud kui ka piisavad, et anda vastused kaebuses esitatud nõuetele, siis ei ole tal põhjust jätta seda põhjustust kõrvale ja asendada seda uuega, kuid ta võib sellisel juhul jätta kaebuse rahuldamata, esitades rahuldamata jätmise otsuses samad põhjendused, mis sisalduvad esialgses otsuses. Lisaks otsustas Avaliku Teenistuse Kohus, et erijuhtumil, kui kaebused on esitatud sama sõnastusega, ei saa ametisse nimetavale asutusele ette heita, kui ta vastab neile ühtse standardi alusel. Vastupidi, niisugusel viisil toimimine on kooskõlas hea halduse põhimõttega ja tagab kaebajate võrdse kohtlemise.

3. UUTE PERSONALIEESKIRJADE AJALINE KOHALDATAVUS

Kohtuasjas **Stips vs. komisjon** (kohtuotsus, 19.7.2016, F-131/15, [EU:F:2016:154](#)) käsitles Avaliku Teenistuse Kohus uute palgaastmete määramise süsteemi, mille komisjon kehtestas ajutistele teenistujatele, kes on tööle võetud Euroopa Liidu muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti d alusel ja kes töötavad tähtajatu lepingu alusel. Avaliku Teenistuse Kohus otsustas, et juhul kui komisjon teeb otsuse ajutise teenistuja uue palgaastme määramise kohta pärast uute personalieeskirjade jõustumist 1. jaanuaril 2014 ja isegi kui see otsus puudutab uute palgaastmete määramist 2013. aasta raames, on ta kohustatud kohaldama analoogia alusel uute personalieeskirjade sätteid, eelkõige artiklit 45 ja I lisa A jaotise punkti 1, milles piiratakse administraatorite gruppi kuuluvate ametnike karjääri edenemist kuni palgaastmeni AD 12, kui nimetatud ametnikud ei olnud eelnevalt määratud sellist liiki ametikohale, mis lubaks sellest palgaastmest kõrgemale tõusta. Avaliku Teenistuse Kohus sedastas selles kohtuasjas, et uute personalieeskirjade jõustumisel 1. jaanuaril 2014 oli hagejal üksnes õigus uue palgaastme määramiseks, kuid mitte omandatud õigus uue palgaastme määramiseks, mistõttu ei riivanud komisjon enne seda kuupäeva hageja omandatud õigusi.

4. HALDUSAKTIDE UUESTI LÄBIVAATAMINE

25. jaanuari 2016. aasta kohtuotsuses **Darchy vs. komisjon** (F-47/15, [EU:F:2016:3](#)) asus Avaliku Teenistuse Kohus seisukohale, et administratsioon on kohustatud ametniku olukorda uuesti hindama ja vaatama vähemalt edasiulatuvalt uuesti läbi otsuse, millega keelduti talle sellise perioodilise toetuse nagu ülalpeetava lapse toetuse maksmisest, kui on selgunud, et asjaomasel isikul oli õigus seda toetust saada ja tema suhtes tehtud keelduv otsus oli seega õigusvastane, ning seda isegi juhul, kui keelduv otsus on kaebuse ja hagi esitamise tähtaegade möödumise tõttu lõplikult jõustunud. Õiguskindluse põhimõtte ei saa niisugustel asjaoludel olla õigustuseks sellele, et administratsioon võib lasta õigusvastasel olukorral jätkuda. Seevastu ei hoolitsemiskohustus ega hea halduse põhimõtte ei saa kohustada administratsiooni kalduma kõrvale kaebuse ja hagi esitamise tähtaegadest, mis põhinevad avalikul huvil ning mis seetõttu ei ole tema määrata, ning ei saa teda sundida lõplikult jõustunud otsust tagasiulatuvalt uuesti läbi vaatama. Sama kehtib õiguskindluse põhimõtte kohta, mis konkreetset niisugust võimatust põhjendab.

5. EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE HARTAS SÄTESTATUD PÕHIMÕTETE TUGINEMINE

2. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **Frieberger ja Vallin vs. komisjon** (F-3/15, [EU:F:2016:26](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus) märkis Avaliku Teenistuse Kohus, et põhiõiguste harta artiklis 27 on sätestatud, et töötajatele tuleb eri tasanditel tagada, et nad saaksid informatsiooni ja et nendega konsulteeritaks liidu õiguse ning siseriiklike õigusaktide ja tavadege ette nähtud juhtudel ja tingimustel, mistõttu ei ole selle artikli mõju ilma sisu täpsustamata täielik. Avaliku Teenistuse Kohus leidis seega, et menetluslikust aspektist ei saa väites tugineda ainuüksi harta artiklile 27.

6. LIIKMESRIIKIDE KOHTUTEGA LOJAALSE KOOSTÖÖ TEGEMISE KOHUSTUS

19. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **Earlie vs. parlament** (F-130/14, [EU:F:2016:156](#)) meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et iga institutsioon on vastavalt talle pandud kohustusele teha liikmesriikide kohtuasutustega lojaalset koostööd kohustatud menetlema taotlusi liikmesriigi kohtu antud määruse täitmiseks, milleks on näiteks määrus, milles kohustatakse endist ametnikku maksma oma endisele abikaasale ülalpidamistoetust. Kuna kõnealune kohtumäärus edastati asjaomasele institutsioonile, siis tulenevalt lojaalse koostöö kohustusest peab institutsioon – isegi kui ta ei ole selle kohtulahendi otsene adressaat – ülalpidamistoetust maksva ametniku tööandjana kohtumääruse tingimusi järgima, jättes rahuldamata toetuse maksmiseks kohustatud ametniku taotluse, mis läheb ilmselgelt vastuollu kohustustega, mis on talle kohtumäärusega otseselt pandud. Seega, kui liikmesriigi kohtu määruses on endisele ametnikule pandud kohustus esitada oma tööandjale ehk liidu institutsioonile taotlus pidada tema pensionilt kinni endisele abikaasale määratud ülalpidamistoetus ja maksta see viimasele välja, võib institutsioon jätta rahuldamata endise ametniku taotluse, mis ei vasta kohtumääruse tingimustele ja mille eesmärk on maksete tegemine lõpetada.

7. ÕIGUS OLLA ÄRA KUULATUD

5. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **GV vs. Euroopa välisteenisus** (F-137/14, [EU:F:2016:14](#)) meenutas Avaliku Teenistuse Kohus kõigepealt oma kohtupraktikat, mille kohaselt kujutab kaitseõiguste tagamine personaleeskirjadest tulenevas valdkonnas ja täpsemalt selle õiguse järgimine, mille kohaselt on isikul õigus olla ära kuulatud asjaolude suhtes, mille alusel võidakse lepingulise töötaja suhtes teha tema huve

kahjustav otsus, endast olulist vorminõuet, mille rikkumise küsimuse võib tõstatada omal algatusel. Avaliku Teenistuse Kohus märkis selles kohtuasjas, et Euroopa välisteenistus vabastas töötaja teenistusest ilma teda eelnevalt ära kuulamata, kuigi tal on suhteliselt lihtne täita hea halduse põhimõttest tulenevaid kohustusi ja informeerida asjaomast isikut kirjalikult põhjustest, miks ta kavatseb isiku teenistusest vabastada, ning anda talle võimalus võtta mõistliku aja jooksul selle kohta kirjalikult ja/või suuliselt seisukoht. Kohus leidis, et neil asjaoludel ei saa Euroopa välisteenistus tugineda oma administratsiooni sisestele olukordadele, nagu raskused otsustamisprotsessis, sealhulgas teatud talituste vastuseis, et põhjendada liidu esmase õiguse normidest tulenevate kohustuste täitmata jätmist.

Ühes teises kohtuasjas, milles ajutise teenistuja tähtajaline leping pikendamata jäeti ja kus asjaomasele isikule ei antud samuti võimalust enne vastava otsuse tegemist oma seisukoht tulemuslikult teatavaks teha (kohtuotsus, 19.7.2016, F-67/15, *Opreana vs. komisjon*, [EU:F:2016:153](#)), leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et ainus argument, mille kostja selle kohta esitas, nimelt et hagejale antud vastus tõendas, et hageja oli otsusest „varem“ informeeritud, võttes arvesse vastuses kasutatud sõnastust „[n]agu ma Teile varem teatasin“, ei ole sugugi veenev. Vastuseks selle kohta esitatud küsimusele kohtuistungil ei täpsustanud kostja väidetava eelneva informeerimise konkreetset hetke, kohta ega üksikasju.

8. ÕIGUS HEALE HALDUSELE

19. juuli 2016. aasta kohtu otsuses *Stips vs. komisjon* (F-131/15, [EU:F:2016:154](#)), mis puudutas uute palgaastmete määramise süsteemi, mille komisjon kehtestas ajutistele teenistujatele, kes on tööle võetud muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti d alusel ja kes töötavad tähtajatu lepingu alusel, otsustas Avaliku Teenistuse Kohus, et kuna komisjon tegi otsuse jätta hageja 2013. aasta uute palgaastmete määramise raames palgaastmele AD 13 määramata alles 21. jaanuaril 2015, see tähendab rohkem kui aasta pärast viiteperioodi lõppu, ega võtnud meetmeid palgaastmete muutmise lõpule viimiseks enne 31. detsembrist 2013, rikkus ta õigust heale haldusele, eelkõige tema teenistujate õigust võrdsele kohtlemisele. Avaliku Teenistuse Kohus oli seisukohal, et kui komisjon ei oleks 2013. aasta uute palgaastmete määramise korraldamisega viivitanud ja kui ta oleks teinud kõik selleks, et nõuetekohase hoolega võrrelda mõne tähtajatu töölepinguga töötava ajutise teenistuja teeneid, kellel oli alates 2013. aastast õigus uue palgaastme määramisele, oleks ta saanud koostada nimekirja ajutistest teenistujatest, kes on määratud uuele palgaastmele 2013. aasta raames enne 1. jaanuari 2014, mil jõustusid uute personalieeskirjade artikkel 45 ja I lisa A jaotise punkt 1, mis piiravad edaspidi administraatorite karjääri edenemist palgaastmega AD 12, kui nad ei olnud eelnevalt määratud sellist liiki ametikohale, mis lubaks sellest palgaastmest – nagu oli hagejal – kõrgemale tõusta. Avaliku Teenistuse Kohus otsustas käesolevas asjas, et komisjonil ei olnud õigust tuua ettekäändeks põhimõtet, mille kohaselt kaitstakse ametnike õigusi ja huve sedavõrd, kuivõrd see on kooskõlas kehtivate normidega, sest niisuguse argumendiga nõustumine viiks käesoleval juhul olukorrani, kus administratsioonil piisaks vaid sellest, et ta lükkab uute palgaastmete määramise läbiviimise ja lõpetamise omal äranägemisel edasi ning kasutab kulunud aega selleks, et kohaldada uute palgaastmete määramisel uusi sätteid, mis on asjast puudutatud isikutele vähem soodsad.

Kohtuasjas *Bulté ja Krempa vs. komisjon* (kohtuotsus 5.2.2016, F-96/14, [EU:F:2016:10](#)), mis puudutas komisjoni otsust tagasiulatuvalt muuta surnud endise ametniku õigusjärglastele määratud pensioni ja nõuda alusetult makstud summad tagasi, jõudis Avaliku Teenistuse Kohus järeldusele, et täitmata on vaidlusaluste maksete ilmse alusetuse tingimus, millest sõltub personalieeskirjade artikli 85 kohaselt enam makstud summade tagasinõudmine. Avaliku Teenistuse Kohus leidis muu hulgas, et komisjoni eksimused olid oma ulatuselt sellised, mis said tuleneda üksnes niisuguse kohustuse rikkumisest, mille kohaselt peab komisjon vastavalt hea halduse põhimõttele hageja toimikud hoolikalt läbi vaatama.

9. HOOLITSEMISKOHUSTUS

Seoses hagiaga (kohtuotsus 19.7.2016, F-67/15, *Opreana vs. komisjon*, [EU:F:2016:153](#)), mis puudutas ajutise teenistuja tähtajalise lepingu pikendamata jätmist pärast seda, kui ajutine teenistuja, kelle rasedusest oli kostja teadlik, oli esitanud lepingu pikendamise taotluse, tegi Avaliku Teenistuse Kohus järelduse, et kostja rikkus ilmselgelt oma hoolitsemiskohustust tulenevalt asjaolust, et hageja huve ei võetud mingil viisil arvesse. Nimelt ei ilmnenu toimikust, et kostja oleks hageja ära kuulunud või oleks tal palunud esitada oma seisukohad seoses tema huviga töökoht säilitada. Peale selle ei teavitanud kostja hagejat viimase töökohta puudutava vaba ametikoha teate äsjaesest avaldamisest ning menetles tema lepingu pikendamise taotlust lühidalt või isegi kiirustades. Kõigele lisaks ei võtnud kostja arvesse hageja huve ja tema ebakindlat olukorda seoses tema raseduse ja peatse sünnitusega, mille tõttu ei olnud tal teatud aja jooksul võimalik aktiivselt uut töökohta otsida ega tööturule naasta.

10. AMETNIKU VÕI TEENISTUJA ÕIGUS TUTVUDA TEDA PUUDUTAVA TOIMIKUGA

Kohtuasjas, milles tehti 12. mai 2016. aasta otsus *FS vs. EMSK* (F-102/15, [EU:F:2016:117](#)), tegi Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president komitee endisele presidendile ülesandeks viia läbi lepitamine, mille raames tuli viimasel ära kuulata mitu isikut ja koostada volituse andjale konfidentsiaalne aruanne. Hageja soovis aruandega tutvuda, kuid kostja põhjendas keeldumist institutsiooni liikmete vahelise kirjavahetuse saladuse ja ärisaladusega. Avaliku Teenistuse Kohus leidis siiski, et aruande sisust endast ilmnes, et tegemist ei olnud kõnealuse organi kahe liikme vahelise ametialase või eraviisilise kirjavahetusega selle organi tegevuse kohta, vaid tegemist oli hoopis dokumendiga, mis harta artikli 41 lõike 2 punkti b mõttes hagejat otseselt puudutas ning mis tehti organi presidendile teatavaks, et ta kasutaks vajaduse korral teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutusele distsiplinaarvaldkonnas antud volitusi hageja suhtes.

AMETNIKE TÖÖTASUD JA HÜVITISED NING SOTSIAALSED SOODUSTUSED

1. SOTSIAALKINDLUSTUS

Avaliku Teenistuse Kohtu hinnangul on üheselt selge, et kui ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud isik võib õigustatult arvata, et üldjuhul hüvitatakse ravikulud personalieeskirjade artikli 72 lõikes 1 sätestatud piirmäärade ulatuses, võib asjaomane nõuete büroo teatavate kulude hüvitamisest õiguspäraselt siiski keelduda, kui ta leiab, et asjaomased kulud seonduvad ravi või teenustega, mille teaduslik kehtivus ei ole tõestatud. Avaliku Teenistuse Kohus märkis, et seda silmas pidades võimaldavad meditsiini areng ja kaasaegsed tehnikad nüüd pakkuda tervishoiuteenuste jaoks ambulatoorset ravi, mis vanasti vajas haiglasse paigutamist, ning seega peab kindlustatud isik olema niisuguse arengu suhtes tähelepanelik ja põhjendama, miks on vaja haiglasse paigutamist, kui see on kahtluse alla seatud (kohtuotsus 25.5.2016, *GW vs. komisjon*, F-111/15, [EU:F:2016:122](#)).

Lisaks otsustas Avaliku Teenistuse Kohus samuti haiglaravikulude kohta, et ravikulude hüvitamise üldiste rakendussätete II jaotise 2. peatüki punktist 1.1 lähtudes on hüvitatavad sellised haiglaravikulud, mis on seotud ravi enda olemasoluga (kohtuotsus 25.5.2016, *GW vs. komisjon*, F-111/15, [EU:F:2016:122](#)).

Samas kohtuotsuses meenutas Avaliku Teenistuse Kohus, et meditsiinitöötajad, arstlik komisjon ja administratsioon peavad neile lahendamiseks antud olukorda uurima juhtumipõhiselt ja üksikasjalikult ning administratsioon peab kindlaks tegema, kas niisugune uurimine on toimunud. Lisaks täpsustas kohus, et kui meditsiinitöötajad, arstlik komisjon ja administratsioon peavad sellise uurimise raames tegema otsuse teadusliku kirjanduse põhjal, peavad nad lähtuma asjaomase isiku tegelikust ja täielikust tervises seisundist, kuna küsimus, kas ravi või haiglasse paigutamine on efektiivne või mitte, on meditsiiniline. Pealegi tuleneb kohustus võtta ühises ravikindlustusskeemis arvesse kindlustatud isiku isiklikku olukorda hoolitsemiskohustusest (kohtuotsus 25.5.2016, **GW vs. komisjon**, F-111/15, [EU:F:2016:122](#)).

Peale selle otsustas Avaliku Teenistuse Kohus, et meditsiininõukogu pädevus on pelgalt konsulteeriv, nagu ilmneb Euroopa Liidu ametnike ravikindlustuse ühiseeskirjade artiklist 41, ning tegi selle põhjal järelduse, et meditsiininõukogu soovitus kui selline ei kujuta endast normi, millele saab ametnike suhtes tugineda, vaid oletust, mille saab iga juhtumi asjaoludest lähtuvalt ümber lükata (kohtuotsus 25.5.2016, **GW vs. komisjon**, F-111/15, [EU:F:2016:122](#)).

Olles märkinud, et meditsiinitöötajate ühepoolised arvamused personalieeskirjade artikli 72 raames ei anna poolte tasakaalu suhtes sama tagatist kui arvamused, mille on andnud personalieeskirjade artikli 73 raames arstlik komisjon või töövõimetuskomitee, leidis Avaliku Teenistuse Kohus kõige lõpuks, et kui asuda Euroopa Komisjoni pakutud seisukohale, et ühises ravikindlustusskeemis kindlustatud isikute arstide tagasiulatuvalt koostatud meditsiiniaruannetel kui sellistel ei ole tõendusjõudu, võetaks kindlustatud isikutelt ära elementaarne kaitsevahend, mis võimaldaks viia administratsiooni selleni, et ta vaatab uuesti läbi oma esialgse otsuse ravikulude hüvitamisest keelduda (kohtuotsus 25.5.2016, **GW vs. komisjon**, F-111/15, [EU:F:2016:122](#)).

2. PENSION

Avaliku Teenistuse Kohus vaatas läbi 2013. aasta personalieeskirjade reformi järgselt esitatud hagi ja otsustas, et personalieeskirjade artikli 83 lõiget 2 ja artikli 83a lõikeid 1, 3 ja 4 tuleb tõlgendada nii, et pensioniskeem on personalieeskirjade XII lisas sätestatud kindlustusmatemaatilises mõttes tasakaalus siis, kui töötavate ametnike iga-aastase kindlustusmakse määr võimaldab rahastada ühte kolmandikku nende ametnike poolt vastaval aastal omandatud tulevaste pensioniõiguste summast. Sellest järeldub, et ametnike pensionikindlustusmakseid, mis moodustavad kolmandiku pensioniskeemi rahastamiseks vajalikust summast, tuleb mõista ülalmainitud kindlustusmatemaatilises vaatevinklis ja pikas perspektiivis, nii et väärtuse kõikumisi ei saa välistada (kohtuotsus 2.3.2016, **Frieberger ja Vallin vs. komisjon**, F-3/15, [EU:F:2016:26](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus, kohtuasi T-232/16 P).

Lisaks otsustas Avaliku Teenistuse Kohus samas kohtuotsuses, et seadusjärgne pensioniiga, mis on sätestatud personalieeskirjade XIII lisa artiklis 22 ja mille tõi kaasa 2013. aasta reform, on üksnes element, mis suhestub nimetatud lisas ette nähtud mitme näitaja tulevastele väärtustele antud hinnangutega (intressimäär, suremus, palga muutumine jne), et tagada liidu pensioniskeemi kindlustusmatemaatiline tasakaal. Seetõttu toimib liidu pensioniskeem solidaarsuspõhimõttel ega ole loodud selliselt, et iga ametniku saadav pension moodustaks täpse vastusoorituse ametniku poolt skeemi tehtud sissemaksetele, mistõttu ei ole neil õigus nõuda vanaduspensioniea tõstmise ja varasemast pikema sissemaksete perioodi järel tekkinud võimaliku ülejäägi hüvitamist (kohtuotsus 2.3.2016, **Frieberger ja Vallin vs. komisjon**, F-3/15, [EU:F:2016:26](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus, kohtuasi T-232/16 P).

Samas kohtuotsuses leiti veel, et miski personalieeskirjade XIII lisa artikli 26 lõike 5 sõnastuses ei ole takistuseks sellele, et pärast 2004. aasta reformi järgset ülekantud pensioniõigustest moodustuva staažilisa

esimest ümberarvutamist võiks ametnikule osaks saada teine ümberarvutamine, arvestades pensioniea tõstmist vastavalt personalieeskirjade XIII lisa artiklile 22, mida muudeti 2013. aasta reformi käigus.

3. LAHKUMISTOETUS

2. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **FX vs. komisjon** (F-59/15, [EU:F:2016:27](#)) selgitas Avaliku Teenistuse Kohus, et muude teenistujate teenistustingimuste artiklis 39 ette nähtud lahkumistoetus ei ole teenistuse lõppemise hüvitis, millele asjaomasel teenistujal on automaatselt õigus tema lepingu lõppemisel või ülesütlemisel, vaid tegemist on rahalise meetmega personalieeskirjade sätete raamistikus sotsiaalkindlustuse valdkonnas. Seega ei anna ajutise teenistuja lepingu ülesütlemine või lõppemine üksinda automaatselt õigust lahkumistoetusele. Nimelt tuleneb pensioniskeemi asjakohastest sätetest ja eelkõige personalieeskirjade VIII lisa artiklist 39 ja artikli 12 lõikest 2, et ajutisel teenistujal on õigus lahkumistoetusele, kui tal ei ole enam teenistuslepingut selle lõppemise või ülesütlemise tõttu ning tal ei ole kavatsust Euroopa Liidus täita teisi ametiülesandeid, kuid sel hetkel ei vasta ta siiski vajalikele tingimustele selleks, et ta saaks kohest või edasilükatud vanaduspensioni, ega personalieeskirjade VIII lisa artikli 12 lõike 1 punkti b alapunktides i–iv viidatud tingimustele.

Samas kohtuasjas märgiti veel, et personalieeskirjade VIII lisa artikli 12 lõikes 2 sisalduvat mõistet „teenistuse lõppemine“, mida analoogia alusel kohaldatakse ajutisele teenistujale, tuleb tõlgendada iga juhtumi asjaolusid arvestades just nimelt selleks, et vältida nii palju kui võimalik lahkumistoetuse maksmist Euroopa Liidu teenistujale, kes taotluse esitamise ajal on täielikult teadlik sellest, et ta võib liidu talitustesse uuesti teenistusse saada. Seda arvestades oleks lahkumistoetuse automaatne maksmine pelgalt teenistuja teenistuslepingu ülesütlemise või lõppemise tõttu vastuolus mitte üksnes selle sätte eesmärgi, vaid samuti Euroopa Liidu rahaliste vahendite nõuetekohase haldamise põhimõttega.

4. KÕRGEMALE PALGAJÄRGULE TÕUSMINE

Olles meenutanud, et institutsioonid on kohustatud rahaliste hüvitiste andmise aluseks olevaid sätteid tõlgendama kitsalt ja kohaldama rangelt, leidis Avaliku Teenistuse Kohus 12. mai 2016. aasta kohtuotsuses **FS vs. EMSK** (F-50/15, [EU:F:2016:119](#)), et personalieeskirjade artikli 44 teises lõigus sätestatud kõrgemasse palgajärku tõusmine on kohaldatav üksnes juhul, kui ametnik nimetatakse üksuse juhatajaks, direktoriks või peadirektoriks „samal palgaastmel“, mis tal oli eelmisel ametikohal, ning lisaks ei olnud personalieeskirjade kohaselt selle sätte analoogia alusel kohaldamine ajutistele teenistujatele enne 1. jaanuari 2014 võimalik.

AMETNIKE JA TEENISTUJATE KARJÄÄR

1. AMETIÜHINGUTE VÕI KUTSEORGANISATSIOONIDE KÄSUTUSES OLEVATE TÖÖTAJATE EDUTAMINE

Otsustades ametiühingu esindaja edutamata jätmise õiguspärasuse üle, asus Avaliku Teenistuse Kohus 2. märtsi 2016. aasta kohtuotsuses **Loescher vs. nõukogu** (F-84/15, [EU:F:2016:29](#)) seisukohale, et ametnik ei saa institutsioonilt nõuda niisuguste eeskirjade vastuvõtmist, millega nähtaks konkreetselt ette menetlused ja meetodid teatavaid personalieeskirjade järgseid ametikohti täitvate ametnike teenete võrdlemiseks, ning seega ei too ametiühingu või kutseorganisatsiooni käsutuses olevate ametnike teenete hindamiseks *ad hoc* erimeetodi ette nägemata jätmine kaasa mingit diskrimineerimist. Peale selle, isegi kui töötajate esindajate teatavate ülesannete täitmine, näiteks tegutsemine personalikomitee esimehe või ametiühingu

või kutseorganisatsiooni esimehena, võimaldab teatud juhtudel eeldada, et nimetatud esindusülesande täitmine iseenesest toob kaasa kõrgetasemelise vastutuse, peab ametiühingu või kutseorganisatsiooni käsutusse antud ametnik võimalikuks edutamiseks tõendama tema poolt tegelikult ja konkreetselt kantud vastutuse olemasolu, määra ja kestust.

2. DISTSIPLINAARMEETMED

20. juuli 2016. aasta kohtuotsuses **HC vs. komisjon** (F-132/15, [EU:F:2016:158](#)), milles Avaliku Teenistuse Kohus hindas, kas on õiguspärane otsus, milles administratsioon otsustas pärast asjaomase teenistuja esitatud vaeleväiteid, et kuue aasta jooksul tema lepingu lõppemisest on tema institutsiooni töölevõtmine välistatud, leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et niisugune meede ei ole selle selget sunniiseloому arvestades midagi muud kui administratsiooni kohaldatud karistus süüspandud tegude eest. Vaidlusalune otsus tühistati seega põhjustel, et esiteks ei olnud otsus tehtud personalieeskirjade distsiplinaarsätete alusel, ja teiseks ei ole niisugust otsust igal juhul ette nähtud karistuste hulgas, mida võib personalieeskirjade distsiplinaarsätete alusel kohaldada.

Lisaks leidis Avaliku Teenistuse Kohus 17. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **Kerstens vs. komisjon** (F-23/15, [EU:F:2016:65](#), mille peale on esitatud apellatsioonkaebus), et distsiplinaarvaldkonnas komisjonile kohaldatava menetluse raames tuleneb nõue, et haldusjuurdlus tuleb läbi viia enne distsiplinaarmenetluse algatamist, haldusjuurdluste ja distsiplinaarmenetluste läbiviimise üldistest rakendussätetest, mille komisjon on ise vastu võtnud. Kui komisjon algatab distsiplinaarmenetluse ilma haldusjuurdluse läbiviimiseta, rikub komisjon järelkult nimetatud sätetest tulenevaid kohustusi.

3. AJUTISTE TEENISTUJATE JA LEPINGULISTE TÖÖTAJATE ÜLEVIIMINE AMETI ASUKOHA ÜHEST LIIKMESRIIGIST TEISE LIIKMESRIIKI ÜLEVIIMISEL

Täites Euroopa Liidu Nõukogu otsust viia Euroopa Politseikolledži (CEPOL) asukoht üle Budapesti (Ungari) pärast seda, kui Ühendkuningriik ei soovinud enam olla nimetatud ameti asukohariik, palus ameti direktor töötajatel alustada töötamist uues asukohas ja andis neile teada, et igasugune keeldumine tähendab ametist lahkumist. Avaliku Teenistuse Kohus, kelle poole pöördusid erinevate tegevusüksuste teenistujad, kellest osa jäi edasi Ühendkuningriiki ja osa asus tööle uues asukohas, otsustas 11. aprilli 2016. aasta kohtuotsuses **FN jt vs. CEPOL** (F-41/15 DISS II, [EU:F:2016:70](#)), et asjaolu, et teenistuja ei ilmu oma töökohta, võib pidada selliseks, mida võib tõlgendada teenistuja poolt tagasiastumisena, mis seega võrdub ametist lahkumisega muude teenistujate teenistustingimuste artikli 47 tähenduses. Olles muu hulgas meenutanud, et liidu seadusandja või liikmesriikide riigipead või valitsusjuhid võivad igal hetkel muuta liidu erinevate institutsioonide ja ametite asukohta ning et personalieeskirjade artikli 20 kohaselt, mida analoogia alusel kohaldatakse ajutistele teenistujatele ja lepingulistele töötajatele muude teenistujate teenistustingimuste artiklite 11 ja 81 alusel, peavad liidu ametnikud ja teenistujad elama kas teenistuskohas või sellisel kaugusel teenistuskohast, et see ei takista nende teenistuskohustuste täitmist, kinnitas Avaliku Teenistuse Kohus lisaks, et teenistuslepingute sõlmimise pädevusega asutus võib otsustada ajutiste teenistujate ja lepinguliste töötajate ametisse määramise ja teises liikmesriigis asuvasse töökohta üleviimise üle, kuna üksnes kohalikel töötajatel, kes on lepinguga tööle võetud just kindlaksmääratud kohta, on õigus vaielda vastu nende teenistuskoha muutmisele, kuna nende puhul on töö asukoha stabiilsus üheks töötingimuseks.

4. TEENISTUJA KARJÄÄRI KATKEMINE

17. veebruari 2016. aasta kohtuotsuses **DE vs. EMA** (F-58/14, [EU:F:2016:16](#)) kohaldas Avaliku Teenistuse Kohus 16. septembri 2015. aasta otsust, mille Euroopa Liidu Üldkohus tegi kohtuasjas **Euroopa Ravimiamet vs. Drakeford** (T-231/14 P, [EU:T:2015:639](#)). Viimasena nimetatud kohtuotsuse järgi tuleb juhul, kui on vaja teha kindlaks, kas muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti a tähenduses ajutise teenistuja lepingu teist korda pikendamisel pikeneb see määramata ajaks, tõlgendada muude teenistujate teenistustingimuste artikli 8 esimese lõigu kolmandas lauses sisalduvat väljendit „seejärel pikendatakse lepingut” nii, et selles on silmas peetud mis tahes menetlust, mille abil muude teenistujate teenistustingimuste artikli 2 punkti a tähenduses ajutine töötaja jätkab pärast tema tähtajalise töösuhte lõppemist tööandjaga töösuhet samas staatuses, seda ka siis, kui pikendamisega kaasnevad liikumine uuele palgaastmele või muutused täitmisele kuuluvates teenistuskohustustes. Euroopa Liidu Üldkohtu otsuse kohaselt oleks see teistmoodi ainult siis, kui uus leping tooks kaasa karjääri katkemise, mis väljenduks näiteks asjaomase teenistuja poolt täidetavate teenistuskohustuste olulises muutumises. Käesolevas kohtuasjas oli Euroopa Ravimiamet hageja ajutise teenistuja lepingut üks kord pikendanud ja pakkus talle seejärel uut lepingut. Avaliku Teenistuse Kohus võrdles hageja esimese ja teise lepingu alusel täidetud teenistuskohustusi ja sedastas, et asjaomase isiku teenistuskohustuste iseloom oli oluliselt muutunud, mis puudutab tema tööülesandeid ja vastutust, juhtimis- ja järelevalvekohustusi ning tema positsiooni ametis, nagu see ilmnes ameti organisatsiooni struktuurist. Avaliku Teenistuse Kohus leidis, et need asjaolud tõid kaasa Üldkohtu eespool viidatud kohtuotsuses antud tõlgenduse tähenduses karjääri katkemise.

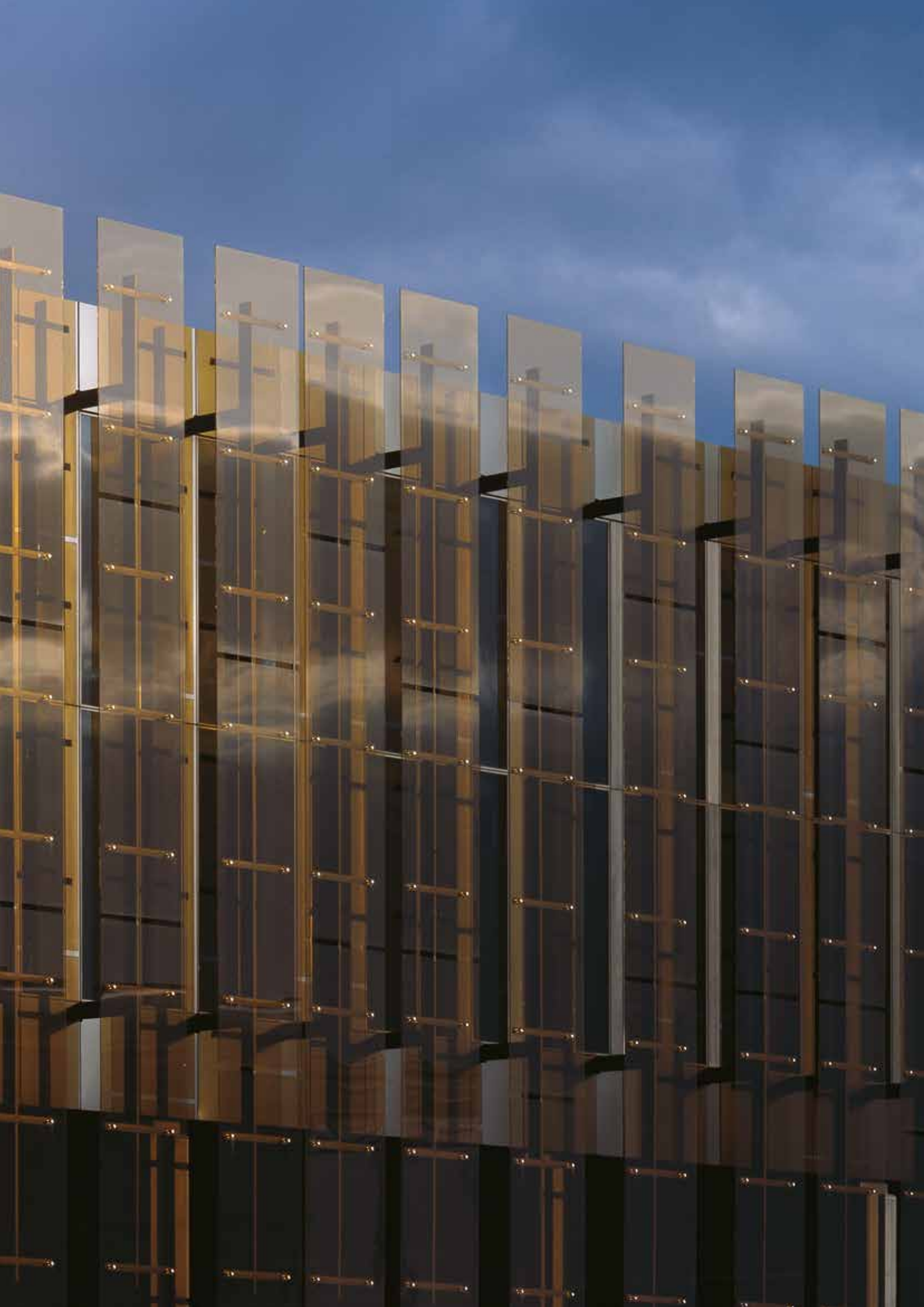
RIKKUMISEST TEATANUD ISIK

Avaliku Teenistuse Kohus, kes vaatas pärast oma kohtuotsuse tühistamist uuesti läbi kohtuasja, mis puudutas ametniku poolt personalieeskirjade artiklite 12a ja 22a alusel ahistamise asjaoludest või muudest asjaoludest teatamist, mille alusel võib eeldada võimaliku ebaseadusliku tegevuse olemasolu, mis kahjustab liidu huve, otsustas 2. juuni 2016. aasta kohtuotsuses **Bermejo Garde vs. EMSK** (F-41/10 RENV, [EU:F:2016:123](#)), et nii juhul, kui ametnik, kes leiab, et ta on ahistamise ohver personalieeskirjade artikli 12a tähenduses, kui ka juhul, kui ametnik teatab rikkumisest personalieeskirjade artikli 22a alusel oma vahetule ülemusele või otse Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF), tuleb nendest asjaoludest asjasse puutuvale institutsioonile teatada, võttes arvesse personalieeskirjade artiklites 11 ja 12 ette nähtud üldisi kohustusi.

Avaliku Teenistuse Kohus tõdes samas kohtuotsuses kõigepealt, et igasugune psühholoogiline või seksuaalne ahistamine vahetu ülemuse poolt toob enamikul juhtudel kaasa asjasse puutuvate ametnike vahelise usaldussuhte katkemise. Sellega seoses leidis Avaliku Teenistuse Kohus siiski, et niisuguste ahistamisilmingutega tõhusaks võitlemiseks on personalieeskirjade artiklis 12a antud ahistamise ohvriks olevale ametnikule „erikaitse”, nähes ette, et kui see ametnik esitab selle artikli alusel kaebuse, pidades seejuures kinni personalieeskirjade artiklites 11 ja 12 ette nähtud üldistest kohustustest, siis ei tee institutsioon talle põhimõtteliselt kahju, iseäranis juhul, kui usaldussuhe on katkenud ja eriti kui väidetavaks ahistajaks on vahetu ülemus.

Mis puudutab rikkumisest teatanud ametniku heausksuse hindamist, lähtudes kolmest hindamiskriteeriumist, mille Euroopa Liidu Üldkohus uueks arutamiseks saadetud kohtuotsuses (kohtuotsus 8.10.2014, **Bermejo Garde vs. EMSK**, T-530/12 P, [EU:T:2014:860](#)) kehtestas, see tähendab teatatud asjaolude raskus, edastatud teabe tegelikkusele vastavus või tõenäosus ja kasutatud teavitamise viis, leidis Avaliku Teenistuse Kohus, et personalieeskirjade artiklis 22a ei ole nõutud, et asjaomane isik tõendaks „olulise õigusvastasuse või olulise rikkumise eelduse” täidetust, kuna see oleks õiguslikult küllalt keeruline ülesanne, mistõttu mitte iga liidu ametnik või teenistuja ei oleks selleks suuteline. Personalieeskirjade artiklis 22a on nimelt piiratud

sätestamisega, et ametnik, kellele saavad teatavaks asjaolud, „mille alusel võib eeldada“ personalieeskirjades ette nähtud „kohustuste olulist täitmata jätmist“, teatab sellest „viivitamata“ oma vahetule ülemusele. Sellele järgnevalt paneb personalieeskirjade artikli 22a lõige 2 rikkumisest teatanud isiku vahetule ülemusele kohustuse edastada OLAFile „viivitamata kõik talle teadaolevad tõendid“, mille alusel võib eeldada eeskirjade eiramist, millest talle teada anti.

C | AVALIKU TEENISTUSE KOHTU STATISTIKA

I. AVALIKU TEENISTUSE KOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. Saabunud, lõpetatud ja menetluses olevad kohtuasjad (jaanuar 2012 – august 2016)

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. Kohtuasjade arvu protsent kostjaks olevate institutsioonide kaupa
3. Kohtumenetluse keel

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

4. Kohtuotsused ja -määrused. Kohtukoosseis
5. Kohtulahendi sisu
6. Ajutiste meetmete kohaldamine (2012–2016)
7. Menetluse kestus kuudes (2016)

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD 31. DETSEMBRI SEISUGA

8. Kohtukoosseis (2012–2016)
9. Hagejate arv

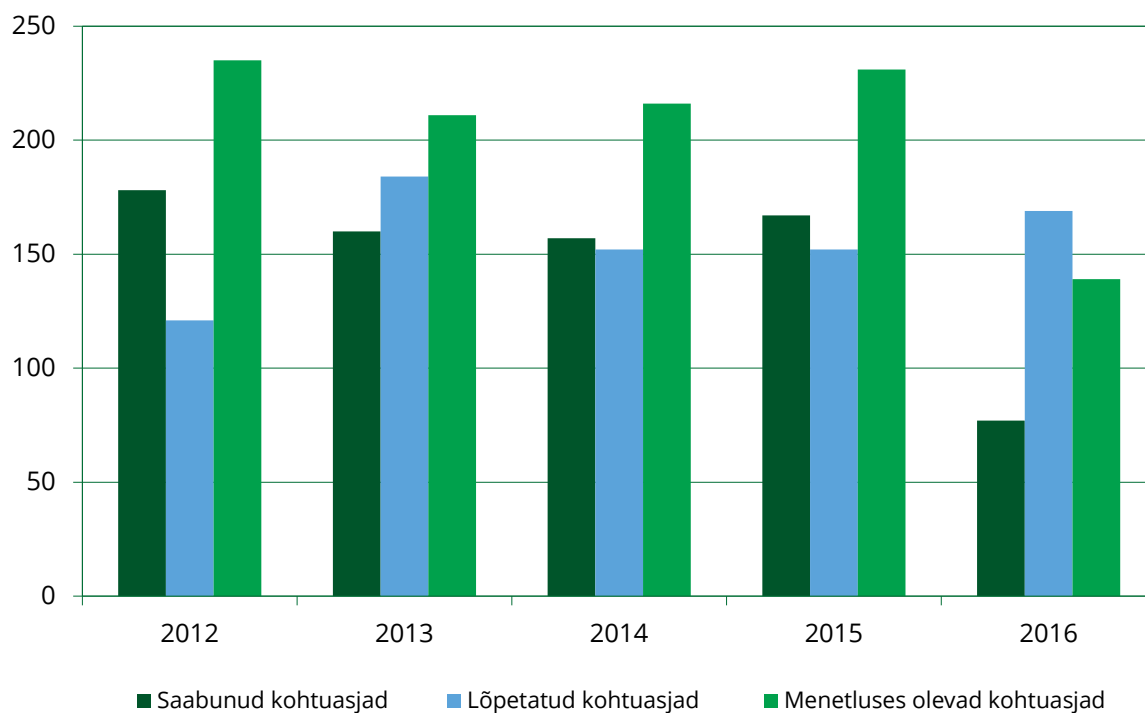
V. MUU

10. Euroopa Liidu Üldkohtusse edasi kaevatud Avaliku Teenistuse Kohtu lahendid
11. Üldkohtule esitatud edasikaebuste tulemused (2012–2016)

I. AVALIKU TEENISTUSE KOHTU ÜLDINE TEGEVUS

1. SAABUNUD, LÕPETATUD JA MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD (JAANUAR 2012 – AUGUST 2016)

Andmed ajavahemiku 1.1.2012–31.8.2016 kohta

	2012	2013	2014	2015	2016
Saabunud kohtuasjad	178	160	157	167	77
Lõpetatud kohtuasjad	121	184	152	152	169 ¹
Menetluses olevad kohtuasjad	235	211	216	231	139 ²

Mainitud arvud (brutoarvud) näitavad kohtuasjade koguarvu, arvestamata üksteisega seotud liidetud kohtuasju (üks asja number = üks kohtuasi).

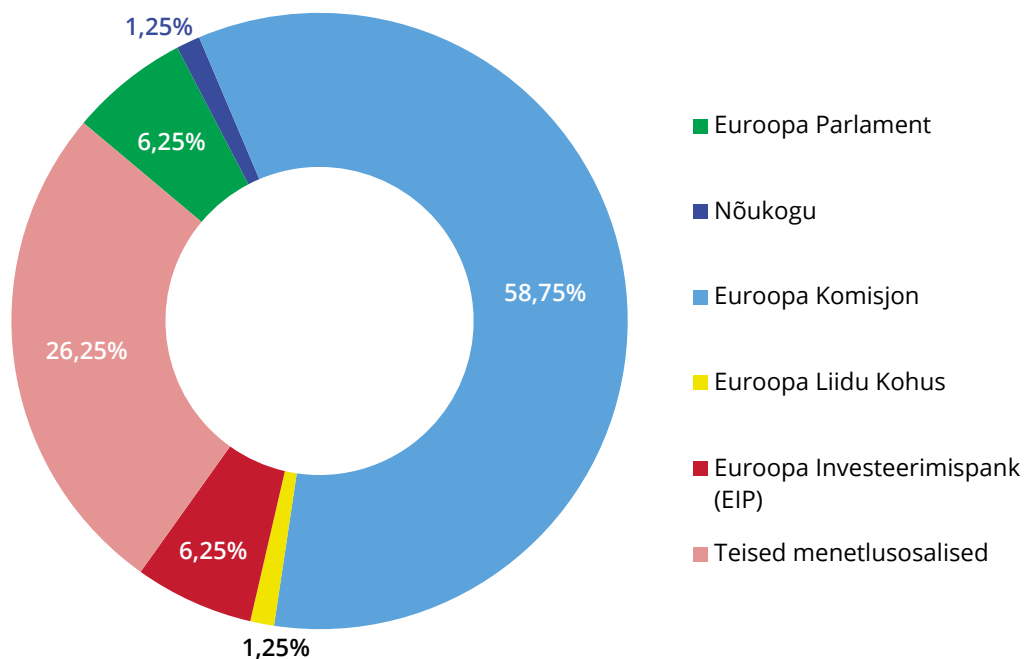
1 | Mille hulgas on kaks liidetud kohtuasja.

2 | Mille hulgas on 46 kohtuasja, mille menetlus on peatatud, ja neli liidetud kohtuasja.

II. SAABUNUD KOHTUASJAD

2. KOHTUASJADE ARVU PROTSENT KOSTJAKS OLEVATE INSTITUTSIOONIDE KAUPA

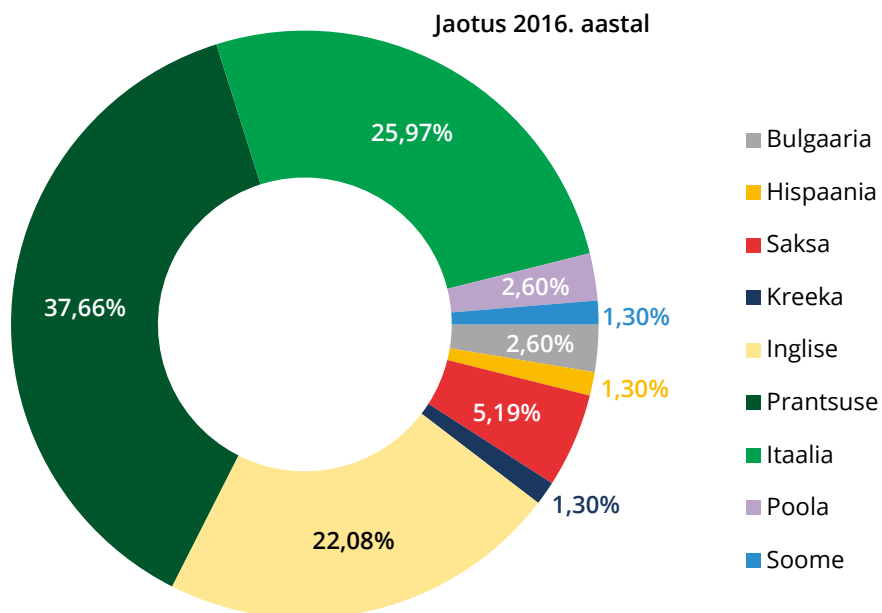
2016. aastal saabunud kohtuasjade arvu protsent
Andmed ajavahemiku 1.1.2012–31.8.2016 kohta

	2012	2013	2014	2015	2016
Euroopa Parlament	6,11%	5,66%	11,80%	8,38%	6,25%
Nõukogu	3,89%	3,77%	8,70%	5,99%	1,25%
Euroopa Komisjon	58,33%	49,69%	45,96%	52,69%	58,75%
Euroopa Liidu Kohus		0,63%		1,80%	1,25%
Euroopa Keskpank (EKP)	1,11%	1,89%	1,24%	2,40%	
Euroopa Kontrollikoda	2,22%	0,63%	1,24%	0,60%	
Euroopa Investeeringispank (EIP)	4,44%	5,03%	1,24%	3,59%	6,25%
Teised menetlusosalised	23,89%	32,70%	29,81%	24,55%	26,25%
Kokku	100%	100%	100%	100%	100%

3. KOHTUMENETLUSE KEEL

Andmed ajavahemiku 1.1.2012–31.8.2016 kohta

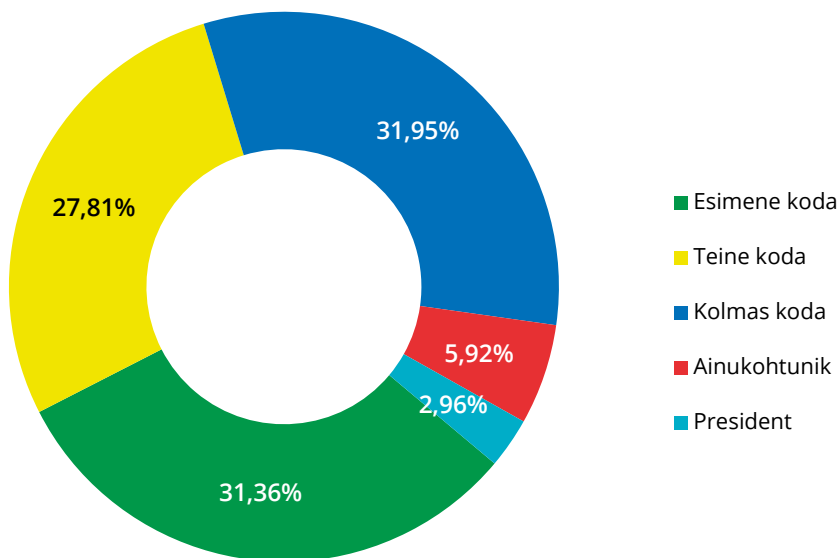
Kohtumenetluse keel	2012	2013	2014	2015	2016
Bulgaaria	2				2
Hispaania	3		2	5	1
Saksa	5	2	9	7	4
Kreeka	1	4	2	1	1
Inglise	14	26	23	20	17
Prantsuse	108	95	113	122	29
Itaalia	35	21	8	8	20
Hollandi	6	12		2	
Poola	2				2
Rumeenia	2				
Soome					1
Rootsi				2	
Kokku	178	160	157	167	77

Kohtumenetluse keel näitab kohtuasja esitamise keelt, mitte hageja emakeelt või kodakondsust.

III. LÕPETATUD KOHTUASJAD

4. KOHTUOTSUSED JA -MÄÄRUSED. KOHTUKOOSSEIS

Andmed ajavahemiku 1.1.2016–31.8.2016 kohta

	Kohtuotsused	Registrist kustutamise määrused pärast vaidluse lahendamist kompromissiga ¹	Muud menetlust lõpetavad kohtumäärused	Kokku
Täiskogu				
Esimene koda	6		47	53
Teine koda	18	1	28	47
Kolmas koda	21	4	29	54
Ainukohtunik	7	3		10
President			5	5
Kokku	52	8	109	169

1 | 2016. aastal püüti veel 10 korral vaidlus Avaliku Teenistuse Kohtu algatusel kompromissiga lahendada, kuid ebaõnnestunult.

5. KOHTULAHENDI SISU

Andmed ajavahemiku 1.1.2016–31.8.2016 kohta

	Kohtuotsused		Kohtumäärused				Kokku
	Tervikuna või osaliselt rahuldatud hagid	Tervikuna rahuldamata jäetud hagid, otsuse tegemise vajaduse äralangemine	[Ilmselt] vastuvõetamatud või põhjendamatud hagid/taotlused	Kompromiss pärast kohtukoosseisu sekkumist	Registrist kustutamine muudel alustel, otsuse tegemise vajaduse äralangemine või uueks arutamiseks saatmine	Tervikuna või osaliselt rahuldatud taotlused (erimenetlused)	
Ametisse nimetamine / üleviimine	2	1					3
Distsiplinaarmenetlused	1	4					5
Hindamine/edutamine		9	2		1		12
Konkursid	1		2	1			4
Pensionid ja invaliidsustoetused	5	5	34		44		88
Sotsiaalkindlustus/ kutsehaigus/õnnetused	4		2	2			8
Teenistuja lepingu ülesütlemine või pikendamata jätmine	3	4	2	2	1		12
Töölevõtmine / ametisse nimetamine / palgaastme määramine	2	1	2	1			6
Töötasu ja hüvitised	2	4		1	2		9
Töötingimused/puhkused		1					1
Muu	3		4	1	1	12	21
Kokku	23	29	48	8	49	12	169

6. AJUTISTE MEETMETE KOHALDAMINE (2012–2016)

Lõpetatud ajutiste meetmete kohaldamise taotlused		Kohtulahendi sisu		
		Täielik või osaline rahuldamine	Rahuldamata jätmine	Registrist kustutamine
2012	11		10	1
2013	3		3	
2014	5	1	4	
2015	2		2	
2016	2		2	
Kokku	23	1	21	1

7. MENETLUSE KESTUS KUUDES (2016)

Lõpetatud kohtuasjad		Keskmise menetlusaeg	
		Menetluse kogukestus	Menetlusaeg, v.a menetluse võimaliku peatamise aeg
Kohtuotsused	52	11,3	11,2
Kohtumäärused	117	24,3	9,4
Kokku	169	20,3	10,0

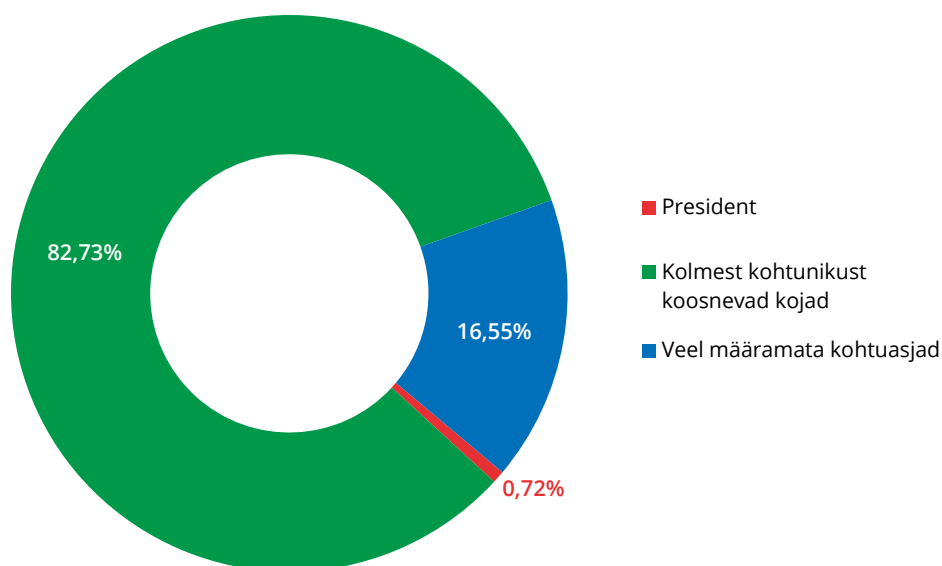
Kestust väljendatakse kuudes ja kümnendikkuudes.

IV. MENETLUSES OLEVAD KOHTUASJAD

31. DETSEMBRI SEISUGA

8. KOHTUKOOSSEIS (2012–2016)

Jaotus 2016. aastal

	2012	2013	2014	2015	2016
Täiskogu	1	1			
President		2	1	2	1
Kolmest kohtunikust koosnevad kojad	205	172	201	219	115
Ainukohtunik	8	3	2	1	
Veel määramata kohtuasjad	21	33	12	9	23
Kokku	235	211	216	231	139

9. HAGEJATE ARV

Aastal 2016 menetluses olevad kohtuasjad, milles on suurim hagejate arv

Hagejate arv	Valdkonnad
486	Personalieeskirjad – EIP – Töötasu – Töötasude iga-aastane kohandamine Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
484	Personalieeskirjad – Töötasu – EIP töötasude ja palgatõusu süsteemi reform Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
451	Personalieeskirjad – EIP – Töötasu – Töötulemustel põhinev uus süsteem – Lisatasude määramine Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
394 (3 kohtuasja)	Personalieeskirjad – EIP – Töötasu – Töötasude iga-aastane kohandamine Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
34	Personalieeskirjad – Tagasisaatmine pärast Üldkohtu otsuse uuesti läbivaatamist – EIP – Pensionid – 2008. aasta reform Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
32	Personalieeskirjad – EIP – Pensionid – Pensionireform Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
32 (8 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Personalieeskirjad – 1. jaanuaril 2014 jõustunud personalieeskirjade reform – Töötamiskohast päritolukohta sõitmise kulude arvutamise uued eeskirjad – Nimetatud hüvitise määramise seostamine välisriigis elamisega või kodumaalt lahkumisega Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
30	Personalieeskirjad – Euroopa Investeerimisfond (EIF) – Töötasu – Töötasude iga-aastane kohandamine Personalieeskirjad – Edutamine – 2005. aasta edutamine – Uute personalieeskirjadega ette nähtud täiendavad palgaastmed
29	Personalieeskirjad – Euroopa Investeerimisfond (EIF) – Töötasu – EIF töötasude ja palgatõusu süsteemi reform Personalieeskirjad – Lepinguline töötaja – Ajutine teenistuja – Töölevõtmise tingimused – Lepingu kestus
26 (4 kohtuasja)	Personalieeskirjad – Personalieeskirjad – 1. jaanuaril 2014 jõustunud personalieeskirjade reform – Töötamiskohast päritolukohta sõitmise kulude arvutamise uued eeskirjad – Nimetatud hüvitise määramise seostamine välisriigis elamisega või kodumaalt lahkumisega – Sõiduaja kaotamine

Mõiste „personalieeskirjad“ all on silmas peetud Euroopa Liidu ametnike personalieeskirju ja liidu muude teenistujate teenistustingimusi.

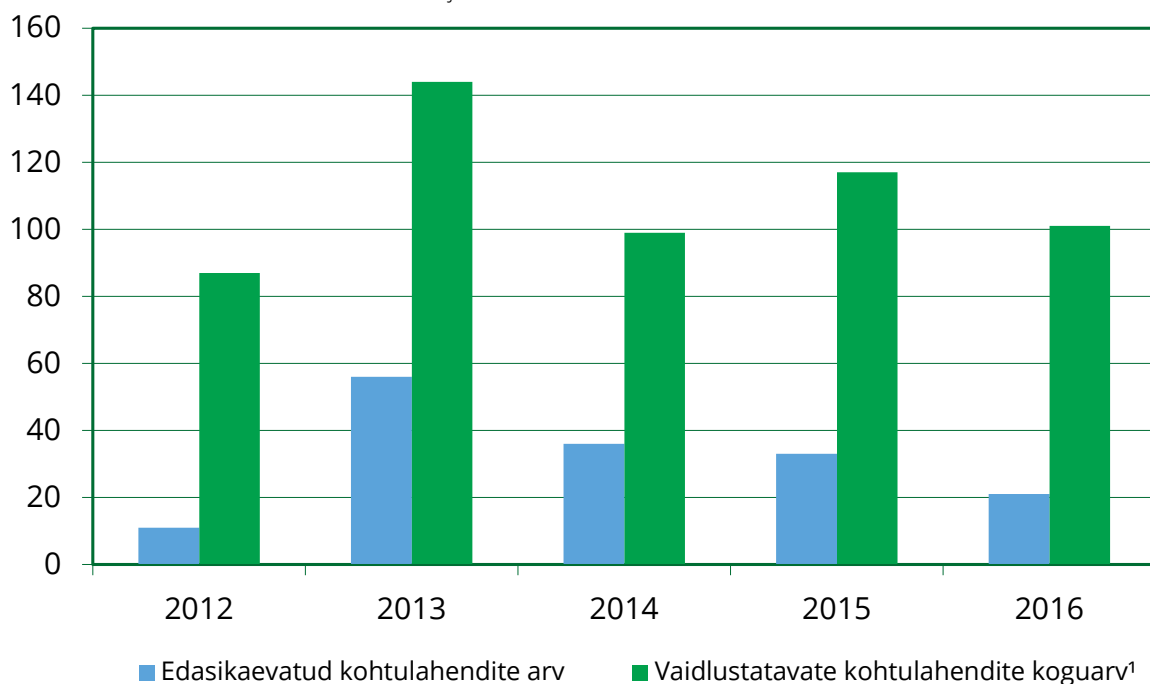
Hagejate koguarv kõikide menetluses olevate kohtuasjade kohta (2012–2016)

	Hagejaid kokku	Menetluses olevaid kohtuasju kokku
2012	1086	235
2013	1867	211
2014	1902	216
2015	2333	231
2016	2211	139

V. MUU

10. EUROOPA LIIDU ÜLDKOHTUSSE EDASI KAEVATUD AVALIKU TEENISTUSE KOHTU LAHENDID

Andmed ajavahemiku 1.1.2012–31.8.2016 kohta

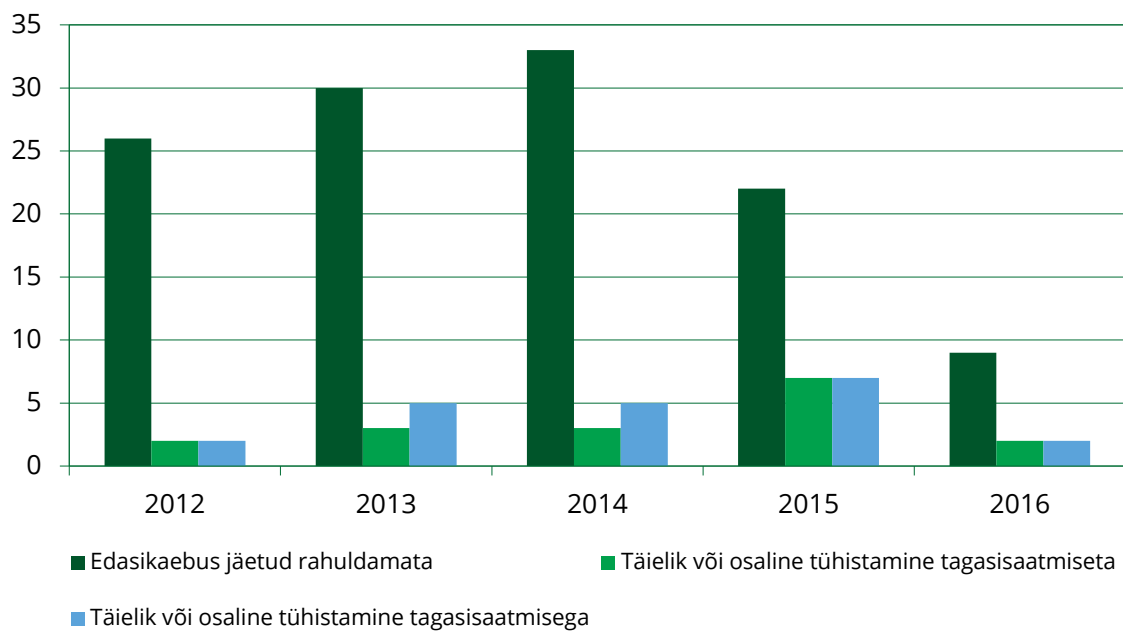

	Edasikaevatud kohtulahendite arv	Vaidlustatavate kohtulahendite koguarv ¹	Edasikaevatud kohtulahendite protsent ²
2012	11	87	12,64%
2013	56	144	38,89%
2014	36	99	36,36%
2015	33	117	28,21%
2016	21	101	20,79%

1| Vaadeldaval aastal kuulutatud või tehtud kohtuotsused ja -määrused, millega hagi tunnistatakse vastuvõetamatuks, ilmselt vastuvõetamatuks või ilmselt põhjendamatuks, ajutiste meetmete kohaldamise määrused, määrused otsuse tegemise vajaduse äralangemise või menetluse astumise avalduse rahuldamata jätmise kohta.

2| See protsent ei pruugi antud aastal vastata vaadeldaval aastal tehtud edasikaevatavatele kohtulahenditele, kuna edasikaebamise tähtaeg võib ulatuda kahe kalendriaastani.

11. ÜLDKOHTULE ESITATUD EDASIKAEBUSTE TULEMUSED (2012–2016)

	2012	2013	2014	2015	2016
Edasikaebus jäetud rahuldamata	26	30	33	22	9
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmiseta	2	3	3	7	2
Täielik või osaline tühistamine tagasisaatmisega	2	5	5	7	2
Registrist kustutamine / otsuse tegemise vajaduse äralangemine	3		1	1	
Kokku	33	38	42	37	13

D | AVALIKU TEENISTUSE KOHTU KOOSSEIS

(Protokolliline järjestus 31. augustil 2016)

Vasakult paremale:

Kohtunikud J. Sant'Anna ja E. Perillo, koja president R. Barents, kohtu president S. Van Raepenbusch, koja president K. Bradley, kohtunikud J. Svenningsen ja A. Kornezov, kohtusekretär W. Hakenberg

1. MUUDATUSED AVALIKU TEENISTUSE KOHTU KOOSSEISUS 2016. AASTAL

Euroopa Liidu Nõukogu nimetas 22. märtsi 2016. aasta otsusega Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu kohtunikeks João Sant'Anna ja Alexander Kornezovi ametiajaga 13. aprillist 2016 kuni selle kohtu pädevuse üleandmiseni Euroopa Liidu Üldkohtule.

2. PROTOKOLLILINE JÄRJESTUS

1. JAANUARIST 2016 KUNI 13. APRILLINI 2016

S. Van RAEPENBUSCH, Avaliku Teenistuse Kohtu president

R. BARENTS, koja president

K. BRADLEY, koja president

H. KREPPEL, kohtunik

M. I. ROFES i PUJOL, kohtunik

E. PERILLO, kohtunik

J. SVENNINGSEN, kohtunik

W. HAKENBERG, kohtusekretär

14. APRILLIST 2016 KUNI 31. AUGUSTINI 2016

S. Van RAEPENBUSCH, Avaliku Teenistuse Kohtu president

R. BARENTS, koja president

K. BRADLEY, koja president

E. PERILLO, kohtunik

J. SVENNINGSSEN, kohtunik

J. SANT'ANNA, kohtunik

A. KORNEZOV, kohtunik

W. HAKENBERG, kohtusekretär

3. AVALIKU TEENISTUSE KOHTU ENDISED LIIKMED

(ametisse astumise järjekorras)

KOHTUNIKUD

Horstpeter KREPPEL (2005–2016)

Paul J. MAHONEY (2005–2011)

Irena BORUTA (2005–2013)

Heikki KANNINEN (2005–2009)

Haris TAGARAS (2005–2011)

Sean Van RAEPENBUSCH (2005–2016), president 2011–2016

Stéphane GERVASONI (2005–2011)

Maria Isabel ROFES i PUJOL (2009–2016)

Ezio PERILLO (2011–2016)

René BARENTS (2011–2016)

Kieran BRADLEY (2011–2016)

Jesper SVENNINGSEN (2013–2016)

João SANT'ANNA (2016)

Alexander KORNEZOV (2016)

PRESIDENDID

Paul J. MAHONEY (2005–2011)

Sean Van RAEPENBUSCH (2011–2016)

KOHTUSEKRETÄR

Waltraud HAKENBERG (2005–2016)

KUST SAAB ELi VÄLJAANDEID?

Tasuta väljaanded:

- üksikeksemplarid:
EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>);
- rohkem eksemplare ning plakatid ja kaardid:
Euroopa Liidu esindustest (http://ec.europa.eu/represent_et.htm),
delegatsioonidest väljaspool ELi (http://eeas.europa.eu/delegations/index_et.htm),
kasutades Europe Direct'i teenistust (http://europa.eu/europedirect/index_et.htm)
või helistades infotelefonile 00 800 6 7 8 9 10 11 (kõikjal ELis helistades tasuta) (*).
(*) Antav teave on tasuta nagu ka enamik kõnesid (v.a mõne operaatori, hotelli ja telefonikabiini puhul).

Tasulised väljaanded:

- EU Bookshopi kaudu (<http://bookshop.europa.eu>).

EUROOPA LIIDU
KOHUS